

శ్రీమద్దక్షిణకైలాస
గిరిప్రదక్షిణ మహాకావ్యము

చెఱకుపల్లి జమదగ్ని శర్మ

ప్రథమ ముద్రణము 1982

దుందుభి వై శాఖము

మూల్యము : 30 రూపాయలు

సర్వ స్వామ్యములు రచయితవి

వలయువారు :

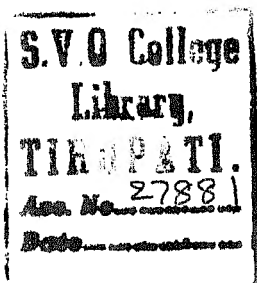
చెఱకుపల్లి జమదగ్ని శర్మ

శ్రీరామ నగరం కాలనీ

పానగల్లు

శ్రీ కాళహస్తి - చిత్తూరు జిల్లా

517 640

ముద్రణ :

క్రాంతి ప్రెస్,

2, ప్రాన్సిస్ కోవెన్ స్ట్రీట్,

మద్రాసు - 600 001.

THIS BOOK IS

PUBLISHED WITH THE FINANCIAL ASSISTANCE OF

TIRUMALA TIRUPATI DEVASTHANAMS

UNDER THEIR SCHEME

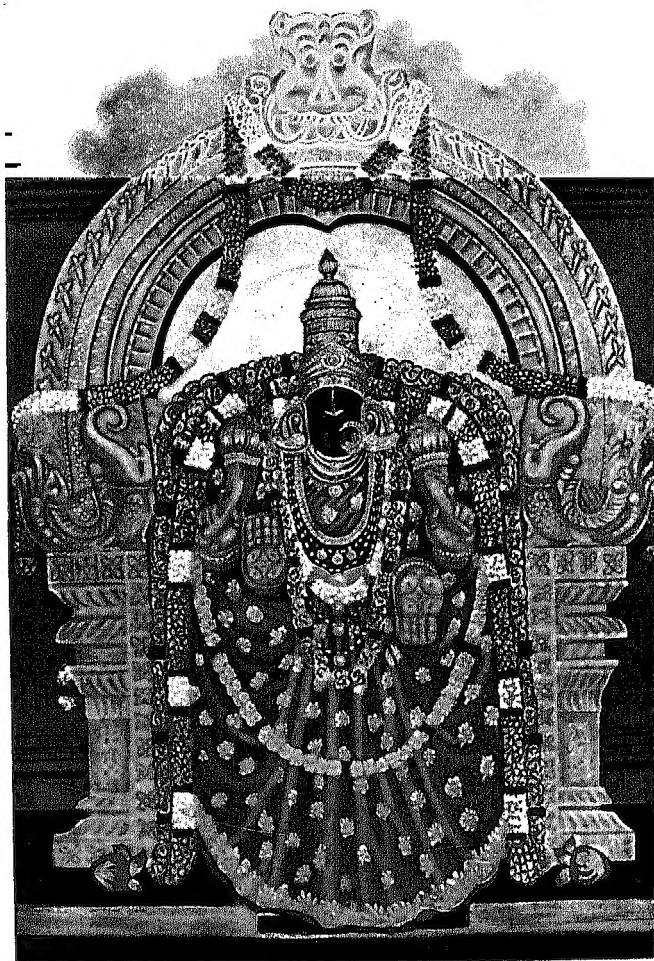
"AID TO PUBLISH RELIGIOUS BOOKS".

కృతజ్ఞత

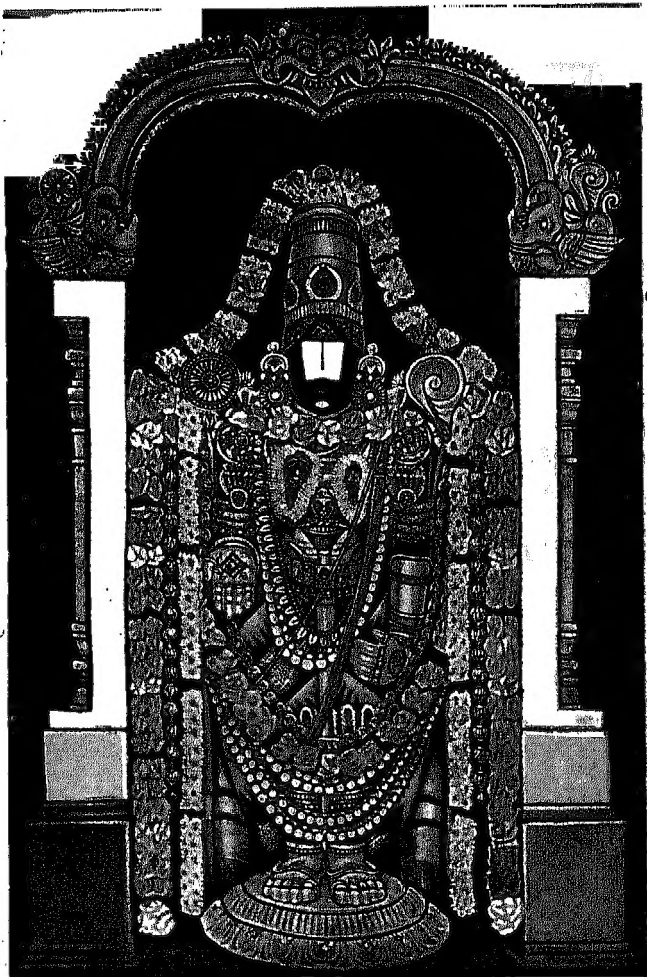
ఈ గ్రంథ ముద్రణమునకు తిరుపతి తిరుమల దేవస్థానముల వారు ధర్మప్రచారక గ్రంథ రచయితల ప్రోత్సహించు పథకము ననుసరించి అయిదువేల రూపాయల భారీ విరాళము నొసంగిరి. మఱి కొంత మొత్తము ముద్రణమునకు కావలసి వచ్చినది. దానికి శ్రీ బి. వి. ఎస్. ఎస్. మణిగారు, (శ్రీ) రామలింగేశ్వర బ్రహ్మ బౌద్యార్యముతో సాయము చేసిరి. వారి సాయము లభింపనిచో ఈ ముద్రణము సాధ్యమయ్యెడిది కాదు. తిరుపతి తిరుమల దేవస్థానముల యాజమాన్యము వారికిని, శ్రీ రామలింగేశ్వర బ్రహ్మ వారి బౌద్యార్యమునకును నే నెంతయు ఋణపడి యున్నాను.

శ్రీ క్రాంతి ప్రెస్సు యజమానులు ఈ ముద్రణమునకు నా కన్ని విధములు చేదోడు వాదోడుగా నుండి సాయము చేయుటయే కాక అనేక విధముల తోడ్పడిరి. వారికి నా కృతజ్ఞత.

చెఱకుపల్లి జమదగ్ని శర్మ.

SRI PADMAVATHI AMMAVARU

SRI VENKATESWARA SWAMIVARU

Price: 0-50 Ps.
T.T.D. Press, Tirupati.

శివాయ విష్ణురూపాయ
శివరూపాయ విష్ణు వే
శివస్య హృదయం విష్ణుః
విష్ణోశ్చ హృదయం శివః ॥

విషయ సూచిక

ప్రథమ పదము - ఓంకార పదము

పుట సంఖ్య

1. గురు శిష్యుల సంకల్పము	...	2
2. శరదాగమనము	...	6
3. జగత్తును శివమయముగా భావించుట	...	7
4. జీవితము నాటక మనుట	...	11
5. మకర సంక్రమణము	...	15
6. పంచభూత మహాలింగములు	...	17
7. దక్షిణ కైలాస విశేషము	...	18
8. వశిష్ఠుని తపస్సు	...	19
9. వాయులింగావిర్భావము	...	20
10. దక్షిణామూర్తి	...	22
11. యాత్రా దినమున గురు శిష్యులు	...	23
12. సాలెపురుగు వృత్తాంతము	...	24
13. ఏనుగు, పాము స్వామిలో లీనమగుట	...	27
14. తల్లిని దర్శించుట	...	32
15. ఆలయ విశేషము	...	33
16. ప్రదక్షిణ యాత్రా ప్రారంభము	...	34
17. పుర ప్రవేశము	...	37
18. సిద్ధులయ్య (నక్కరుడు) వృత్తాంతము	...	38
19. యాత్ర సాగి ధర్మరాజుల గుడి చేరుట	...	51
20. తెల్లమంటపము - శివనాథపురము	...	53
21. కైలాసగిరి వర్ణనము	...	54
22. వ్యవహార స్వరూపము	...	55
23. పనసకొన	...	56
24. హరహర తీర్థము	...	58
ద్వితీయ పదము - నకార పదము		
25. ప్రదక్షిణ పథము	...	71
26. మిట్ట కండ్రక - నడబావి	...	73

27. స్వామి చేతిలో లేడి	...	75
28. స్వామి విలాసములు	...	80
29. తత్త్వఫలము	...	85
30. చిట్టతూరు - నందుల కథ	...	86
31. కాళంగి మడుగు	...	101
32. అంజూరి వారి మంటపము	...	104
33. పంచముఖ దర్శనము	...	106
34. శేషాచల దర్శనము	...	108
35. మార్కండేయ తీర్థము	...	110
36. వేయి లింగాల కోన	...	113
37. కేనోపనిషత్తు	...	121
38. ప్రకృతి సంపద	...	127
39. అఖండ బిల్వము	...	130
40. మయూర తీర్థము	...	134
తృతీయ పదము - మకార పదము		
41. మయూర వృత్తాంతము	...	142
42. ఏడెము - స్వర్ణముఖి వృత్తాంతము	...	164
43. మూకేశ్వరోపాఖ్యానము	...	166
44. శుక తప స్థలము	...	181
45. ఎదురుసేవ	...	184
46. ముక్తి వినాయకేతి వృత్తము	...	190
చతుర్థ పదము - శికార పదము		
47. నీలకంఠోపాఖ్యానము	...	206
48. నీలోపాఖ్యానము	...	220
49. అగస్త్యశ్రమము	...	227
50. భరద్వాజశ్రమము - లోబావి	...	231
51. కుమారాలయము	...	238
52. బ్రహ్మగుడి - నటరాజ రంగస్థలము	...	240

53. మణికణ్ఠేశ్వరాలయము	...	244
54. శ్రీపాదములు - సూర్య చంద్ర పుష్కరిణులు	...	247
55. మృత్యుంజయ వృత్తాంతము	...	250
56. శతనామాబ్జమాలిక	...	259
57. పరస్పరాభిముఖ్యము	...	263
58. త్రిమూర్తి రహస్యము	...	270
59. అర్ధనారీశ్వరాలయము	...	273
పంచమ పదము - వాకార పదము		
60. సుభగా విజయ వృత్తాంతము	...	277
61. రాయగోపురము	...	308
62. తూర్పు గోపురము	...	312
63. సారంగోపాఖ్యానము	...	316
64. శ్రీ కాళహస్తీశ్వర కవచము	...	334
65. వరగుణ పాండురూడు	...	337
షష్ఠ పదము - యకార పదము		
66. రాజేంద్రచోళుడు	...	344
67. చక్రధర వృత్తాంతము	...	354
68. రాచపడుచులు	...	360
69. పద్మసేనక వృత్తాంతము	...	363
70. దండకము	...	369
71. శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రము	...	372
72. నమ్మకము	...	377
73. కన్నప్ప కథ	...	380
74. స్వామి యస్పృశ్యుడు	...	401
75. అపదాన మధ్యాహ్నము	...	403

శ్రీః

శ్రీ మద్దక్షిణ కైలాస గిరిప్రదక్షిణ మహాకావ్యము

ప్రథమ పదము

ఓంకార పదము

ఓంకార వాచ్యునకు, నిర
హంకార శివైకతాన హంసోన్మజ్జత్
సంకల్ప రహిత హృదయా
లంకార మహాప్రకాశ లలితేశునకున్ ||

1

మాయాపుర మధ్యగ రమ
ణీయ గుహావాస నిరత నిర్మల మణికిన్
వేయేల యాత్మరూపున
కై యిదె ప్రణమిల్లు వాడ ననుపదమెపుడున్ ||

2

ఆత్మయం దభివ్యక్తమై యఖిల జగము
చిత్ర చిత్రమ్ముగాఁ జరించియును దిరిగి
యాత్మయందే యడంగు నియ్యదియె నిజము
స్వప్రదక్షిణ పరుఁడు విశ్వమయుఁ డెపుడు||

3

శ్రీకాళే భ కిరాత చిహ్నములు వాసిందాల్చి రుద్రాక్ష లిం
గాకారమ్మున స్వాత్మభూధరము నొయ్యంగూడి జ్ఞానాంబతో
శ్రీకస్వర్ణముఖి పురోవసతిఁ గూర్చిందోచు నాస్వామి లో
కై కత్రాణ మహోద్యమ ప్రథితఁడై యార్తాలి రక్షించెడిన్ ||

4

పేరును రూపముం దొలగఁ జెట్టిన సర్వము నాత్మయైన యా
కారణ కారణుం డఖిల కార్యమయుండయి తోచు నంతియే
వారును వీరనం దగదు వ్యక్త నందియు నందకుండు సం
సార మి దంతయున్ గనఁగఁ జాలును స్వామిని స్వాత్మరూపతన్ ॥ 5

ఆ సామి తా నెయగు కై

లాసముఁ బ్రతి వత్సరంబు లనదుత్సవమై

వాసిగ నిరుపర్యాయము

శ్రీసతితోఁ జుట్టివచ్చుఁ జిన్నయుఁ డగుచున్ ॥

6

తనకుంఁగాఁగల కార్య మున్నదియె యార్ద్రస్వాంతుఁడై స్వామి భ
క్తినిఁ దానొ గిరిఁ జుట్టివచ్చు నెడ రక్తింగూడు సౌభాగ్యమున్
దన భక్తాళికఁ గూర్చు కాంక్షమెయి యాత్రంజేయుఁ దానొచు నా
తని వెంటన్ జనుచుందు రెల్లప్రజ లత్యంత ప్రమోదాత్ములై ॥ 7

దినకరుఁ డుత్తరాయణ గతింగను రెండవనాఁడు తొల్త, నిం
తిని గని మోదమంది యతిథి ప్రతతిన్ దిగఁజెట్టి వచ్చు ప్రే
మను మఱునాఁడు క్రమ్మఱయు మాన్యుఁడిటుల్ గిరిఁ జుట్టివచ్చు నే
మని యననొను స్వామి మరియాద జగమ్ములు పట్టరానిదౌ ॥ 8

ఆనంద నామ వత్సర

మానందన హేతువయ్యె నఖిలమ్మునకున్

గోనలు నాలుగు మూగిన

వానాటి మహాభిషేక మందుఁ జరింపన్ ॥

9

శ్రీరామ నవమి పర్వము

రారా జగదీశ్వరుండు రాకాచంద్ర

స్సారామల తేజోఽతిగ

రారాజ దుదారుఁడయ్యెఁ బ్రత్యద్యుతియై ॥

10

గురు శిష్యుల సంకల్పము

అప్పటినుండి తేత్రమున యందె వసించుచు మోక్షకాంక్షమై
యొప్పిన దేహముల్ గలుగు నూర్జిత లిర్వరు శిష్యదేశికుల్

తప్పక నిత్యమున్ శివునిఁ దల్లిని భక్తి భజించుచుండి నే
 ర్పొప్ప నెఱుంగుచుండిరి మహోజ్జ్వలమా మహిమంబు సర్వమున్ ॥
 దేశికుఁ డవ్వశిష్ఠుఁడనఁ దేశువ శిష్యుఁడు రామచంద్రుఁడౌ
 దేశిక శిష్యనామములఁ దేలిన తత్త్వమహా స్వరూపు లీ
 దేశమునంది దుష్కలి గతిన్ గమనింపక దేహధారణం
 బీశక్మపా విశేషమున స్వేచ్ఛగ సాగగ నుండి రచ్చటన్ ॥ 12

ఎచ్చట వసియింతు రెవ్వారెఱుంగరు
 స్వామి కోవెలఁ గనవత్తురంతె
 ఎప్పుడేదియొ జపియించు చుండుటెగాని
 యన్యోన్య భాషణకై న దిగరు
 ఆ ప్రాత మాసాయ మంతర్ముఖులె యాచు
 నానంద పారవశ్యమున నుండు
 రా మహాత్ములఁ జూచి యంజలింతురెగాని
 జను లడ్డుపడెడి దోషమునఁ బోరు

ఎవ్వ రే మిత్తుమన్నఁ దా మించుకై న
 నాన గొనక కరద్వయి నంజలించి
 స్వామికై చూపి తమలోనె వరలుచుండు
 రట్టి వర్తన మిల నసాధ్యంబు గాదు॥ 13

ఎంతవఱదని వారు వారించుచున్న
 నెవ్వరో పెట్టి పోదురేవేనా ఫలము
 లా ఫలమ్ములఁ గొన్ని తా మాహరించి
 తక్కినవి పంచి రిక్తహస్త భజింతు॥ 14

ఇది దక్షిణ కైలాసం
 బిది సద్యోముక్తి నొసఁగు నిచ్చట మనుచున్
 మది నటు నిటు మసలింతురె
 సదమల పరమార్థ మెఱుంగు సాధకులెందున్ ॥ 15

కైలాసపతి తానె కదలివచ్చి యనంత
 కరుణాళు వాయులింగశ భజించె
 కారుణ్య ముప్పొంగ జ్ఞాన ప్రసూనాంబ
 స్వామి నందించు ప్రసన్న యగుచు
 విరహాసహిష్ణువై వెండి కొండ కిరీట
 మానంద నిలయమ్ము నరుగుదెంచె
 కర్మ బంధచ్ఛేదక స్వర్ణ ముఖరీ ప్ర
 వాహమ్ము కుంభ సంధవుడు నిలిపె

నన్ని విధముల సంపూర్ణమైన ఔత్త
 మిట్టి దింకెందు గలదు మహి తలాన
 పూర్ణ మహిమంబు నెఱుంగు ప్రబుద్ధులందు
 దీక్షమై నిల్చి కనుచుండు మోక్ష గరిమ॥

16

నదియున్ గొండయు స్వామియున్ జనని నానాదేవతానీక సం
 పదయున్ సేవన సిద్ధ భక్తజన సౌభాగ్యమ్ము నన్యోన్యమై
 పొదలున్ శ్రేష్ఠతగూర్చు చీ భువికి నే పుణ్యంబా తోడై యిటన్
 బ్రదుకం జాలినఁ జాలు వాని జని సార్థక్యంబు నందున్ దుదిన్॥ 17

కీట సరీసృప ద్వీరద భేచర భూచర దేవ దానవా
 భేటకమాని భూప కృతకృత్య మదాలస రాగి యోగి ని
 త్యాటన నిశ్చలాదిక మహా ద్వ్యతిరేకత లెక్కసేయ కి
 చోట్టు తరింపఁ జేసినది చోద్యముగా బహుభిన్నజీవులన్॥ 18

నరుండై పుట్టి యిటన్ వసించు ఘనపుణ్యం బబ్బి యే కొంచెమో
 యరయం జాలిన ప్రాజ్ఞుడిచ్చట యథేచ్ఛాచారి కానోపునే
 మరలన్ వచ్చునో రాదో మానవత జన్మింబిద్ది కైవల్యమే
 గుఱిగా సాగి తరింపగావలె మహాకూపారమా సంస్మృతిన్॥ 19

ఇహచేదవేదీ దధ సత్య మస్తి
 నచే దిహవేదీ న్మహతీ వినష్టిః

భూతేషు భూతేషు విచిత్ర్య ధీరాః

ప్రేత్యా స్నాల్లోకా దమృతా భవన్తి || కేన ||

ఆ గురు శిష్యులిర్వురును నా శ్రుతి విన్న మహాత్ములించె యీ
లాగున నీ శరీరమున లావు నశింపకముందె యెట్టి యు
ద్యోగము చేసియైనను మహోన్నతమా పదమంది కోవలెన్
జారగ నీయరాదు నరజన్మ మిదన్న వివేకు లాటచే ||

20

నిత్య ముషోవేశ నిత్య స్తుతిన్ లేచి

స్వర్ణముఖి జల స్నానమాడి

సంధ్యా ద్యనుష్ఠాన సరణి తీర్చిన యంత

దేవళమ్మున కేగి దేవితోడ

(శ్రీ)కాళహస్తీశ సేవలోఁ జిరముండి

క్షుద్వేశ దొరకిన కుడుపు గొనుచు

కాన నే కోన వృక్ష చ్ఛాయనో యుండి

తత్త్వార్థ చింతనా తత్పరులయి

సరిగ గుడి చేరుకొని ప్రదోష సమయమున

స్వామి సేవించుకొనుచుఁ బ్రసన్న మతులు

దేహ ధారణకయిన భుక్తికిని మించి

దేనిఁ గైకొనకుండ్రు ముక్తి గన నెంచి ||

21

దేహమే దేవళమ్మిటులు తీర్చిన జీవుఁడె దేవుఁడౌను సం

దేహములేదు వాఁడు తన దివ్యతఁ జూపఁ దలంచు కొన్నచో

మోహము తీరుటెంతపని మోక్ష పథానుగుఁడైన వాని యు

త్సాహమే వాని కంతయు వశం బొనరించి కృతార్థుఁ జేసెడిన్ || 22

కరుణా వరుణాలయు న

త్తరుణేందు జటా కలాపిఁ దత్పర మతులై

వరి వస్య సేయుచుండిన

యిరువురి భాగ్యమ్ము పంట కెక్కిన దనఁగన్ ||

23

శ ర దా గ మ న ము

శర దృతు వేగుదెంచినది సర్వ వసుంధర సస్య లక్ష్మితో
సురుచిరమై నిజాంకగత సూన్యనురాగ సుధన్ వెలార్చు ని
ర్భర కరుణాళువౌ జనని వైఖరిఁదోఁచె సితబ్ద శోభియై
గురుఁడు ప్రహర్షమున్ గను నొకో యనఁదోఁచె నభంబు రమ్యమై॥

అనుపదమే జగజ్జనని యర్చిత యయ్యెఁ బ్రభూత భక్తిమై
దినమున కొక్క తీరునను దీర్చి శరన్నవరాత్రులందు త
ల్లిని గని యుత్సవంబులను లీన మతుల్ కడుసంతసించి రా
జననియు నైజ వత్సలత సాకిన దెల్లర నార్ద్ర చిత్తయై॥ 25

కార్తిక పూర్ణిమా నిశను గంచిరి సర్వులు సోమశేఖర
స్ఫూర్తి వహించు శ్వేత నగమున్ హృదయంబులు పొంగులెత్త స
ర్వార్థి హరుండు మాయ పొర యంతయు నూడ్చి యశస్సమస్త మీ
మూర్తిగఁ జేసి తోఁచినటు మోదము నందిరి ధన్యభావనన్॥ 26

వీనిని మృత్యు దంష్ట్రులని పెద్దలు చెప్పఁచుఁ దత్కృతామిత
గ్లాని హతాశులై మనుట కాదని నిత్య సురార్చనా విధిన్
బూని తపస్వి జీవితము పొంది నిరామయ సౌఖ్య సంపదన్
దేనియ లానుచుండెదరు ధీరుల కియ్యవె కల్పవృక్షముల్॥ 27

అందునఁ గార్తికంబు పరమామృతదాఱు శివార్చనా పరుం
డిందున నేక భుక్తముల నిందుధరున్ స్మరియించుచుండి యా
నందమయాత్మతన్ గనుచు నాటికి నాటికి శుద్ధచిత్తుడై
పొందు పరిశ్రమానుగుణ పూర్ణ నిజస్థితిఁ దత్త్వదృష్టియై॥ 28

అడుగు పెట్టుట కెడము లే నట్లు గాగ
దిన దినము దీప పంక్తులు తీర్చుచుందు
రైదువలు భక్తి స్వామి దేవాలయమునఁ
జూచువారిదె పుణ్య మా శోభయెల్ల॥ 29

భద్రమే చూడగావలయు భద్రమే వీనుల నింపగా వలెన్
క్షుద్ర జగత్తునన్ మనుచుఁ జూచెడి దంతయు క్షుద్రమైనచో

భద్ర మడెట్లు పొందనగు ప్రాజ్ఞులు ధీరత సర్వలోక మ
క్షుద్ర మొనర్చి భద్ర తతి గూర్చి సుఖింశురు జాగరూకులై ॥ 30

సత్యా నృత మగు జగమున
సత్యమునే చూచు వాడు సద్గతి నందున్
నిత్యా నిత్య వివేక మె
స్తుత్యము పరమార్థ మెంచు శుద్ధున కెపుడున్ ॥ 31

కన్నుల పండువై పొదలు కార్తిక శోభకుఁ దీలు నాటి దీ
పోన్నయనంబె సీమయగు నుర్వి సమస్తము దీప మాలికా
సన్న మనస్కమై కలుషజాల మడంచుచు దివ్య లాకి కా
భ్యున్నతి పొందుచున్నటులె యుండి కనున్ బరిశుద్ధియున్న చో॥ 32

గురు శిష్యులు శరదృతువునఁ
బరమార్థము నందఁగోరి పట్టిన దీక్షన్
బరశివ నిత్యస్మృతితోఁ
బరికించిరి శైవ మహిమ ప్రత్యణువు నెడన్ ॥ 33

జ గ త్తు ను శి వ మ య ము గా బా వి ఁ చు ట

పొలముల గట్లవెంబడిని పూచిన బంటులు భూ శరీర మం
దల ప్రియురాలిక్కై ప్రభవ మందగఁ జేసిన పస్సు కుంకుముల్
కుల సతి ప్రీతిక్కై మివులఁ గూర్చిని పేర్చిన యంగరాగమే
తెలితెలి మేలి మబ్బులుగ తేలుచు నున్నది యాకసంబునన్ ॥ 34

వసుధయు నీరు నిష్పా నల వాయువు నాకస మర్క చంద్రులున్
మసలెడి జీవుఁడున్ శివుని మాన్యశరీరము లన్నయప్పు డీ
వసుధ శివేతరం బెదియు వర్తిలునే జగమెల్ల తానయై
యసమతఁ గానవచ్చుఁ బరమార్థమునన్ సముఁదయ్యై నిత్యమున్ ॥
ఇంద్రియ షట్కమే జగతి నిట్లు స్ఫురింపగఁ జేయుచున్న దీ
సంద్రమునన్ దరంగములె సర్వము తాము విభిన్నమూర్తులై

సాంద్రతఁ దోచియున్ మిగులు సారము నీరమె యశానుగాన ని
స్తంద్రత నిస్తరంగతను దాల్చి శివత్వము నందఁగావలెన్ ॥ 36

ఈశమహత్వమే ప్రకృతి నెల్లెడఁ దోచును వింత వింతితా
కోశములొప్పి యా ప్రభువె కోటివిధంబులఁ గ్రీడలాడు చె
ట్టై శకునమ్మునై క్రిమియునై పశువై మనుజుండునై యెదే
నై శివుడే చెలంగు నిటులబ్బురముం గదురంగఁ జేయుచున్ ॥ 37

జడమైతోచు సమస్త వస్తువులలోఁ జైతన్య మవ్యక్తమై
పొడమన్ రాక యడంగి యేన్నది స్వయంభూలింగమై కొండయై
పడియున్నన్ జడబుద్ధి పొందనగునే ప్రాణ స్వరూపుండునై
యొడయండొ శివుడట్లు తోచుటయు నోహో మాయకా కేమగున్ ॥

శరవణంబును జూడు శరదిందు సంకాశ
మై వెండి వెల్లుల నారఁబోయు
చలప్రతమును జూడు చతురాననుండొచు
శ్రుతమెల్ల వినించు చొప్పుతోచు
స్వర్ణముఖం జూడు స్వామి కారుణ్యంబు
జాలువారిన యట్లు సాగుదెంచు
పంకజాతముఁ జూడు స్వాంత మిట్లుండగా
నగు నంచుఁ దెల్పు నే మంటుకొనక

కొమ్మ నదిపైకి వంగె నా కొననుగట్టె
గూడు చిత్రమ్ముగా గిజిగాడు పిట్ట
పట్టి మిణుగురు పుర్వు దీపమ్ముపెట్టి
పక్షియా యది శివుని రూపమ్ముకాక!

39

గాలికి నారఁబెట్టినదిగా వసుధా వనితాలలామ యీ
చేలము లన్నిటిన్ మిసిమి చిందుచు నున్నవి రత్నగర్భయై
తాలుపు చీరలిన్నియును దాపుడు చీర లవెన్నియున్నవో
మూలుగుచుండు లోపల ప్రమోదము నందిన బైట పెట్టెడిన్ ॥ 40

చీమయు నీగయున్ మిగుల చిన్నవియైనను వానితెల్వి ని
 స్సీమము కట్టుబాటెసఁగి చెంది సమస్థితి సంఘదృష్టిమై
 నేమము లెన్నిపూను? మహానీయుఁ డనందగు మానవుండు ల
 జ్జామతి క్రుంగి పోవలయు స్వస్థితితో సరిపోల్చికొన్నచో॥

41

పై న్యమ్మువలె బారుసాగి చరించుచు
 నాహార సంచయ మాచరించు
 నదిగో ప్రమాదమా నను హెచ్చరిక నంది
 యన్నియు స్వాశ్రయ మందికొనును
 స్వస్వ కార్యశ్రద్ధ నిస్వార్థ బుద్ధితోఁ
 బూని లక్ష్యంబంది పొంగిపోవు
 నొకటి చచ్చిన నన్నియుంగూడి యొకటియై
 వలయు సంస్కారంబు నలుపుచుండు

చీమ కావచ్చుగాని యా శివుఁడులేక
 యిట్టి వర్తనమది నిర్వహించు నెట్లు?
 శివుని గుర్తించి తెలిసి యా శివుఁడె తా న
 టంచుఁ దెలియక మానవుఁడైన నేమి॥

42

జడములయందుఁ దెల్పి కనఁజాల మటందుము వాగువచ్చు న
 య్యెడ నొకచోటఁ చేర్చునది యెంతయొ యెండు మరొక్కచోనహా
 వడిఁ బడఁబోయు నయ్యి సుము వాఁడును వాఁడు సుఖంబుదుఃఖమున్
 బడసిరి తెల్పిలేక యటు పాటినదో జగదీశుఁడుండఁగన్॥

43

ఊరంటుకొన్న దొకదెస
 నీరమ్ములు చల్లి నారు నిలిచి నలుపురున్
 వా రిండ్లు కాలిపోయిన
 పూరను లేనట్టి వాని దున్నది కుదురై ॥

44

అంతర్యామిగ నిల్చి యంతట మహాధ్యక్షుండు తత్తత్క్రియా
 సాంతత్యం బెట బీటువోక నడిపించన్ సాగు నీ సృష్టి న

ర్వాంత స్సంస్థిత భీతి సూర్యః డుదయంబౌ గాలివీచుక్ జగత్
స్వాంతం బాతఁడటంచుఁ దెల్పవె శ్రుతుల్ సందేహమేలాయెకఁ॥

మార్గ శీర్షంబు తానయై మసలుదునని
కృష్ణుఁ డన్నాఁడు స్వయముగా గీతలందు
మృగ శిరస్సున పూర్ణిమా మృగధరుండు
పొడమి యమ్మాస మాపేరుఁ బడయునంట॥ 46

వైకుంఠై కాదశి తా
నీ కాలము నందెవచ్చు నేచిన భక్తిక
లోకులు శ్రీపతిఁ గొలిచి స
మా కలిత సుకృత నితాంత హర్షము నందఁ॥ 47

భగవంతుఁ డురు యోగనిద్ర విడిచి దీవ్యదృఢానుఁడై దివ్య మా
ర్గ ముంజేయు సమస్త లోకమును విశ్రాంతిగ గనఁ జాలుటఁ
నృగణంబుల్ కమనీయ సువ్రతములున్నిద్రా మశింబూని స
ర్వగుఁడౌ దేవుని పొందఁగాంచెదరు సౌభాగ్యంబు పెంపొందగఁ॥ 48

అహము కుఱుచయి రాత్రి దైర్ఘ్యమ్ము నందు
నీ ధనుర్మాస దినము లవెంత యోగ
కారులో చెప్పతరమె యెవ్వారికై న
కందు రవలీలఁ బరమ భాగ్యంబు నిచటె॥ 49

గోమయముక్ బ్రయత్నమున గూర్చి గృహంగణ సీమ రంగ వ
ల్లి మహితం బొనర్చి మురళీప్రియు నాత్మపతిక్ వరించి క
న్యా మణులెల్లరుఁ గిరిజ నర్మిలి గొల్తురు కూర్చుమంచు నా
భామిని గోమయాకృతిని వారి యభీష్టము తీర్చు ప్రీతిమై॥ 50

ఆర దంచిన వరిపిండి నద్భుతముగ
ఘ్రుగ్గులక్ దీర్చి రమణీయ పుష్పములను
జల్లి తన్మధ్య సీమ గొబ్బిళ్ళు పెట్టు
కన్నె గోపిక కృష్ణు నా కట్టు నట్టె! 51

హే మహామాయ! కాత్యాయనీ! మహేశి!

కృష్ణపరమాత్మ నేను వరించియుంటి

భర్తగాఁ గూర్పుమమ్మ యపార కృపను

బ్రదుకు బ్రదుకున కాతఁడే భర్త యగుత!

52

అగు నగు నబ్బరం బగునె యాయమకుఁ లభియించు కాంతఁడే

నిగమవనిం జరించు నవసీత మనోహరుఁ డామె తత్త్రియా

నుగయయి లో వెలుం గగుచు నోముల పంటగఁ గ్రీడసల్పు దే

విగఁ దలపోయనా విపుల విశ్వము తన్మహాసీయ లీలయా॥

53.

జీ వి త ము నా ట క మ ను ట

క్రీడాకాతుక మున్నచోఁ దెలిసియే క్రీడక సమర్థమ్ముగా

నాడక గావలె నప్పడే జగము సౌఖ్యం బందు నద్దాని కె

గ్గాడక దుఃఖమె వ్యక్తికిన్ జగతి కీ యాటేమి సయ్యాటమా

యాడక వచ్చితి మాడ కేమను వివేకానందముం బొందనా॥

54.

తను విదివేషమైనపుడు దానియెడక దగులమ్ము పొందు తె

ల్విని తెలివందురే నటుఁడు విస్మృతి నందక తాను తానయై

తనకగు పాత్రకై న వివిధస్థితులక వహియించి హాయి నం

దును బహురూపధారణ వినోదమునక విహరించు స్వేచ్ఛమై॥

55.

రాజో మంత్రి యొ భృత్యుఁడో రమణియో రాజర్షి యో చోరుఁడో

మోజే మున్నది వేషమెట్టి దయినన్ మోదమ్మునే కూర్చుచో

నైజమ్మున్ విడ కద్ది వేషమను జ్ఞానం బొప్పి క్రీడించు వి

భ్రాజ ద్దీ బహురూపి కాతఁడెపుడున్ భ్రాంతుండు కాకుండెడిన్॥

56.

తెలిసి నటించు వాఁడగుట ధీయుతుఁ డాతఁడు జాగరూకుఁడై

మెలఁగి మఱిత శ్రద్ధమెయి మేలని సర్వల మెప్పునందు మి

న్నలమెడి సౌఖ్యమందుఁ దన యంతట తానయి వేషమూసకే

నిలిచి స్వరూప సౌఖ్యమున నిశ్చలుఁడై రమియింపఁ గల్గెడిన్॥

57

కట్టిన వేషమందు మునుఁగం జను నాతఁడు రక్తికట్ట నీఁ
డట్టి కథాగతిన్ విఱచి యందఱకున్ రసభంగ హేతువై
గిట్టును పుట్టి ముంచు నది కేవల మోహము మానవుండుగాఁ
బుట్టుట దాని మాపి తనువున్ మఱి పొందక యుంటకే యగున్ || 58

శివుఁడవు చిత్సుభాత్ముఁడవు సిద్ధుఁడ వీవయి యన్యమెద్దియో
యవును సుఖంబటంచుఁ దను వందితి వా కథలోని పాత్రకా
వివిధ పరిస్థితుల్ కనుచు విస్మృతి నందుట వట్టివెట్టి నీ
శివతకు సేగి లేదెపుడు చిన్మయతన్ శివతన్ భజింపుమీ! 59

అంతయు దైవమే పురుష యత్నమునన్ ఫలియించునట్లు వి
భ్రాంతులఁ జేయు నీయది శుభప్రదమాట నహంత వీడి ని
శ్చింతగ శాస్త్రచోదిత విశిష్ట పథమ్మున దైవభక్తి న
త్యంతము నూని యత్న పరుఁడయ్యెడి వానికి సిద్ధి నిక్కమా || 60

అంతయు దైవమంచు నొక యత్నము చేయక యుండు వాని కొ
క్కింతయుఁ గూడిరాదు జగమియ్యది దైవము నమ్మి యత్న మ
త్యంతము చేయు నాతఁడె కృతార్థుఁడు కాఁగలఁ డిందు నందు స
ర్వాంతరుఁ డెందు నిష్క్రియఁడె యాతని నందుట చారితార్థ్యమా ||

బ్రహ్మమునిష్క్రియంబనుచు స్వాత్మయె బ్రహ్మ మటంచుఁబల్కుచో
జిహ్మముగా విచిత్రముగ జీవ జగం బిది తోపఁ నేల? యా
బ్రహ్మ పిపీలికాంతము ప్రవర్తిలుచున్ భ్రమియింప నేల? త
ద్రబ్బహ్మ పదంబు నందుటకు వర్తిలు టెట్లు సమర్థనీయమా || 62

ఒక క్షణమైన నూరకయ యుండుట సాధ్యము కాదు జీవి కా
ప్రకృతి కధీనుఁడై యెపుడు వర్తిలుచుండుట తప్ప దందుచే
వికృతుఁడు కాక ధర్మపథ వీరత నొప్పిన వాసనాక్షయం
బకలుష చిత్తవృత్తియఱు యభ్యుదయంబును బొందు తప్పకన్ || 63

ఏ పని చేయకుండ బ్రదుకే కొనసాగదు శ్రీశ్రవరాజ్ఞ నీ
వే పనికై జనింతు వది యే యగు నీకు స్వధర్మ ముద్ది ని

రే పత నిర్వహించు ననువు త్తి మనః పరిశుద్ధి హేతువా
తేపకుఁ దేపకున్ గ్రమగతిన్ బరమాత్మను జెందనయ్యెడిన్ || 64

పని యెది యైన నేమి సలుపం దగు దైవ సమర్పితంబుగా
పని వినుటాప్పు భక్తుఁడయి స్వామి యనుగ్రహమంది యంతమం
దనుపమ తత్త్వ వేత్తయయి హాయిగ నిష్క్రియ బ్రహ్మసంస్థితన్
గని జని నందఁబోక కనగానగు జీవిత చారితార్థమున్ || 65

తనువులు తాల్చు జీవులను ధన్యుఁడు మానవుఁ డాతఁ డొక్కఁడే
కనును స్వతంత్రతన్ పెరలు కర్మ ఫలంబుల నంది తీతినన్
గనెదరు నూత్న దేహములఁ గాని నరుండు వివేక మున్నచో
జని మృతిలేని ముక్తిగనఁజాలు తదర్థమె మానవత్వమై || 66

మాయికమైన యీ తనువు మర్మము శాస్త్రమెఱుంగఁ జెప్పి లే
వోయినరా! వృషీకముల యూపుల కూరక యూగి పోకు నిన్
ధ్యేయము నందు నిల్పనవి నిల్పుము నీ మనమున్ మలంచి యా
త్మీయ హృదంతరాంతర సమీకృతమా పరతత్త్వమందునన్ || 67

మనుజతనందుటీవు నిజమర్మ మెఱుంగుట కయ్యె నీవు చి
ద్ధనుఁడవు సత్స్వరూపుఁడవు కాని యెఱుంగక మోహవార్ధిలో
మునిఁగి చరింతు విట్లు విడుమోహము ధర్మపథాను యాయైవై
కనుమిఁక స్వస్వరూపమని కాంక్షమెయిన్ హితబోధ చేసెడిన్ || 68

గతజని సంస్కృతిన్ గలిగి కాయము పాశవ మయ్యు భక్తిమై
హితతము దేవదేవు పరమేశ్వరు గొల్చి తరించి నట్టి స
త్కృతులిట సంచరించిరి వరించితి మీ మహనీయ పుణ్యభూ
స్థితిఁ బరమేశుఁడున్ దయను జేకొనకుండునె యెట్టకేలకున్ || 69

ప్రత్యక్ష దైవము సూర్యుఁడు

అతఁ డస్తమింపఁగా నఖిల జీవులు సుప్తి
వివశులై సోలి పో నవుట యేమి?
తెలివెల్ల తమదన్న దేహేంద్రియాది సం
ఘాతమ్ము కట్టెయై కదల దేమి?

ప్రాణమాడుచు నుండి పైఁబ్రాకు భుజగమ్ము

కానంగ లేని దుర్గతి యిదేమి?

అతఁడుదయింపఁగా నఖిలమ్ము మెలఁకువ

నంది యెప్పటి వోలె నగుట యేమి?

ఎవ్వఁడీ సూర్యుఁ డిట్లు మహిం గలట్టి

సర్వ తనుధారులను స్వవశమ్ము గాగ

నిచ్చమెయి బొమ్మలట్లు లాడించువాఁడు

గోళమాత్రుం డెటుల్ జగద్గురుఁడు కాక!

70

తెఱ తీసినట్లు ప్రాగ్దిశ నుపోవేళఁ జీ

కట్లు పోఁ గెంపు చొకట్లు విరిసె

బంధూక కరవీర పారిజాత ప్రసూ

నమ్ము లొప్పారె మిన్ననలు గాగ

తెలవాటి నిదుర మత్తులు వీడి తెలి వొంది

తమకై న పని జీవ తతి చెలంగె

నిత్య ముషస్సాన్నన నియమమ్ముతో దివా

కరుఁ గొల్చు ద్విజకోటికై మొగిడ్చె

నంబరంబునఁ దోఁచెఁ బ్రత్యక్ష దైవ

మఖిల చైతన్య దాత లోకాపుఁ డగుచు

నాతఁ డన్యుండు కాఁడు చిదంబరస్థుఁ

డాత్ముఁడే తోఁచె నటు కర్మ సాక్షిగాగ!

71

హే జగదక్షి! నీవాకఁడ విట్లు కనంబడి తత్త్వ దీప్తి ను

త్రేజన మందఁ జేసెదవు ధీనిధు లీ నినుబట్టి విశ్వమున్

నైజ మహాత్త్వమున్ దెలియనై పరమార్థము నందికొందు ర

వ్యాజ కృపాప్రసార నిగమార్థ నిరూపక తేజ! భాస్కరా!

72

ఉదయం బస్తమయంబు నున్నవియె నీ కోహో పరిభ్రాంతిచే

నెదురై మార్మొగమై కళాకళలఁ దా నెంచున్ జగంబిద్ది నీ

పు దయన్ నిల్తువు నిత్య ముద్యతుండవై వ్యోమప్రకాశా! శుభ
ప్రద! మోహంధ్య మడంచి ప్రోవగదవే ప్రార్థించెదన్ భక్తిమై॥ 73

అవ్యక్తంబగు విశ్వమంతటిని నీవై వ్యక్తముంజేసి నా
నా వ్యాపార నిమగ్నమాట కనుచున్ నానాత్వముం జూపుచున్
దివ్యత్వంబున సాక్షి మాత్రత వినోదింపన్ దొరంకొందు నీ
వవ్యక్తుండవు కావు వ్యక్తుండవు కా వాంతర్యమున్ విప్పవే! 74

హరిహర బ్రహ్మమయ మహాహంస వీవు

సర్వ ధీ చోదనక్షమ సవిత వీవు

జీవ రాజీవ బంధు రాజీవ దేవ?

హర్ద తమసం బడంచి మమ్మాదుకొనుము॥

75

మ క ర సంక్రమణము

రవి మకర ప్రవేశమున రాజితె నాటి యుషస్సు నందు ని
ర్భవత కనంగ నెంచు మతిభద్రులు నిద్రను మేలుకొంచు నా
ర్జవమున ప్రాతరాహ్నికము చక్కగఁ దీర్చి నిమిత్తమెంచి తీ
ర్థ విధి యథావిధిన్ సలిపి దైవ మహత్త్వము నెంచుచున్నచో॥ 76

ఇది మొద లాటు మాసముల నీ శ్వరుఁ డీ రవి తీవ్రభానుడై
పదనికఁ దెచ్చు విశ్వమును పంక సమస్తము నింకఁజేసి మే
లొదవఁ దపింపగా వలయు నోర్పు వహించి తపింపకున్నచో
నెదియును పొందరాదు జగమియ్యది కృచ్ఛ్ర క్రియాస్వరూపమై॥

ఇపు డిటు తాప హేతువగు నీశ్వరుఁడే కరుణా సముద్రుడై
తపనుఁడు కాక జీవ నదతన్ వహియించు ఘనస్వరూపుడై
విపులయు సస్యజాతమును విస్తృత వర్షము తానె యా మహా
త్తపుండ్రుడై కాఁడు తాపకుఁడు తపుఁడు తృపుఁడు తాన యయ్యెడిన్
తన కల్పించిన మేఘసంతతుల సంతర్ధానముం జెంది నిం
చును లోకమ్ముల వర్ష పాతముల విచ్చున్ వాని మెచ్చున్ నిరం

జనుఁడై హెచ్చును స్వస్వరూపమున శశ్వత్తేజఁడవ్వఁడు మా
సిన యీ కన్నులు మాసె నాతఁడని వాసింగాంచ లే వఁతియే॥ 79

తన కంటెన్ మఱి వేఱు లేకయె పదార్థం బన్య మెప్పుట వ
చ్చినదో కప్పిన యట్లగున్ వివిధ వైచిత్ర్యంబులన్ దేవి యా
డును గ్రీడించి తనంత తానుగ హరుండున్ రుద్రుఁడై సర్వమున్
దనయందే యడగించుఁ గేళి యగుచో తత్త్వసిథిం జూచినన్ ॥ 80

పువ్వు శుద్ధ ద్వితీయ తత్పుణ్య కాల
మొదలె, నానాఁడు గురు శిష్యు లుదిత యశులు
స్వామి యెదుటను సాయాహ్నా సమయ మందు
నర్చనా మతి నుండ నత్యద్భుతముగ॥ 81

దృశ్యజాలమ్ము సర్వ మదృశ్య మయ్యె
నంతరాకాశ మతి సహస్రాంశు వగుచుఁ
దేజరిల్లంగ హర్షాబ్ధిఁ దేలియాడి
యెంత సే పుండిరో యెవ్వ రెఱుంగరాదు॥ 82

తా మున్నట్టులె తా మెఱుంగని మహాతాదాత్మ్యముం జెంది యా
లో మోదాబ్ధి నిమగ్నులైన తఱి లోలోనాద మవ్యాహతం
బై మాత్రతాస్వర వర్ణహీన నినదవ్యాహారమై సర్వమై
సోమింపన్ దమలోనఁ దామె యగుచున్ శోభిల్లి రత్యంతమున్ ॥

ఆత్మ సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ మయూత్మ తా నె
విశ్రుతాకాశరూపమై వివృతి నందె
నణు వమూర్తము శబ్దైక గుణ మహితము
దహర మందురు దీని నధ్యాత్మమందు॥ 84

అందు మునుఁగుట కాధారమైన నాద
మంది కొన్నారు వారు ధన్యాత్ములగుచు
లీన మతులైనఁ దోచు హృల్లేఖయందు
లీనులై యున్నవారికి లేనిదేమి? 85

పంచభూతమహాలింగములు

ఆది స్వయంభుతై ప్రభవ మందెను వాయువె యాచు నీశ్వరుం
జేదియొ తాకి నట్లగుటయేయపు డయ్యెది దర్శనంబు, నిం
పాదిగ త్రేత స్వర్ణమయమై కనిపించెను, ద్వాపరాన నా
మోదితుండయ్యె వెండి యన, ముందగు నేడు శిలాస్వరూపుడై || 86

ఆ యాశ్లేశుడు సృష్టి కున్ముఖతచే నాకాశమై వాయువై
యా యగ్నింబలెనై జలంబగుచు భూమ్యాకారముంజెందు ని
ట్టె యాకాశము శబ్ద మొక్కటి గుణం బైయుండ స్పర్శంబు తో
డై యాకాశగుణంబుతోఁ గలిసి రెండౌ వాయు భూతంబునన్ || 87

తదుపరి దైవ వహ్నియెడ దాని గుణంబగు రూప మొప్పి ము
న్నొ దవిన వానివైన గుణయుగ్మము చేరియయుండు పిమ్మటన్
బొదలు జలంబునన్ రసము ముఖ్యము వెన్కటి మూడు నుండుటన్
గుదురును నాల్గు పృథ్వి యెడఁ గ్రొత్తది గంధము దాననైదునౌ || 88

రూపముగల్గు వహ్ని కొక రూపమే లేనపు డాది రెంటికిన్
రూప మడెట్లు కల్గు నవి రూప విహీనము లందుచేత నీ
రూపులె యాదు రాదివతి ప్రోచును దాను చివంబరేశుడై
యాపయి వాయులింగమయి యాకృతి లేకయ యుండు రివ్వరున్ || 89

అగ్ని లింగంబు శివుఁ డరుణాచలాన
జంబుకేశ్వర శివుఁడు తా జలమయుండు
కాంచి నేకావ్రు పతి పార్థివాంచితుండు
వీరు మువ్వరు నిల రూపధారు లెపుడు ||

90

చి ద్దగన మందుఁగోచు సచ్చి తస్వరూప
శివుఁడగు జిదంబరమున భవ మణంప
ప్రాణ మయుండయ్యె నిట శివ స్వామి కరుణ
సర్వలోకంబులన్ బ్రోవఁజాలు దనుచు ||

91

దక్షిణకైలాస విశేషము

తెలి మల యన్నఁజాలు తన దేహము తా నె యెఱుంగఁడా శివుఁ
డలరులఁదేలి యాడినటు హర్షమునందు యమాశ నున్న యీ
వలి మల కాని వెండి మలపై వలవెంత మహాత్తరంబొ క
న్నలపయి పచ్చ కప్పరపు నూగు వెరార్చుచు నుండు నిత్యమున్
తొలి పవన స్వరూపమును దోఁపగఁ జేయుచు శ్వాస మొప్పి జీ
వుల యెద నున్న దేవుడగు దోయి ననుంగను మంచు నిల్చు ని
శ్చల తనువైన వెల్ల శిల స్వామి సనాతనుఁ డింద యుండె హ
ద్దులు గనరాని స్వామి దయ దోగి తరింపుఁడు జీవులెల్లరున్ ॥ 93

ఆ పూల గుత్తికం తారాడ పడెదేల
యంచుదానై శిరోజాళి ముడిచి
నినుజూచి తమ కనుల్ నిశ్చల మొనరించె
హరిణాక్షి యని కురం గాళిఁ జూపి
ఈ మంద పవనంబు లెంత హాయిని గొల్పు
చెలి నిల్చు మంచు నా సీనఁ జేసి
పరిపక్వ ఫలము సీ తరువు రాల్చిన దంచుఁ
దెచ్చి యందించి సంతృప్తినంది

శబర మిధునమ్ముగా స్వామి సంచరించె
దత్తద స్పర్శగని పవిత్రమ్ముగాని
యణువు లేదిందు నేటి కీ యాకాశమ్ము
స్వామి దరహాస చంద్రికా సంభృతమ్ము ॥ 94

అత్తవారింటి భాగ్య మెంతైనగాని
యిల్లరికమన్న హొన్న సంకెళ్ళబడుటె
పుట్టినింటను పడతి సంపూర్ణ హృదయ
మర్పణము సేయలేదు నిజాధిపునకు ॥ 95

వలిమల కాని వెండిమల వాసము పర్వత రాజపుత్రి ని
స్తుల హృదయాబ్జ సౌరభము సోనలు వారగఁజేసె వాని వీ

చులబడి తేలియాడె శివసుందర హంసము తన్మనోజ్ఞ కే
 ఘట మధుకోశ మీనగము లోలుపమా శివభక్త భృంగముల్ || 96

ఏనుఁగు లుండు కారడవి కీ దశ పట్టిన దవ్వశిష్ఠు దే
 వా నయన ప్రమోదకర హరి మహా సు తపః ఫలమ్ముచే
 మాని మహేంద్రుఁ డాతనికి మాన్యము కానిది యెట్టి సత్తపం
 బూనెనో పార్వతీ పతియునుండు నిటన్ బ్రయమార నిచ్చలున్ || 97

వ శిష్ఠు ని తప స్సు

కామక్రోధము లెంతచెడ్డవియో దుఃఖం బంతకున్ మించు వి
 శ్వామిత్రుండు విరోధియై మునికిఁ గోపంబేలరాదో యటం
 చే మేమో పొనరించె బుత్త) శతమున్ హింసించె నిష్కంపుడై
 స్వామిత్వంబున నిల్చు బ్రహ్మముని నిల్వన్ లేదు దుఃఖానికిన్ || 98

అంతటి బ్రహ్మవేత్తయు శతాత్మజనాశ మహాగ్రదుఃఖ మ
 త్యంతముగాగ శీర్ణమతియై భృగుపాత మొనర్చి చావఁబో
 నుంతయు నొవ్వనీక కడు చోద్యముగా మహి పట్టి నిల్పి నీ
 వింతటి బేల వెల్లయితి విట్టి పనిన్ బెను దుఃఖమారు నే? 99

ఆరని దుఃఖమార్ప హృదయంబున నా శివదేవు నిల్పి నిం
 డార తపంబొనర్చు మతఁ డార్తి హరుండు కృపామయుండు నో
 రారగఁ బిల్చినన్ సరి సరాసరి వచ్చి యెడంద యందుఁ బొం
 గారు దయన్ వసించు మఱి యందగ నీఁ డెటువంటి దుఃఖమున్ || 100

తొమ్మిది సతి చావనీక యటు సాకి హితమైఁగింప స్వస్థుడై
 వాసిగఁజేరి యిచ్చట తపఃపరుడయ్యె మహామునీంద్రుఁ డ
 భ్యాస వశమ్మునకా స్వవశమై సకలేంద్రియ సంఘమొప్పఁ గై
 లాసపతిన్ మదిన్ నిలిపి శ్లాఘ్యు తపంబొనరించె నిష్ఠమై || 101

యాదృశి భావన యగునో

తాదృశి యగు సిద్ధియనుట తథ్యమ యగుఁబో

యాదృతి స్థాణువు గొలువ న
మాదృతి నతఁడయ్యె స్థాణు వచలాకృతియై

102

అగ్నితప్తా యోమయాకృతి యన్నట్లు
మండుటెండల నిల్చు మంట యగుచు
స్రావద్ రురీక ప్రసవణాద్రి యన్నట్లు
వర్ష ధారలు జాలువార నిలుచు
మధ్యాహ్న మార్తాండు మంచు గడ్డగఁజేయు
చలికాటునన్ శీత శైల మగును
వ్యాఘ్రు సింహ వరాహ వారణానేకమ్ము
లొరసి చన్నను గన్నుఁ దెఱవకుండు

స్థాణు వతఁడౌనొ యితఁడౌనొ సకలజగము
సంశయం బందనగు తపశ్చరణ నిలువ
బ్రహ్మ సూ మాని యెడఁ బరాత్పరుఁడు కరిగి
వాయువై సోకి లింగభావంబునందె॥

103

వాయు లింగ విర్భావము

ప్రాణప్రాణ మటుల్ ప్రసన్నమగుచో బ్రహ్మప్రసూ మాని నె
మ్మేనన్ బుల్కులు తేర మేల్కనుచు స్వామీ! అష్టమూర్తి! జగత్
ప్రాణాకారతఁ దోచి నా జనికి సార్థక్యంబు కల్పించి తిం
తైనన్ నే నను మాటలేని మహితైక్యంబిచ్చి మన్నింపవే॥

104

సద్యోజాత ముఖాభి ముఖ్యముగఁ బంచప్రాణ వక్త్రాన్నిత
ప్రోద్యద్భోగ విశిష్టమూర్తివిగ నా ముందున్న యట్లే యిటన్
విద్యోతాత్మఁడ వాచు నిల్చుము దయా స్విన్నాంత రంగుండవై
పద్యానముల కార్తి మోచకముగా భక్త ప్రసన్నేక్షణా!

105

అని జగదేక రక్షణ దయామతి వేడు వశిష్ట మాని ప్రా
ర్థనమున వాయులింగమయి తత్త్వము తెల్పుట కందునుండి ద
క్షిణ ముఖుఁడౌచుఁ దోచి మునికిన్ బరమార్థము నందఁజేసి చి
ద్గుండ శివుండు వాయుమయతన్ భజించి కృపాబ్ధి నిల్చినన్॥

మును గజ కాననంబయిన మోహన దేశము బ్రహ్మసూ ముని
ప్రణయమునన్ స్వయంభువు శివప్రభు వెన్నిన దివ్య దేశమై
తనరిన దట్లు వచ్చి శివదైవము దక్షిణుండై ముసింద్రు సే
వనమునఁదావు నచ్చుటను వచ్చిన మాటయె విస్మరించినన్ || 107

ఇదిగో వచ్చెదనంచు నేగి మఱిరాఁడేలా శివస్వామి నా
యెడఁ గొంపోయెను వెంటఁ గంచుకమనై యెట్లుందు నిచ్చోట నే
గెద నచ్చోటి కటంచుఁ బార్వతియు సాగెన్ సర్వకైలాస మొ
ప్పదమై వెంబడి రాగ స్వామి స్థిరుండై వెల్గొందు నిచ్చోటికిన్ || 108

ఇట్లు లగునని స్వామి ముందే యెఱుంగు
ననుకొనిన యట్లు వచ్చు సర్థాంగి నంది
పూర్ణుండై స్వామి మోదాబ్ధి మునింగి తేత
దిగులువడి వెండికొండయు నెగిరి వచ్చె|| 109

గజకాననమున నగజ కయి పూని రా
నానంద నిలయాగ్ర మందు శివుఁడు
బహురూపధారియై విహరించె స్వేచ్ఛమై
స్వస్వరూప స్థిరత్వమున మెఱసి
ఇభ రాజ మిధునమై మృగరాజ యగళమై
వనపరాహ ద్వంద్వ మనఁగఁ జెలఁగు
చెంగు చెంగున దూకి నింగి దూఱెడులేళ్ళ
జంటయై వనవీధి సంచరించు

విహగ మిధునమ్ముగా మిన్ను వెంటఁబోవు
సంచదోయిగ జల తరంగాళి నూగుఁ
గర్మయందు న కర్మతఁ గనుట యన్న
యోగ మార్గమ్ము చూపఁ దా నున్న యట్లు|| 110

క్రీడించున్ బరమేశ్వరుం డనిన రక్తిం దోగునోస్వామి, యె
గ్గాడన్ బూనుటె యాన యార్ద్రమతి కాండన్నన్ సదా చిన్మయుం

డాడున్ బాడును సాక్షిమాత్రుఁ డగుచున్ స్వానంద నిర్మగ్నుడై
యాడించున్ జగమెల్ల నిష్క్రియుండునై యాశ్చర్యకృతకర్ముడొ

దక్షిణామూర్తి

బీజస్థ వృక్షమై వివృతి నందును విశ్వ
మని తెల్పు మట్టి నీడను వసించి
జీవుడే బ్రహ్మమా భావంబు నందేక
మని తెల్పు చిన్మూర్తి నవధరించి
వాఙ్మనోఽగమ్యమా బ్రహ్మమానంద మా
నని తెల్పు మానముద్రను వహించి
అంతశ్చిదానంద మావిష్కృతంబై న
చందాన బ్రహ్మ తేజమునఁ బాలించి

నిత్యయావన నిర్మిద్ర నిశ్చలాత్మ
దక్షిణామూర్తి యాచు సదాశివుండు
పరమవృద్ధులు శిష్యులై వఱలుచుండ
మానమునఁ దెల్పుచుండు బ్రహ్మమ్ము నెపుడు॥

1.

అభిముఖుడైన స్వామి కడ నంజలి బద్ధుల మాచు నిల్చుచో
నభయము నందఁ జాలుదుము హార్దతమంబది యెల్ల పోయి చి
త్ప్రభ జ్వలియింప మోదరసవార్ధి మునుంగుచు లీనమాదు మా
విభవము నందినన్ మదికి విశ్వము బ్రహ్మమయంబుగానగున్ ॥ 1

పర్వదినమున బ్రహ్మాత్మ భావమునను
దేలియాడిన గురు శిష్యులోలి నిశను
నిద్ర నెఱుంగక బ్రహ్మ సాన్నిధ్యమందు
దేహ విస్మృతి గనిరి సందీప్తమతులు॥

1

నీద్రా సౌఖ్యమె సర్వజీవులకు శాంతింగూర్చి యత్సుద్రమా
భద్రంబున్నది యింద్రియోపరతిచే వైవశ్య సంప్రాప్తమా

నిద్రన్ శాంతి యిదం విధంబనంగ దానిన్ స్వప్రయత్నంబునన్
చిదేఖాత్మత నంది కొంటయె మహాశ్రేయస్సు నాఁదెల్పెడిన్ || 115

కోరి స్వరూప సౌఖ్యమునఁ గూర్కుటయే పరమార్థ మందు రా
దారి నెఱుంగుటే ఘనము దాని బడిం బయనించు వారె ని
ర్వైరులు శాంతచిత్తులు శుభప్రదు లీ భువి కాత్మవేత్త ల
వ్వారు సమస్తలోకముల భద్రత గూర్తురు సిద్ధి నందుచున్ || 116

యాత్రా దినమున గురుశిష్యులు

నాటి గిరి ప్రదక్షిణమునన్ దమ జన్మములందు భద్రతన్
సూటిగ నందఁగోరు పరిశుద్ధులు వారలు కుంభ జన్ముఁడీ
నాట స్రవింపఁజేయు నఘనాశిని స్వర్ణముఖన్ మునింగి లా
లాట విభూతి కుంకమములన్ ధర మెట్టిన ఫాలనేత్రులై || 117

శైవమా మహామె భాస్వర ముఖాకృతిఁ దాల్చె
జ్వలితమై బ్రహ్మ వర్చస్సు తోఁచు
ప్రస్ఫుర త్సర్వేశ భవ్యాలయద్వంద్వ
మాతొమ్ము లెంత మహాజనములు
ద్వారతోరణ మాలికా రాజయై వ్రేలు
నవె గళస్థలిని రుద్రాక్ష సరులు
ఆజానుబాహు దీర్ఘమేయ తను వొప్పి
సస్కంద శివమూర్తి సాగుచేరె

ననుచుఁ జూచిన జనులు ప్రహ్లాన్న మతులు
పదము పదమున సాష్టాంగ పడుచునుండఁ
బ్రహ్మ భావాన శివసమర్పణ మొనర్చు
చరిగి కొల్చిరి స్వామి దేవాలయమున! || 118

వారె విన్నారొ వారలే పలికినారొ
స్వీయ మహిమను స్వామి వినించె నొక్కొ
అది మొదలుగాగ వినవచ్చె నన్ని కథలు
కథలు వినుచును సాగిరా ప్రథితయశులు || 119

సాలెపురుగు వృత్తాంతము

శ్రీనామ కోర్ణనాభము

దైనందిన భక్తి సలిపి తనువు దొరంగన్

లీనం బైనది స్వామిని

కానంబడు దాని చిన్నై కమనీయంబై ||

120

పురుగని త్రోసిపుచ్చెదమె పూర్వభవస్మృతి కల్గి భక్తిమై
సురుచిర సేవచేసి మనసున్ బరికింపగ స్వామిచేయు ని
ష్ఠర కృతి కోర్వలేక శుచి జొచ్చిన పూర్ణవిరాగి దానితో
దొరయుదురే విదగ్ధ మతి తోడగు మోహవిసప్త మానవుల్ || 121

వాడును పూర్వజన్మమున బాపండు సత్యసభాఖ్య పుత్తుడ
పోడిమి నిల్వలేక పెనుమోహము క్రమ్మి కులమ్ము వీడి పే
ర్వాడి కువింద పాటలకు పంచనుజేరి కరంబ నాముండై
చేడెగఁ దత్తులోద్భవను జేకొని వానికి దత్తపుత్తుడై || 122

లమితైశ్వర్యము నంది వస్త్రనిచయ వ్యాపార నిష్ణాతుడై
సములం దుత్తముడన్ బ్రశంసఁ గని యైశ్వర్యానుగుణ్యంబుగా
విమలాదార్య మనస్కుడై విరివియకా విశ్రాణ సంబాప్తి ని
స్సముఁ డయ్యున్ దుదకేమొ జాటిపడెఁ బాపండ్ ప్రభావంబునన్ ||

పానరతుండయి సర్వసంపదలు పోయి
దుర్గతిం జెందియున్న యా దుష్టవేశ
తైవబుధునకు లింగ వస్త్ర బాసంగు
పుణ్యమునఁ బుట్టి వని సాలెపురుగుగాగ ||

124

బ్రదుకు లివి వట్టి వైకుంఠపాళి యాట
నిచ్చెనలు తాక పైకెక్కి నిక్కుటయును
పాము తగులంగ నడుగంటఁబడుచు నుంట
స్వామి దయఁ బూని రక్షింప వలయునంతె ||

125

గజ కాననమునఁ జెలఁదిగ

నిజ ధర్మము నూని గత జని స్మృతియుతమై

యజుఁగొల్పు కొనెడి తహతహ

గజ బిజయై కాలమెట్లొ గడుపుచునుండన్ ||

126

సుజనుం డెవ్వఁడొవచ్చి బిల్వ దళముల్ సూనంబులున్ గోయుచో
నిజ కాంక్షం బడి వాని వెంటఁ జని ముగ్ధున్ గుంభజస్మాపగన్
ద్విజుఁడౌ భక్తుఁడు మంత్ర యుక్తము సమర్పింపన్ శివుఁజేరి త
ద్భజనంబున్ బొనరించె నిష్ఠమెయి స్వప్రాగల్భ్య యుక్తంబుగన్ ||

దేహమును బట్టి కర్మ సిద్ధియు ఘటిల్లు

స్వీయ కర్మను దేవు సేవించుకొనియె

దేహధారులు సిద్ధి నందెదరు జగతి

పొరపడగ రాద యిది జగదురుని మాట ||

128

ఎవ్వఁ డెచ్చోటఁ బుట్ట లోటేమి కలదు

స్వస్వ కర్మల నుచ్చ సేచములు లేవు

అన్ని కర్మలు స్వామి కభ్యర్హితములె

స్వామి సంతృప్తి నందింప సాధనములె ||

129

సాలె పురుగయి శ్రీ చేయఁజాలు నెద్ది

యద్దియే స్వామి కైంకర్య మనఁగఁ జేసె

మోహమును వీడి తుదకు స్వదేహ మొనఁగె

స్వామి నైక్యమ్ము చెందె నాశ్చర్యముగను ||

130

కులనృత్తి గూడు లల్లుట

వలవదు పరికరము పెట్టుబడియు రవంతేన్

నిలిచెను మతి శివ పూజను

ఫలియింపక యేమి చేయుఁ బ్రారంభంబుల్ ||

131

దినమున్ లేచిన దాది దేహమును తిత్తింబుట్టు స్నిగ్ధోర్ణతో

పెనుగూళ్ళల్లుచు నిద్రిదేవళము తృప్తిన్ స్వామి యిందుండు, భో

జన గేహం బిది, యాగశాల యిది, విశ్రాంత్యర్థమిగేహ, మా

యెను శయ్యాగృహ మింకఁ గట్టెదను స్వామి! యెన్నియేన్

గేహముల్ 132

అని కల్యాణ గృహమ్ము కట్టినది, వేయకాకాళ్ళ పెన్నంట పం
బును నిర్మించెను, పూలతోట నొకచోఁ బూనించె, కేళీగిరిన్
బెనిచెన్ వాహన డోలికా తతులు కల్పించెన్ మఱిన్ బుద్ధి పు
ట్టిన నానావిధ సేవలన్ జలిపెఁ గంఠేకాలు ప్రీత్యర్థమై॥ 133

దేవరకున్న యల్లె మఱి దేవికి నంచును గొన్ని కట్టి నా
దేవకుమారకుల్ కలరు దివ్యులటంచును గొన్నికట్టెఁ ద
ద్దేవ సమానులం చితర దేవతలన్ భజించెఁ గొన్నిటన్
ప్రోవులు ప్రోవులయ్యె భువి పొందగ లేదది తృప్తి మెంతకున్॥ 134

చేసిన చేతయే మరలఁ జేయుచుఁ గట్టిన కట్టడంబె య
భ్యాస వశమ్మునన్ బెరుగు పాటవ మొప్పగ దిద్ది దిద్ది ని
శ్వాసము పుచ్చుచున్ నిలిచి వాయుహతంబయి ప్రోవు తెస్సినఁ
మాసిక పెట్టుచున్ ఊణము మానక నిత్య సమర్చనా మతిన్॥ 135

ఊరి పొడతెంచు గ్రొంగ్రొత్త యూహలల్లి
యూహ వెంబడి నల్లును గేహములను
ఊణము విశ్రాంతి గొనక మర్కటక కీట
మెంతయో సేవచేసె నయ్యా శ్వరునకు॥ 136

భక్త పరీక్ష సేయుటకుఁ బాల్పడె స్వామి యటన్న వానిపై
రక్తి జనించుటే యగును రక్తుఁడు కాని యెడన్ బరీక్ష కు
ద్యుక్తుఁడు కాఁడు తత్పరత నుండును స్వామికి లోఁదలంపుగా
భక్తుని సంస్కరించుటయు స్వామి ప్రసన్నుఁడు శ్రీ చెలందిపై॥ 137

అదితాఁ గట్టిన తంతుగేహములపై హైమాంబువుల్ నిల్చుచో
నుది తార్కాంశులు పర్వి రత్నమయ గేహోద్భాంతి కల్పింప స
మ్ముదితంబై చరియించుచోఁ బాడము సమ్మోహంబు మాయంపగా
నది చూడన్ హరియించె దీపశిఖ నొయ్యన్ బెంచి సర్వస్వమున్॥

ఎన్నో యేండ్లు శ్రమించి కట్టినవి యల్లె కాలుచుండంగఁ దాఁ
గన్నుల్ త్రిప్పక చూచి చూచి యెద దగ్ధంబాచు నుండన్ సమా

సన్న జ్వాలల కర్పితంబుగఁ దనూసర్వస్వమున్ నిల్పె స్వా
మి నై వేద్య మిదే హరింపు మనుచున్ మిన్నందు మోదంబునన్॥

తనువుపై మోహమే లేని దాని భక్తి
కలరి పరమేశ్వరుండు నా చెలఁచి పురుగు
జీవ తేజంబు తనలోనఁ జేర్చుకొనియెఁ
జిహ్వామున్ నిల్పె లింగానఁ జెదరకుండ॥ 140

చదువేటికిఁ జదురేటికిఁ
జెదరని మన మొక్క డున్నఁ జెందగ నచ్చున్
విదితాఘ్న లాభ్యగాములు
కదలియు దరిఁజేరరాని కై వల్యమ్మున్॥ 141

కృతయుగ వేళ నిద్రి జరిగెన్ సుర లెల్లరు పూల వానతో
క్షీతితల మెల్లనింపఁ, బరికింపగ నప్పడు వాయులింగ సం
స్థితి తెలియంగనైన నరజీవులు తక్కువ కానలూత యా
గతి శివసేన చేసినది గాసిలకన్ నర విఘ్న మందుచున్॥ 142

తన పేరును దన రూపముఁ
దనలో నిలుపంగఁ గోరె దైవము నదియున్
మును ముందు తాను తలఁచిన
దనియెన్ గృమి యంచు స్వామి యానందించెన్॥ 143

వినుఁగు, పాము స్వామిలో లీనమగుట

పాతాళంబున నుండి కాళమను సర్పంబొండు నిత్యమ్ము ను
న్నీతానర్థ మణిప్రకాండములఁ గంఠేకాలు నర్పించు చో
నే తత్పూజన మర్థహీనమని మత్తేభం బొకంఁడెంచి యా
రోతం ద్రోచి భజింప సాగినది రుద్రున్ బ్రత పుష్పంబులన్॥ 144

ప్రాతర్వేళ భజించు కాళ, మట్టుపై వచ్చున్ మదానేక పం,
బే తత్పూజలు కానరామి కవిరెం డెంతే వ్యధంజెందు ని

ర్భితీ నాదు సమర్చనంబు పడద్రొబ్బె వేడొ? సైరింతు నే
చూతుంగాక యటంచు రోషమున రోజున్ రెండు రెండుగ్రమై॥145

తన పూజం గొని యన్యపూజగొను చందంబోర్వగాలేవు రెం
డును స్వామి దనవాడయై నిలిచి యుండుంగాక యంచెంచెడి
దన వాడొట నిజంబై యింకొకనికి దానట్లు కాగూడదో
మన మం దెంచవు స్వామి యొక్కడ యగున్ మాన్యుం

డనంతాళికి॥ 146

ఎవనికి వాడు డెందమున నీశ్వరుఁ గొల్చినఁ జిక్కులేదు వా
స్తవమున సర్వజీవులకు స్వాంతము లున్నవి వేటు వేటుగా
నెవనినో దేవుడంచు వెలి నెక్కడో నిల్చి యతండు నాకెయ్యో
నవునని పోరసాగు నొకొ యందటు దేవుని గొల్వనొ నెడ॥ 147

మనుజుల యందె మృగ్యమగు మాన్య వివేకము జంతుజాల మం
దునఁ గననొనె మత్సరముతో నవి రెండును స్వాన్యపూజ నో
ర్వని యవియై సహించునది స్వామిగదా యని పాని శత్రువా
ననుకొన కొక్క రొక్కరికినై యరిభావము నంది రేగిన॥ 148

ఒకనాడు మత్తేభ ముప్పొంగు భక్తిమై
వనమెల్లఁ దిరిగి బిల్వములు కోసి
కమలా కరమ్ములు గావించి కమనీయ
కమల కల్హారముల్ కట్ట గట్టి
పరిపక్వ ఫలము లిబ్బడి గాగ సమకూర్చి
మొగ లేటి తెలిసిట మునిగి తేలి
తుండంబు నిండుగాఁ దోయంబుల న్నింపి
పూలు పండ్లును పత్రములు వహించి

భవుని తలపైని రాళ్ళు కోపమునఁ జిమ్మి
తుండ మందలి నీళ్ళు లొత్తుగను గురిసి
పత్ర పుష్పమ్ములను పూజ భక్తిఁ జేసి
పండ్లు నై వేద్యమిడి కడున్ బ్రణత మగుచు॥

స్వామీ! సాంబశివా! యిదే వినతి యెవ్వఁడో వినప్టాత్ముఁడై
నా మేల్ పూజ తొలంచి రాళ్ళు తల పైనఁ బెట్టుచున్నాఁడు నీ
వేమో యద్ది సహింపఁ గల్గుదువు నాకే మాత్రముఁ గిట్ట, దిం
కే మైనఁ సరి తేల్చికొందు నతఁడో యేనో నినుం గొల్పుటల్ ॥ 150

రే పే వచ్చిన సాధువేళ కివి యిట్లే యున్నవా మంచిదే
త్రోవడఁగ సహింపఁ జాల విను మా దుర్మార్గు సాధించెదఁ
నాపై నేరము మోప నెంచకుము మాన్పఁ నీ తలంపేని వాఁ
డీ పూజఁ మఱి ముట్టినీక కనుమీ! యే నేగి వత్తుఁ శివా! 151

అని యేగిన దా నాగము

వినెనో మఱి యేమొ యుదయ విధిఁ గాళము తా

నని నల్లె యన్న దిదియును

జనినవి చన్నలై కక్ష సాధింపంగఁ ॥ 152

ఎపు డెపు డెప్పుడంచు నుదయించుటకై క్షణ మొక్క కల్పమై
యవగత నిద్రులై రవిదళితాఖిల భోగనిరస్త కాములై
త్రప విడి యేమి చేయుటకుఁ దామె సమర్థుల మంచు నుండగా
నుపనత మయ్యెఁగాల మది యుండదుపో యెవరెట్టులైనను ॥ 153

వచ్చి క్షణాలపై నిచట వ్రాలిన, వించుక ముందువచ్చెఁ బా,
మిచ్చక మయ్యె సర్వ, మటు కీడ్చిన దంతయు వమ్ముగాగ పా
ట చ్చరుఁ డాత్మపూజ వికటం బొనరించెను, నేఁడు వచ్చుగా
చచ్చును పొమ్మటం చదియు స్వల్పపు టాకృతి డాగియుండిన ॥ 154

ఏనుఁగు వచ్చి చూచినది యెప్పటి యట్టులు కాక పూజ తా
వానిన యల్లె యున్నయది వల్లభమై శివుఁడొప్పి నాఁడొ య
వ్యానికి బుద్ధి వచ్చినదొ ప్రస్తుత పూజ యొనర్తునంచు న
య్యేనుఁగు కాన కేగినది యేడ్డెట పూలును పండ్లు తేరగన్ ॥ 155

అందిన శత్రు వందకయె యడ్డుపడెఁ బలుదైవమంచు ని
ల్వందగు నెందుకైన నని పాము మడంగియె యుండె నంతలో

నందిన పత్రపుష్పచయ మంతయు నచ్చట దించి ప్రాత పూ
జం దొలగింపగాఁ గరము సాచిన దంతియ పాముజణ్ణునన్ ॥ 156

నా సారంధ్రము వెంటఁబ్రాకి చని లోనంగుట్టి పోయన్ శిరః
ప్రాసంబై చను దాని వెల్వరుప నిష్ప్రత్యాహా నానావిధా
భ్యాసంబుల్ పొనరించి వ్యర్థమయి తీవ్రంబైన బాధోల్బణం
బేసందున్ గననీమి ఖన్నమతియై యేనుంగు వాపోవుచున్ ॥ 157

స్వర్ణదీ జలము నాసానాశమునఁ బీల్చి
భిన్నమై పడునట్లు చీది చీది
కుంభంబు గిరి పార్శ్వ కుడ్యంబునకు నొత్తి
తుత్తురుమానట్లు తోమి తోమి
హస్తంబు పైకెత్తి యణగారు నట్లుగా
కుంభ మధ్యంబునఁ గొట్టి కొట్టి
పెడ మర్లుగా దొర్లి కుడియెడమ్ముల గండ
భాగమ్ములన్ భూమి బాది బాది

యేమిచేసిన పోక పెల్లెచు బాధఁ
దట్టుకొనలేక పరువులు పెట్టి పెట్టి
కొండగుహలును గీపెట్టి గోలపెట్టి
నెత్తికెక్కిన శత్రువున్ నెట్టలేక ॥

158

ఇది యెట్లున్ నను చంపిగాని విడబోదిద్దాని నేఁజంపి చ
చ్చెద నీలోనిది దూటి పాటునొకొ చచ్చెన్ జచ్చె రాలేదు పో
కదియింతున్ గుదియింతు నిట్టులనె బిగ్గంబట్టి తుండంబు గ్ర
క్కదలంగా గిరిదాకి లోపలనె చుక్కల్ డుళ్లఁదాడించెదన్ ॥ 159

అనుచున్ దూరమునుండి పర్వమయి నూహితీత వేగంబుతో
పెనుగొండన్ బలమార తాకినది నిర్భిన్నోరు కుంభాగ్రయై
వననాగంబు ప్రపాతమందినది సర్వంబున్ వినిష్ఠిస్తమై
ఛనిపోయెన్ మరణాంతమై పగనశించున్ రెండు దివ్యత్వమున్ ॥ 160

కని తో తెంచెను మింట వారలకు సాక్షాత్కారమై స్వామి ని
 ల్చెను కోరుండ నె దివ్యమా వరములక లీలామతుల్ వారు పే
 రును రూపంబును దాల్చి దేజమున జేర్చుంగోరి రక్తేయటం
 చును గై వల్యము నిచ్చె స్వామి పులకించుక భక్తికెల్ల ప్పడుక॥ 161

వీరును పూర్వజన్మమున విప్రకులస్థులె హస్తయై మనో
 జారి భజించువాడు నిశితంతయు జాగరణం బొనర్చి యె
 వ్వారొ పొనర్చినట్టి పురభంజను పూజనుజూచి వెంట దు
 ష్టోరగ మొండు కాటుగొన నూర్జితుడై జనియించె నట్లుగక॥ 162

పామయినట్టి భక్తమణి స్వామిని భక్తి భజించుచుండి వి
 ప్సా మతి రత్నపూజనము శస్త్రమటంచును వింతు నాగమై
 సోముని గొల్తుగాక యని చోద్యముగా నటంబుటై రెండునుక
 బ్రామిన పూర్వజన్మ స్మృతి వ్రాలిన వా పెనుభక్తిదారులక॥ 163

ఇరువురి భక్తి నెమ్మదిల కించును రాళ్ళని యేనుగన్నచో
 నురగము ముల్లనుక దనువులూడ్చుటకైనను సిద్ధమాచు దే
 వరకు సుఖంబుకోరు వరభక్తులు వారలు వారి పేర నే
 పరగును స్వామి గ్రామమును బర్వతముక మునుముందు శ్రీయుతిక॥

శ్రీకాళహస్తీ పురిలో

శ్రీకాళ కరీంద్ర నగము చెంతను విదిత

శ్రీకాళహస్తీ పతియన

నేకాలమునందు శివుడనేకదుండగుఁబో॥

165

నామస్వీకృతి యెచ్చుటైన కలదన్నా యొక్క యిచ్చోటనే
 స్వామిక నామమె కాక రూపమును గాంచక గల్గుచున్నాము నా
 నామేయాఖిల భక్తకోటికి మహానంద ప్రదుండైన యీ
 స్వామిక గొల్చు పురాకృతం బొకటి పెల్చుకొదోడు నిల్చెక బురే!

ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం

ధన్యంబగు జీవితంబు తద్దయు భక్తిక

స్వాన్యజ్ఞుల శూన్యండగు

మాన్యున్ గొలువంగఁజాలు మహితాత్ములకున్ ||

167

గురువున్ శిష్యుఁడు భక్తి నెక్కినిన చెక్కుల్ బాష్పకుల్యాస్రుతిన్
వరణీయంబులు వందనీయములుగా వందారు మందారులై
వరి వస్యన్ సిరి కాశహస్తీపతి నిల్వన్ స్వాంతముప్పొంగ న
త్వర మాత్మేశ్వరి దర్శనం బొనరుపన్ దత్సన్నిధిఁ జేరినన్ || 168

తల్లిని దర్శించుట

హైమవతీదేవియై తోచి యాత్మేశు

నేతల్లి యింద్రున కెఱుంగఁ జెప్పె

శ్రీకాశహస్తీశు సేవింప నేతల్లి

జ్ఞాన ప్రసూనయై కదలివచ్చె

భక్తకోటికిఁ గొంగు బంగారమై నిల్చి

యే తల్లి యొసఁగు నభీష్టములను

మ్రోల నిల్చిన మాత్ర ముడులన్నియును విప్పి

సాయుజ్య మిచ్చు నే జనని నేడు

ఓము నుమయాచు మువ్వంక లొడుగనిల్చి

కమ్ర దక్షిణ హస్తాన జ్ఞాన కళిక

సవ్య కరమునఁ బరమ వాత్సల్య ముద్ర

తాల్పు నాతల్లి కివియె వందన శతమ్ము ||

169

నిన్నుం జూచుచు నున్న వేళ జననీ నీ నాథుఁడే తోచుఁ ద

తాన్నిధ్యంబున నీవ నిల్చెదవు సంసారమ్ము మీ లీలయై

యున్నన్ లేనిదిగాగ నెల్లెడల మీ రున్నారు సత్యంబహో

యున్నారొక్కరై యాచు నిర్వరయి విద్యోతింతు రీ సృష్టికై || 170

స్వామిన్ నీవును నిన్ను స్వామియు మిథస్సందర్శనానంద రే

ఖా ముగ్ధాత్ముల మమ్ముఁజూచు నిజభక్త శ్రేణి మీలో స్వయం

ప్రమాణ్యమ్ముగఁ దమ్ము తామె కని యద్యైతాఖ్యసత్సావ బో

ధా మోదమ్మునఁ దేలియాడు నిదియే తల్లి! నిజానందమా || 171

అవధానంబున విన్నటంచుఁ బతి మంత్రార్థమ్ము వ్యాఖ్యాన వై
భవ మొప్పుక వివరించుచోఁ గదలికై భక్తాళికిఁ స్వామికై
భువి జన్ముల్ సవరింపనైన బ్రదుకుక బోధించు తాత్పర్యమై
యవతారంబుగ నిల్తువంట యిట నంబా! జ్ఞానసూనాంబికా! 172

చవిలేదమ్మ తనూ నివాసమిది వాత్సల్యాబ్ధివౌ నిన్ను శై
శన భావమ్మునఁ జేరి సొమ్మసిలు లక్ష్యమ్మున్న నేగాని పా
ర్థివుఁడైనక జగదీశుఁడే యయిన మాతృస్వాంత మందందు ను
త్సవముక జెందక వ్యర్థజీవితమెయా! జ్ఞానప్రసూనాంబికా! 173

భర్తకుఁ దల్లియకాట నినుబట్టి మహాత్తర ధర్మమయ్యెనో
యూర్తి విదారిణీ! హృదయహారిణీ! చిత్తజ తాపవారిణీ!
మూర్తి మదాత్మ బోధఘన! మోహనలోచన! శాంతిసేచనా!
గర్తనిపాతి తాళిల జగద్భయవారణ దివ్యపీఠణా! 174

ఆ ల య వి శే ష ము

స్వామి పశ్చిమ ముఖుఁడిందు సోమ ముఖము
ముదము నంగని చొక్కు ప్రా జ్ముఖ సవిత్రి
తల్లి దండ్రులు వారిఁ బ్రదక్షిణించి
భక్తవరులెల్ల ధన్యతఁ బడయుచుండ్రు॥ 175

ఆలయము వొర నుత్తరాభి ముఖత
దక్షిణామూర్తిగాంచి తత్పరుల మగుచు
స్వామి సేవించుకొని జగజ్జనని గొలిచి
మోదమునఁ దేలి దక్షిణా మూర్తులమయి॥ 176

వెలికి వత్తుము లోవెలిక వెలుంగుల మనఁ
గట్టి రాలయ మట్టు ల క్కతమెకాదు
చిత్తశుద్ధికిఁ దోడ్పడు తేత్రమహిమ
నట్టి భాగ్యంబు నందు తే మద్భుతంబు॥ 177

తల్లిందండ్రి మహాప్రదక్షిణముగాఁ దన్మంత్ర సంస్కారణో
 త్ఫుల్ల స్వాంతత దేహముల్ తెలియకే ముమ్మారులే చుట్టి భ
 క్తుల్లాసంబున దక్షిణాముఖులైయై యుత్ఫుల్ల సేతాబ్జులై
 తల్లిందండ్రిని బాయలేని సుతులై తద్దేశిక చ్ఛాత్రులు॥ 178

గుడివెడలి వచ్చి యడుగులు తడబడంగ
 విశ్వమఖిలమ్ము తానిల్వఁ బెట్టుచున్న
 చందమునఁ దోచు వృషభధ్వజంబు ముట్టి
 యనుగ మించిరి వారు విశ్వాది గురుల॥ 179

జయహో మహాదేవ! జయదేవదేవ!
 జయజయ జగదీశ! జయ నగజేశ!
 శ్రీకాళహస్తీశ! సిద్ధిప్రదేశ!
 లోకాఖిలాత్మేశ! లోకలోకేశ!
 జయహో మహాదేవ! జయదేవదేవ!
 జయజయ సర్వేశ! జయపార్వతీశ!
 శ్రీకాళహస్తీశ! శ్రీత రక్షకేశ!
 స్వాకార కైలాస! జ్ఞానాంబికేశ! 180

ప్రదక్షిణ యాత్రా ప్రారంభము

అప్పటికే పురప్రజ లహంయుతి నెల్లరు మేమె మేమె ముం
 దొప్పగ నొ నటన్న మతి నొద్దికచేరిరి దేవళానకుణ్
 చప్పున నుప్పెనం బలెనె సర్వమనోహర వాద్యఘోషముల్
 తెప్పున మ్రోగగా బయలుదేరెను స్వామి జనుల్ నుతింపఁగ॥

ఒక జమిందారుఁ డొక పది యూళ్లప్రభువు
 నెన్నికలలోన గెలిచిన యెక్కిరింత
 జైత్ర యాత్రాటహాసంబు చాలఁజేయఁ
 గలరు వారిని పట్ట పగ్గములు కనము॥ 182

అఖిల భువనేశ సర్వరాజాధిరాజ
 రాజపరమేశ నిఖిల దిగ్రాజ రాజ
 సార్వభౌమున కిదియొక సంబరంబె
 అతనికిం దగ్గయట్లు చేయంగఁ గలమె॥ 183

అందఱకు ముందు శ్రీ వృషభాంకితంబు
 స్వామి దివ్య ధ్వజం బూని సాగె నొకఁడు
 వృషభ వాహనుడగు స్వామి వృషభమనగ
 ధర్మమే యగు నది పరాత్పరు వహించు॥ 184

సర్వ భువనాధి పత్యంబు చాటి చెప్ప
 భూరి భూచక్ర గొడుగులు పూని యిర్వు
 రరుగు చుండిరి ధ్వజ ధారి ననుసరించి
 మకర తోరణమును దాల్చి మరి యిరువురు॥ 185

శాంఖి కౌఘమ్ము లా వెన్క సాగుచుండె
 నను పదమ్మున సర్వ వాద్యముల వారు
 తగిలి శివమేచు భజన బృందములవారు
 గాథలం జెప్ప వంది మాగధ కులంబు॥ 186

బ్రహ్మఘోషం బొనర్చు విద్వాంసు లంత
 స్వామి సేవల కగు శివాచార్య గణము
 వరుస తప్పిన తప్పగా వచ్చుగాని
 వలయు వా రెల్ల రుండి రవ్వారి గాగ॥ 187

దక్షిణముగాగ గుడి నుండి తరలి నట్టి
 స్వామి పడమర కేగి యప్పట మలఁగి
 యుత్తరాభి ముఖుండయ్యె నూర్జితండు
 కట్టడములోని కదలిక కష్టతరమె॥ 188

సోమస్కందులు ముందుగ
 సోమిం చెడి జ్ఞాన సూన చొక్కుచు వెనుకన్

ప్రామినుకు లభినుతింపగఁ

దామై గిరి చుట్టి రాగఁ దహతహ పడుటన్ ॥

189

బలయుతులై న వాహకులు వల్ల భులై వహించు పల్లకుల్

సలలిత షక్కి సాగ నిరుచక్కిని వీచెడు వెల్ల చామ రం

బులు, శశి సూర్య చిహ్నములు, ప్రోద్య దుదార సితాత పత్రముల్
వెలిగెడు దివ్యటీలు సరవిన్ జనుచుండును రమ్యదృశ్యమై॥ 190

ప్రాకార నంది నొకపరి

పైకొను వాత్సల్యమునను పరికించి జగత్

శ్లోకుఁడు పరివారముతో

నా కొన తూర్పునకుఁ దిరిగె నాలయమందున్ ॥

191

అదియే ప్రాద్విశ నున్న గోపుర మహా యవ్వారె శ్రీశంకరుల్

ముది శిష్యుల్ తము గొల్వఁ బొల్చెదరటన్ ముమ్మాటికిన్ స్వామియే

యెదురై నట్టులు తాను తాన యగుచో నే భీతియున్ లేదు లే

దిదియే సత్య మటన్న నిర్భర కృపాఽహీన స్వరూపాత్మకుల్॥ 192

మహిత భారతి వేద ధర్మం బాకింత

నేటికిన్ నిల్చెనన్న నా మేటి భిక్ష

అది భిక్షువె యగుచు భయార్దితులకు

భీతిఁ దొలఁగించె సుజ్ఞాన భిక్ష నొసఁగి॥

193

తపమునకు యోగ్యమైనట్టి తా వటంచుఁ

గోరి కూర్చుండె నొక పెను గోతియందు

నేమి చేయుఁ బాతాళ విఘ్నేశ్వరుండు

ఎత్తెతల నెంత యెత్తి కప్పెరిగెనంతె॥

194

బాల జ్ఞానాంబ కడుసిగ్గు పడినయట్లు

ప్రక్క కొదిగియ యుండి తత్పరతఁ జూచె

బాల్యమంతయు స్మృతికి రాఁ బారవశ్య

మున మునింగెను స్వామి చెంతను సవిత్రి॥

195

ఉత్తర ద్వార మందుండియే యూరిలోని
 కేగు స్వామి యెప్పుడు నట్టు లేగుటయును
 రాయ గోపుర మందుండి ప్రాజ్ఞుఖముగ
 వెల్వడుచుఁ జేరుకొను తేరు వీధినంత॥

196

తిరిగి వచ్చెడు నప్పుడు తేరు వీధి
 ముందుగా నున్న చిన్న గోపురము నుండి
 లోని కేతెంచు నిది యనూచాన మైన
 యానవాయితి యయ్యె నేఁ డట్లే జరుగు॥

197

శంకర శివా! శంకర శివా!
 శంభో మహాదేవ! శంకర శివా!
 దుఃఖించు బ్రహ్మర్షి ప్రోచిన శివా!
 గూ డల్లు సాలీని కాచిన శివా!
 పగబట్టు కాశమ్ము పట్టిన శివా!
 దగగొన్న మదగజము తాల్చిన శివా!
 శంకర శివా! శంకర శివా!
 శంభో మహాదేవ! శంకర శివా!

198

పు ర ప్ర వేశ ము

స్వామి కాసల్య మింతయు జరుగరాదు
 యాత్రలో నని యుచితార్ఘ్య పాత్రలూని
 బారుగా నిల్చు నిజభక్తవరులఁ జూచి
 హర్ష పులకిత గాత్రుండె యగుచు స్వామి॥

199

ప్రతి గృహంబున మంగళారతులు గొనుచుఁ
 తన్ను తాఁ జుట్టివచ్చు తత్త్వంబు తెలియఁ
 దనదు పేర నె పరగు పత్తనము నాల్గు
 వీధులను మెట్టి వేంచేసె బేరి వారి॥

200

మంటపమునకు నచట సమంచితముగ
 నర్చితుండయ్యె నిఖిల లోకార్చితుండు

వారి కమ్ముగ నిట్టి సపర్యలెన్నా
స్వామికైకొను యాత్రా ప్రసంగమునను॥

201

నీలగళా! మమ్మేలుమయా!
కాలగళా! మము కాపుమయా!
జయగంగాధర! శారీ శంకర!
జయ శశి శేఖర! భక్తవ శంకర!
జయత్రి పురహార! సర్వపాపహర!
జయనిట, లాంబక! గజచర్మాంబర!
నీలగళా! మమ్మేలుమయా!

కాలగళా! మము కాపుమయా!

202

సిద్ధులయ్య (నత్కిరుండు) వృత్తాంతము

ఇక్కడ నుండి కొండపయి కెక్కిన నేరుగ సిద్ధులయ్య పె
న్నిక్కను జేరవచ్చు నతఁడీ శివ శైలము చేరి సిద్ధుఁడై
యిక్కడనే వసించి జగదీశ్వరు సేవన మందె మగ్నుఁడై
యిక్కువ వారి పూజలకు నెక్కిను నేటికిఁ గొల్తు రాతనిన్ ॥ 203

గురు శిష్యులు కొండంగను

చిరు చేతుల దోయిలించి యెదురుగ నొక చి

న్నరి కోవెల కనరా మ్రొ

క్కిరి యదియే సిద్ధులయ్య కీర్తి నిలయమా॥

204

అతఁడు తుటారికాఁడు మహితాత్ముఁడు ప్రేణిత కార్తికేయ వ
ర్ధిత కమనీయ కావ్యకళ రెండవసాటి యెఱుంగ నట్టి వాఁ
డతి తర శేముషీ విభవుఁడయ్య నొకానొక దుష్టవేళ ద
ర్పితుఁడయి శఘ్నుఁడయ్య శశిరేఖ శిరంబునఁ బూను స్వామిచే 205

ఎంత వివేక ముండియును నెంతటి యీశ్వర భక్తి యుండియున్

బంతము పూని పాపములు పైకొనువేళఁ జలించు మానసం

బంతట దుష్టబుద్ధియును నంకురితంబగు దానివెంట భో

గింతురు దుఃఖముల్ జనులు గెల్వగ నేరరు దుష్టమా విధిన్ ॥ 206

అనుభవ రూపమైన జగమందున నెవ్వఁడు తానె విజ్ఞఁడౌ
నని తలపోయరాదు తనకౌ నను భూతియె జాతి కంత కౌ
ననియుఁ దలంపరాదు, తన కయ్యెడి దాఁక నెఱుంగ రాక యె
వ్వని యనుభూతి వాని దయి వర్తిలు నీ జగ మెల్ల యప్పుడున ॥ 207

కలయగుఁ గల్ల యశాను మఱి క స్పృదరంగను వచ్చు వానికిన్
గలిగెడు దానిఁగా దనఁగఁ గల్గుట వీనికి నెట్లు సాధ్యమా
వెలుఁగొకఁడయ్యు వెల్వడుట వేఱగు తూముల నుండి యశాటచేఁ
దెలివియు వేఱు వేఱనక తీరదు సృష్టి విధాన మట్టిదా ॥ 208

అమలిన సత్యమున్ జగము నన్నవి యెప్పుడు స్వానుభూతి వే
ద్యములని ధీ నిధుల్ తెలిసి యన్యులతోఁ గలహింపఁబోక య
న్యము విని భిన్నమైన యెడ స్వానుభవమ్మునఁ బొందఁజూతు రే
కమయి వెలింగెనా సరియె కాని యెడన్ పథమన్య మయ్యెడిన్ ॥ 209

మధుర మినాక్షి యందు రా మాట వినరొ
ఆ నగర మేలు పాండ్య భూజాని యెడల
తల్లి జగ దేకమాత వాత్సల్య మూని
యనుగు నంగయ కన్యగా నవతరించె ॥ 210

ఆయన కాత్మజాత యయినప్పుడు తత్పిత శీతశైల భా
గ్యాయతి గౌరవంబు గొనుటచ్చెరు వేమగు? సుందరేశ్వరుం
డాయెఁ గుమారికాపతి, మహత్త్వము నింక నుతింప శక్యమే?
మాయ తనూజయై ప్రభు నమాయికు మాయికుఁజేసె వింతగన్ ॥ 211

మహిపతి కేమొ బిడ్డయును మాన్య జగత్పతి కేమొ యాలునై
మహిమము చూప నెంచు గరిమన్ మిహికాచల రాజపుత్రి యా
మహి కింక నేమి చేయ దణుమాత్ర మెఱుంగక యుండఁ దామయై
యహమికతోడఁ జేరినవి యన్ని జగంబుల సర్వభాగ్యముల్ ॥ 212

ఐహిక భోగ భాగ్యము లనంతము లొటయెకాదు సర్వజీ
వోహాలు నాఁడు దేశమున కూర్జితముల్ శుభకారు లొచు న

న్నాహమునన్ దివంబునిల నాట్య మొనర్పగఁ జేసె సౌఖ్య మ
వ్యాహతమయ్యె ధర్మ మభివర్ధనమై కలిగించె మోక్షమున్ ॥ 213

అమ్మ మహిపతి తనయయై యవతరించి
మధుర నొనరించెనా పురి? మధుర యగుట
చేతనే యామె యచట సంభూత యయ్యె
నా యటన్నఁ బ్రశ్న మెటు? లేవాయె రెండు! 214

కలశసుతుండు వింధ్యగిరి గర్వము మానిచి లోకరక్షకై
నిలిచెను దక్షిణమ్మున మనీషి వరేణ్యుఁడు ద్రావిడోక్తి ని
స్తుల మొనరించి మంచి నుడి తోయము లన్నిటి గూర్చి దాని ను
జ్వలిత మొనర్పనెంచి నిజభవ్య తపఃఫల మొప్ప దత్తుండై ॥ 215

ద్రావిడ కవితా కోవిదు
లా వాద్దేవీ సమాను లయ్యెడి వారల్
సేవింప నుత్సహించిన
తా విచ్చెడి మహిమగలుగు దాని సృజించెన్ ॥ 216

అది ఫలకాకృతిన్ దనరు నయ్యది శంఖమువోలె స్వచ్ఛమై
పదమిడి తన్ను పొందగల వారి యెడందలు తమ్మి పూవులై
పొదలగఁజేయు శంఖమునఁ బోసిన తీర్థము తాను పల్కులున్
కుదియును విచ్చుకో నగును గోవిద సంఖ్యను బట్టి యిచ్చమై ॥ 217

దానిని లోకచూతఁగను తండ్రికి నిచ్చి “ధరాతలేశ! యి
ద్దానిఁ దపోవ్యయంబునను దత్పరతన్ సృజియించినాఁడ నా
స్థానము నందు నిల్పి సముదారత ద్రావిడ శారదా సమ
ర్చానిహితాత్ములై మనుఁడు సాగుమహత్త్వము పల్కరంబులన్ ॥ 218

అని కృప చేసి యిచ్చి చన నా మహితాత్ముఁడు దాని నిల్పెఁ ద
త్తనయ కృపావిశేషమున ద్రావిడ సత్కవు లెందఱెందరో
ఘనమతి నందఁజాలి ఫలకస్థితి భూజనరాజ సత్కృతుల్
గని పరమార్థమున్ గనిరి కై వసమై సుకవిత్వ యోగముల్ ॥ 219

తరము లవెన్నో దాటినవి దాని మహత్త్వము తగ్గలేదు త
 ధరణి నృపాల శేఖరు లుదారత సంగయ కన్య తండ్రులే!
 సురుచిర సుందరేశ్వరుఁడు శూరులకున్ మురిపెంపు టల్లుఁడే!
 వరమది యట్లు సాగుచును వచ్చిన దీ కలి కాలమందునన్ ॥ 220

నాటి ధరాత లేశ్వరుఁడనన్ మహి పట్టపురాణి యన్ననున్
 సూటిగ సుందరేశ్వరుఁడు చూచును మామయు నత్త యన్నటుల్
 మేటి యతండు, సత్కృపను మేటి, గుణంబులమేటి, శూరతన్
 మేటియు, జ్ఞాన మందునను మేటి, సదా సరియాను బోటియున్ ॥ 221

ఎన్నిక గన్న కవీంద్రులు
 పన్నిద్రఱు దివ్య శంఖ ఫలకాసీనుల్
 సన్నత విద్యా గోష్ఠీ
 సన్నాహ మొనర్చుచుండ సద్యశుఁడతఁడున్ ॥ 222

వారల నౌదార్యముతో
 శారదలన్నలై కొలుచు సారసమర్చన్
 వారలు మెచ్చిన సుకవుల
 కేరికి వేయేసి మాడలిచ్చి భజించున్ ॥ 223

ఒకటియు రెండు పద్యముల సూరకవించినఁ జాలు రాజు ని
 ల్వక యిడు వేయి మాడలు సభాస్థితులైన కవీశులొప్పుచో
 నకట కవిత్వమున్ దెలియనైతి నిఁకెట్లని యొక్కఁ డర్థియై
 చకితుఁడు కాక నిత్యమును స్వామిని గొల్వగ సాగె భక్తితో॥ 224

ఇదియు విచిత్ర మా జనము లెప్పుడు కోర్కెలఁ దీర్చుకొంటుకై
 సదయుఁ డటంచు స్వామి పద సారసముల్ తలపోయుచుండు రి
 య్యది చిటుకోర్కి దీనికయి యన్యనరున్ మఱి వేడరాదొ వాఁ
 డెదియును దేల్చు డర్థి యెడ నించుకయున్ మరియుద యుండదున్ ॥

అథముని వేడి యర్థముల నందుట కంటె ఫలింప కున్ననున్
 ప్రథితుని వేడికొంటయె శుభంబగుఁ బండినఁ బండు లేనిచో

వ్యథపడు నక్కఱుండదు దయామయుడౌ పరమేశ్వరుడుండగా
ప్రథితుల నన్యులన్ గొలువ వచ్చునె డేనికి నైన మానవుల్ ॥ 226.

వాఁ డిటువంటి మానసము వాఁడయి నిత్యము సుందరేశ్వరున్
వీడక కొల్చుచో శివుఁడు వీని నిమిత్తము గాఁగఁజేసి య
వ్యాండి కవీంద్రకోటి కొకపాటి పరీక్షగఁదానె పద్యమున్
బోడిమిఁగూర్చి వాని కిడి పుచ్చెను పోయి పఠింపు మంచునున్ ॥ 227.

స్వామి ప్రసన్నుడై యిటులు పద్యము వ్రాసి యొసంగ వాఁడునున్
గామిత మిట్టె తీరునని గంతులు వైచుచుఁబోయి రాట్నభా
భూమిని నిల్చి పుట్టుకవిఁబోలి స్వయమ్ముగ వ్రాసినట్లె వా
చా మహిమంబుతోఁప సరసంబుగ దాని పఠించి నంతటన్ ॥ 228.

పద్యము కూర్పు వేటు నిరవద్యము వక్త వచించు తీటహా
హృద్యము సభ్యులెల్లరును హెచ్చిన మోదముతోడ నిద్ది వీ
వాద్యము కాదు నిర్ణయము వాని పరంబగు నంచునుండ, నై
వేద్యము పెట్టఁబోవు తఱి వీనులఁబడ్డ కువార్త యన్నటుల్ ॥ 229.

“ఏమిది? పద్యమిట్లు రచియింతురె? వెట్టివా? వేఁకి పట్టెనో?
చామకు నెక్కడుండు సహజంబగు గంధము గల్గుజుత్తు? పు
ష్పముల తైల సౌరభము లట్లు భ్రమింపగఁజేయఁ జెప్పి తీ
వీ మెయి చెప్పరాదు చనుమింటికి వచ్చిన దారి వెంబడిన్ ॥” 230.

నతీరుం డటు పల్కెఁ దక్కు కవి పున్నాగంబులున్ భ్రాంతులై
యుతోఁచుం డతఁడట్టు లాడుటకు నెంతో కష్టమై యేమి యీ
చీత్కారంబని యీసడించి కొనియున్ సిద్ధాంతముం జేయకే
సత్కారం బొనరింపరాదనుచు లజ్జంబొంది రంతస్సులన్ ॥ 231.

స్వామి ముఖభూతుడౌ వక్త జాతిపోయి
ధనము చేజాతీ పోక కదనముగ నిటు
వచ్చి పైబడ్డ యవమాన భారమునను
స్వామి పొరపాటు పడియెనన్ భావము నను ॥ 232.

“నేను కవిగాను నన్ను నిందింపవలదు

ద్రవ్య మాశించి స్వామిఁ బ్రార్థనము సేయఁ

బద్యమున్ వ్రాసియిచ్చి సభన్ పఠింపు

మనుచుఁ బంపించెఁ బోయి యాతనికె యిత్తు.”

233

అనుచున్ వాఁడు సకంపమూర్తియయి రాజాస్థానమున్ వీడఁ జూ
చిన వారందఱు వాఁడు సత్యము వచించె న్నాగ భావించి యే
మనునో దీనికి స్వామి యం చదరిపో నారాజు లోలో వినూ
తన దుఃఖంబునఁ గ్రుంగె రా జగుచు స్వాతంత్ర్యంబు లే కున్నికిన్ ॥
తన కేమో ప్రియమయ్యె డెందమున కత్యంతంబు మోదంబు గూ
ర్చెను నత్కిరకృతంబు గానయిన యాక్షేపంబు కాదంట కె
ట్టి నయంబున్ బొడ సూపదయ్యె నికకఁ గంఠేకాలుఁడే వ్రాసి యి
చ్చినదైనన్ మఱి యూరకుండు నొకొ వచ్చెన్ బెద్ద కష్టంబహా! ॥

రా జట్లు తలఁచుచుండ స

భాజనుఁ డటుపోయి స్వామి పాదంబులపై

రోజుచు పడి “నీకేమీ

పూజలు గొనుచుంటి విచట పోడిమి చెడియెన్ ॥

236

నీ కృతమైన పద్యమును నేను పఠించితి నిర్భయంబుగా

నా కృతమెల్ల పండినది నాయన! వంచిన శీర్ష మెత్తగా

లేకయ పోయితిన్ వినుము లేమకు నెప్పుడు కేశ సంపదన్

స్వీకృత పుష్పతైలముల చెందిన గంధమె సాజ మెట్లగున్? 237

అనుచునె వాఁడెవండొ సభయందు యథేచ్ఛగ నాడి నన్నుఁబొ

మ్మనియెను, పంపిఠీ వనుచు నాడితి, నోడితిఁ, బెండ్లి యైనదా

యని యడుగంగ లేదు, తడవాయెను నిల్వగరాదు పోయెదన్

జని బడులాడి వచ్చెదనొ చాలిది తప్పని యొప్పికొందునో? 238

అని వాఁడు నిలువకుండఁగఁ

జనఁ బోవుచు నుండ స్వామి చయ్యన వానిన్

జనకుండ నిలిపి రా ర

మృని మనుజత నతని వెంట నచ్చటి కరిగెన్॥

239

“ఏ మొక పద్యము న్నుడివి యిచ్చటి కంపగ వాఁడెవండో యం
దేమొ ప్రమాదమున్నదని హేళనగా వచియించెనంట యా
ధీమహితుండెవండు గతధీకుఁడు వానికి శంఖపీఠిపై

స్వామిగ నిల్చు భాగ్య మది జాటుటచే నటు లన్నవాఁడగున్॥ 240

వచ్చిన వాఁడెవం డయిన వచ్చి యటుల్ పలుకాడినంత నే
పొచ్చెము లేకయుండినను పూర్ణభయంబగుఁగాని దుష్టమై
హెచ్చిన పాప వేళఁబడి “యేనె యటంటిని, తప్ప తప్పగున్,

వచ్చిన దెల్ల మెచ్చుటకె వచ్చితిమో యిటు శంఖ పీఠికిన్!” 241

“త్రోచిన యట్లు పల్కుటకె తూలెదనో? యొక యింతయేని యా
లోచన యుండగా వలదో? లోకము నం దనుభూతి బట్టియే
యోచనలుండు, స్వానుభవ మున్నది మాకు, వచించి యుంటి, మా
యోచన తప్పనం జనునె?” “యున్నది మీ కన మాకు లేనిచో”॥

“అది నీ కర్మము”, “స్వానుభూతియని మిథ్యావాదముం జేయ నొ
ప్పెదరో?”, “యొప్పిన నొప్పవచ్చు, నెటు తప్పేయన్నమాటొప్ప, ద
య్యదియన్ స్వానుభవంబుగాఁ దెలియనై వ్యర్థంబు కాకుండుటన్”
“కుదిరెంచిచ్చి శిరంబు నందిపుడు మ్రాకుం జుట్టుఁడయ్యా వెసన్.”

“వేళాకోళము వెక్కిరింతలును పృథ్వీ పాల! వాదంబు లా
నా? లేఖర్షభ వంద్యయా జనని మీనారీ శిరోరత్న మా
హేలామాత శిరోజగంధ మెటు మీరే చెప్పఁ” డన్నన్ సరః
పాలిన్ విచ్చిన పద్యకోశ తతియై భ్రాజల్లిరా రాట్రుజల్॥ 244

ఆ పాండ్య మహిషి యచ్చట

భూ పాలకు చెంతనుండె బొన్గదియపై

శ్రీపాలి తావయవుండె

యే పారు మహా మనీషి యిట్లని నంతన్॥

245

తన కురులందు నాన గొను ధాత్రిపతిన్ గమనించి క్రొత్తయే
మనుచునె గాలి కూడినటు లానన పద్మము నించుకంత వం
చిన నది యేమి వింతయొ హృషీకము లన్నియుఁ బ్రీత మానటుల్
ననలు మనోజ్ఞ గంధము లనంతము లప్పుడె విచ్చినట్లుగాన్ || 246

‘గారడి గారడి యని’న

త్కిరుం డనఁబోయె శివుఁడు కినుక వహించెన్

దారుణ తరకుష్ఠరుజా

వారితుండవు కమ్మటంచుఁ బలికె నదయుఁడై ||

247

నరకిన కదళిక యశాచును

చరణమ్ములఁ బడియె వ్యర్థ సాహసి నత్కి

రరు “కృప కృప” యని వంచిన

శిర మించుక యెత్తలేక సిగ్గున మునిఁగెన్ ||

248

“కై లాసముఁ గంటివ యేన్

జాలున్ రుజ యెల్ల మాసి సత్కవి వగుచున్

దేలింతు వరవ భూమిని

కై లాస గిరీశు భక్తి కల్లోల వతిన్” ||

249

అని దయఁజూపి స్వామి మరుగయ్యెను, లేచిన సత్కవీంద్రుఁ డ
ల్లిన గతకర్మ సూత్రముల మ్రేచ్చత నందినవాఁడు దుఃఖ వా
ర్ధిని బడి, బిట్టు తిట్టుకొని, తేరుచుఁ దేరుచు నెంత శీఘ్ర మే
గిన నది యంత మంచి దని గేహము వీడి చరించె యాత్రతై || 250

అప్పుడు రాజు నీలగళునట్లు సభాస్థలి నిల్వఁ దెచ్చి క
న్గప్పిన భక్తశేఖరుని కానుక లిచ్చి భజించి కొంటయున్
గుప్పున వాసనల్ విరియు కోమల పద్యము చెప్పి వచ్చి క
న్విప్పిన సుందరేశ్వరుని వేడుకతో భజియించి కొంటయున్ || 251

చెప్పగ వలెనే వేఱుగ

నప్పురి నానాటి నుండి యా ప్రభు వన్నె

త్రిప్పల నుడి పెడి తల్లికి

గొప్ప పయిన్ వెలుంగు పుష్ప గుచ్చం బయ్యెన్ || 252

భావి తరంబుల వారికి

నీ విధి నెఱుంగంగఁ జేయు నిచ్చ జనింపన్

భూ విభుఁ డయ్యాకును గొని

దేవాయతనంబు నందె దివ్యత తెలియన్ || 253

కాచ మంజూష నుంచి యాగాథ యెల్ల

నెఱుంగఁ జెప్పెడు పంక్తి వ్రాయించి పెట్టి

భద్ర పఱచెను కొన్ని సంవత్సరములు

లయిన నేమాయె నది పత్ర మగుటఁ జెడియె || 254

అప్పుడే కొందఱిది కల్ల యన్నవారు

లేకపోలేదు నేఁ డట్టులే యనెదరు

స్వామియే వ్రాసె ననుటకు సాక్ష్య మేమి?

అతని దస్తూరి యతనిదే యనుట యెట్లు? 255

నమ్మక యుండగా వలయు నమ్మక పోవుటయున్ గుణంబె యా

నిమ్మహి మొత్తమంతయును నెట్లును కల్లయె; మూల మందునన్

నమ్మిక యుండనౌ, నదియు నమ్మెడు పో, తనుదాన నేమియా?

నిమ్మున నుండి లేననుట యెట్లు పొసంగును తాన సత్యమై || 256

ఎక్కడి మధుర పురవర

మెక్కడి కైలాస నగము నెట్లులు క నెదన్

పెక్కటిలి పాడు రోగము

సుక్కక మును వడిగ నేగి చూడగ వలయున్ || 257

స్వామి దయాశముద్రుండయి సాకుచునుండె గ్రసింప దింతకున్

బాము, తరించినాడ బలు వాహినులన్ మెల మెల్ల నెన్నియో

యీ మును నిల్చి నట్టిదిది యీశ్వర మానికి మాళివాల్చు నా

ధీరు హితుండు వింధ్యమగుఁ దేకువ దాటుకొనెన్ బ్రమాదమున్ ||

ప్రామిన కన్ను గప్పికొని వచ్చి యథార్థము చూడకుండుటే
చామయి కాటు వేసినది వచ్చిన వాఁడెవఁడో యెఱింగియున్
బ్రామినకుల్ పఠించియును ప్రల్లదముల్ పలుకంగ నేల నే
నే మని యంటి స్వామి, నటు లేచియు ప్రాణము లుంట ధన్యుడన్ ॥

పట్టిన పట్టు వీడ కటు పట్టగనౌ నెదొ దోషమంచుఁ జూ
పెట్టి వృథా వివాదమున వీటిడి నైతిని మత్సరాన ప్రా
లిట్టి యెదో వచించితిని గీడు తొలంచెను సైచి కానిచో
నిట్లు లిటన్ జరించుటయు నెట్లొన గూడును దూరమందునన్ ॥ 260

గంధగుణంబు పృథ్వి దగు క్షౌధర మందది సారభూతమా
బంధుర శీతశైలమునఁ బట్టగ రాదది వత్సమై పయ
స్సింధువు గ్రోలుటన్, గిరిజఁ జేరిన దయ్యది, యామె తల్లి యా
సింధుర యానకున్ గురులు చెప్పకయే గురుగంధ వల్లుపౌ ॥ 261

అంత సుసంగతార్థముగ నల్లిన పద్యమునందుఁ దప్పటం
చెంత వితండ వాదమును చేసితి స్వానుభవ ప్రశంసకున్
బంతము పూని ప్రేలితిని, బట్టిని దియ్యది, యెన్నినాళ్ళు లీ
చింతను గుందగా వలయుఁ జేరుదు నెప్పుడు శీతశైలమున్ ॥ 262

దూసిన బాణ మన్నటులె దూసుక వచ్చెను దారి వెంటఁ బే
ర్మొసిన దేవతల్ గలరు మోడ్చి కరంబులు మ్రొక్కికొంచుఁ గై
లాసము చూచి రోగము తొలంగిన పిమ్మట వచ్చి చూచెదన్
వాసిగ సై పుండంచు నను వత్సలతన్ దయఁజూడుఁ డంచునున్ ॥ 263

అతఁడటు వచ్చి వచ్చి సదయాంబువు గంగను దాటి పిమ్మటన్
గుతలము నంటి ప్రాకి చను కూర్మము వోలెఁ జరించు చొక్కచోఁ
జలికిలఁబడ్డ వాడయి విశాల వటం బొకఁడుండ ముంగటన్
గుతుకముతోఁ గనుంగొనియె కొండొక వింతను దేహ విస్మృతిన్ ॥

ఆ పెను మట్టి యాకులవి యాని మహిన్ విహగంబులైన దూ
రాపతితంబులై జలము లందున మీనము లొచు నుండి మే

లై పడె నొక్క యా కటు జలంబున సాము స్థలాన సాముగాఁ
జేపయుఁ బిట్టయై యెటుల చెందక కీడ్వడు చుండె నద్దియున్ || 265

వితలలోన వితయని విస్మృతితోఁ బరికించుచుండె దా
నంతటి మాని సయ్యును విహాయన మందునఁ దేలె నెవ్వఁడో
చెంత గుహాప్రదేశమునఁ జేర్చి శిలాప్రతిబంధముంచె నా
యంతిక మందు నున్న జనులందఱు గొల్లున గోలపెట్టగాన్ || 266

తా నొక్కండట చేరి వంద యగుటన్ ద్రద్రాక్షసుం డందఱన్
బోనం బాడగఁ దానమాడుటకునై పోయెన్ మరే మున్న దీ
ప్రాణంబుల్ తుణ ముండఁబో వనుచు నాక్రందించు నవ్వారికిన్
మానం బుత్తర మిచ్చి హృత్కమల సీమన్ స్కందు ధ్యానింపఁగన్ ||

క్షీప్రగతిన్ బ్రసన్నుడయి కీడు తొలంచెను స్వామి రాక్షసున్
విప్రియు నొక్క దెబ్బ కటు వీగి పడన్ హతమార్చె శైల మం
ద ప్రియతన్ గుమారి వెడు నందఱకున్ శుభమబ్బుజేసె మం
దప్రభ వాడియున్న కవితా వనచారి విచార హేతువున్ || 268

వివరముగా నెఱింగి యొక వీక్షణమున్ బ్రసరింపఁజేసి నీ
వవశత నంది యుంటి విది యద్భుతమా కొల నిందు భక్తితో
శివవిభు సంస్కరించుచును జేయుము స్నానము స్వామివాస మం
దవనము న్నందఁ జాలెదవు నార్తి దొఱంగెడు వందు సౌఖ్యమున్ ||

అని యెనొ లేదొ మేనగల వ్యాధి యడంగిన యట్టులై వడిం
జని మునుఁగన్ జలస్థలిని జన్మము వేటొకఁ డంది నట్టు ల
య్యెను దల యెత్తి చూచుసరి కెట్టెదుటన్ గనుపట్టి దక్షిణా
యనగత శంభుశైల శిఖరాంచల మావిభు మారు మూర్తియై || 270

శంభో! మహాదేవ! స్వామీ! జగన్నాథ!

స్కంద ప్రియా! దేవ! శరణు శరణు

సర్వార్తి సంహార! దుర్వైరి భంజన!

జ్ఞాన ప్రసూనేశ! శరణు శరణు

ముక్తి ప్రదాయకా! భక్త వశంకరా!
 కరుణా ప్లుతాపాంగ! శరణు శరణు
 దత్తా ధ్వర ధ్వంస! కుక్షిస్థ బహువిశ్వ!
 గిరిజా మనోహరా! శరణు శరణు

నిన్ను శరణంటి నన్ను మన్నించు స్వామి
 తప్పు చేసితిఁ జేసితిఁ దప్పుగాచి
 చెప్పు మోయించి కొనియైన విప్పి ముడుల
 ముప్పు తప్పించి లోనిప్పు ముట్ట నిమ్ము!!

271

అనుచునె తనువున రోగము
 కనఁజాలని కవిమణి మణికర్ణిక లోనన్
 మునిఁగి మునిఁగి వెలువడియెను
 దినమణి శతకోటి దివ్య దీధితు లొప్పన్ ||

272

ఆ పగిది శివస్కందుల
 ప్రాపున దురితాబ్ధి దాటి పావనమతియై
 యీ పర్యతంబు విడువక
 యేపున శ్రీకాశహస్తి పేశ్వరుఁ గొలిచెన్ ||

273

భారద్వాజుని యాశ్రమ
 మీ రౌప్య నగంబులోని యిరుకొండలలోఁ
 దీరిన లోయను గల దది
 వారించు నహీన తాప వారము నెల్లన్ ||

274

అచట మనోహరంబగు జలాశయ మొక్కటి నిత్య పద్మినీ
 ప్రచురము స్వచ్ఛమై యెసఁగు స్వామికేఁ బూర్వము తెప్పయుత్సవం
 బచటనె సాగుచుండినది యయ్యది మిక్కిలి శాంతమైన చో
 టచట నెవండుగాని హృదయంబున మున్ని తరింపఁ గల్గెడిన్ || 275.

లో బావి యందు రిప్పుడు
 జీబులు జీబులుగ పెనచు జీవన సరణిన్

బై బరువు క్రుంగఁ జేయగ
నా బరువంతయును దీరు నచ్చట నున్నన్ ॥

276

నత్కిర మహాకవి కట
హృత్కోశము విచ్చినట్టి హేవాకముమై
సత్కవిత జాలు వాతెఁ జ
మత్కార సుధామయూఖ మందిర మగుచున్ ॥

277

నిత్యము స్వర్ణ దిగ్ మునిగి నిష్ఠను స్వామి భజించుకొంచు దౌ
ర్గత్యము నంది బాధపడు కష్టలకున్ శరణం బొసంగుచున్
ప్రత్యయమొప్పు వేడికొను వారలకున్ హితమున్ వచించుచున్
నిత్య సుఖంబు నెప్పటికి నేని గనన్ వలె నంచు నెంచుచున్ ॥ 278

ఎన్నో సిద్ధులఁ జూపి సిద్ధు లనియే యీనాట విఖ్యాతుఁడై
కన్నీ రింకఁగఁ జేసెఁ బల్కురకు సౌఖ్యం బబ్బుగాఁ జేసె నా
సన్న శ్రీయుతుఁ డా మహాత్ముఁ డటులే స్వామిన్ బ్రసన్నాత్ముగా
విన్నాణంబునఁ జేసికొంచు మనియెన్ విజ్ఞాన వారాశియై ॥ 279

అందికొన్న పదంబు నాది యందుంచిన
నందాది యందు రా యరవ బౌస
నది ముక్త పదగ్రస్త మయ్యెడు మన బౌస
నందాది శతము నానందమునను
కాశ త్రి పాదంబు కై లాస పాదంబు
గాఁ గూర్చె నిరు సమఖండములుగ
దక్షిణోత్తర శైవ ధరణీ ధరేంద్రమ్ము
లవి రెండు సమమన్న స్వానుభవము

చాటి చెప్పిన శివకవి స్తబక మందు
ఘనత గాంచెను నత్కిర కవి వరుండు
అతని యందాది కంఠస్థమై జపించి
సిద్ధి నందిన వారె ప్రసిద్ధు లయిరి ॥

280

మూరందాదుల నొక్క టొక్కటియు నిన్నున్ స్వామి సాన్నిధ్య మం
దారం జేర్చు మహత్త్వ మొప్పినవియై యత్యంత మోదావహ
స్ఫూర్త ప్రతి పాదకంబు లగుచున్ భద్రంబులై వెల్లు న
తీర్పు డా మహనీయ పద్యకృతి ముక్తింగూర్ప రాజ్యలెడున్ || 281

కొమ్ముం బూరలు శంఖకాహశములున్ గూహూ పిక స్వానముల్
తమ్మాటమ్ములు ఝల్లరీ పణవ మార్దంగాది వాద్యమ్ములున్
గుమ్ముల్ గుమ్ములుగా ధ్వనించి లహరీ కోలాహలం బయ్యె నా
సమ్మోదమ్ము భజించుచున్ జనియె విశ్వస్వామి భక్తాఘముల్ || 282

జయ జయ శంకర! శంభో శంకర!
భవ భయ సంహర! భక్త శుభంకర!
జయ ప్రళయకర! జయ త్రిపుర హర!
జయగంగాధర! శంభో శంకర!
పాప తిమిర హర! తాపత్రయ హర!
శాప పాశ హర! కోప తాప హర!
హరహర! హరిహర! హరహర! హరిహర!
జయ జయ శంకర! శంభో శంకర!

283

యాత్ర సాగి ధర్మరాజుల గుడి చేరుట

సాగినది యాత్ర జనమహా సాగరమ్ము
పూర్ణిమా చంద్రుఁ జూచి యుప్పొంగినట్లు
వారి యుత్సాహ కల్లోల వారములను
తేలియాడెడి హంసయై శూలి యేలె!

284

వెలమ పాలెమ్ములోని గవేశ్వవారి
పందిరిని జేరి మరల సపర్య నందె
వాహకులకు విశ్రాంతి లాభంబు కలిగె
వార్షికంబగు స్వామి సపర్య చెల్లె||
ధర్మరాజుల గుడి యదే దాని ప్రక్క
స్వామి శైలమ్ము వెన్నంటి సాగుదారి

S.V.O. College
Library,
TIRUPATI.
Acc. No. 2288/
Date

వెంబడింబడి సాగును విశ్వపతియు
నిచటి చెరువొక శోభ యూరేగు వేళ॥ 286

ద్రౌపదియు ధర్మరాజులు
భూపతి వంశానఁ బుట్టి పుణ్య చరిత్రుల్
శ్రీపతిఁ జేరెడు తెరువున్
జూపించిరి బ్రదుకు బరువు చొక్కులఁ బడియున్ ॥ 287

వారిని భారతంబున నవారిత భక్తి భజించు సమ్యగా
చారము జాతి కబ్బినది సాగదు జీవిత మెట్టి వారికేన్
బారుగ నొక్కరీతి దిగువంబడి లేచుచు సాగగా వలెన్
భార మదెంత ఘోరమగు పట్టుల నైనను ధైర్య మొప్పుగున్ ॥ 288

కలిమియు లేమియున్ బగటి కాలము రాత్రియు నన్న యట్టులే
కలుగును పోవు నేదియు నఖండితమై నిలువంగబోదు ధీ
రులు కలఁగంగఁ బోక విసురుల్ వడి పొంగుచుఁ గ్రుంగు వార్ధి పొం
గుల జలకంబులాడు బలుగుండియ లట్లు చరింతు రెప్పుడున్ ॥ 289

ధీరత యొండె రక్షకము ధీరుల దైవము ప్రోత్సహించు నె
వ్వారు బిభీషికల్ గని లవంబును తాళగ లేని యల్పులై
భీరువు తాచుఁ గూలెదరొ వేరును వారి సముద్ధరింపఁగా
లేరు ప్రపాతమందిన బలీయతకుం దగ బ్రుంగుటే యగున్ ॥ 290

నిష్పలౌ కాశ్య తిష్పలౌ వనీమృగ భీకర గర్జనలౌ మరిక
విష్పగరాని చిక్కులౌ యె వేనియు నిర్భర ధైర్య శాలి ముం
దప్పడ మట్లు చప్పనయి యడ్డవు వాని పురో గతిక, దెసల్
గుప్పు పరీమళంబువలెఁ గోరి యడంగియు విప్పు నెల్లెడక ॥ 291

ఈ పరువంబు తెల్పుటకె యిచట నాడి నెలక బరాత్పర
ప్రాపక వహ్ని గుండమును బారులు గట్టి సహస్ర సంఖ్యలక
మాపున మట్టి ముట్టినటు మాన్య మతుల్ పదముంచి చాటుచుక
శ్రీపతి గుండె కాపయినఁ జెందదు చేటని చాటుటయ్యెడిక ॥ 292

తెల్ల మంటపము - శివనాథపురము

చని చని స్వామి యచ్చట ప్రసన్నత నుండిన తెల్ల మంట పం
బునకు ముదానఁ జేరికొనఁ బూర్తిగ నద్ది బయల్ ప్రదేశ మెం
దున గన సస్యజాతములతో వెలుఁగొందెడి భూ లంతాగియే
వెనుకను వెండికొండ నిడివిఁ బ్రభవించిన దివ్య తేజమా॥ 293

బారెడు పైకి సాగి రవి భాను సుమమ్ములు చల్లి స్వామి కిం
పారెడు పూజచేయుచు విహాయసముక్ వెలిఁగించుచుండె నూ
రూరి ప్రజా సమూహములు నోపికతోఁ దమదాక వచ్చుఁగా
మారి ననంతభక్తిమెయి నర్చితఁ జేసె మహాతిథన్నటుల్॥ 294

కొండకు చుట్టు దూరముగ కొండిక పల్లియ లెన్నో యున్న వా
దండకుఁ బోఁడు స్వామి మరి దారికి వెంబడి నిట్టి మంటపం
బుండ నొకింత వేచునది యూళుల వారికి స్వామిఁ గొల్పుకో
దండిగ మ్రొక్కి-కో నదను దత్పరులై కనుచుండ్రు వేచుచున్॥ 295

నతులు నుతుల్ విలాసముగ నవ్వచు గైకొని స్వామి సాగి సం
తత తరురాజ రాజి శివనాథ పురంబును జేరికొన్న వ
ర్ధిత జనసంఘముఁ గనఁ బురే! పురమందున నింతమంది స
న్మతు లెట నుండి రన్న విసుమానము గల్గును మాయునంతట॥

అట నొక యూరు లేదు మును పచ్చట నొక్క శివాలయంబు ముం
గిట నొక బావియుం గలవు కేంద్రముగా నది చుట్టు నెన్నియో
విటపులు కొల్లలై పథిక విశ్రమ హేతువులై చెలంగు స్వామి ము
చ్చట పడు వట్టి యప్పుడును శాంతులు పోయి వసించు రచ్చట॥

పది పదునైదు పల్లియల వారు సమష్టి కృషిఁ బసందుగా
నొదవగఁ జేసిరద్ది యిపుడూరును నైనది కొద్దిగా పడే
పది గడపల్ కనంగనగు స్వామి యట వసించి ముందు నె
ట్టె దుటను గానవచ్చు స్వ గిరింద్రము చూచుచుఁ దన్మయుండగు॥

నాట్యమ్ము సేయవయ
దివ్య సుందర దేహ!

కామమ్ము నశియింప క్రోధమ్ము నడగింప
మోహమ్ము తొలగింప బోధమ్ము కలిగింప॥
వదనమ్ము విలసిల్ల హృదయమ్ము వికసిల్ల
మదిలోన కళలెల్ల ముదమార ప్రభవిల్ల॥
తనువెల్ల పులకెత్త పెనుభక్తి మొలకెత్త
గుణములు చిగురెత్త తెలుపులు తలయెత్త॥

299

కైలాస గిరి వర్ణనము

నాలుగు క్రోశముల్ నిడుపు నాగమువోలె బరుండి యున్నదీ
కైలము ప్రాక్రప్త తీచులకు సాగిన దివ్యమనోజ్ఞ కామమై
మేలగు శీర్షముల్ మివుల మేలగు లోయలు మేలి బుగ్గలు
మేలి గుహా ప్రదేశములు మేకొని సాధు సమర్చ నందెడిన్. 300

తను వఖిలమ్మునన్ నిఖిల దైవతముల్ ఋషులున్ దవస్సులున్
నిలిచిన భక్తి జేరుకొని నిల్చుట నెవ్వరి కేని వంద్యమై
తనరిన వృక్ష సంతతుల ధాతు చయమ్ముల రమ్యదృశ్య మో
హనతను నెల్ల వారలకు హాయిని గొల్పుచు నంద్యమయ్యెడిన్॥ 301

ఇపుడే యింత మనోహరంబయిన నాఁ డేన్దుల్ భుజంగమ్ములున్
దపముల్ సేయు పవిత్ర కాలమున శాంతస్వచ్ఛ కాంతార వా
సపు సౌభాగ్య మదెట్టు లుండెడిదో? ఈ కైలంబు వేదాత్మకుం
డెపుడు నిల్చి తపం బొనర్చెడి స్థలంబే యందు రుద్రీసురుల్॥ 302

అది చతురోక్తి కాదు పరమాదర మొప్ప నిజంబు చెప్పుచున్
విదిత మహత్త్వ మం దనుభవించిన శాంతి నెఱింగి చెప్పుట
యెదకట కల్గు నిబ్బరము నెంచిన బుల్కులు తేరు మేను వ
చ్చెదనని టోయి రాగలవో చేరుచునే మది కందు తత్త్వమున్॥ 303

దేవుండ వేదమై యదియె దేశము సర్వము నాచునుండ నా
దైవము తానె మోజుపడు తావులు కొన్ని ప్రసిద్ధి నంది స
ద్భావమునన్ దదాప్తి గనువారికి స్వీయవిశేషమెల్ల తా
మై విదితం బొనర్చు మహిమాతి శయంబును చూపుచుండెడిన్॥ 304

స్వానుభవాప్యమా జగము నందున నీ యనుభూతి యొక్కఁడే
వానికొ చెప్పి చూపుటకు వాలదు వేరికి వారు తాముగా
స్వానుభవంబునక దెలియ వచ్చును దానికీ జత్త శుద్ధితోఁ
దానుగ తత్త్వముక దెలియు దారి వసించు టవశ్య మయ్యెడికొ॥ 305

ఈ గిరి నెందఱో తనువు వీగిరి ముక్తి పదంబు నంది రా
యోగులు తా మెఱుంగకయె యున్న స్థలంబులు కొన్ని కొన్ని యే
లాగున నైన నేటికిని లక్షిత మాచు నెఱుంగ వచ్చెడికొ
త్యాగ మహత్త్వ మెంతటిదో తానయి విష్ణును సర్వమర్మముల్॥

ఒక చెట్టు నొకగుట్ట యొక చిన్ని జలయాట
యొక మరుంగగు చోటు నొక్కపడియ
యొక కొన్ని లింగంబు లొక కొన్ని చిఱుగుడుల్
యత్నించి తెలియంగ నైన గుహలు
ప్రతిపదంబున గానవచ్చు నీ గిరియందు
నెవరెవ్వరో తరియించి రిచట
ననుచుఁ జెప్పుచు నుండు నా కథల్ వినుచుండి
యచోటులను నిల్చి యవు నటంచు

స్వానుభవమునఁ దెలియగా వచ్చునిచట
తన్ను సేవించు భక్తసంతతుల యెడల
దైవమిట వాలినంత యే తావులందు
వాలి వచ్చుట యెఱుంగ మీ భరతభూమి॥

307

వ్యవహారస్వరూపము

ఎంతటి స్వచ్ఛ సత్యమది యెవ్వరు చెప్పిన శుద్ధ కల్పనం
బింతయు వట్టిమాటలని హేళనసేయుట నేడు కందు మం
తంత జగత్ప్రసిద్ధి కల యాది కవీశ్వర కీర్తితుండే నేఁ
డెంతయు నమ్మరాక చెడియెన్ జెడిపోయిన లోకమంతకున్॥ 308

వార్తయంద జగము వర్తిల్లుచుండగ
వార్త నమ్మనట్టి వాడెవండు

వ్యావహారికమును వద్దు వద్దని వీడి
పారమార్థి కంబు పట్టువాఁడు॥

309

వ్యవహారంబున మెలఁగుచు
నవనీగత సర్వమెప్పు డవసర మగుచున్
వ్యవహారిక మెఱుంగక వచ్చినఁ
జెవిఁబెట్టని వాఁడు చాల చిక్కులు పడెడిన్ ॥

310

బహుదూరంబున పుత్తుఁడున్న పుడు దుర్వార్తన్ వినంగానె తం
డ్రి హఠాద్బుష్ట కథా శ్రుతిన్ మడియుటల్ డీల్వోక వాఁడుండుటల్
బహుచిత్రమ్ముగ వించునుండు మటులే వాఁడచ్చటన్ జావ ధూ
ర్వహమై యద్ది యెఱుంగరాక యిట నవ్వానిన్ బ్రతీక్షించుటల్ ॥

సత్యము సత్యమే బ్రదుకుఁ జాలున వార్తయు వార్తయే కదా
సత్య మెఱైననున్ గపట సాక్ష్యముగాఁ జెడువార్త జీవలో
కాత్యయహేతువై ప్రబలమై పనిచేయుచునున్న దట్టులే
ప్రత్యయహేతువై ప్రియ సువార్తయు జీవుల మన్ను నెప్పుడున్ ॥

లగుట యథార్థమై జరిగెనా యది కల్పితమా యటన్న వా
ద గతిఁ బరిత్యజించి వినదగ్గ శుభంబిది దీని నమ్ముచో
నగును శుభంబు నా కనుచు నాగతి నేగి శుభంబు లందుకో
ద్విగుణముగాగ శ్రద్ధ వినుతించుట యొప్పు శుభాస్పదంబులన్ ॥ 313

ప న స కో న

పశు విశసన మెప్పుడో మును
ప్రశమితకాముండు వేదవిధి వర్తనుఁడై
విశదముగ జగతి కంతకుఁ
గుశలము కలిగింపఁజేసెఁ గోరిన వందెన్ ॥

314

పశు విశసన మనుమాటయె
విశదముగాఁ బలుగ లేని విశ్రుతు లగుటన్ ॥
శశ సల గజ బిజి యేలని
విశదముగాఁ బనసకోన విశ్రుత పఱుపన్ ॥

315

నేటి జనాళి కియ్యదియు నిక్కముగా శుభమబ్బు జేసె న
 ప్పాట విధిప్రచోదిత సుపర్వ మనఃప్రియ యజ్ఞ కర్మముల్
 మాటువడంగ నేటి కభిమానము నందియుఁ జేయఁజాల మ
 జ్ఞాటఁ బ్రసిద్ధమా పనసలబ్బెడి వంచుఁ దలంచు టొప్పగున్ || 316

పనసను బోలు పండు కనుపట్ట దిఁ కొక్కఁడు తియ్య తల్లి యా
 దినుసగు బిడ్డలందఱును దివ్యలు తుష్టిని పుష్టినిచ్చి క
 మ్మని రుచికల్గి భూజనుల మంతురు మన్మల మాట యెత్తినన్
 ఘనులు గుణాకరుల్ మణి నికాయము కంటెను మేలి వారలున్ ||

తండ్రి బరబర యగుట విదగ్ధుడగుచు
 మెత్తనయి యెల్లవారలు మొత్తకుండఁ
 దన్న తాఁగాచు కొనుట కొత్త త్వమంతె
 పండు పండన్న తద్బ్రహ్మ త్వలమె ఫలము ! || 318

పనసలు సారభూముల నె పండును పండిన వేద పండితుల్
 పనసలు తించు పుష్టిగల బంధుర కంఠము లొప్పి చక్కగా
 పనసలు చెప్పికొంచు విధి వంచితు లాచునె దాని నిల్పుటన్
 మనుజుత యెట్లు సార్థక మొ మానవజాతి యెఱుంగ నయ్యెడిన్ || 319

పనసల నెన్ని భేదములు? పచ్చగ పండియు ముక్క విర్గు నా
 తొనలు గలట్టి కొబ్బరి వతుల్యము, లన్నియు నట్టులుండ, వా
 నిన దిగజాటి పోవునవి, నిల్చెడివిన్ మఱి పీచుసాగు వ
 ర్తనమున నిల్వరించునవి, దారికి రానివి, కూర కై నవిన్ || 320

మ్రానునఁ బుట్టు కాడఁబడి మానుగ కాయలు కాచుకొన్ని, నే
 లానెడు నట్టి యెత్తుననె యా పని చేయును కొన్ని, వేరునన్
 బూనికఁ గాయకాచి పొలుపున్ గని నేలను చీల్చి వెల్వడన్
 దేనెలు కార్చుకొన్ని య విధిన్ గనఁజాలము వాని నిచ్చటన్ || 321

పనసలతోఁ బడిపోయెను

పనసల నాగరకతయును పనసల కోనన్

గ నిపించునవి ఘనమ్మగు
తినుటకు మరి పనికిరాక తీరిన బండల్॥ 322

పండులు పోయిన యందుకు
బండలు మిగిలినవి చాలు వాని పయిఁ జనుచుండఁ
మెండుగ వెనుకటి పనసల
పండుల వాసనలు వచ్చు భావజ్వలకు॥ 323

ఆ పనస కోన వెంబడి
లోపలికిం బోవఁ బోవ లోయల లోనఁ
ప్రాపగు తీర్థము లెన్నియొ
తేఁపకుఁ దేఁపకును దగులు తెరువరి గమికి॥ 324

వాయు లింగంబునకుఁ దూర్పు భాగమందు
మూఁడు ఘడియ లేగిన వచ్చు ముఖ్యమైన
దర్శనీయ ప్రదేశ మీ ధరణిఖండ
మమిత శుభదంబులైన తీర్థములు కలది॥ 325

స్వామి శివనాథ పురమణి స్థగితుండగుచు
నిలిచి యుండంగ భక్తులున్నిద్ర మతులు
పనస కోనను గల తీర్థమణులఁ గొలిచి
మరల నడబావి కడ స్వామి దరియఁగలరు॥ 326

హర హర తీర్థము

హర హర తీర్థమున్న దిట హాయిని గొల్పు రహాః ప్రదేశ మం
దురలెడి రమ్య వాః కణము లూడ్చును పాప కళంక మంతయుఁ
శిరసు పయిఁ శిలావటము చిక్కిని కుచ్చుల సన్నవేళ్ళు ని
ర్భరముగఁ బోయగా హరహారా యని దోగెద రెల్ల భక్తులు॥

ఇట విద్యేశ్వర లింగ మొ
కటి యున్నది బహు విశేష కలితము దానిఁ
బటు భక్తిఁ గొలిచి యింద్రుఁడు
నిటలాత్తుని కరుణ శత్రునిం బరి మార్చె॥ 328

అందుచే నింద్ర తీర్థమై భ్యాతిగాంచె
భవుని గొల్వంగ నీరమ్ముఁ బడయు పొంటె
వజ్ర వజ్రాన శైల గర్భంబు చీల్చి
ప్రకట మొనరింప వజ్ర తీర్థమ్ము నయ్యె॥

329

ఎగువకుఁ బోయి చూడ రవి యేగిన జాడను గాన రానిచో
నిగనిగ లాడుచున్ దొరలు నీరములున్ దట మందె లింగమున్
దగగొని యున్న యట్లె గని దండవిధిన్ బ్రణమిల్లి లేచుచున్
నిగమ శిఖైక వేద్య కమనీయ దయా వనధిన్ మునుంగుచున్॥ 330

పులకలు దేరు మేనులను పొంగుచు వత్తురు భక్తు లెల్లరున్
దలఁపులు స్వచ్ఛమాను, పెను తాపము లన్నియుఁ దీరిపోయి యి
య్యల నిట నెంత కాలమును నీశ్వరు గొల్పుచు నుండి పోవఁగాఁ
తలఁపు జనించుఁ దన్మయతఁ దాల్తురు శాంత శివ స్వరూపులై॥ 331

లింగం బిదియు స్వయంభువు
పొంగెత్తెడి భక్తి సిద్ధముని పుంగవు లీ
లింగంబు కొలుచు కతన వె
లింగెన్ మరుగునను సిద్ధ లింగం బనుచున్॥

332:

ఆ పిమ్మట హర హరుడను
బాపఁడు పెనుభక్తిఁ గొల్చి వరివస్య మెయిన్
శ్రీ పార్వతీశుఁ గలియుట
మోపై గ నె హగహరాఖ్య ముచ్చట పడుచున్॥

333:

శివభక్తి కలుగు టబ్బుర
మెవఁకొ బహుజన్మ పుణ్య మే పందగ నే
చివరి జన్మ మందు నొ

భవ మూడ్వగ వచ్చునంతె భవ హరు కరుణన్॥

334:

హర హరు జీవయాత్ర కడు నద్భుత మైనది వాని జన్మ కీ
శ్వర కృప ముఖ్య కారణము వాఁడు తనంతట తాను భ్రష్టుడై

బరి తెగి సర్వ పాపములు పంతము పూని యొనర్చి యెంతయో
పరమ నికృష్ట యోనులకుఁ బాల్పడి యిట్లగుటే విశేషమా॥ 335

తొలు చొలుతఁ విధూతమతి దుష్టుఁడు వాఁడు జనించెఁ గోసలం
బుల నొక బ్రాహ్మణుం డగుచుఁ బూజ్యత కోల్పడి జాతివారిచే
వెలివడి ముంజకుండనఁగ పేరును మార్చి శివాలయంబునఁ
గొలుపునఁ జేరి దొంగయ్యి కోవెల సొమ్ములు తస్కరించుచుఁ॥

త్రాగుడు జూదముఁ వెలఁది తక్కువయే యనిపించు సర్వ దు
ర్యోగము లందునఁ దగిలి రోగము లన్నియుఁ జుట్టుముట్ట నా
నాగ ఫలమ్ముగా నిచటె నారక యాతన నంది చచ్చి యెం
దేగెనా చెప్పరాదు వచియించుటకే కడు కష్టమయ్యెడిఁ॥ 337

ఒకపరి మానవుండయిన మూర్ఖు గతిం జనుచున్న జీవుఁ డం
తకు దిగజారఁ డెంత పతి తత్త్వము నందిన నంచు నేటి చిం
తకులను చుందురా పగిది తప్పు జనించు నికృష్ట యోనులఁ
వికృతులు వేన వేలు కనిపింతురు సర్వ పురాణ సంతతిఁ॥ 338

కాకియు గ్రద్ద యాచు గిజిగాడును గూబయు నై జలూక మై
నైక జనుస్సులఁ బడసి యిన్నియు నెట్టులొ యైన పిమ్మటఁ
ప్రాకట దుష్ట కృత్యముల వారిగఁ జేయగ నైన బోయయై
యేకడ నెన్నఁడుఁ వినని హేయము లెన్నియొ చేసి చచ్చినఁ॥ 339

కరభుఁ డనఁ యముండనఁగఁ గ్రాలిన క్రూరుఁడు తీవ్ర ఘోర భీ
కర నరకంబులఁ బడియెఁ గాయము లెవ్వియు నిల్వలేని దు
ర్భర తర శిక్షలఁ బడయు వారలు వానిని పొందుచుండు రా
పరమ దురంత యాతనలఁ బాల్పడఁ జేసెడి రారవాదులఁ॥ 340

దురితము లెన్నియుండు తటితో నవి తెచ్చు ఫలంబు లిచ్చు నా
నరకము లన్నియున్న యవి నారకులై వెలువడ్డ వార లె
వ్వరొ యపురూప మయ్యది శివద్రుహుడైన యుగంబు లెన్ని కో
ట్లరిగియుఁ దీరదా యథుము నట్లతఁడా ఫల మందుచుండఁగఁ॥ 341

నరజాతి బహు విశిష్టము

దురితపరుల్ చెప్పరాని దుష్టుల యట్లే

పరమేశ్వర సములై యురు

కరుణామయు లుండు చుండ్రు కాయమ్ములతో॥

342

సానంద యోగి చంద్రుని

స్వానంద మహస్సు పొంగి యత్యద్భుతమై

తా నందు మేలు తనతో

మైనందిన జీవతతి సమస్తము నిపుడే॥

343

పొందుంగా కని పోయిపోయి యమునిం బూజించి ఘోరంబులై

యిందున్నట్టి దురంత నారకములందే వార లెట్లుండిరో

సందర్శింపఁ దలంచి వచ్చితిని వాత్సల్యంబునన్ జూప వే

యందుం బోయిఁక మత్కృతం బఖిల జీవాసీక మస్మన్మతిన్॥ 344

అనినన్ స్వామి! భవత్కృపా జలధి యిట్టై పొర్లుటల్ వింతయే

మనుచున్ దర్శనమునన్ గృతంబు బడియేయా నట్టి దెందున్ భవత్

ఘన శీలంబున లేశముం గనఁ గనంగాఁ జేయుటెట్లన్నఁ బ్రా

ర్థన మేనై పొనరించు చుంటి గద కోరన్ జూపరాదో యనన్॥ 345

నీకుం జూపిన నాకు దోషమగుఁ దండ్రీ! వద్దు వద్దంచు ను

శ్లోకుం డా యముఁడెంత కాదనిననున్ లోకాతి లోకోల్లసత్

ప్రాకామ్యార్ద్ర మనస్కుఁడైన ముని మ ద్భవోక్తిఁ దద్భీతి నీ

కే కొంచెమ్మును నుండఁబోద యిటు రమ్మి! నాకుఁ జూపింపుమి!॥

అనుచు నె వెంటఁ బెట్టుకొని యన్నియుఁ జూచుచుఁ జూచిచూచి యం

దునఁ గల జీవు లందెడి సుదుస్సహ వేదనలం గనుంగొనన్

మనసు ద్రవించి బిగ్గరగ మాటికి మాటికి శైవ మంత్రమున్

వినఁబడఁజేసె నెల్లరకు వించునె వారలు ముక్తులై చనన్॥ 347

ఆ పరమాద్భుతంబు గని యా రవి పుత్రుఁడు స్వామి స్వామి యీ

పాపులు సర్వలిట్లు విడువంబడుటంతయు మీ మహత్త్వమా?

మీ పరియించి నట్టి పరమేశ మహామనురాజ సత్ఫలం
బా? పలుకాడి సందియము బాపవె యంచు గృహాభి వేడినన్ || 348

నాకొక మహాత్మ్య మెట్ల
య్యా కలుగును శివ మహిమమె యట్లు లొనర్చెన్
లోకులు తెలియగ లేర్గా
కీ కీటుకు శివుని తలంచుటయే యథు ముడుపున్ || 349

సరి సరి యింకనున్ గలవొ సాగుము చూత మటన్న ధర్మండు
వ్యరముని నట్టే చూచి యొక పాపి కలండిట వేరువాని పే
రా రయుటె ఘోర పాపమగు నున్నది మీ కడ నొట మంటి నా
సరకము మీరు చూచుటకు నా మన సొప్పదు వద్దు వద్దనన్ || 350

వాఁ డొకరుండు నిందు నిలువం బడుటా! యది వీలులేదు నా
వాడయి యింకనున్ బరమ పాపి యనంగను చెల్లునే మరిం
బాడెద వాఁడునున్ వినఁగఁ బాపహర ప్రభు భవ్యనామ మ
వ్యాడును ముక్తుడై మనుత వాని గనుంగనఁ జేయు మంచునున్ ||
చేఁగొని యీడ్చుకొంచుఁ జని చిన్మయుఁ డాతఁడు చూచె వానిఁ బె
ల్లీగలు నుక్కునోళ్ళు బెకలించుచు నున్నవి మాంసఖండముల్
చేఁగల బూడితన్ వినరి చెక్కుచు నుండిరి చెట్టునట్లు నా
కే గతి లేదు లేదనుచు నేడ్వక యుండెను వాఁడు మగ్నుడై || 352

కరభకు నట్లు గాంచి వినఁగా నతఁడూర్జిత కంఠ మెత్తుచున్
హర హర యంచు యోగి యథుహరి మనోహర సర్వలోక సం
హర హర నామ నిర్ఘ్రి హరా! హర! హేహర! హే హరా! హరా!
హరహర! హేహరా! హరహరా! హర! హేహర! హేహరా! హరా||

అని ప్రవహింపఁ జేసి కరుణాపగ పొంగుల ముంచి తేల్పుచున్
గనుచునె యుండె నా కరభక ప్రియుండప్పుడు ముక్తుడౌచుఁ గా
చిన ముని పాద పద్మములఁ జిక్కని వెచ్చని కంటి నీటిలో
మునుఁగఁగ, జేయుచున్ మనసు మోమును సర్వమటే మలంచుచున్ ||

ఏమని విన్నవించుఁ బరమేశ్వర! నీ దయ నాదయా దయా
వామ దృశాను షంగమున వారక నారక లోక యాతనా
స్తోమ నిరస్త చేతనుని స్రుక్కిన వీనుల గాడి పారగా
నామ జపం బొనర్చి కరుణామయతఁ స్మృతినిచ్చి లేపితౌ॥ 355

ఏ జనుఁడేని యోగ్యుడగునేని భవత్కృప కద్ది యింక ని
ర్వాజమ జన్మ జన్మముల వాలిన పాపము లన్నియుఁ దివా
రాజ దుదస్త తారకలు ద్రావిత మైనటు లారిపోయె నే
యోజను బ్రోచెదో పద పయోజము లంటితి శీర్ష ముంచితి॥ 356

ఆ గతి శరణాగతుఁడగు
భోగిని సానంద యోగి పుంగవుఁ డంతఁ
సాగిన తీవకు తలపై
నూగిన చిరుగాలి యట్లు లూచిన చేతన్॥ 357

ప్రేమను లేవఁదీసి యింక బిడ్డ భయంబెది లేదు నీకు స్వ
స్వామిని జేరుకొందు విల భక్తుఁడవై జనియించి మించె దీ
వేమియు బెంగ పెట్టుకొన కింతయు నెప్పుడు స్వామి నామముఁ
వేమరు సంస్కరించుచును విస్మరి యింపుము సర్వభూతము॥ 358

సానంద యోగి యట్ల ని
వానిం గరుణించి చనిన వర సమయమునఁ
దేనియ మనసు సుశీలుం
డీ నేలకు వానిఁ దెచ్చె నీశ్వరు కరుణా॥ 359

ఆ సుశీలాఖ్యుఁ డీ వీటి యవని సురుండు
వాని భార్య ప్రియంవద వరగుణాఢ్య
జీవితంబున వారు నిశ్చింతలనంగ
వచ్చుగాని యొక్క చిటు లోపంబు కలదు॥ 360

అంద మున్నది వారి కన్యోన్య మున్న
దధిక సంపత్తి యారోగ్య మమరి యున్న

వాస్తవర్గంబు కలదు, నీశ్వరుని యందుఁ
బూర్ణమగు భక్తి యున్నది పుణ్యఫలమ॥

361

సంతతియె లేకపోయెను సాగి సాగి
వయసు ముదురుచునుండ బెంగయును ముదిరె
స్వామి సన్నిధి నిత్య పూజలను దినము
విన్నపము చేయసాగి రా విషయ మొకటె॥

362

ఒక దిన మా సుశీలుఁడు మహోత్సవకర్త శివపూజ చేసి రా
త్రికి శయనింపఁబోవు తఱి దేవుని ధ్యానము చేసి నిద్ర పోక
సకియకు వానికిఁ సరిగ స్వప్నమునక గనిపించి యీశ్వరుం
డకట సుశీల! మీకుఁ దనయ ప్రతి బంధక మొక్క హేతువై 363

కలిగెను; నీవు రాజవయ కామిను లిద్దఱు బెండ్లియాడి నీ
వలన నొకామె తల్లియయి బాలుని గాంచగఁ గాంచలేని యా
లలన యసూయఁబూని మివులక నిను మోహితుఁ జేసికొన్నదై
వలపుల ముంచుచుక సవతి బాలుని చంపిన దీవు నొప్పగక॥ 364

అప్పటి మీ యఘంబె యిపు డడ్డుచు నున్నది తీవ్రరూపమై
యిప్పుడు మీరు పుత్రుఁగన నెంతరు కావున పాప నిష్క్రమితిక
దప్పక చేసికోవలయుఁ దత్పరులై జపియింపుఁ దొప్పగక
దప్పల నన్నిటిక దొలఁచు తత్త్వము గల్లు మదీయ నామముక॥

హరహరయక మహామనువు నాల్కగ లిర్వరు భక్తితో నిరం
తర మొక మూఁడు వర్షములు దాని మహార్థ మెఱింగి మానసం.
బోరయ జపించినక దురితముండదు శుద్ధిని పొంది పిమ్మటక
హరహర యంచు నామ జప మట్లై పొనర్పగఁదీరు వాంఛలుక॥

తొలి హర పాపజాల పరిధూనన దక్షము దాని వెంబడిక
మలి హర మానసామయ సమాజ వినాశన దక్ష మా విధిక
గలిసిన తత్పదద్వితాము కల్పతరు ప్రతిమాన మౌచు మి
మిక్కిలి శుభదంబు కాఁగలదు కీర్తితు లొదురు పుత్రహేతువై॥

అని వచియించి యూరుకొనకా శివదేవుఁడు తాను పల్కి మీ
 రనుఁడని వారిచేత ముదమారగఁ దాననిపించి మాయమై
 చనఁ గలలోనఁ దా మనిన చందమునకొ మలహారి నామ మ
 ట్లనుచునె మేలుకాంచి రరుదా యిక వారికిఁ గోర్కి తీరుటల్॥ 368
 ఎంత యదృష్టవంతులయి రిరురు? స్వామి మనూపదేష్టయా
 తెంత యనుగ్రహంబొ వచియింపఁగ వచ్చునె? పుణ్యదంపతుల్
 స్వాంతము లుజ్జ్వలంబులయి యాదిన మాదిగనట్లై దీక్షతో
 నెంతయు భక్తిమై హరహరేతి మహామను జాప్య మూనినకొ॥ 369

దొరలిచ నెక రవంతయును దోచకయే యొక రెండు వర్షముల్
 గురుకృప సర్వపాపములుఁ గూలిన వంతె పరక్షణంబునకొ
 హరహర నామ సంశ్రవణ హారిత సర్వమహాఘ సంఘుఁ డొ
 హరహరుఁడా ప్రియంవదకు నాత్మజతకొ భజియించె ముక్తికై॥ 370

ఆ యాలు మగల మహానంద మింతింత
 యనుటెట్టు లద్దాని కవధి కలదె
 దాంపత్యమునను సంతాన మన్నంత నే
 యగు మహానందము నవధికనము
 కలుగునది యెవరొ తెలియ దెవ్వారికిఁ
 దెలిసి, సుతుండని తెలిసి, యతఁడు
 సుగుణాల వాలుఁడై భగవంతు భజియించు
 నని తెలిసినపుడు కనము మితిని

స్ఫటికమును బోలి సర్గదోషంబు లేని
 పుణ్యజీవుఁడు మోక్షేచ్ఛ బూని తమకు
 సుతుఁడు గానెంచి గర్భసంస్థితుఁడగుటయుఁ
 దెలియ వచ్చిన హద్దులు తెలియరావు॥

371

హరహరా యనుచుండు రన్యోన్య మరయుచు
 నరసినంత యెఱింగి మురియుచుండు
 రాదేవు కృపయని హస్తాంబు జమ్ములు
 ముకుళించి యెదనుంచి మోడ్చి కనులు

హరహరా! శివశివా! యమిత దయానిధీ!

యేమెంత మా పుణ్య మెంత స్వామి
నిర్వాణ కారుణ్య నీ కృపావశమున
నీ వారమైతిమి నీవే మమ్ము

దిద్ది తీర్పుము తేర్పుము దేవ దేవ
యచుచు మ్రొక్కుచు మ్రొక్కుచు నవధి లేని
మోదజలధిని కదలాడు మోదపీచి
కలను చేలెడి మోద హంసలె యగుదురు॥

372

ఆనందమె మూలంబగు

నా నందము నందె సర్వ మభివర్ధితమా
నానంద మందె లీనం

జౌనని శ్రుతి పలుకుచుండె నానందమునన్॥

373

హరభక్తి బెరుగు మోదము

పెరిగెడి మోదమ్ముతోడఁ బెరిగెడి భక్తి

దొరలుచుఁ బెరిగెను గర్భము

హరహరుఁ డుదయించె వారి కానందమునన్॥

374

లన్నియుఁ గూడివచ్చిన మహామహుఁ డాతఁడు సర్వసౌఖ్య సం

పన్నతనంది సర్వవిధవైదిక సంస్కృతులంది వెల్లులు

ద్భిన్నము లయ్యు వెల్లులయి వెల్లుల భేదమెఱుంగరాని య

ల్లన్నిటఁ బూర్ణ శుద్ధుడయి యందఱకున్ ముదమందఁజేసెడిన్॥ 375

జనక సుశీలుఁ డాతనికి జాతక సంస్కృతియఁ జేసెఁ జిన్మయుం

డనుమతి జ్ఞానసాగర మహాఖ్య నొసంగెను కాళహస్తిలో

ననుపమ పుణ్య దంపతుల కాత్మజుడై యటులన్ని సంస్కృతియల్

గను ఘను భాగ్య మెవ్వరికిఁ గల్లును? కల్గిన ముక్తి తప్పదున్॥ 376

మోక్షముకోరి తల్లి కడుపున్ వరియించిన ధన్య జీవుఁ డా

దీక్షనె పూని జన్మమిడు దేవర దేవియు నంచుఁ గొల్చి యా

మోక్షముఁ దల్లి దండ్రులకు మోదము గూర్చి వివాహ మాడకే
యీ యమ మోక్షమిచ్చునది యిందులకే యుపభోగ్యమయ్యెడికే॥

అను దృఢనిశ్చయంబున సమస్త ధనాదిక భాగ్యమెల్ల స
ద్గుణ మహితాగమజ్ఞ జనకోటికి భక్తి నొసంగి దీవనల్
గొని తనకింకఁ దానయని కోరికతో నిట వచ్చి నిల్చెఁ బు
ట్టిన పని తీర్చుకోఁదలఁచి డెప్పరమా తప మొప్పుజేయఁగలకే॥ 378

సింధు సంతలున కీ ప్రపంచ మట స్వాధీనంబైయై యుండు నం
టరుడే యద్ది ప్రియంవదాత్మజుఁడు తానై సర్వసంసారమున్
దరియన్ రాదని త్రోసి ముక్తిగన సిద్ధతైత్రముఁజేరి సు
సింధుఁడై సిద్ధ సుసేవితండయిన యీ సిద్ధున్ సమర్పించుచో॥ 379

మము మము మమ్మటంచును సుమంబులు తామయి వచ్చి పూజలో
నిముడుపు మంచు వేడినవి యెక్కడి పండులు తామె వచ్చి యా
సమయము వేచియుండినవి సాగెడి తాపమె భూపమున్ దివం
బమరిన సూర్యుండప్పటికి నచ్చిన దీపము నొచ్చు నిల్చెడికే॥ 380

అనుకొనినంత నన్నియు ననంతములై దరిఁజేరి రాగఁ గో
రిన విధిఁ గోరినంతకును రేపును మాపు నిరంతరాత్రితో
నినిచిన భక్తిఁ గొల్పుచును నీరము మాత్రమె గ్రోలుచున్న యా
మనుజు వరేణ్యుండిచ్చట నుమాపతి నేఁబది యేండ్లు నిల్వినకే॥ 381

నిలిచినవాని నిల్పుటయె నిశ్చల భక్తుఁడొనర్చు కార్య మా
నెల నన తాల్పువాని మది నిల్పుట యందు మరింత రక్తుఁడై
నెలలు సమల్ దశాబ్దులును నిండిన వెల్వడ నెంచఁ డద్దియే
ఫలమని వీఁడు తన్మయత భద్రముగా నిదురించు లో యెడకే॥ 382

ఒక్క పవిత్ర దేశమున నుండి పురస్థితి జీవదేవు ల
ట్లాక్కటియైన సర్వ జగమొప్పును శాంతి సమృద్ధి వింతఁగన్
పిక్కటిలుఁ సమస్త శుభవృద్ధులు స్వర్గము భోగభూమి యే
యక్కడ కేగినకే గ నెదమా యిది యిచ్చటనే లభించెడికే॥ 383

ఆనాటి జీవకోటి మ

హానంత సుకృత ఫలమయి యతఁడట్ల చోచ్చ

దై నందిన శివపూజా

నూనుండయి యేఁబడేడు లుండిన యంతఁ॥

384.

జ్ఞానాంబాదిక సర్వభక్త జనతా సంసేవ్యుడై తోచుచో
జ్ఞానానంద మయుండుగా వెలి నెఱుంగఁ లేని యాజ్ఞాన సా
రా నూనాఖ్యుడు చాలసేపటికి మేలై కన్నులఁ విచ్చె నం
తే నై వేద్యము పూర్తియైనటులు సిద్ధింబొందె లింగంబునఁ॥

385.

హరహర మంత్ర జాపకత నట్టి మహత్త్వము కంట నప్పుడే
హరహర లింగమన్ననుడి యంతటఁ బర్వెను తీర్థ మిద్దియే
హరహర తీర్థమయ్యె బాడి యారదు సంద్రము లింకు వేసవిఁ
హరహర యన్నజాలుఁ దలయందు మహాజల సేచనంబగుఁ॥

386

ఏమియుఁ దోచనప్పు డెవరేనియు నీ గిరికోన నిల్చి శ్రీ
స్వామిని సంస్మరించినను జాలు లభించు ననంత శాంతి యిం
కేమి వలెఁ మనుష్యునకు నింతకుమించి ధనాదు లెవ్వ యే
నీ మెయి సౌఖ్యదాయులగునే యెఱుంగంగనుబోరు మానవుల॥

387

మనసునఁ గోర్కె యున్నపుడు మానవ దేహము మంటమండు చుం
డును శివుఁడున్న యంతటఁ గడుఁ ముదమందుచు నెంతహాయి యీ
దినుసను మాటయుఁ దెలియదే తినఁ దిండిని కోరకుండ ని
ల్చును దినునప్పుడే కలుగు లోపము లెవ్వయు లేక హాయిగా॥

388.

ఊరక చెప్పమాట యిదివో యనఁబోకుండు వచ్చి చూచి మి
మ్మొరగ నెప్పుడుఁ గనెడి యొంకృతి రూపుని పండు వెన్నెలఁ
మారిన తత్త్వమైన మహిమం గుఱితిగిచి ప్రపంచ మంతటఁ
మీరు యెఱుంగఁ జెప్పుదురు మృత్యువు భీతిని పారిపోయెడిఁ॥

389

హరహర గాథా శ్రావణ

పురహర పరులైన యోగి పుంగవులగు నా

గురు శిష్యు లిర్వు లటులే

పరవశులై యుండ స్వామి పరవశుడగుచున్॥

390

శివనాథ పురమునందే

శివ శివ పడియుండెనా యిసీ యిది తగునా

వ్యవహార మెఱుంగకుండునె

శివమిది తగదంచు వెలితిఁ జప్పకుండయ్యా!

391

ఇది యిటు లింతసేపు వినిపించుటకై నది గాని యోగు ల
య్యది భజించి వచ్చుటకు నైనది స్వల్పమె వారు స్వామినిన్
మది నిలుపంగ బద్ధుడయి మాటయు మంతియు లేని వాడగున్
గుది గొనియే చరించెదరు గుప్తులు గుత్తులు పూలగుత్తులై ॥ 392

మరియు నిఁకొక్క విన్నపము మాన్యమహాత్ముని పూర్వ జీవితం
బరసి యిడేటి మాట యతఁడా యిటు లయ్యెను నమ్మరాదనన్
ద్వర పడవద్ద బొగ్గుగని పండి మణిన్ వెలయించు నంట ని
ష్ఠుర ఘన వర్ష మందుఁ బరిశుద్ధ మణుల్ లభియించు వింతఁగా॥ 393

మణియును బొగ్గై కాలమున మాగి యటుల్ పరిణామమందె నం
చును వివరింతురే గద విశుద్ధులు శాస్త్ర విదుల్ నిజంబుగా
మణియగు జీవుఁడాతఁడు తమస్సున బొగ్గనిపించు సత్కృపా
ఘన కరుణాంబు ధారఁగడుగంబడి వెల్లును మానికంబయై॥ 394

అంటున? వాని కెయ్యదియు నంటదు వాడెపుడున్ విశుద్ధుడే
తుంటరి దొంగయున్ దొరయు తుష్టుఁడు హృష్టుఁడు రోగపీడితుం
డంట తమాస్థితిగ ననుచు నయ్యది కప్పిన కప్పు గాక యా
యొంటరికేమి వేటొకటి యుండి తనంతట నంటు తెల్లుగున్॥ 395

అతఁడున్నాఁడు మహానుభావుఁ డతఁడే యాత్మీశుఁడా యయ్యయే
గతి జీవాళికి వాని వీడి విడిగాఁ గన్పించు నీ సర్వమున్
మతి విభ్రాంతియె భ్రాంతిలో మనుచు నా భ్రాంతిన్ నిజంబుంచు దు
ర్గతికిన్ లోనయి సంస్మృతిన్ బడుట మూర్ఖంబొను ముమ్మాటికిన్॥

రండో రండని పిల్చుచుండె శివుఁడేలా రాదు? ఉద్యత్కృపా
శౌండుం డాతఁడు జీవ భేదమను నై చ్యం బూహ యందైన లే
కుండుక సర్వమయుండు తానగుచు మేమున్నాము వేతేయటం
చండం బొందక యుండుటేల? మదిలో నై క్యమ్ము భావింపుఁడి! 39'

భయమెప్పుడు మరి యొక్కఁడున్న యపుడే భావస్థితంబైన ని
ర్ణయ మన్నించుచు బైట నున్న యదియైనక దై వ్యతమే యెప్పుడుక
భయముం గొల్పుచు శాంతి నీయక మిముక భ్రాంతిక బడఁజేయు సా
శయదివ్యాలయ శైవ తేజమున నైశ్చల్యంబు సంధింపుఁడి! 39'

అభయం బిచ్చుటకై పరాత్పరుఁడు తా నావిర్భ వించెక స్వయం
ప్రభతో లింగముగా గిరింద్ర మిదిగాఁ బ్రాణప్రదుండై సదా
రభ సంచార నిజస్వరూప విభవ ప్రాకట్యముక దెల్పుచుక
ఋభువుల్ గొల్తు రభీతి కాంక్ష మెయి తండ్రీయంచు నిత్యమ్మిటక॥

అవసమనాహకంబయిన యచ్చట నుద్భవమూచు నోంకృతి
ప్రపణత నిత్యమైన ప్రణవంబున మాత్రమయాకాను నద్దియే
అనుమయటన్న వర్ణములు నన్నియునై వ్యవహార మొప్పి తా
నవును స్వరూప మాత్రముగ నద్దియు బ్రహ్మము నొక్కటయ్యెడిక॥
స్తుతమతియైన యాంధ్రకవి ధూర్జటి పల్కిన దివ్య సత్కథల్
స్తుతమతి నన్యఁడొక్కరుఁడు పూని వచించుట సాహసంబయక
ద్రుతమతి త్రోసిపుచ్చకుము తోడ్పడి నీవ వచించి తిట్లు వం
చితమతి నేనెవండ నిటు చెప్పటకుక ధృతిలేని జీవుఁడక॥ 401

మొదటి పదంబు సాగె నన

ముక్తి పతీ! భవదీయ సత్కృపా

పదము ప్రసన్న మాట యగు

పాదము నెత్తుట పల్కు పల్కుటల్

కదిసిన నీ మహాత్వమునఁ

గట్టియ మేనికి సాధ్యమానోకో

తుది పదమందు దాక దయ

తోడుగ నుండుము నిన్నుఁ జెందెదక॥

ద్వి తీ య ప ద ము

న కార ప ద ము

ననయను మాట నానుడి ననంత! నమస్సు మనస్సునా మనం
 బునఁగని నీ మహత్త్వ మొక స్ఫూర్తిగఁ దోఁపఁగ మేను పుల్కలై
 ననిచిన తీవయాదా మననంబున దేవ! నకార మీవ యా
 దన బహుళార్థముల్ విరియు నా నెలయన్న ననక ధరించితే॥ 1

హరహర హరహర హరోం హరా!

శివశివ శివశివ శివోం హరా!

భవభవ భవభవ భవోం హరా!

భవభయ సంహర హరోం హరా!

2

శివనాథపురము వెలువడి

శివదేవుఁడు సాగె విభవ చిహ్నములతో

శివమరులు పొంది జనములు

శివ! భవ! హర! యనుచు భక్తి జేజేలిడఁగ॥

3

ప్ర దక్షిణ ప థ ము

అప్పటి దాఁక దారి సుఖమైనది హాయిగ సాగె యాత్ర ముం
 దొప్పెడి దంతయుక విషమ మొక్కట బండలు వేటొ కొక్క-హోఁ
 దుప్పలు గుల్కరాళ్ళు పరితోషమెటుల్ తను మోయు బోయ లా
 తిప్పలఁ దప్పఁ దూలుచుఁ నదీనతఁ దప్పక సాగుచుండగ॥ 4

స్వామి గిరి ప్రదక్షిణము సాగెడి ముందటి రోజు కొందఱీ

బామును మాన్ప సంస్కరణ పాటవ మొప్పగ బాగుచేసియే

తామును యాత్ర నుండెదరు తథ్యమయైనను తృప్తి యెట్టులా

స్వామి సుఖప్రయాణ మది సాధ్యము కా దటువంటి బాటలో॥ 5

ఎవరో భక్తులు పూని యీ పథము నెట్లే రాజ మార్గమ్ముగా
సవరింపన్ వలె గొండ చుట్టు చను నాచారంబు నిర్వాహ్యమై
స్తవసీయం బగుచుండ దీనిపయి శ్రద్ధం బూన కిన్నాళ్ళు
త్సవముం జేయు టదెట్లు సాగినదో యాశ్చర్యంబు ముమ్మాటికిన్ || 6

విశ్వపతీ! జగద్భరణ! వీడి యుపేక్ష తలంపు మిద్ది నే
నశ్వము నెక్కు-వాడ నెదియైనను పొందెడి దశ్వమే మదీ
యాశ్వము దాని డేమ మది యారయఁ జాలు నటన్న తత్వమే
విశ్వసనీయమై తలంపు పెట్టని దుష్ఫల మంటి వచ్చెడిన్ || 7

పల్లకు లెక్కినన్ దమకుఁ బల్లము లెత్తులు నూగులాటలై
యెల్ల యెడల్ కదల్చి యొక యించుక స్వస్థతఁ గూర్చుకుండు నా
వేల్చిత మూర్తు లాదు రల ప్రేయసి పుత్తుఁడు లేని దేమి యం
చుల్లము నందుఁ బొంగకు మహా సుఖ మెంచిన కీడ హెచ్చనా|| 8

నీ దయలేక బుద్ధులు జనింపవు పుట్టెడి బుద్ధులన్ని సం
పాదిత కర్మముం బడియె పాట్లు పడన్ మఱి వీరు పుట్టి నిం
పాదిగ యాత్ర చేయుటకు బాటను దిద్దు తలంపు పుట్టునే
మా దశఁ బట్టి మీకు దశ మానవ నాయక! సౌఖ్య మెంచవే? 9

అరుణా చలమున గిరికిని

తిరిగెడి మర్యాద యుండఁ దీర్చిరి బాటన్

దరుషండ మండితంబై

విరిసిన యా బాట యిచట వెలయుట యెప్పుడో? 10

అచటి ప్రదక్షిణంబున శ్రమాహృతి యెప్పటి కప్పుడొట మేల్
రుచియయి కొండ చుట్టగ నరుల్ పరభూముల నుండి వత్తు రా
ప్రచురత కీ యుపేక్షకును స్వాములు మీరె వహింతు బాధ్యతల్
నిచిత మహాగ్ని యాలఁడును నీవు సదాగతి వింతయే కదా! 11

పోయిన బాట మాట తలంపుం బడి యిట్లను కొంటి గాని యా
పోయి నాట దాని మదిఁ బూనిన వా రెవరుండి రచ్చటన్

హేయ మటంచుఁ ద్రొక్కుచునె హేలగ నేగిరి స్వామి వెంట వా
లాయము గాగవచ్చు మృదు లానిల సేవన మందుఁ దేలుచున్ || 12

ఎగదీయ బ్రహ్మ హత్యయు

దిగ దీయగ గోవధంబు దేహమె చెడు గౌ

తెగి దానిఁ బొంది మిగులగఁ

దెగి ప్రేలుట యంతకంటె దెప్పర మగుఁబో!

13

తనువుల మోసి మోసి వినుతంబగు నోపిక తోడఁ బెంచి మా
తను మరిపించి నిల్వగల దార్థ్య మొసంగుచుఁ గన్ను విప్పచున్
నినుగను నేర్పు పొందఁ గరుణించి దయామయియైన తల్లిఁ ద
ప్పని సరి యాఁచు ద్రొక్కుచును భావ్యమె హేయ మటంచుఁ

బల్కుటల్ || 14

క్షమ క్షమ తల్లి తల్లి మము కావుము కావుము నీవె రక్ష నీ
కమితముగా శ్రమం బవుట యాపగ నెంచియె మంచి బాటపై
మమతను పొందుటల్ కడు శ్రమంపడి యైనను గొండ చుట్టు న
క్రమ మగు బాట వేయునెడఁ గల్గు సుఖంబది యెల్ల వారికిన్ || 15

మిట్ట కండ్రిక - నడబావి

నెట్టన మిట్ట కండ్రికను నిల్చెను స్వామి సపర్య లందియున్
జుట్టును జూచుచుండె నది సుందర దేశము చూడఁ జూడ నే
తట్టునఁ బుట్టెనో యెటుగఁ దారి యొసంగక గో సమూహముల్
చుట్టును జేరి నిల్చినవి శుద్ధ మహాస్కుండు నంది పిల్చెనో! 16

గోవుల గూర్చి శాస్త్రములు గొప్పగఁ జెప్పెడి మాటకేమి యీ
గోవులఁ జూచియున్ మదికి గోవు మహత్త్వము తోచకున్నచో
భావుకుఁ డౌనె వాఁడు పరి భావిత బుద్ధి, వినష్టశీలి, యా
దేవుని చుట్టు చేరినవి దేవుఁడు వానికె చెంది నట్లుగన్ || 17

ఇవియును కొండచుట్టు చన నెంచెనొ నెమ్మది మేతకై నచోఁ
దవులగ నేల స్వామి నిట! తత్పరులైన మానవాళిలో

మివిలి యెసంగు గోల, యిట మిన్నక యున్నవి, యాలగోల యే
చెవిఁబడ దెంత మాత్రమును చిత్రితముల్ వర శిల్పికోటి చే॥ 18

అవియును సాగిరా శివుఁడు యాత్రకుఁ బూనెను వాద్యఘోషముల్
చెవిఁ బడినంత ముందునకుఁ జేరి మహాత్సవమై చెలంగుచున్
శివునకుఁ బ్రీతియా ననుచుఁ జెంగున దూఱుచుఁ దోక లెత్తుచున్
వివిధములైన భంగిమల వేడుక నృత్య మొనర్చె వింతఁగన్॥ 19

అభి ముఖంబై కొండ కచ్చట నచ్చట
కనిపించు నంది విగ్రహము లెన్నొ
నంది చూపును బట్టి నగమున గావింప
లభియించు శివలింగ మభయ మిచ్చు
నాలింగ మెవ్వారి యర్చన గొన్నదో
తెలిసిన వార లే తెలియఁ బడరు
ఎవరికిఁ గాబట్టు నిక్కాలమున నవి
పార్కు- కేగగ తీరుబడియె కనరు

కొండ చుట్టంగఁ బోదురా? కొండలోని
లింగముల నెల్ల వెదకి యాలింగనముల
ధన్యతం బొందఁ గాంతురా? దయ దలంచి
స్వామి కదలంగఁ గదలిరి స్వామి వెంట॥

20

అదె నడబావి వచ్చినది యచ్చట నొక్క- వినాయకాలయం
బొదవును దాని పార్శ్వమున నున్నది యే నడబావి స్వచ్ఛమా
నుదకము లుండు నందు దిగి యుత్సుకతన్ గడుపారఁ గ్రోలి స్వా
మి దయ సుధాశనం బయిన మేల్తలఁ పూని గిరింద్రమందునన్॥ 21

దృష్టి సారించి యుండిరి దేశమెల్ల
నెముకలను వెళ్ళబెట్టి శుష్కించి యున్న
యట్లులే కొండయున్ జూపు చట్టు బండ
లోక్క చెట్టైన కనిపించ దక్కజముగ॥

22

మును పీ ప్రాంతము దట్టమకా నడవి జీబుల్ గొన్న యిచ్చోట న
య్యన రశ్మిల్ చొరరానివై పగలు రేయిం జూపె నొక్కంటఁ ద
ద్భున గంభీర మహావనం బెటులు దగ్ధం బయ్యెనో నేడు కా
నను రా దొక్క కుజంబు గూడ తల పైన న్నిడ సారించుచున్ || 23.

జనములు దప్పికల్ బలిసి సార జలంబుల గ్రోలు టెట్టు లా
యని కదలాడి పోయెదరు హాయిగ వేళకు బావిరాగ న
చ్చిన తెలి చల్ల నీళ్ళులను చిత్తము వచ్చిన యట్లు గ్రోలి జీ
వనదము దాని మెచ్చి గజ వక్త్ర భజించి చరింతు రిచ్చమై || 24.

స్వామి చేతిలో లేడి

స్వామి భుజంబులం దొకట స్థానము నందిన జింకపిల్ల య
ట్లే మొగమంతయున్ మురక టించుక యుండెను పూర్వమైనచో
స్వామి గవేక్షణామతి నభిస్పృశమై చను తన్ను గానమిన్
జాములు సంచరించునటు సాగెడి దావన వాటి చూచినన్ || 25

జననియు జన్మభూమియును స్వర్గము కంటెను మించునందు రా
జనికి నదృష్టశాలి యది జన్మము నందిన దే ప్రదేశమో
వనిఁ గనినంత మాత్రమునఁ బ్రాభవ మందిన స్వస్థలంబు గు
ర్తునఁబడి యట్లదాటుగను దూకెడి దేమొ విచిత్ర మయ్యెడిన్ || 26

కానన జంతు జాలములఁ గానము జింకను మించుదాని న
ద్దానికిఁ బ్రీతిపాత్రమగు తావు మనోజ్ఞత చెప్పరానిదా
కాన మునుల్ కురంగములు కానగ వచ్చెడి తావులందెది
వ్యాను భవంబు లందనగు నంచు వసించెడి వార లెప్పుడున్ || 27

జింకను జూచి మోహపడె నీత యటన్నను వింత యేమి యి
ట్టింకుల నింకఁజేసి తన స్త్రీని మెయిన్ సగమున్ బొనర్చియున్
బొంకక మోహముం గనని పూరుష పుంగవుడైన స్వామి యే
జింకను బట్టి మోహమున జింక! నమోనమ యంచు మ్రొక్కెదన్

అవి కన్నులా? తనువందు నిల్చిన పరం
 జ్యోతి వెలుగుల ప్రస్ఫుట మొనర్చు
 నా తనూ విభవంబు నందెడి జీవుఁ డ
 దెంత సౌందర్య మహేశ్వరుండో
 చూచి నిల్వగ లేక యాచి యందగ నెంత
 వందునా' శివుఁడవై యందె దేమొ
 వాయు దేవుని ప్రియవాహనం బయ్యది
 పట్ట గల్గుచె గాలి పట్టకుండ

తాక నెంతువు నీచేయి సోకినంత
 నైగ నిగ్గంబు మాయనో నాగ నెంచి
 చాచు చేతిని వడి నుపసంహరించి

చూచుచుందువు చొక్కించు సోయగమ్ము!

29

ఇట్టి మనస్సు గుట్టెలుగు నీశ్వరుఁ డౌటనె దాని బట్టి యే
 వెట్టియు లేక నిండు తెలివిన నిలువెల్ల మనోజ్ఞ మల్లియై
 కుట్టియుఁ గోడెయున్ వలపు గూడుల దూరెడి భోగి జాలముల్
 వెట్టిగఁ దన్ను చుట్టికొనఁ బ్రీతి భజించును స్వామి స్వామియై॥ 30

ఈ దేశ కురంగంబునె

యా దేవుఁడు పట్టినాఁడో యందుల కనియే

యీ దేశ మెంత మాటియు

నా దేవున కంత యిష్టమయి యే యుండున్॥

31

అంతియ కాక యింకొక రహస్యము నున్నది పార్వతీ ప్రియుం
 డింతిని గూడి యీ వని నహీన మతిన్ దిరుగాడు చుండ నే
 కాంత రహస్థులిన్ భవులు హాయి మెలంగెడి మంచి వేళ నా
 పొంతఁ జరించు హక్కు గని పొంగెడి దా చిటు జింక యొక్కటే॥

స్వామియు దేవి దాని గొనబార స్పృశించుచునే ప్రసంగ వే
 శా మహనీయ మోద సలిలంబుల నంచల యట్లు తేలుచున్

బ్రామిన కన్నులం గనుచు వాలిన ప్రేమను బుజ్జగించి ల
జ్జ మయులౌచుఁ జొక్కెదరు స్వాత్మరతిన్ దమలోనఁ దామయై॥
ఉన్నటులుండి యొక్క దిన మా యును స్వామి సమక్ష మందె లోఁ
గన్నులఁ గన్నులుంచి కనగా నగుచుండియు మాయమయ్యె నే
మున్నది స్వామి చిత్తమపు డొందిన యుత్తల మింత యంత కా
దన్న విచిత్ర మేమి? నడయాడుచు నున్నది యిట్టి చెంతనే! 34.

స్వామియు దానిఁ బిల్చి మనసారగ వెన్ను స్పృశించి ముట్టియన్
గోమున ముద్దు పెట్టుకొని కోమలి జాడ యెఱింగి రమ్ము నీ
యామెత లన్ని దీర్తు యీత మైనను నిల్వగ లేక యుంటి న
న్నే మెయి కాఁతువో యనుచు నే మగునో యనునట్లు వేడిసన్ ॥

స్వామి యెప్పుడోగాని చూపట్టఁ డెపుడు
తల్లి యెల్ల ప్పడున్ దోఁచు నుల్ల మందు
వారు భిన్ను లనియెడి భావంబె రాదు
ఇపు డిదేమియొ స్వామి యెట్టెదుట నుండె॥ 36.

తల్లి కనిపింపదాయె నాత్ర పడి స్వామి
యామె కయి యింత తహ తహ లాడుచుండెఁ;
దనకుఁ గనరాక పోవచ్చుఁ దల్లి గాని
స్వామికిం గూడఁ గానంగ రామి యేమి? 37

స్వామికి మేలుచేయు తలఁపై యది కానన మంత గ్రుమ్మరెన్
హా! మతి! మృగ్యమై యది హైమవతీ మృగయార్థమేగుటా?
స్వామియ సుప్రియా విరహబాధితుడై యటులన్న మాత్ర తా
నే మెయి పూనుకొన్నదది యెట్లు ఫలించును దాని యత్నముల్ ॥ 38

ఒకచోట నిల్చునా? యున్న దేమియొ చూచి
పరమార్థ మెఱిగెడి ప్రౌఢి కలద?
చూపైన నిల్చునా? చూచుచుఁ జూచుచే
చుట్టి వచ్చుచుఁ బది చుట్లు తిరుగు

కాలైన నిల్చునా? కాలిన పెనముపై
 నెగిరెడి గింజయై ఖగమె యగును
 తలఁపైన నిల్చునా? త్రవ్విన బుగ్గ యై
 ముందు త్రోయుచు వెన్న పొడిచి యెగయు

ఇట్టి తానేమి తాకి భరింప లేని
 మంచు మల బిడ్డ దాగు మర్మ మ్మెఱింగి
 స్వామి కెఱిగించి తత్కృతజ్ఞతను బ్రాత్ర
 మగుదు నే ననుటేమి సాహసము కాదె!

39

ఫలముపై దృష్టి పెట్టక పనులయందె
 శ్రద్ధ వహించి కృషిచేయ స్వామి కృపను
 ఫలము నందుట కర్మ తత్త్వమ్ము గాన
 స్వామికై జింక పని విని సంచరించె॥

40

పరమ మనోజ్ఞ వృక్షముల బంధురమై యెటఁ జూడ నిత్య సుం
 దర కమనీయ దృశ్య మహితంబగు నీ గిరి స్వామి జింక స
 త్వరముగఁ బార్వతిన్ గనగఁ బంతము పూని ప్రతిస్థలమ్ము దు
 ర్భర పరితాప మందుచునె పాటుట యైనది దాని కర్మమై॥

41

దిగులు దిగదీయ నాశ పై కెగయఁ జేయ
 నడఁగి యెగనెడి కడలి పెన్నలల వలెనె
 యెగిరి పడుచునె తిరిగె నా యిట్టికుట్టు
 యెంత తిరిగిన నేమి యా యింతిఁ గనదు॥

42

వేదలల్ గుదిగ్రుచ్చి వెట్టియై వృక్షముల్
 కప్పి వైచుటఁ గన్ను గానరాని
 మర్మస్థలమ్ముల మమతమై తిరుగాడి
 పర్వ తాత్మజ జాడఁ పడయలేక
 ఆకాశ మంతయు నవని యందే యున్న
 దన్నట్లు విరిసిన యారు బయలు
 రమణీయ దేశాల నమితమా కాంక్షతోఁ
 జరియిల్లచి గిరిజ గుర్రెఱుగ రాక

గుహలు గొందులు సందులు గుండ బీట్లు
 నేల బొరియలు దొరువులు నేళ్ళ చాళ్ళు
 చంచలాక్షుల కెట్లా నైశ్చల్య మబ్బు
 పట్టు పట్టి పరీక్షించి పడయ దయ్యెః

43

అప్పుడు దాని గుండె బరువయ్యెను వెన్నటి గంతులన్ని యే
 చొప్పునఁ బోయెనో పరమ చోద్యముగా నది కుప్ప కూలి య
 య్యప్ప పనిన్ జయంబు గొననై న యుపాయ మెఱుంగకున్నదన్
 గప్పెడి ముప్పెటింగి జితగర్వహతాత్మత నూరకుండినన్ ||

44

అమ్మల గన్న యమ్మ ముగ్గురమ్మల మూలపుటమ్మ చాల పె
 ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడుపారడి బుచ్చిన యమ్మ తన్నులో
 నమ్మిన వేల్పు టమ్మల మనంబుల నుండెడి యమ్మ దేవి దు
 ర్గమ్మ సమస్తమై నిలువగాఁ దన యున్నియ తోఁపకుండినన్ ||

45

ప్రేయసిఁ గూర్చి తోడు పడవేసిన స్వామి కరంబు చాచి నా
 ధ్యేయము నందఁజేసిన సుధీ! యిటు రమ్మని పట్టి యెప్పుడున్
 బాయక యుండు దానిపయి స్వామికి దేవికి నెంత మక్కువో
 తీయని కూర్చి యకాట వెనుదీయక యిత్తురు స్వస్వరూపతన్ ||

46

దేవిని స్వామికిచ్చిన దదే విడదీసిన దదై వింతయా
 జీవి ప్రలోభ నానఁబడఁ జేయును బంధములన్ని త్రెంచి సం
 జీవిగ దుర్జయున్ జలుపు స్వేచ్ఛగ గంతులు వేయుచుండియే
 దేవర హస్తభూషణతఁ దేజరిలున్ బరమోజ్జ్వలంబుగన్ ||

47

నడబావి దాటినంతట

వడి యుడుగులె కాదు జడను వడు జాతరయన్

వడి పెరుగు జడము లగునే

పొడమెడి మదియున్న మానవుల కలబోతల్ ||

48

దిక్కుల నున్నవా రొకటఁ దేలుటతో బహుభిన్న పద్ధతుల్
 పిక్కటిలంగ స్పర్ధయును పెచ్చయి చిత్ర విచిత్ర వైఖరిన్

పెక్కున చూప నెంచుచు నెవీటిడు తొదురు మానవాళి యా
లెక్కుయె వారి యెక్కువను లీలగఁదెల్పు నమూనా వేళలన్ ॥ 49

మనసుకంటె మాయయేది మలహర శివా!

మనసు నిలుపు దారి చూపు మహిమల శివా!

క్షణము నిలువ దాయెయిద్ది కట్టుము శివా!

గుణ విహీనగాగఁజేసి యణచుము శివా!

గుణము గుణము కాకపోయె త్రిగుణాతీతా!

ఫణ మెత్తిన పాపతేడె పట్టుము త్రాతా!

50

స్వామి విలాసములు

స్వామి విలాసముల్ వివిధ భంగులు యాత్రయనన్ జనంబు స్వ
గ్రామము వీడుటెట యిదిరా యదనంచును. కొందఁతేవియో
కామిత వస్తువుల్ ప్రియముగా నమకూరించి సొమ్ము చేసికో
నీ మలదారి వెంట నెట నేనియు నిల్చుట పాటి యయ్యెడిన్ ॥ 51

పల్లకి నుండుటొక్క విభవంబగు యాశ్రమలం దొకండుగాఁ
జెల్లు టిక్కొక్క వైభవము చెంతను గుమ్మగు చెట్టు నీడ నే
తల్లియొ కూగుచున్నయది దగ్గర కొన్ని ఫలాలు పేర్చి “యో
తల్లి ఫలం బొకండొసగు దానవు కమ్మనె స్వామి వృద్ధుఁడై ॥ 52

ఇచ్చెను దృష్టిగా మెసలె, నేమియు నీయఁడు వృద్ధుఁ, డామె యీ
పొచ్చె మిదేమి సొమ్మొసంగవో యను, నా కొమరుండొసంగు నే
వచ్చెదనంచు బోవు, నటుపై ప్రతివారికి వృద్ధుగూర్చి యా
పిచ్చిది చెప్పవారు విని పిచ్చిది యే యను కొందు రాత్మలన్ ॥ 53

ఆ పిచ్చి యెంత మంచిది?

ప్రాపించిన వాని నమ్మి ఫలము నొసంగెన్

సాపడె నాతఁడు చాలదొ

దోపిడి గొన్నాడటన్న దోషమే యగుబో॥

54

మనమట్లు నమ్మజాలము

కొనవచ్చిన వాని సొమ్ము గొనియే ఫల మీ

యను దలపోసెద మపు డా

తనిఁ దనియించిన ఫలమ్ము దక్కదు గాదే !

55

ఆమెను పిచ్చిదనొక్కనుట యంతకు మించిన పెద్ద పిచ్చి యే

స్వామి స్వయమ్ముగా నడిగి పండును గైకొని యారగించెనో

యా మహితాత్ముడా యమకు నట్లు ధనంబు నొసంగ కింక నే

మేమి యనుగ్రహింప మది నెంచెనో యాయనయే యెఱింగెడిన్ || 56

మాయీకఁ డాతఁడొక్క నరమాత్రుడై యైనను నష్ట మున్నదే

పోయెను పండు నష్టమయి పోయెను సొమ్మన జీవత్పత్తి యే

మాయెను దాని సత్ఫలము నాపునె యీశ్వరుఁ డందుచేత శం

కాయతమైన జీవనము కంటె మెఱుంగగు నమ్ము తెప్పడున్ || 57

ఆతని వేషమున్ గనిన నద్భుత మయ్యెడి పెద్ద పుట్ట నే

దో తలపైని బెట్టుకొనె, దోలె ధరించెను కట్టుబట్టగా;

చేతుల గోళ్ళు కృంతనము చెందక బారెడుసాగి నంపులై

చేతము చిక్కు నంబడగఁ జేయుచు నున్నది, యెల్ల వారికిన్ || 58

శివుఁడన్నన్ శివుఁడంచు జేరికొని వాసిన్ మ్రొక్కి “స్వామీ! ననున్

భవమీగన్ దయఁ జూడుఁ”డం చడిగె నా పైనా శివుఁడాతనిన్

“సవిధంబందె మదీయ మాశ్రమము, నిస్సందేహమా సర్వమున్

వివిధార్ఘ్యంబులు గొంచు రమ్మటకుఁ దప్పింతున్ భవం”బంచనెన్ ||

వీడును నమ్మియేగె నడవింబడి యొంటిగ వానివెంట నె

వ్వాడొ యతండు వానినట వంచన సేయఁ దలంచెనేమొ కా

పాడుట కెవ్వరుందురట పాపి యెదేఁ దలకెట్టి యున్నచో

వాడట యాత్రమాని యిటు వచ్చుట వీని ననుగ్రహించుటల్ || 60

ఉదరనిమిత్తమై యెసఁగు నుర్వి జనావళి సర్వ వేషముల్

మదుల మలంచు పొంటె కడుమంచివె వేయుదురెల్ల వంచకుల్

పాదుల నడంగి యుండు విషపూరిత బాణములై న వారిఁ బట్టుదురె తమంత విజ్ఞులటు టోపిపడన్ హతమాట తప్పదున్ || 61

శివుఁడుండున్ శివుఁడుండు నెల్ల యెడలన్ జీవుండు శుద్ధుండె యై
వివశుండొ నెడ నెట్టులో వెలువడన్ వీలిచ్చు వీఁడున్ మదో
దృవుడై తేలికగా ప్రపంచ సుఖమందంగోరు వాడైనచో
భవమందే నరకంబు చూపి తుది దౌర్భాగ్యంబు నందించెడిన్ || 62

ఇరువురు లోయలం బడి యెఱుగిరొ యేమొ యెఱుంగ రెవ్వరున్
కరుణమెయిన్ శివుండు చెలగాటము లాడక చక్కఁజూచినన్
జరుగు ప్రమాద ముండదు వినర్పణ శీలము వీరిఁబట్టి త
న్నొరసిన నేతదాశ్రితునహో మఱి యాశ్రయి నే మొనర్చెనో? 63

స్వామికి నవ్వు నచ్చినది సాగెడి యాత్ర ననేకులున్న నం
దేమొయి లెక్క వేసినను నే పదిమందియుఁదేల కుండి రే
జామున సైగ వచ్చినను జాలు సరే యని వచ్చువారు స
ర్వామర నాయకుండగుట నక్కఱు కా నని యెఱు రెల్లరున్ || 64

తన వెంటబడిరా నసిద్ధులయి యాత్రన్ జేయగా నేల య
న్నను దానం దమ కా వినోదమది యెన్నంగా మరెందున్ లభిం
పనిదై యింతటి కష్టపాటునకు నొప్పంజేసె నవ్వారి సూ
దిని గొంపోవగ దూల మెత్తెవరువో వేహాత్ము లెల్లప్పుడున్ || 65

స్త్రీలున్ బూరుషులున్ వయోజనులు వర్ధిష్ఠుల్ వయోవృద్ధులున్
బాలప్రాయులు సుందరీమణులు సాపత్యుల్ సపత్నీకులున్
కేళీమోహను లర్థహీనులు తపఃక్లిన్నుల్ విలాసప్రియుల్
శైలూషుల్ వివిధాధ్వనీనులు యధేచ్ఛ గాన వచ్చుంగదా! 66

ఒక్కొక్క చో నొక్కొక్క గతినుందురు మానవు లింటి పట్టు లం
దొక్క విధంబుగా నయిన సూరికి నా వల నొక్క రీతి, దా
మొక్కరు నొక్క తీరయిన నుందురు వేటొక రీతి గుంపులం,
దెక్కువ ప్రీతి గూర్పగల రిట్టి ప్రయాణములందు చిత్రమై || 67

ముదుసలి కూతయాట యొక మోదము, బాలుర కార్తి దీర్చి యిం
పొదవగఁ జేయుటన్య విధ, మూరును పేరు నెఱింగి ముచ్చటన్
మెదలుట, హాస మూని తన మిక్కిలి చూపుట, చీరీ చీరీ యే
దెదియొ యొసంగుచుంట యిటు లెన్నో విధంబుల మోదమందనౌ॥

మంచికిఁ జెడ్డకున్ వివిధ మార్గము లున్నవి యాత్రలో వినో
దించుటె ముఖ్యమైనదని యెంచి చరించెడు నట్టివారి క
ల్లెంచి యిదే బలే సమయ మిప్పుడు మించిన యెప్పు డబ్బునో
యంచుఁ దలంచి వచ్చు మహితాత్ములె పెక్కురు వారి కైనను॥

కాయముతోడఁ జుట్టి చను కార్య ఫలంబును గొండయిచ్చు న
క్కాయము డయ్యుచున్న యదిగా శ్రమజాత ఫలంబు తప్ప దిం
కే యితరమ్ము లేదన నదేనియుఁ దక్కువె పూజ్యపూజ వా
లాయము సత్ఫలం బిడును లాభమె యకానిది యెల్ల వారికి॥ 70

చక్కని యందగ తై యొక చాన సరాసరి వచ్చి యావనుం
డొక్కఁడు పోవు చుండఁ దనయూరును పేరును జెప్పి మీకు నీ
చక్కి విశేషమున్నదట సౌరు నెఱింగినఁ జెప్పఁడన్న వాఁ
డక్కజ మంది యామె కది యంత యెఱింగిన యట్లు చెప్పెడిన్ ॥ 71

ఆమె కదేమి యయ్యెనో హఠాత్తుగ మైకము క్రమ్మియున్నచో
భూమిపయి పరుండినది మోమున నీరము చల్లి చేలముల్
గోమున వీచి తేతె నదిగోయని మెల్ల న లేవఁదీసి సౌ
దామని యన్నటుల్ కనిరి దారిఁబడక మఱి గంట కెక్కువౌ॥ 72

పాతికయేండ్ల వాఁడతఁడు బక్క పలాచగ నుండె వ్యక్తి నీ
వాతని జూచి యాతఁడిటు లొనని యెన్నఁడు నెంచఁబోవు వి
ఖ్యాతిగ నైవకీర్తన మొకండది యెవ్వరొ పల్కుచుండ ను
ట్టూతలు గాగ నూగి యటు లూగుచునే శివమెత్తి గెంతెడిక 73

శివమెత్తి యొకఁడు చిందులు

శివుఁడే యనఁ ద్రొక్కుచుండఁ జేరి నలుపురుక

దవిలి నునువేప చివుళుల

బవురులతో వీచుచుండ్రు పరవశ ముడుపన్॥

74

నిజమానో నటనంబె యానా జనులెన్నో రీతులన్ శైవ సం

భజనంబుఁ బొనరింతు రీ బ్రతుకులే పైవేమమైనప్పడీ

భజనల్ నాటకమైననేమి యదియున్ భవ్యంబులై జీవికిన్

నిజ మాహాత్మ్య మెసంగ మేల్గులు పవో నిక్కంబుగా సల్పెడిన్॥75

బూటకమైన పూజలకె పూర్ణుడొసంగును సత్ఫలంబనన్

గాటపు భక్తితన్మయతఁగా మరిపున్ యజయించు వార లు

ద్భుత సర్వపాపులయి కామ్యఫలంబులఁ బొందుచుండియే

సూటిగ మోక్షమార్గమునఁ జొత్తురు దైవమహత్త్వ మింతయున్॥

పెద్ద తుమ్మముండ్ల పెనుకంపలను బేర్చి

బారెడెత్తు శయ్య పఱచినాఁడు

ముళ్ళమీఁద పుష్పపుంజమ్ము పై నట్లు

పవ్వళించె వాఁడెవఁడో గట్టి!

77

అంప శయ్యనున్న యపర భీష్మండ్లొన

ఘోర దీక్షపట్టు ధీరుడొన

వాని చూపులెల్ల పఱచియుండిన వస్త్ర

మందె యున్న వింక సందియంబె॥

78

ఈటె నొక్కదాని నిరుప్రక్క వెడలిరా

బుగ్గలందు దూసిపోవ దూసి

దబ్బనములతోడ దవుడలు రెండింటి

నంట గుట్టి నిల్చె నాతఁడెవఁడో?

79

విడువకుండ చెంత నుడుక మ్రోగుచునుండ

చండకశ నొకండు చాచి చాచి

దబ్బలగుచుఁ జీలఁ దన వీపుపై తానె

కొట్టు కొనుచునుండెఁ గూరుఁ డొకఁడు॥

80

ఇందలు భిక్షుకుల్ బ్రదుకు లీడ్చుట కింత స్వహింస నేలకై
 కొందురొ బ్రహ్మకే తెలియుఁ గొన్ని మహాఘము లీ విధంబుగా
 నందట ముందునిల్చి తనయంతట తాను కఠోర శిక్షలకై
 బొందినగాని పోనివని బొంది గలార తెఱుంగఁగావలె॥ 81

దేహమనంగ దాహ్యమయి తీవ్ర తరాధిక దాహహేతువౌ
 తీహ నెఱింగి పాపపథ మేగుట యిట్టి కఠోర శిక్షకౌ
 నూహ వహించి యయ్యదిక నుండఁగరా, దిట మీఁద నెట్టి దౌ
 దేహము నందరాదనెడి దీక్ష వహించెడి వాఁడ ధన్యుడౌ 82

శక్తులు మాయా క్షక్తులు
 లిక్తులు వివిధాఘ దుష్ఫలీ కృతనిజ దే
 హాస్త నిరంతర దాహ
 తక్తులు గద దేహధరణ దగ్ధులె సర్వుల్॥ 83

దాని స్వభావ మట్టిదని తత్త్వ మెఱింగిన ధీరజీవి య
 ద్దాని ధరించియున్ దనకు దానికి సంగ మొకింత లేక లో
 లోన శివున్ దలంచుచునె లూన సమస్త జగత్కలాపుండై
 తానె సమస్తమై తనకుఁ దానె సుఖంబని స్వాత్మమగుండౌ॥ 84

తత్త్వ ఫలము

బొండము స్థూలమైన తనువున్ మఱి లోపలి పీచు సూక్ష్మమై
 యుండ ఘనీభవించి తనయుండిన చొప్పు నెఱుంగ నీక య
 డ్డుండెడి గట్టి తెంకెయు నహో నిజకారణ దేహమై త్రి నే
 త్రుండయి రెండు నేత్రములె తోచు నరుండగు నారికేళమున్॥

కొబ్బరి జీవుఁ డందెటులు కోరి వసించునొ చిత్ర, మెట్లు తా
 నుబ్బెను లోన నీరముగ నూరి క్రమమ్ముగ పేరి పేరి పె
 ల్లుబ్బి దళమ్ముగా ముదిరి యుండిన మూట నెదేని దేనికై
 దెబ్బ ఘటిల్లినక దనకు దెబ్బగునట్లు చలించు నిత్యమున్॥ 86

తత్త్వ విదుండు వాని బడి తాను చలింపఁడు తాన యత్రి యౌ
 తత్త్వ మెఱింగి లో మెలఁగు దానికి వీలుగ నెండి యెండి స

చ్చిత్వ విశేషమా కురిడి చేయగ లోపల తెంకె విచ్చినన్
 స్వత్వము నందె యుండి యింక జాఱఁడు దేహములంద ముక్తుడై
 వాఁడు శివుండెయకా తనకు వానికి నైన యభిన్న తత్త్వమున్
 పోడిమి తెల్పగాఁ బుడమి పుట్టగఁ జేసెడి నిట్టికాయ నే
 వాఁడు శివార్థి యకాచుఁ దను వొనిది భేద్యము నేను నీవెయకా
 వాడిమి నందఁజేయుమని ప్రార్థన చేయుచు గుండె విచ్చునో॥ 8

వాఁడె దినమ్ము దేవరకు భక్తున కొబ్బరి కాయఁగొట్టి కా
 పాడుము దేవ లో నెపుడు స్వచ్ఛత నుండుదు నంచు తెల్పు చే
 నాఁడతఁడాతఁడై కురుడి నాఁబురు డించునొ నాటి కత్రియై
 వీడి శరీరమా పయిని వీఁడును సంస్మృతి ముక్తుఁ డౌటచేన్॥ 8

గురు శిష్యు లట్టి వారలు
 కురిడియ యయిపోయినట్టి కొబ్బరి కాయల్
 పురమటలు మూఁడును నున్నను
 తరవరి నవ్వాని తగులుఁ దరిగిన వారల్॥ 91

ప్రారబ్ధ వశత నయ్యవి
 యే రీతిని జన్న నేమి యెగురును దొరలున్
 పాటును పాటవు పోనీ
 తీరిన దవ్వాని తగులు తేలిక యయ్యెన్॥ 91

చిట్టతూరు - నందుల కథ

చిట్టతూరి వర ప్రపాస్థలము వచ్చెన్ స్వామి యవోహుఁ జూ
 పటెన్ సర్వమయాత్ముడై జగము కన్పట్టున్ నిజం బట్టులై
 చుట్టున్ ముట్టును గుట్టెఱుంగని జన స్తోమంబు తన్ బట్ట నిం
 కిట్టె యుందు నటంచు వీగెడు శివుం డెల్లప్పుడున్ స్వస్థుఁడౌ॥ 92

స్వామికి నీ స్వాములకును
 నామము రూపం బొనర్చు నాట్యంబులతో
 నే మాత్ర మంటి యుండని
 న్యోమమ్మయి యుంట భేద ముండ దొకంటన్॥ 93

జనముల దప్పిక తీర్వగ

మనసుల వలె స్వచ్ఛమైన మజ్జగ నీళ్ళన్

పెను బానల సమకూరిచి

తనివిగఁ గ్రోలించి నారు త ద్ద్రామస్థుల్ ||

94

ఆ యూరె కాదు కొండకుఁ

జాయల నున్నట్టి యన్ని జనపదములునున్

మాయురె మంచివి జనములు

వే యేల శివ స్వభావ విదితులె యెందున్ ||

95

అచ్చట నుండి స్వామిమల యద్భుతమై కనిపించుచుండుఁ గ

న్నిచ్చు వడంగ దాని గను చెల్ల విహాయస మీది యీది లో

పచ్చని పట్టులందు దిగి పైవైర విహార మొనర్చి హాయిగా

వచ్చును హంస మానస నివాసము స్వీయము గాన ప్రీతిమై ||

96

దేశిక శిష్యు లిర్వరు నదే పనిగా గిరి వంకఁ జూచుచున్

రాశిగ నున్న శైల శిఖరంబున నుండి ప్రపాత మొంది వే

త్తై శివ దేవు శిల్పములహా యనిపించుచుఁ గొన్ని రాళ్ళు నా

నా శివ మూర్తు లొప్పుచుఁ గనంబడఁ దన్మయు లాచు వానిపై ||

97

ధ్యానము నిల్పియుండిరి బుధాగ్రణు లిర్వరు లోనవారి కెం.

తో నిపుణంబుగా నెదుట తోఁచెను దివ్యకథా విశేష మొం

డైనను వారు గాంచినది యన్యుల కెట్లెఱుంగంగ నయ్యె వా

రైన వచించిరా యనఁగ నయ్యదియే పరమాద్భుతంబగున్ ||

98

జరిగిన దెప్పడో, యరయఁ జాలిన వారిది వేటుకాల, మి

ర్వరు నొక పుణ్యకాలమునఁ పూర్వ కథన్ గమనింపఁ గల్గుచుం

డిరి కద, కాలమిట్లు వికటికృతమైనది వారు గన్న త

త్పరమ మనోజ్ఞదృశ్య మది వారికె కా దటుతోఁచు నేరికేన్ ||

99

స్థల మదియే కథా ప్రసృతి సాగిన దచ్చట దేశ మిట్టు లు

జ్వల మయి సన్నిధిన్ నిలిచి స్వాంతము లందు మునుంగఁ గల్గు వా

రలకుఁ దనంతఁ దత్కథను రమ్యముగాఁ గనిపింపఁ జేసెడిన్
బలుపురకైన దర్శనముఁ బట్టి కథా పరమార్థ మొక్కటా॥ 100

అవి రెండావులు భిన్న గర్భ జనులై యన్యోన్యమున్ మైత్రితో
మివులంగాఁ బెనవేసికొన్న యవి యే మేల్ సేసి యట్లాయెనో
యవి యట్టై యొక చోటఁ బుట్టక విభిన్నావాసముల్ గా దినం
బవిధిన్ బొందుచుఁ జేరి యిచ్చట ముదంబందున్ బవశ్యంతయున్ ॥

పెల్లా వొకండైనఁ బుల్లాలిఁ కొక్కటి
రెంటి యందమును వర్ణించు తెట్లు?
కాటుక కన్నులు నీటైన మూతులు
గిన్ని కొమ్ములు గల్గి గెలుచు జగతి
కుచ్చుతోఁ కల వంక గుజ్జ మూపుల వంక
శిల్పి వరుల చూపు చెదరకుండు
నొకమారుచూడ వేటొక మారు చూడంగఁ
దహ తహ పుట్టించు తనువు లొప్ప

వాని యందమ్ము సరియె సర్వజన నయన
తర్పణాఖిల భాగ్య సంధాయకమ్ము
వాని చందమ్ము చూడ సర్వ జనకోటి
చారితార్థ్య మ్మునకును నాచార్య కమ్ము॥

102

సాధువులన్న సాధువులు సాధు పయస్సులఁ గుండపోతగా
వ్యాధి యెఱుంగ కిచ్చు గిరి యందునఁ జిక్కని మేత మేయుచున్
వీధిని వచ్చుచోటఁ బసి పిల్లలు కాళ్ళుల సందునం బడన్
బాధ కనంగ నీయపు కృపాపరతన్ గనిపెట్టి యేగెడిన్॥ 103

అటు వాని కాళ్ళ సందున
నెటులో యొక మాటు నిల్చి యీవల కిటురాఁ
బటువగు నబ్బాలుండు మును
పెటువంటి విచిత్ర రుజుల నెదుగక యున్నన్ ॥

104

బలవంతమ్ముగ వాని నాపి యటు లెవ్వారైనఁ జేయన్ ని సుం
గుల కే హానియుఁ గాదు శోభనము కల్గున్ గల్గ దట్లేచు పె
ద్దలకే వేవియొ తప్పకుండ నగు బాధల్ కాన నవ్వ్యానిఁ గ
న్నులతోఁ జూచి సమర్చులన్ సలుపు చెంతో భక్తి సేవింతుపో॥

నడి రావి చెట్టై వానికి

నెడమున్ దొలఁగించి కలుపు నే కాంతంజా

వడి ముందు వచ్చె నేనియుఁ

దడయున్ దోడరుగు దెంచు దనుక నొకండున్॥

106

పుల్లావు యజమాని పుణ్యాత్ముఁ డొకనాఁడు

వాని యన్యోన్యమ్ము స్వయ మెఱుంగు

నవకాశ మచ్చిన దానాఁడు వెల్లావు

వేళకు రాలేక జాలమయ్యె

నడిరావి కడనిల్చి నలుదెసల్ పరికించు

చనుగు వచ్చెడి జాడ నరయరాక

పులు ముట్ట కున్నట్టి పుల్లామ గమనించు

చాతఁ డచ్చోటనే యాగిపోయె

నావు కదలదు, కంటి నీ రాగదింత,

చూపు మరలింప కట్టులే చూచుచుండె

హేల నదలించి మేతకుఁ దోలెద మన

దేవ గోవయ్యెఁ దప్పు కాదే యదల్పి?

107

ఎందు కేడ్చుచు నున్నదో యెఱుంగ రాద

యేమి చేయుట యని యాతఁ డెంచుచుండఁ

బరుగు పరుగున వెల్లావు వచ్చు జాడ

దూరమునఁ దోచె నంత సంతోషమునను॥

108

అంతవఱకట్లై స్తంభించి యచట నున్న

రాతి బొమ్మకుఁ బ్రాణంబు రాగఁ గదలి

నట్లు పుల్లావు పోయి యత్యాదరమున
నటచుచున్ వచ్చు దాని వెల్లావుఁ గలిసె॥

109

మూతిని మూతిఁ జేర్చి యిరు మోరలు నేకముగా పెనంగి కం
ఢూతి నివారణం బనఁ గడుంగడు ఘట్టన గాగ మేనులన్
సూత మొనర్చి రెండు నవి చొక్కిన చొప్పు స్వయమ్ముగా ద్రవీ
భూత మనస్కుఁడై కనియె పుల్ల హృదయుఁడు గంగిరెడ్డియున్॥ 110

బాగునకు హేతువేమియొ బాగునోగు
నేమి యది చెప్పెనో యిది యేమి వినెనొ
కాని యామీఁద నవి రెండు కలిసి మెలిసి
యే చరించెను పవలెల్ల రాచుకొనుచు॥

111

గంగిరెడ్డి కానాఁడె సంకల్ప మొదవె
నింక ఊణమైన రెండావు లెడముగాఁగ
నుండగా రాద యొకచోట నుండ వలయు
దానికిం దగ్గ యత్నంబు తాను చేయు॥

112

కలిగెను మంచి యూహ తగు కాంచనముం గొని యాతఁడేగె బి
క్కలు పని చేయు కాల మదికాదు శుభస్థితి నింటియావు నే
విలుతు నొసంగు మం చడుగ వేరు సహింతురు పోయెగాని యే
పలుకును బల్కలేక యట బాష్ప పరిప్లుత పద్మనేత్రుఁడై॥ 113

ఆప్త బంధువు లందొక యనుభవజ్ఞు
వృద్ధు నారసి యతనికిన్ వృత్తమెల్ల
వివరముగఁ జెప్పి “తాత! యిప్పించు మెట్లొ
యొప్పి కొనఁడేని నా యావు నురక యిత్తు॥

114

తీసికొని రెంటి నాతఁడే పోషణమున
నుంచుకొనుగాక రెండును నొక్కచోట
నుండుటే నాకు నభిమత మొప్పుజేసి
పుణ్యమార్జించు కొనుము నై పుణ్య మొప్ప॥

115

అని వచియించు రెడ్డిగొని యాముది వగ్గు “శివుండె దిక్కగున్
జని కనుగొంద” మంచుఁ జనె సాధు శిరోమణి గంగిరెడ్డితోఁ
తనకడ కేగుదెంచిన వదాన్యుని చూచుచునే నృసింహుఁడున్
దన మది నెంచె నేఁ డెదియొ తప్పదు వీడుట కన్నటంచునున్॥ 116

సరసుఁడు కాండతండు వినసాగెను వృద్ధుని మాట లన్నియున్
విర విరలాడె, నూరకయ వేయి విధంబుల నడ్డుచెప్పె, వే
సరి యింక గంగిరెడ్డి కొనసాగదు కోరిక యంచు నెంచె, ద
త్పరి సర మందె యున్న దరుదార సమస్తము లించు గోవునున్॥ 117

తన యావున్ విడి దీనితో నిలుపు నాత్రం బంది యారెడ్డి తె
ల్పిన మాటన్ విని యేగసాగినది యా వెల్లావు వారింటి గో
వనఁగా, నీతఁడిఁ కేమి చేయఁగలఁడా యర్థంబు తాఁ గైకొనెన్
గొనకున్నన్ గొనకుంటయే యగును దద్దోవుండ దంచెంచుచున్॥ 118

అట్టై త్రెంచుక వచ్చి గోష్ఠమునఁ దోడై నిల్చు నా తోడుతో
నెట్లుండెన్ దొలియావు? దాని కనులందే నిల్చె నానంద, మ
ట్టిట్టై పొర్లిన, వింక నీ జనికి లే దే మాత్ర మాటంక, మే
మెట్లుం గట్టెద మంతరిక్షమున కెన్నేన్ మెట్టులన్నట్టులై॥ 119

అసలె గంగిగోవ యా గంగి రెడ్డన్న
వాని మైత్రి నెఱిగి వానిఁ జేర్చి
యాతఁడు పొందినట్టి యానంద మది సంధ్ర
మందు కొఱకె యాతఁడవతరించె॥ 120

తొలి యీఁతై మలియీఁతకై యపుడె యుద్యుక్తంబు లొచున్న గో
వుల కాత త్వ విదుండు దిష్టికని కాపుల్ కాచె నెన్నెన్నో కా
ళులకున్ గొమ్ముల కించు వెంట్రుకల త్రాళ్ళు స్నిగ్ధ కంఠంబులన్
బలు మువ్వల్ గల గంట పట్టెడల ప్రావారంబులొ వాఱులున్॥

నెల వంక లెదురు కొనుచున్
నిలిచిన వనఁ బాలుచు పసిడి నిగ్గుల నును గొ

మ్ముల కొసల నులియు గంటల

వెలి తొడుగుల తోడ నవియు వీధిని నిలువన్॥

122

లచ్చియుఁ జదువుల తల్లియు

వచ్చిన వవె వాని యింటి పట్టున నిలిచెన్

హెచ్చిన పంతం బొప్పగఁ

బొచ్చెము పోగొట్టు కొనెడి పూనికతోడన్॥

123

చూచిన వారలెల్లరును చొక్కెద రంతనె మ్రొక్కుచుందు రే

వో చిరుతిండ్లు పెట్టి తలఁపుల్ మొలకెత్తగ వాని ముట్టి మ

మ్మొచిన ప్రేమ నాదుకొనుఁ డమ్మయటంచును నట్టుగోరుచున్

దోచిన సేవలన్ దనిపి తొట్టుల గొల్తురు తీటు వాంఛలున్॥ 124

తణమున్ వీడక కూడియుండు తనివిన్ సంవర్ధితానందమై

గొనబుం జూపెడి గోద్యయం బడుగుచోఁ గొండంచు నిచ్చెన్ బురే

జన సంప్రార్థిత సర్వ వాంఛలును వాత్సల్యాబ్ధి లవ్వాని సే

వనమే జీవన మన్న యట్లుగ జనుల్ పాటింతు రా గోవులన్॥ 125

దేవతలైన కర్మ పరిధిన్ జవదాటగ వీలుకాద యా

గోవులు రెండు నట్లు జనఘోషను పూజల నంది కొంచు మే

ల్తావుల నంది వర్ధన నుత ప్రసవద్వయ మెందుఁ గన్నఁ బ

స్తాభిత మాచు నెలైసలఁ దత్పరతన్ సురభీకరించుచున్॥ 126

వెలుగుచు నుండె; నిత్యమును వెంబడి నేగును గంగిరెడ్డి మే

తలకయి వెండికొండ పలుదారుల వెంబడిపోయి లోని తా

వుల గల లేత పచ్చికల పుష్టి గడించి నమున్నతాత్మలై

మలఁగెడి వాని వెంటబడి మాపుల వచ్చు దిలీపుఁ డన్నటుల్॥ 127

సుతలాభార్థి గురూప దేశమున సత్కుద్రాత్ముడై మండలం

బతఁడా నందిని గొల్చె, నే తలఁపు లే కాత్మీయగో ప్రేమతో

నితఁడా నందిని మించు వీనిని దినం బేకాంత నేవామతిన్

మితి లేకుండగఁ గొల్చు దీని ఫలమా మిన్నందులో మించుటో! 128

ఈతకుఁ గాలమయ్య నవి యెన్నఁడు మానక కొండ కేగుచో
 నీతఁడు వాని వెంటఁ జని యేచిన శ్రద్ధ సమర్ప సేయుచో
 బ్రాహ్మిగ నొక్కనాఁడు నెలవంక తలక ధరియించు స్వామి సం
 ప్రీతిని జూడఁ జూడనగు బిడ్డను గోడెను బెట్టె దోరదిక॥ 129

పెట్టుచునే పదింబదిగ బిడ్డను నాకెడి పుల్లయావుఁ గ
 న్పెట్టుచు గంగిరెడ్డియును వెల్లదియున్ ముదమందుచుండి రా
 పట్టిన గుప్పమంచుఁ గకుభంబులు విచ్చు పరీమళంబు చూ
 పట్టె మరంతలో మెరసె బ్రత్నమణి ద్యుతి నొప్పు సర్పమున్॥ 130

పుట్టిన దూడయున్ నిలిచె భూమిని, పామును దానిజూచె నా
 పట్టినఁ దల్లికిఁ దనరు బాసటగానగు వెల్లయావుకున్
 బుట్టిన భీతి యింతయని పోలదుచెప్పగ నంతలోననే
 పెట్టిన భూషణంబటులు బిడ్డపయిన్ జెఱలాడె సర్పమున్॥ 131

తలపై విప్పిన భోగమొప్పిన యనంత స్వామియా విశ్వ వ
 త్సలుఁడే యాననఁ గొడదూడయును చైతన్య స్వరూపంబయై
 చెలఁగెన్ జెంగున దూఁకుచున్ మలఁగెఁ దచ్చీర్ణంబునందద్ది య
 ట్టులె యుండన్ బొదుగంటి క్రోలినది పుట్టున్ నెట్టు దుగ్ధంబులన్॥
 దూడనుగూడి భోగియును దుగ్ధములానెనొ యేమొ మెల్లగా
 వీడి చనెన్ శిలాత్వము వీడి యొకించుక తెల్వివచ్చి యా
 దూడయుఁ దల్లియున్ సఖయుఁ దుష్టిమెయిన్ దొలుకాడఁజూచి కొం
 డాడెడి భక్తి దూడఁగొని యాతఁడు సాగ గమించె గోవులున్॥

అటకడ దూడ నెత్తికొని యావులతో నతఁడూరుజేర న
 బుర్రపడి యెల్ల వారలును మూగిరి చుట్టు; నెఱింగి రంతయున్
 జరిగిన వింత విన్న జనసంఘము పూర్వమె గోద్యయంబు నే
 సురవరులో యటన్న మఱిజూచెడి దిప్పడు దూడ నెంచుచున్॥

స్వామి భుజంగ రూపుఁడిట స్వామియె వచ్చెను దూడకోసమై
 యీమెయి నబ్బరంబు నెపుడేనియు వింటిమె దూడరూపుతో

స్వామియె వచ్చినాఁ డిటకు భక్తి భజించి తరింతమంచు నే
మేమియొచ్చేసి రెంతకును తృప్తి ఘటిల్లని మానసంబులన్ ॥ 135

మరి మూన్నాళ్ళకుఁ గొండమీఁద నొకచో మాడ్మూల వెల్లావునున్
దటియై దూడనుబెట్టిఁ బెట్టుచు నె రుద్రప్రేత వ్యాఘ్రు డీ
ర్ఘ రవాకర్ణ న జాతభీతి విగత ప్రాణంబుగా నెట్టులో
పొరలున్ గుండియ నిల్వరించుకొని తత్పుత్తున్ వినష్టాంబకున్ ॥ 136

ఒంటిగ జాతవత్సము ననూన శుచాశ్రుల ముంచియెత్తు “చి
ట్లుంటిని దీనికై, శివుఁడహో హరియించెను వెల్లయావు, నే
నింటికి నేగ నా మొగమునింకఁ గనుంగొనునా? సహించునా?
గెంటున ముప్పు? నెట్లు బ్రదికించుట దానిని దీనినో శివా! 137

అప్పుడు పాపతేనివయి యప్పుడె పుట్టిన దూడ నెత్తిపై
విప్పితి భోగమట్లు దయవీడితి విప్పుడు నిర్దయుండవై
కుప్పగఁ గూలనేసితివి క్రూరమృగాగృహి మాయఁజేసియే
తప్పు నెఱుంగనట్టి తెలిదానిని తోడెటు నిల్చు నొంటిగన్ ॥ 138

స్వామి! కోరెదవేని నన్నుగొని వత్సక్ దాని నెఱైన నే
బాముం బొందకయుండ సాకుము కృపావార్ధి!” యటంచుకొ శుచా
భామం బాకృతిగొన్న చందమునఁ బోవక గండిరెడ్డిక గనక
గ్రామంబంతయు వచ్చిచూచి పెనుదుఃఖంబందు మగ్నంబుగా ॥

ఇంటిపట్టున వత్సహిత మెంచి యద్దాని
బాల్యచేష్టలు చూచి పరవశించు

పుల్లావు నుల్లంబు పొర్లి నట్టె లోన

నున్న దున్నటె ఊణముండలేక

పరువు పర్వన వత్స మురువడి వెన్నంటి

రా నూరిబైట దుర్వార దుఃఖ

వీడితంబై చేప్టవీడి గుంపులు గాగఁ

గూడియున్న జనంబు గుడుసు వడగ

సంది మాతృవిహీన వత్సము వహించి
యేమి దిక్కని వాయోడి యేడ్వకున్న
శోక మాకారమైయున్న శుద్ధజూచి
యాపురని గోలపెట్టి సంభా యటంచు॥

140

అయ్యది దుఃఖమా? వెలికి నట్టులె తోచును దాని విన్న యా
చియ్య గబాలునక దుమికి చెంతను చేరి పొదుంగు ముట్టి యా
చెయ్య మృతాత్మ మిత్రమును బ్రీతి స్మరించుచు జాలువార్చు సం
దియ్యని పాలుతావి గమనించెడి దూడనుగూడి యాడినక॥ 141

కాటుక్రమ్మిన దుఃఖ మేఘములు విచ్చి
పూర్ణ చంద్రుండు పొడిచిన పాలుపు గాగ
నంద అందిన యానంద మవధి యెఱుంగ
దమృత హృదయుండు గంగిరెడ్డిన లెఱుంగఁడు॥

142

ఇరుచక్కిన సరిదూడ లంటిచన నా యిల్లాలు గోమాత స
త్వరయై గీమునకేగుచో వరసుతద్వంద్వంబు పాలించు త
ద్గిరిరాట్పుత్రిక యన్నభక్తి జననిక గీర్తించుచుక సాగె నా
నరనారీ పరివారమంతయును స్వాంతంబుల్ ముదంబందఁగక॥ 143

ఎఱుంగుచునే యెఱుంగ మిహ మియ్యది యెప్పుడు ద్వంద్వఘట్టితం
బరుదుగ నిందు నెయ్యదియు నచ్చ సుఖంబనరాదు దుఃఖ ని
ర్భరమనరాదు రెండు నొకపట్టునఁ గూడియయుండు ధీరులీ
సరణి నెఱింగి దేనియెడ సంగము నందరు స్వాత్మరూపులై॥ 144

వెల్లా వొకింత జాగిల్లి రా నోర్వని
పుల్లావు తన్మృతి నెల్ల మఱచె
పుట్టినంతన నెత్తి భోగంబు విరిసిన
పాముతో నా బొట్ట పాలుకుడిచె
తల్లి నెఱుంగని తద్వత్స మా లోప
మొక్కింత లేక పెంపొందుచుండె
పామాచు రక్షించె వ్యాఘ్రమై భక్షించె
గంగిరెడ్డిగ వాని గాచుచుండె

ద్వంద్వమయమైన సృష్టి నెద్దానగూడ
పైకి కనిపించునొకటి తత్త్వము మఱొకటి
తత్త్వ మెఱుంగక బాహ్యభేదముల గనుచు
నలల నూగుట మాని తామైన శాంతి!

145

ఎవరెల్లాదురొ యేది యెందులకొ యీ సృష్టికి విమర్శించి సం
భవమా సర్వము నిట్టులిట్టులని తాత్పర్యంబు తెల్పంగ నే
ధవుఁడుం జాలఁడు మాధవుం డొకఁడె సిద్ధంబై ప్రసన్నుండునై
భవమూపుక గదలాడకుండుటకు మద్భావంబై మార్గంబనుక॥ 146

పుల్ల వెంతటి పుణ్యశాలినియొ యే పుణాత్మఁడో వెన్న సం
విల్లంభం బొనరించి గోవగుచు నా విరూపతమైనాఁడు గా
కుల్లాసంబున నెంత స్నేహమవసీ యూధస్య మిట్లన్యునో
జెల్లా క్రొలగనిచ్చునే? తను వెదే జీవుండు భిన్నుండగుక॥ 147

ఇందేమి వింతగల దా
బొందింగల జీవుఁ డఖిల పూజ్య తమ గుణుం
డిందే యీ కొండచరియ
యందే పులిపిల్ల నిల్లె యాదుకొనె ననక॥ 148

పచ్చిబాలెంత తను వారి పాటవమ్ము
కలిగి వత్సద్వయమ్ము వర్ధిలుచునుండ
నదియు గొండకు నేగు నారాటమంద
ననుగమించెను రెడ్డి నీడైన యట్లు॥ 149

మొదటి దినమునఁ బుల్లపు పోయిపోయి
తాను బిడ్డనుగనిన యీ తావుచేరి
నాటి నెత్తావి తగులఁ దన్మయత నంది
పాము కనిపించునా యని పాఠఁజూడ॥ 150

ఆకు లలములు కుప్పగానైన చోట
దివ్యలింగం బొకండు తోతెంచుటయును

చేపు పొదుగువ పాలు వర్షించి తనిసె
నాటి మొదలట్లు చేయుట పాటియయ్యె॥ 151

మలి దినమ్మున దాని యుమ్మలిక యెఱిగి
యీని వెల్లపు భయమున మృతిని గన్న
తావునకుఁ దోడుకొని పోయెఁ దత్పరుండు
అచటఁ గననయ్యె నొక పరమాద్భుతంబు॥ 152

పెద్దపులి యొండు ప్రాణముల్ వీడియుండెఁ
గౌల కొఱకయి మృతక శేపరమునందు
పిల్ల యత్నించి కడుఁసామ్మసిల్లి యుండె
రెడ్డియును గోవు కనిరి తద్దృశ్యమెచట॥ 153

ఎంతసే పయ్యెనో ప్రసవించి పులియు
నెపుడు చచ్చెనొ పిల్ల పాలేమి త్రావె
నో యసలు చవిచూడలేదో యెనో వి
ధాన జీవమున్నది యదంతవఱ కకట! 154

అతఁడు పులిపిల్లఁ జేఁగొని యావు పొదుగు
కడను నిలబెట్టి నాటి యక్కఱను బట్టి
పిదికె నొక రెండుధారలు పిల్లనోట
నా దినమునుండి వత్స మయ్యెదియు నయ్యె॥ 155

ఇంటఁ దనవత్స మొకటి, మిన్నేగినట్టి
యాత్మసఖి వత్సమద్ది రెండవదికాగఁ
గొండయందలి లింగం బొకండు మూఁడు
వ్యాఘ్ర శిశువు నాల్గన సాకె వత్సములను॥ 156

అది యావో మరియేమి యానొ తనువేమైనకా దదావాసియై
ప్రిదులంగా నగు జీవుఁ డెవ్వఁడగునో! ప్రీతాత్ములైయెంచి యె
య్యది యీ మానవుడేహ మబ్బుటకుఁ జేయవచ్చు నద్దానినే
మదులం దుంచి పొనర్పగా నగు నదే మన్నించు నీ స్వామియై॥

ఆ తల్లి కడుపునం బడఁ

జేతంబిడి తనువునందు జీవుఁ డొకండ్లై

మాత మఱి దాని సఖగా

నా తల్లియె తల్లియైన యన్యుఁ డొకండున్॥

158

వా రిరువు రెట్టివారై

యీ రీతిని కోడెలయిరొ యెవరెఱుఁగగనౌ

సారాత్ములు ప్రౌఢులు నౌ

వారే జనియింతు రిట్లు స్వల్పమ్ములకై ॥

159

జడభరతుఁ డెంత వాఁడయి

పుడమిని ప్రభవించె లేడి బుడుతఁడుగాగన్

గడువయిన తఱికి నెవ్వరి

కడుపునఁ బడవలసి వచ్చుఁ గానఁ డెవండున్॥

160

శివనందిన్ దమ మేని యందముల మించెన్నాగ వర్ధిల్లు న

య్యవి రెడ్డిన్ దనపంట కాపుకులమం దైశ్వర్య సమాప్తగా

సవరించెన్ మఱి వాని తృప్తికయి తత్సమాప్త సర్వస్వమున్

శివసేవా మతిఁగొంక కింతయును వెచ్చించెన్ బ్రహ్మాదంబునన్॥161

గంగిరెడ్డికిఁ బుత్రమట్కంబు కలదు

పుత్రికా త్రయముండె సంపూర్ణుఁ డతఁడు

ప్రణవమున్ వెల్వరించిన బ్రహ్మ మనఁగ

నతని కేమాత్రమును పట్ట దతని యిల్లు॥

162

కొడుకులే చూచుకొందురా గొడవలెల్ల

నితఁడు తొడుకుల వాఁడయి యెల్ల వేళ

వాని సంరక్షణంబున వఱలుచుండు

నవియు వానిని భద్రమై యరయుచుండు॥

163

వెన్ను దృఢమయి పాలంటు విడినయంత

వాని కా రెడ్డిచేయు సపర్య నెంచి

నేటికిని జెప్పుచుందు రెన్నెన్నో కథలు

గోవు ప్రేమించు యజమాని దేవుఁజేయు॥ 164

యోగియుఁ ద్యాగి యం చతఁడె యుంచెను నామములై నఁ బెంచుచో

భోగములెల్ల వానివనఁ భోషణముం బొనరించె, నింటి మే

లోగిర మేదియైన నవియుగల వంచును వండుచుందు రా

యోగమటుండఁ దా నెదియు నొప్పును వాని ప్రసాదమన్న నే! 165

తనతోపాటుగ నవ్వియుగ దినినయంతక వానిచేఁ దమ్ముల

మ్మును సేవింపగఁజేయుఁ దిన్నెపయి దాంబూలంబు సేవించు కం

డ్రిని నాతండ్రిడు నాకులందికొను నా రెంటిక గనంజాలు వా

రన ధన్యాత్ములు వారికే తెలియనా నవ్వాని సౌభాగ్యముల్॥ 166

యోగియుఁ ద్యాగి యా యూరికే కా దుర్వి

కంతకు నాఁడు వైద్యవరు లయిరి

వాని దర్శనమును వాని సేవయుఁజాలు

నెట్టి రోగంబులనేని బాపు

దేవ గోవైన యా దేవి వత్సంబులు

నందీశ్వరులె యన్న చందమయిరి

దానికిఁ దగ్గటై తరుణంబునక రెడ్డి

పూజించి తగ నచ్చుపోసి విడిచె

నడుగుపెట్టిన పంట యనంతమగును

ముట్టెనంటిన బంగార ముట్టిపడును

కన్ను పడెనేని చాలు నిక్కట్లు తొలఁగు

వానిగూర్చిన తత్ప్రజాభావ మిట్లు 167

బెదనందియుఁ జిన నందియు

నెదురుగ గిరిఁ గాంచుచుండు నిచ్చట నెపుడుక

బెదనంది రోమశార్పిత

నెదనుంచి భజించుచుండు నీశ్వరుఁ డగుచుక॥ 168

చిననంది యగస్త్యార్చితః

దనయేదః బదిలం బాసర్యై; దైవము గనియున్

దను గన కేగిన వారల

కనుదినమున్ మఱపు దగులు నవసరమగుచో॥

169

ధ్యానమునందు సర్వకథ తానయి తోఁపగఁ దన్మయత్వ ముం

బూని భజించుకొన్న బుధపూజిత లిర్వరు మెల్ల లేచి యా

లానము నేన్గు లాగినటు లాగిన నందులకై కరంబు ల

మ్లాన సరోజ యుగ్మ ముకుళంబులుగాఁ గయిసేసి యాత్రలో॥ 170

అందఱకంటె నెక్కువగ హాయిని గాంచిరి యీ ప్రదేశ మం

దెందును వాద్యఘోష వినిపింపగ రాదని మానముద్రతో

నుందురు సర్వలెంత మహిమోన్నతులో యలనాటినందు లా

నందుల యోగశాంతి యనినన్ బరమాదర మెల్ల వారికి॥ 171

శివాయనమ ఓం భవాయనమ ఓం నమశ్శివాయ

హరాయనమ ఓం మృడాయనమ ఓం నమశ్శివాయ

చరాయనమ ఓం స్థిరాయనమ ఓం నమశ్శివాయ

యమాయనమ ఓం శమాయనమ ఓం నమశ్శివాయ

దమాయనమ ఓం సమాయనమ ఓం నమశ్శివాయ

ధరాయనమ ఓం జలాయనమ ఓం నమశ్శివాయ

172

పెదనంది దక్షిణాముఖ

మది కనునది దక్షిణంపు టభవుని మలగాన్

విదితోత్తరాభి ముఖతను

బొదలున్ జిననంది భైరవుని కోనకునా॥

173

తనదైన మగస్త్యార్చితః

డన నాతం డచట నుండె నాయని యన్నన్

గనవచ్చు నేమొ యచటను

గన వచ్చున్ స్ఫుటముగాగ కైలాసమునన్॥

174

కాశిని వీడివచ్చి కలకాలము దక్షిణ మందె నిల్చి యా
కాశిని విస్మరించుటది కాదని నిత్యము సంస్మరించుచు
దేశికుఁ డాత్మ శిష్యుఁడుప దిష్టుఁడుగాగ విధేయుఁడౌటఁ ద
త్కాశిని చూచుచుండుమని కట్టడ చేసెనొ యేమొ ప్రీతిమై॥ 175

కా శం గి మ డు గు

ఇప్పటి దాఁక తూర్పు దెస కేగిన జాతర దక్షిణాన కిం
కిప్పుడు మళ్ళు నీ దెస మహేశ్వర శైలము చాల ముఖ్యమై
యొప్పును జూడఁ దగ్గ నిధులున్నవి కాని శ్రమైక సాధ్యముల్
తప్పక చూతమన్న మతి తగ్గి యనేకులు చూడఁబోరహా॥ 176

దక్షిణమునకుఁ ధిరిగిన దాపునందె
తగులు కాశంగి మడుగు సంతర్పణముగ
నచట సంవాహకులకు నాహార మొసఁగు
చుంద్రు; యాత్రికావళి సమాహూత ముఖ్య॥ 177

జనము లన్నట్లు పల్లెల జనము లిచ్చు
మజ్జిగలు పానకంబులు మంచినీళ్ళు
లేత కొబ్బరి బొండంబు లేతదాద
రాపగా వారి నోలాడి యంది కొంద్రు॥ 178

కాశంగి మడు గనంగ నె
కాళింది యె స్మృతికి వచ్చుగాని యదే యీ
వేశకు నిటెనటు లా
కేళీమోహనుని స్మృతిని గికురింతలగున్॥ 179

కాశంగి యనెడి పెనునది
కీ లీలన్ జనుజలంబు లిచ్చట మడుగై
వాలుట యాత్రిక జనముల
కాలో గంగేశు కరుణ యందిన యటై॥ 180

ఆట విడు పన్న యట్లుగా నయిన శ్రమము
సర్వమున్ మాసిపో సముత్సాహమునను

వివిధ కేళీ విలాస సంవి త్ప్రభావ

భావితాత్మత నానంద భావులగుచు॥

181

ఉందురు కొంతసే పచట నూరని యేదియు లేదు చెంత పెం
పొందిన యేతోకండు జల మున్నది పాటుట సానుకూల మా
చందముఁ బట్టి చుట్టుగల జానపదుల్ పది మంది యొక్కచో
పందిరి గట్టి స్వామి తమ వాడయి నిల్పుట కింత సేయుటల్॥ 182

పవని వా రగ్రహారంబు నవనివారు
కోవ నూరి వారలు నింకఁ గోరువారు
కూడి సంతర్పణమ్ము మిక్కుట మొనర్ప
నంది కొందురు కొంద తానందముగను॥

183

గిరి చుట్టుట వ్రతమని యో
గిర మేదియును గొనక శివకృప శక్తి సము
త్తరమై తోడుపడగ నా

గురు శిష్యులు నామ సుధ నె శ్రోలిరి యచట॥

184

నామ సుధాశనంబున మనంబుల కయ్యెడి మోదమెంతయే
స్తోమతునిచ్చు భక్తిమెయి దూరము లెంచక శైలమందు నే
మేమి విశేషముల్ గల వవేవియు వీడక చూచి కొల్చి యీ
స్వామి కృపా విశేషమునఁ బారము నందికొనం దలంచుచు॥ 185

ఉపవాసవ్రతమూని వారి వలెనే యుత్సాహ మొప్పన్ సదా
త్రిపురేశీ కరుణా మహాత్త్వమున నార్తిం బొందకే మాత్ర మ
చ్చపు భక్తిన్ గిరి చుట్టు సాధువుల కాశ్చర్యంబుగా శీత శై
లపు శృంగారము సర్వమర్థముల నుల్లాసంబుగాఁ దెల్పెడి॥ 186

అన్నము నీరు కావలయు నన్న మయాంగము పుష్పినంది నీ
కన్ని విధాలఁ దోడుపడ నన్నది సత్యమ యయ్యు దాని యం
దున్న సుఖాత్ముడే సుఖము నొందును వాడు సుఖస్వరూపుడై
యన్నము లేకపోయినను హాయిగ నుండును స్వస్వరూపత॥ 187

మానవదేహ మిద్ది బహు మర్మయుతంబయి బుద్ధిమంతుఁడున్
దాని రహస్య మారసి యిదం విధమంచు నెఱుంగ కుండు న
ద్దాన మనోవిచారమునఁ దత్త్వమెఱుంగుట శాస్త్ర దృష్టిమై
పూనిన యప్పుడే పొసగు బుద్ధికి శాస్త్రమై యంకుశంబగున్॥ 188

ఏతచ్ఛాసన మొప్పకున్న యెడ నిన్నే దారి బుద్ధింద్రియ
ఖ్యాత జ్ఞాన సహాయ కోపకరణగ్రామమ్ము పట్టించునో
చేతం బూరక కుప్పిగంతులిడి నీచే నేమి చేయించునో
యేతన్మాత్రుల కేరికిం దెలియ దింకే దిక్కు లేకుండెడిన్॥ 189

మానవబుద్ధి కందని ప్రమాణము తెవ్వియు నందలేని వి
జ్ఞాన మొసంగ దైవకృప శాస్త్రము దైవమెయకాచు వేద రూ
పాన పరంపరా శ్రుతిగ వచ్చి సముద్ధరణైక దీక్షమై
వీనులఁ జొచ్చుచుండ వినిపించుకొనన్ దలపోయకుందువే! 190

పూర్ణము భూమమైనయది పొచ్చెము లేనిది నిత్య సత్య మే
కార్ణవ మట్టు లన్య మెదియైనను దోపని దద్ది మూలమై
ఘూర్ణన మొప్పినట్లయి యగోచర మాచుఁ దరంగ పంక్తి సం
కీర్ణత భిన్నభిన్నముగఁ గేళిగఁ దోచియు నిశ్చలాత్మయా॥ 191

ఆత్మానంద మహాంబుధి స్ఫురిక భిన్నా కారమాశ్రయం డన
న్వాత్మ స్థైర్యమునంది యుండక విభిన్నా మోద మాశించి యే
కాత్మం డయ్యును పంచకోశములు మోపై నిల్వ నవ్వానితో
స్వాత్మన్ తుబ్ధమొనర్చి కొంటయగు నీ సంసారమూహోత్థమా॥

అన్నప్రాణ మయాత్మతన్ దరియుచో నాకొంట యాగాని తా
నున్నన్ జ్ఞానమయాత్మతన్ దనువహో యున్నట్లులేయుండ దం
తన్నిల్పొందక లోనలోనఁజని స్వాస్థ్యంబందికోఁ జాలినన్
మన్నున్ మిన్నని భిన్నతాస్ఫురణయే మానున్ మహానందమై॥193

అంజూరి వారి మంటపము

గురుశిష్యుల్ తమలోన తామగుచు నా గోష్ఠిన్ నిమగ్నాత్ములై
చరణంబుల్ తమయంత సాగఁజనుచున్ స్వానంద చిన్మూర్తులై
దరియంజూరి సుప్రసిద్ధమగు యాత్రామంటపస్థాన మా
దర మొప్పన్ ప్రజదాని నిప్పటికి సందర్శింతు రాజేక్షతో॥ 194

ఎన్నినా శృయ్యేనో కట్టి యెఱుంగ మంతె
ఇప్పటికిఁ జూడఁదగును సేవింప నగును
స్వామి పరివారమంత యాస్థలమునందె
భోజనమ్ములుచేసి తృప్తులగుదురట॥ 195

చోటు విస్తృతమైన యంజూరివారి
మంటపమ్మున స్వామియు నుంటఁజూచి
భక్తి సేవించుకొని యాత్ర వారికెంతో
ప్రీతి నాతిభ్యమిత్తురా వీళ్ళప్రజలు. 196

శిథిల మగుచున్నదది నాటి శిల్పివరులు
స్వామి వేంచేయుచోటు లాశ్చర్యపఱచు
చుండ వలెనని పైయంచు చుట్టు రాతి
చక్రముల గొలుసులు సరసముగ నిడిరి! 197

మూల లందునఁ ద్రుంపులు వ్రేలునిపుడు
పూర్ణ తోరణమైయున్న పొలుపు తలఁచి
వారి భక్తికి శ్రద్ధకు వారి శిల్ప
చతురతకు మెత్తు రెల్ల రంజలుల నొసఁగి॥ 198

చాల పొడుగైన రాతిపై చాలుగాగ
చక్ర మొక చక్రమందు ప్రసారితముగ
చక్రపంక్తిని చెక్కి ప్రశస్తముగను
మొత్తమంతయు గొలుసుగా నెత్తికట్టె॥ 199

మూల రాళ్ళను మున్నుండె చీలదీసి
వానితోపాటు గొలుసు నేర్పాటుచేసె

నింత పనిచేయ శక్తి తానెంత వలయు

శక్తి యెంతైన నింకెంత భక్తివలయు?

200

ఇచ్చటి కించుమించు సగ మేగిన యట్లగు చుట్టుదారి తా
రిచ్చట విశ్రమించి జగదీశ్వరు లీ గిరి కంచువెంటఁ బో
కచ్చట నచ్చటన్ దగులు నార్ద్రమనస్కుల పల్లె పట్టులన్
ముచ్చట లందుచున్ జనుట మోద మొసంగును యాత్రికాళికె॥

బండలు గుల్కరా శ్శిసుముపట్టులు ముల్లు తొలంగి యింక పై
నుండెడి దారి యంతయును నూడ్పులు సాగెడి పంటచేలుగా
నుండ సుఖావహంబగుట నొందిన క్షేత్రము విస్మరించి పై
నెండయుఁ దగ్గుమో మగుట నెంచుచు హాయిగ పోదురెల్లరు॥

స్వామి వెంటనుండి శైలమ్ము చుట్టుట

చాలా మంచి దది ప్రశస్తమగును

వారివెంటఁ దిరిగి వచ్చుట యన్నచో

రాత్రి ప్రొద్దుపోయి రాక యగును॥

203

స్వామి కదలుటకు నె పట్టు నాలస్యంబు

దారియందుఁ జాల స్థలములందు

నాగవలసి యుంట నాలస్య మింకింత

యగుటఁ జాలమంది యట్లు చనరు॥

204

ఆ దినాన నుదయమందు దేవళమందు

స్వామి దర్శనమ్ము చక్కఁజేసి

ప్రొద్దు పొడుపువేళ పురనిర్గమన మొప్పు

గొండచుట్టువారు కొందఱుండు॥

205

వారు కొండచుట్టి వత్తురంతియెకాని

చూడవలయు వానిఁ జూచిరారు

స్వామికంటె ముందు త్వరగ నిండ్లకుఁజేరి

విశ్రమింపవచ్చు నశ్రమముగ॥

206

చూడవలయు వానిఁజూచి రావలెనన్న
 స్వామి వెంటఁబోవ సాగిరాదు
 అన్ని యొక్క దినమునందె చూచుటకూడ
 సాధ్యపడ దదెంత శక్తులకును॥

267

దినము నొకటి రెండు తీర్థములకు నేగు
 చెల్లవానిఁ జూతు రెల్ల వారు
 పరమ యోగులైన గురుశిష్యు లిర్వురు
 సర్వ తీర్థసేవ సలిపిరెల్లొ॥

208

స్నిగ్ధ హృదయ వాసి శ్రీ కాళహస్తీశుఁ
 డమల హృదయ కమల మందు నుండ
 సర్వ తీర్థ సేవ సలిపిన వారొట
 దేవసేవ తీర్థసేవ జరిగె॥

209

పంచ ముఖ దర్శనము

చిన దూరంబునఁ గ్లిప్త మార్గమున విక్షేపంబు లేకుండ సా
 గినచో శైలము నందొకా నొకట భక్తిన్ పంచవక్త్రాస్య పం
 క్తిని వీక్షింపఁగ వచ్చు నైదగుచు సాగెన్ గొమ్ము లవ్వని న
 ట్లను భావమ్ము జనించునట్లు నిలఁజేయన్ జాలు వాఁడెవ్వఁడో॥ 210

శివుఁడే తానయి కొండగా నిలుచు వాసింగాక యీ యైదుఁ ద
 ద్భవ పంచాస్యములై స్ఫుటంబుగను దోపం గారణం బేమి? సం
 భవ యాదృచ్ఛికతన్ నిజం బెఱుంగు తత్త్వావీణ్య హైన్యంబు కా
 కె వియేన్ సృష్టి యదృచ్ఛగా నగునె విశ్వేశుండు తానుండఁగన్॥

సద్యోజాతము వామదేవము నహః సౌమ్యాతి సౌమ్యంబు సం
 పద్యోగ ప్రదమా నఘోరమును దీవ్యత్రౌఢ తత్పూరుషం
 బాద్యంబై మహిమాన్వితంబయిన యూర్ధ్వాస్యంబు నీశానమున్
 విద్యోతంబయి కొండ కొమ్ములుగ విప్పెన్ శైవ మర్కములన్॥ 212

సద్యోజాత శివా! హృదంబుజభవా! స్వానంద చంద్రోజ్జ్వలా!
 హృద్య ప్రోద్య దుదార సాంద్ర కరుణా! హృజ్జాత భస్మప్రియా!

సద్యో ముక్తికరా! సమస్త శుభదా! సారాచ్చ కర్పూర వా
స్పద్య సాన్నిన సువాసనాలహరికా సంస్థాలితా శాంచలా! 213

ఉన్నా విచ్చట పశ్చిమాభి ముఖ సద్యోజాత వక్త్రుండవై
కన్నారన్ గనుచుంటి వెల్ల జగతిన్ గై వల్యదాతా! శివా!
నున్నాభీల సమస్త పాపచయు నన్నుంజేసి త్వత్పాద దీ
వ్యన్నాభీక చరిష్ణు షట్పురణ భావం బందగాఁ జేయుమీ! 214

స్వామీ! సుందర వామ దేవగిరిశా! సంసార నిస్తారకా!
కౌముద్యాపుత పాండురాంగ విభవా! కారుణ్య రత్నాకరా!
శ్రీమన్నోహన కుంకుమాంకిత లసత్ స్నిగ్ధేందుఫాలా! జగత్
కామ వ్యాకృత సర్వ జీవ నివహ! కల్యాణ సంపత్కరా! 215

శివమయ చిద్విహార సరసీరుహ లోచన వామ దేవమై
భగవత సర్వజీవ పరిపాలన దక్షము వాసుదేవమై
యవన మొనర్చు నీ మహిమ మద్భుతమున్ జగదేక భద్రమున్
కవివర సుధ్యు పాస్యుడవు కామితదాతవు నేటి కోల్పివే! 216

కుటిల భూయుగ భంగ సంగత ముఖాఘోరా! నిటాలేక్షణా!
పటు దఃష్ట్రాయుగ దర్శనోగ్ర భుజగ భ్రాజిష్ణు కర్ణ ద్వయా!
చటులాంహో దళనైక దీక్షిత శిఖాజాల జ్వల ధ్వజ్జటీ!
కటురూప స్థిత శాంత తేజ! నిజభక్త శ్రేణి సంరక్షకా! 217

ఘోరంబయ్య నఘోరమా ప్రకృతి సీకున్ నిత్యమయ్యా! మహా
ధీరా! పై పయి రూపమే భయదమా ధ్యేయాత్మ సంస్థాన మం
దారామంబె స్వభావమై విషమమై వ్యాకీర్ణమా సృష్టిలో
కూరాకారము తాల్చి లోకముల సంక్షోభంబు వారెందువో॥ 218

సంవర్తాన్ని తటిత్ ప్రదీప్త కనక స్రావాభ తేజోమయా!
సంవినోహన సామవేద జనకా! సర్వావళీ భూషితా!
సంవేశారుణ పద్మ! తత్పురుష భాస్వ త్పూర్ణవక్త్ర! జటా
సం వేగాద్భుత చంద్రశేఖర! కృపాసార ప్రవర్షదగ్ధి! 219

పురుషుఁ డనంగ నీ వ తలఁపుం బడి వత్తువు గాన నిన్నె త
 త్పురుషుఁ డటంచుఁ బేర్కొని వధూసహితాత్మ వపు స్వరూప మె
 ప్పరుసున దాపరానిదయి ప్రజ్వరిలన్ నినుగన్న ధన్యులో
 పురుషవరేణ్య! గణ్య గుణ! ప్రోవుము మమ్మని వేడికొంటయా॥ 220

శాంతాకార శివా! పరాత్పరతరా! షట్త్రింశ తత్త్వాత్మకా!
 స్వాంతస్ఫాటిక శుద్ధలింగ! పరమేశానోర్ధ్వ వక్త్రా! స్రవత్
 ధ్వాంతా విష్కృత కోటి సూర్యసమభాస్వత్తేజ! శశ్వత్కృపా!
 చింతాంతస్ఫుట తత్త్వ సుందర శివా! శీర్షస్థితేందు ప్రభా! 221

ఈ శానుండు సమస్త విద్యలకు భూతేశుండు సర్వేశ్వరుం
 డీశా! బ్రహ్మపు నీవె నీవె సకలం బీ విశ్వ మందంతటన్
 స్వీశ ప్రాభవ మొప్ప నీ వెనగి నీ వే మాత్రమున్ గాని య
 ట్లాశా పీడిత జీవలోకమును మాయన్ ముంతు వాత్మేశ్వరా! 222

శేషాచల దర్శనము

తెఱవాయి మొకము విరివిగఁ

దెఱచెను నోరన్న యట్లు దెప్పర మగుచున్

గిరి తెఱచిన సింహాస్య

స్ఫురదంతిక మందు కూరుచుండి ధురీణుల్॥

223

శివ పంచాస్య నుతి ప్రవీణ మతులై చిత్సాగ రోల్లోల వీ
 చి వశాత్తుల్ చిరముండి శాంతిగని వాసింగొంత దూరంబు పో
 నవశంబై కనవచ్చు నయ్య దదిగో యానంద ధామాఖ్యమా
 భువనా లోక్య విమాన శేఖరము చూపున్ నిల్పి చూడం దగున్॥

షట్చక్ర పథి సహస్రారంబు కొనఁజేరి

యందున్న యద్వైత హంసమందు

లీనమై పోవు న జ్ఞానుగా నేడు కొం

డల నెక్కి శ్రీ వేంకటయ్యఁ గొలువ

నా స్వామి యీ స్వామి యాలయంబున స్వామి
 యభిముఖస్థితి దేవి యలరు నట్లై
 పశ్చిమ ముఖమొప్పి ప్రాజ్ఞుఖంబయి యొప్పి
 యన్యోన్య సందర్శనాభిలాష

నెన్నికోట్ల యుగాలయి తృప్తి నెనయ
 కట్టె పరవశింతురు వారి నే మనఁగ వలయు
 వీను మిగిలెను గాక శ్రీ వేంకటేశ
 పదమె శ్రీకాళ హస్తీశ పదము తెలుపు॥

225.

బాలాజీ యనఁ బల్కుచు లలితభావంబంది హరిద్రవా
 ర్మాలా ధారల శుక్రవారముల ప్రేమంబార దోగాడుచు
 లీలామోహన దృఙ్మయాఖముల కేళిఁ స్వామినాడించుచు
 దేలు దాను ప్రమోదసాగరమునఁ దేలించు ప్రాణప్రియు॥226

కరుగం గాచిన స్వర్ణ వాహిని యనంగాదోచునా వెల్లు బం
 గరు వెల్లుల్ పెనగొన్న చిత్తములతో కైలాస గిర్యంతిక
 సిర వెల్వడ్డ యనంతరంబు గురువు శిష్యుండు సమ్మోద సం
 భరితస్వాంతులు దక్షిణాభిముఖులై పాంథాళి వెన్నంటిన॥ 227

అంతవఱకును వర దక్షిణాభిముఖము
 గాగ నుండినదారి ప్రక్కకును దిరిగి
 పడమర మొగంబు గానయ్యె బడలికలను
 పాయఁ జేయంగ వచ్చె దివ్యస్థలంబు॥ 228

స్వామియు సహస్ర లింగేశ వర పురంబు
 చేరి విశ్రాంతి గొనుచున్న వా రనంగ
 దూర మందుండి వినవచ్చు భూరివాద్య
 ఘోషముల్ భక్త జనుల యాఘోషణములు॥ 229

శివ శివ శంభో
శంభో శివ శివ!

1. ఉన్నావని నిను నమ్మి కొలిచినా
నష్టము లేదయ యెవ్వరికీ
2. ఉన్నావని నిను నమ్మిన యప్పుడు
ఉండక తప్పవు పుణ్యపాపములు
3. పాప ముండి పర మేశ్వరుఁ డుండిన
నరక యాతనల నందక తప్పదు
4. తెలిసి తెలిసి పాపములు చేసినా
తీవ్ర శిక్షలను బడయక తప్పదు
5. శివుఁడున్నాఁడని శిక్ష వేయునని
భయముండిన యెడ పాపము చేయఁడు
6. మానవు లెల్లరు మంచిగ నుందురు
శివకృప కలిగిన దేవత లగుదురు.

శివ శివ శంభో
శంభో శివ శివ! 230

మార్కండేయ తీర్థము

ఉత్తరమున్ గనుంగొనుచు నుంటిమి కొండ శిరంబు నెత్తెనో
యెత్తుగ నన్నయట్టు లదె యెత్తిరి ప్రాజ్ఞుఖమైన గోపురం;
బిత్తటి నొంటి గోపురము నేల శ్రమంపడి కట్టి నారలో?
చిత్తము స్వస్థమై పరవశించును చూచుచు నున్న యంతలో॥ 231

ఎడముగ రెండు తాళ్ళ పయి యెత్తున నుండి జలంబు ధారగా
పడుచు నధోమహిన్ విడిది పట్టన, విచ్చిన తల్లి గుండె నాఁ
బడియ యొకండు కట్టి ననుపారు జలంబులు జాలువారు వె
ల్వడిన కృపారసంబునఁ బొలంబులఁ దన్నుచు నున్నయట్టులై॥ 232

ప్రక్కగ చిన్న దేవళము ప్రాంతము లంతట పచ్చచెట్లు కై
 పెక్కగఁజేయు శాంతిగల యిట్టి మనోహర దేశమందు నే
 మక్కజ మెంద టెందటో మహాత్ములు నిల్చి తపించి యుందురా
 పెక్కువ కంటి వాని దయఁ బేర్చి వహించియ యుండ్రు ధన్యులై॥

మంగళాయన తీర్థ మీ మహిత జలము

కడిగి వైచును పాప పంకముల నెల్ల

దర్శనమున నె మదులు శాంతత వహింప

స్నాన పానమ్ము లింకఁ జేయఁ జాల వెద్ది?

234

పదునా టేండ్లకె మృత్యువందనగు దౌర్భాగ్యంబునన్ బుట్టి యా
 పదకున్ జంకక బాలుఁడయ్యును మహాప్రాగల్భ్యమున్ జూపి త
 ప్పిద మయ్యెన్ సరి దిద్ది కొందుమని సంప్రీతాత్ములై దేవతల్
 ముదముం గూర్చగ నిత్యజీవి యగు నా మున్యగ్రణిన్ గొల్పెదన్॥

పట్టుం బట్టిన నట్లు పట్టవలె దేవా! నిన్ను మృత్యుంజయా!

పుట్టున్ నెట్లు టదెంత ముక్తిఁగనుటొప్పంగాక యీ భూమి యం

దెట్టేన్ బుట్టు సమర్థమా తనువు స్వాధీనంబు నందుండగా

నిట్టే యందును నిత్యజీవి నయి యుంటే యెంతో గొప్ప గదా! 236

ఆయువు మాటన మార్కం

డే యాయువె స్మృతికి వచ్చు నెప్పటికిని దీ

ర్థాయువు గోరెడి పట్టుల

నా యుష్మత్ప్రభమగణ్యుఁ డతఁడె స్మృతుండో॥

237

కేదారేశ్వరు సన్నిధానమున భక్తి వ్యాస కణ్వాత్రి ము

న్యాదుల్ చేరి సమర్పలన్ జలుపుచో నందున్న మానీంద్రు లం

దీ దీర్ఘాయువు నేరనట్లు లొక సందేహంబు వెల్వెట్టె వ్యా

సాదుల్ భిన్న విభిన్న రీతుల సమస్యన్ విప్పి రప్పట్టునన్॥

238

ఏ పాచితము నొనర్చక

పాపావళి హరణ దక్ష పరదైవ మెవం

డీ పావుల కెల్ల రకును

గాపై యభయం బొసంగు ఘనుఁడెవ్వఁడో॥

28!

పుట్టిన ప్రశ్న మొక్కటియ పో వినువారలు భిన్న మార్గముల్
పట్టి వచించినన్ మనసు స్వాస్థ్యము నందక చిక్కు హెచ్చి చూ
పట్టిన బాధమాన్ప పెనుబాధ భరింపక తప్పనట్టులై
యెట్టు లసంశయాత్మకత యేర్పడునో యని కుందుచుండగన్ ॥ 240

అతఁడు యదృచ్ఛగాఁ జని మహాత్ము నగ స్తునిగాంచి యాత్మలో
సతతము సల్పుచున్న తన సంశయమున్ వెలిఁబుచ్చ నాతఁడున్
స్థిత వదనారవిందమునఁ జిందులు ద్రొక్కెడి బ్రహ్మ తేజమై
“యతివర! నీవు నిట్టి మతి నాతురతంగను తెంత మాయయో? 241

తెలియని వాఁడవే నిశితధీక! మృకండు మహర్షి పుత్రతన్
వెలసి పదాఱు వర్షముల వెంబడి మృత్యువు పట్టఁబోవ భీ
నాలయక దేవదేవు సుభగోదయు శంకరు లింగరూపు ని
స్తుల దృఢభక్తిఁ గొల్చి వరదుండు నినున్ దయఁ జూడ మంటివే!
ఎవని దయా విశేషమున నింతటి దీర్ఘ తమాయు వందితో
యెవఁడు కృపా సముద్రుండయి యెల్ల జగమ్ముల కిమ్ముగూర్చు నా
శివుఁడె పరాత్పరుం డగును (శ్రీ) శివదేవుని మించుదైవ మీ
భు వనము లందు లేఁడు పరిపూర్ణమతిన్ శివభక్తి నిల్వమీ! 242
గోత్ర కులాబ్ధి సోముఁ డడుగో జము దిక్కున వెండి కొండ స
ర్వత్ర నిలింప వాసమయి రమ్మని పిల్చెడు మంగళాయన
తేత్ర మొకండు రమ్యమును సిద్ధిదమై వెలుఁగొందు నందు నీ
వాత్రము తోడఁజేరి సకలాత్ము శివున్ భజియింపు మార్తిమై॥ 243

జ్ఞానదాత శివుండు విజ్ఞాన మార్తి

జ్ఞాన సూనాంబ తోడ సాక్షాత్కరించి

ఆశ్రితాళికి జ్ఞాన సాధ్యాభయమ్ము

నొసంగగా స్వయం భు వగుచు నుండు నచట॥”

244

అనుచు హి తంబు చెప్పి కరుణాశుత దారిని జూపఁ జేరి యా
ఘనుఁడు మనోహరం బయిన కానన తీర్థము మంగళాయనం
బను పదమే శివుఁ నిలిపి యర్చన సేయుచుఁ జేయుటఁదె తా
దనువు మనంబు సర్వమును దస్మయమై లయమంద నిల్చినఁ॥ 246

శివుఁడు చిదంబరంబునను జిన్మయుఁడై స్ఫురి యించె మహానికీ
శిన కృప సర్వసంశయ విశీర్ణత నంది జగంబు సర్వముఁ
శివమయ మహాచుఁదోఁపఁ బరి శిష్ట మొకింతయు లేమి సర్వదా
శివుఁడయి సంచరించెను వశిష్ఠక రాగ్రణి స్వాత్మనిష్ఠతఁ॥ 247

మార్కంఁడేయ సమర్చి తుండగు నుమాంబా నాథుఁడీ నాటికీ
మార్కంఁడేయ శివుఁ డనం బటగు సమ్మాన్యాగ్ర యా తీర్థముఁ
మార్కంఁడేయ జలాశయంబయిన దీ మాంగళ్యదక్షేత్ర మా
యర్కేందు గ్రహతారకావధిగ సేవ్యంబాను భక్తాళికీ॥ 248

శివ శివ యంచు నొక్కపరి చిత్తము నిల్పి జలాన మున్నుచో
నవశతనంది నీ నచటె యార్ద్ర జలాశయ రూప శైవహృత్
ప్రవిమల పుండరీకమున వాలిన భృంగము చంద్రమాచు లే
వపు నిను నెవ్వరుఁ బిలువ వచ్చెడు వారలు లేక యున్నచో॥ 249

అట్టులె యుండిపోవు పరమాద్భుత పుణ్యము కోటి కొక్కఁడే
దట్టునకో తటస్థపడు తక్కిన వారలు శుద్ధ చిత్తులై
గట్టున కెక్కి శైవమగు గట్టును చూచుచుఁ జొక్కి పోదు రా
మిట్టకు నెక్కి గోపురము మిన్నును దాఁకఁ దదంతరంబునఁ॥ 250

వేయి లింగాల కోన

తామును నిల్పి లోయబడి తాకెడి మంద సుగంధ శీతల
స్వామి ముఖోద్గిరస్థధుర వాయువు లల్లన ప్రేమమీర రా
రా మనుజార్భకా యనుచుఁ బ్రాణ మయాత్మత గొగిలించి న
ఘ్రు మహి యెల్ల విస్మృతి పడఁ నిలుచుందురు గ్రావ జీవులై॥ 251

గోపుర మెందుకున్నది యెఱిగో యనుకొంటిమి కాని యిప్పుడా
 గోపుర మున్నయందున నె గో జగతీ సుఖ మబ్బె నంచు సం
 తాపము లన్నిటికొ మఱచి తద్దన శిల్పికి ధన్యవాదముల్
 దాపక యందఁజేయుటకె తాపము నందెద మజ్జతా మిషక॥ 252

పెద్దలు చేయు కార్యములఁ బెక్కు ప్రయోజనముల్ కనందగుకొ
 దద్దయుఁ బెద్దగోపురము దారిని బోవు సమస్త భూ ప్రజక
 నిద్దుర మేలుకొల్పి యిట నిల్చి నిరీక్షణ సల్పుడైవ, మీ
 ప్రొద్దన నీవు వచ్చితివ! పొమ్ము, సరాసరి రమ్ము! రావో? పో॥ 253

ఉన్నా నిక్కడ నుంటి నంచు నిను నూఁకొఁ జెప్పుచుంటికో మఱికో
 సన్నాహంబున పెద్దగోపురముతో సంసార మందీవు నే
 కన్నం బందునఁ జిక్కినకొ దెలియగాఁ గైలాస మైయుంటిసూ
 యన్న శ్లోతయు ముచ్చటించుచు నిజాంతర్యమ్ము చాటిం చెడికొ॥

ఇంతటి పెద్దకొండ కల దెచ్చట గోపుర మున్న యట్లుగా
 సుంతయుఁ దోఁప దిచ్చటొకచోఁ గడుచోద్యముగాగ నున్న, దే
 మంతటి ముఖ్యమైన విషయం బొకఁడిక్కడ నున్నదో? యదే
 స్వాంతము విచ్చుకొన్న యటు స్వామి నివాసము కానవచ్చెడికొ॥

ఓహో యెంతటి రమ్యమైన వన మీ పూహోచల క్షేత్ర మం
 దాహో పుట్టగఁజేయు! బాహ్యమున గ్రావానీక మాత్రంబె యై
 యీహోర్ధ్వల మందు స్వామి దయతో నెన్నెన్ని భూజంబులొ
 యూహోతీత మనోజ్ఞమై తనరు నీ వున్నావయా దేవరా! 256

ఈ గండ శిలలలో నే గతిం బ్రభవించి
 పాటుచున్నవి కొండవాగు లిన్ని
 మందు ధట్టించి మర్మ చ్చిదాగ్ని రగిల్చి
 ననుగాని బీటివ్వ ననెడి శిలలు
 పరమ కోమల పుష్ప ఫల సమన్విత వృక్ష
 పంక్తుల నెట్లు వెల్వడగఁ జేసె
 శాంత గంభీర ని స్స్వనమైన యీ కోన
 యీ కొండ కడుపులో నెట్లుదాగె

‘వంచతే పరివంచతే’ యంచ శ్రుతి వ
చించు మాట తప్పగునె ప్రపంచ మందు
సర్వమున్ నీవు చేయు వంచనమె యగును
స్వామి కరుణించి మాకు నిజంబు తెలుపు॥

257

మంచి పట్టు కంటె మాయ పట్టున కెప్పు
డెక్కు వయిన మిసిమి టెక్కు కలుగు
జగతి మోహ వశత జాటిపోవును మాయ
మంచి పట్టునందు మసల లేక॥

258

మంచి నిరస్త భేదమయి మానుగ నిర్మల మౌచునుండి ని
ర్వంచితమైన వారి యెడ వాలి శుభప్రద వైఖరిం జనన్
మించి సహాయ మౌచుఁ దన మేలిమి చూపుచు మెల్ల మెల్ల గా
సంచిత పుణ్య మంతయును సత్ఫల మీయఁ దరింపఁ జేసెడిన్॥ 259

మంచి లభించు నిచ్చటని మర్మము నర్మిలఁ దెల్పు పొంటె ని
ర్మించి శిల్పు లా గిరిని మేలిమి గోపుర మద్దియే కదా
వంచితమై తాచుఁ బోవు బుధవర్గము నాపి యిదేమి యంచుఁ బ్ర
శ్నించు కొనంగఁజేసి గమనించిన మీఁదట లోనికిం జనన్॥ 260

ప్రేరణ కల్గఁ జేసినది; ప్రేరకుఁడెవ్వఁడు? గోపురంబ? యా
దారిని బోవనీక యిట దర్శన యోగ్య మహత్త్వ మున్నదే
వారును వీ రనన్ వలదు వచ్చి పరాత్పరు గొల్చి సర్వులున్
ధీరత మంచಿದారి బడి తేరి కొనుండని తెల్పుచున్నదే॥ 261

జడ మది దాని కట్టి గురు శక్తి యెటుల్ లభించె వాయి లే
కడుగుల నాపి నన్ను గనుడంచును నిల్చి హితోక్తి పల్కె, నే
ర్పడినది బుద్ధి, లోనికిని వచ్చితి, వందితి వాత్మబోధ, తో
డ్పడినది మంచి కంచు బుధ వర్గము దానిని గొల్తు రిచ్చమై॥ 262

జడమైనన్ గల యున్ని- చేత నది ప్రోత్సహంబు కల్గించె న
ప్పుడు తత్త్వజ్ఞులు ఉన్మియున్ దెలివియున్ బూర్ణంబెయా

బ్రహ్మతో

బడి రానైన నిరస్త మాయిక మహాభావ స్వరూపంబె యన్
నుడి వెంటన్ గుఱుతింతు రంతయును మనోన్ మిన్నో బ్రహ్మాంబెయా

దీనినే వేయి లింగాల కోస యందు
రిందె సర్వాత్ములైన ఋషీశ్వరాళి
కాపుండ్రై పరమాత్మ యత్యంత కరుణ
కేస మను శ్రుతి వినిపించు కేళి జరిపె॥

26

కానగరాని బ్రహ్మమును గానగ వచ్చును కేసమందు న
ద్దానికి మించు జ్ఞాపకము తత్త్వనిరూపక శాస్త్ర పంక్తి నొం
డేని కనంగ రాదనుచు నెంతరు పెద్దలు నేడు గూడ నీ
కోస వినంగఁ జాలుదు మకుంతిత భక్తిని నిల్చి యాశ్రుతిన్॥

25

ఇచట కల దిప్పటికిని యక్షేత్ర లింగ
మది గుహా స్థితం బయి యుండు నద్భుతముగ
దాని గని కేస మను శ్రుతి వీనుదోయి
వీనుచును సహస్ర లింగేశు వీనుతభక్తి॥

266

నిత్య మర్చించు కొనుచు నున్నిద్రమతులు
తత్త్వ వేత్తృత పరమార్థ తత్పరులయి
చీకు చింతలు లేక వసించి యుండి
చారి తార్థ్యంబు ఘటయింతు జన్మములకు॥

267

పూర్వ మీ స్వామి నిత్య సంపూజితుండు
కాళహస్తీ శ్వరునకు సగ్రజుడగుటను
వేయి లింగాల స్వామికే వినికి పెద్ద
వృద్ధతా దోషమున నేడు వెనుకఁ బడియె॥

268

కేసము విశ్రుతంబయిన కేళి మనోజ్ఞము, కేస మంతకున్
వీనుల విందు రెండు నిట వించును గన్న మహాత్ములున్నచో
లేనిది యేమి వారి కింక? లీలంగ బ్రహ్మమె యయ్యు బొందులన్
బూనియ యుందు రేమియు నపూర్వత లేనటు లాత్మనిష్ఠులై॥

269

ఇంద్రుఁ డొకప్పు దానవుల నెల్లర కీటడగించి మించుచో
సాంద్ర ముదంబు నంది తన శక్తిని దాను జయంబు గొంట ని
స్తంద్రతఁబల్కుచున్ దివిజ సంఘము వెంబడి గొల్చిరా వనీ
సాంద్రత కుచ్చి యిందు దివిజద్విపమున్ విడియించి నిల్చినన్ || 270

యత గుహ యున్నచో మహద్భక్ష మొకఁడు
గివ్య తేజానఁ దోచి సందిగ మతిని
ఇంద్రుతో పాటు దేవత లెల్ల వారు
భ్రాంతి పడఁజేసె స్వీయవై భవము తెలుప|| 271

ఇంద్రుఁ డద్దాని జూచి యిదేమి వింత
యెన్నఁడున్ జూడఁజాల మిదేమి వెలుఁగు
ఎవ్వరింతకు హేతు నం చెఱుఁగ రాక
తనకుఁ దెలియంగ రాకపోఁ దగునె యనుచు|| 272

అగ్ని దేవుని పిలిచి “మహానుభావ!
చూచితే దివ్యతేజంబు చూపులందు
చొచ్చుకొని పోవు చున్నది చూచి చూచి
చొక్కు నందెద నంతె యే చొప్పొ తెలియ|| 273

నీవు తేజస్వి వేగి తన్నికట మందు
నిలిచి తత్త్వమ్ము నెఱిగి మన్నించి రమ్ము
ప్రథముఁడవు నీవె సర్వదేవతల” కంచుఁ
బంపె; నతఁడు వెంబడిఁ జనెఁ బగలఁ బడుచు|| 274

వహ్ని సామాన్యుఁ డగునె దేవతల యందు
సర్వదేవతా వక్త్ర భాస్వంతుఁడతఁడు
అతఁడె వెలుఁగుల కాకర మైనవాఁడు
అస్తమయ వేళ రవి వహ్ని యందె చొచ్చు|| 275

సురపతి తన్నుబిల్చి తను సూటిగ మెచ్చి సగౌరవమ్ముగాఁ
బరుని రహస్యమున్ దెలిసి వచ్చుటకున్ నియమించి నప్పు డె

పరుసునఁ బోవఁగా వలయు? వహ్నియటల్ చ నె సప్తజిహ్వలున్
సరసర రేగు త్రాఁచులన సర్వ దిశావలయంబు దూయఁగన్ || 276

వచ్చుచునే సమ స్తమును భస్మ మొనర్చును తప్పదన్న య
జ్ఞెచ్చు శిఖల్ జ్వలింపఁ దన యెట్టెదుటన్ నిలుచున్న వహ్నితో
ముచ్చట గాఁగ యత్నమనె “మోహనమూర్తి! యెవండ నీవు? నీ
వెచ్చటి వాండ? వేమిపని? వృత్తము చెప్పు” మటన్న యంతలో॥

అహమికతోడ వహ్నియనె “నగ్నిని, దేవత, జాత వేదుండన్,
దహనుండ, ధాత్రి సర్వమును దగ్ధ మొనర్పగఁ జాలుదేను” నాన్
“వహవ! బలే! తృణంబిదిగొ వహ్ని! దహింపుము దీని నిట్లు” నాన్
దహనుండు సర్వశక్తి నిడి దాని నొకించుక కాల్పలేక; యె 278

త్తిన తల రేగు నాల్కలును దించుక పోవఁ గుదించుకొంచు వ
చ్చిన శుచిఁ గాంచి కాంచుచు శచీపతి సర్వ మెఱింగి వాయువున్
గనుగొని “మాతరిశ్వ! చనగా న గు నీవు, నదే వెలుంగొ, క
న్గొని మరి రమ్ము నీకు మరుగుల్ గల వే చొరఁబాటు దెల్లడల్॥

సురపతి మాట నోరువిడి సుంత బయల్పడు నంతలోనె భా
సురగతి నేగె వాయు వట చొచ్చి గుహన్ గల యత్నుఁ డెక్కడో
గిరగిర తిర్గుచున్ బడును కేళియె యిద్ది ప్రభంజనుండు తా
నరుగుట యేమి యత్నుండిక నాగుట యెక్కడ. యన్న యట్లుగాన్॥

దురుసున దూసి కొం చనతి దూరము నందున నిల్చి యున్న యు
ద్ధరగతి వాయువున్ గనుచు “ధూర్వహ! యెవ్వండ వీవు? కార్యమున్
త్వరగ వచింపు” మన్నను “ప్రభంజనుఁ డేను, బలాధికుండనై
విటుతు, నిగుర్తు, నేదయిన వీచి విధూత మొనర్తు” నన్నచో॥ 281

“సరి సరి యీతృణం బొకటి చాలు కదల్పుము కొంచె” మన్న; పో
టరికి నహింపరాని పొడుపై గురుగుఱ్ఱును చున్న శక్తి ని
ర్భరముగఁ జూపి దాని నొక పట్టున నెట్లగ లేక బేలయై
శిర మెఱుంగంగరాని యటు సిగ్గున వాంచి తొలంగి క్రమ్మటన్॥ 282

బలరిపుఁ డందు నచ్చెరువు పట్టగ రానిది వహ్ని వాయువుల్
తలపడి డీలువోయి యెడఁదల్ వడ వచ్చిరి, యేమి యీ వెలుం
గులు? కనుగోక యుండుటది కూడునె? పెద్దలె యాదు రెవ్వరో
తెలియఁగఁ బోలునంచు వినతిం జనెఁ గొద్ది వివేక మొప్పఁగన్ ॥283

ఇతఁ డట కేగఁగా వెలుఁగు లెచ్చటి కేగనొగాని శైల సం
తతి తన సోయగమ్ము నొక తన్వి నొనర్చుచు హైమభూషణ
ప్రతతి నమర్చి కన్నులకు భ్రాంతిని గొల్పుచు నిల్పినట్లుగా
నతివ యొకామె తోఁప వినయంబున మ్రొక్కి- సబాష్ప నేత్రుండై ॥

“ఎంతటి దివ్య విగ్రహము నెట్టెదుటన్ గనుచుంటి నమ్మరో
స్వాంత మిద్వేలఁ జిన్నయత సర్వము నీవయినట్లు తోఁచు నీ
విత నిటెట్లు మున్నెఱుంగ పృక్త సమస్త జగత్సూరూప మి
ట్లెంతయుఁ గూడి వచ్చెనని యెంచెడి చిత్తము బుజ్జగింప వే! 285

నీ తనూద్యుతి వాహినిం దోగి జగములు
చెన్నొందు రాగ రంజితము లగుచు
నీ వక్త్ర శోభా పరీవాహ సంచల
స్థి నంబు లైతోఁచు నేత్రయుగము
సూర్యేందు బింబ వైడూర్య తాటంకంబు
లుద్యన్తయూఖాళి నొప్పుచుండె
నప్టమీ చంద్రాభ మళిక స్థలంబుపై
నుదయించు రవి యన నొప్పు బొట్టు

నిత్య మాంగళ్యవతివి నిర్ణీద్రమతివి
పంచ తన్మాత్ర బాణ ప్రపంచ జేతృ
మధుర మధురేక్షు చాప సంబంధకముగ
పాశ మంకుశమును చతుర్బాహువులను
దాల్చి యున్నావు నామ్రోలఁ దల్లి నీవు!

286

చూపులు నీ పదాబ్జముల సోనలు వాతెడి తేనెలాని దు
ప్రాపము ప్రాప్తమైనటులె వాలిన వల్లె చలింప కున్న వీ

కై పిదియేమి నన్నెదియొ కట్టుచు నున్నటు తోచు నిందులో
తీసి యెదో స్ఫురించి సుమతిన్ వివశం బొనరించు నమ్మరో॥ 287

జనసి! యెచ్చతె నీవు? పెన్వెలుంగు పెల్చున్ దోచె నిందాక, కా
నను రాదేమి యెఱుంగఁ జెప్పుము మనోనై శ్చల్యముం గూర్పు మీ
వనికిన్ వచ్చి గుహాప్రదేశమున నిల్వన్ హేతువే మమ్మ? నీ
కును నీ ముందటి దివ్య తేజమునకున్ గోప్యం బదే మున్నదో? 288

నీవున్ దన్మహనీయ తేజమును మన్నింపన్ జగంబున్న దం,
చే వేళన్ మిము నిర్వు రన్మోనుట తప్పేయంచు నే వేవియో
భావంబుల్ ప్రభవించు చున్న యవి విశ్వాసంబునన్ జూచి నన్
దేసి! తత్త్వవిదున్ బొనర్చి మతి శాంతిన్ నిల్వఁగాఁ జేయుమి॥ 289

అని వేడన్ గరుణించి తెల్పినది “బిడ్డా! అద్దియే బ్రహ్మహా
తనకుం దానె సమస్తమై జగ మనంతంబున్ స్వకీయ ప్రభా
జనితోత్సాహ వశాత్మతన్ నడపుఁ దత్సంకల్పమే లేక నీ
వును నీవారును గెల్పు గొందురటె సర్వుల్ బ్రహ్మచేఁ జేతనుల్॥

ఈ సత్యమ్ము నెఱుంగఁ కీరు మదిలో నే మే జయంబంది నా
మీ సామర్థ్య మనన్య సాధ్యమని యేమేమో ప్రగల్భోక్తులన్
దోసం బెంచక పల్కుచుండ విని శుద్ధుడౌ పరబ్రహ్మ తా
నై సత్యమైఱిగింప నెంచి యిట వేల్చెతోచె లీలామతిన్॥ 291

సర్వ వ్యాపకమైన బ్రహ్మమిట విస్పష్ట ప్రభా పుంజమై
పర్వెన్ గావున నీ ప్రదేశమును సర్వశ్రేష్ఠ పుణ్యస్థలా
ఖర్వఖ్యాతి గడించి సాధకులకున్ గైవల్యమిచ్చున్ విశా
లోర్విన్ దీనిని మించు డేత్ర మొకఁడెట్లుండున్ శివాభిన్నమై॥ 292

నీవున్ వహ్నియు వాయువున్ సురగణా నీకంబులన్ గూర్చి యీ
దేవక్షేత్ర మహిన్ బ్రశస్తమతులై దేవాధి దేవున్ మహా
దేవున్ శంకరు లింగరూపమున భక్తిన్ గొల్పుఁ డాత్మజులై
దేవానీక సమర్చులన్ గొనుండు వృద్ధింగాంచు చెల్ల ప్పడున్॥ 293

సురపతి కల్లె బ్రహ్మమును చూపిన యా యుమ యోము తల్లియై
గిరిశ మనోజ్ఞయై విబుధకీర్తితయై వెలుఁగొందు నిందుఁ ద
త్పరమ కృపా విశేషమున భక్తుల కీ భువి వాసమే తప
శ్చరణము సిద్ధిదాయకము సంశయ మందు టనర్థ హేతువా॥ 294

తల్లి హితోక్తి నూని విబుధ ప్రకరం బిట గుంపు కట్టి సం
పుల్ల మనోజ్ఞులై శివు నపూర్వ విధంబున నిల్పి కొల్వ నా
భిల్లుఁడు లింగరూపుఁడయి పిల్చినఁ బల్కుచు నున్నవాఁడు సం
ధిల్లిన సర్వలింగములు తేతె మనోజ్ఞ సహస్ర లింగమై॥ 295

కేనోపనిషత్తు

కేనశ్రుతి గత కథ యీ

కోనను జరిగినది యిందె కూర్చి మహేంద్రున్

కేనమ్ము వినిచి తల్లియు

జ్ఞానిని బొనరించె నదియు జ్ఞానఘనంబౌ॥

296

ఎవనిచేఁ బ్రేషితంబయి యీ మనంబు

మననమొం జేయుఁ బ్రాణమ ట్లనవరతము

ప్రాణన క్రియఁ బఱగు నీ వాక్కు లెవని

ప్రేరణంబునఁ బల్కుచు వినును చెవులు॥

297

కనుట తినుటయు మనుట చేతనత యెల్ల

నెవనిచేఁ గల్గు చున్నది? వివిధ గతుల

విదిత మగుచున్న తత్సమా భ్యుదిత విశ్వ

మంతయున్ జడంబే జగం బయ్యె నెట్లు?

298

ఇచటఁ బేర్కొన్న వాస నే యెదియు గూడఁ

దానుగాఁ బ్రవర్తించు స్వాతంత్ర్య మెందు

లేని యట్టిది యనుటలో లేశమైన

సందియము లేదు కనవచ్చు స్వానుభవము॥

299

యంత్ర వత్తైన జగము సంయమముతోడ

క్రమము తప్పక యన్యోన్య ఘాత లేక

యెంత వైవిధ్య ముండియు నెట్టి ఘర్ష
ణమ్ము పొందక కోట్ల యుగమ్ము లెట్లు॥ 300

చేతనుండు లేక సాగు నా చేత నుండు
నొకఁడు కాకున్న నన్యోన్య ముండు నెట్లు?
వాఁడు సర్వజ్ఞఁ డగుట తప్పని సరియగు
బుద్ధి తర్కమ్ము దీనితో ముగిసిపోవు॥ 301

అట్టివాఁ డంట యేమి మహాధికుండు
ఉన్నవాఁడని యవ్వాఁడె యునికి, తెలివి
కేవలానందమై సర్వ శక్తి త వహించి
యేక మేవాద్యయ బ్రహ్మ మీశ్వరుఁడని॥ 302

పరమ వాత్సల్య మూని ప్రపంచ పాల
నమ్ము సవ్యమై సాగు శుభమ్ము నెంచి
యీశ్వరా భిన్న శ్రుతి మాత యెఱుంగఁ జెప్పఁ
జెలియు వారలు తెలిసి ముక్తిని భజింతు॥ 303

శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రము మనస్సునకు మనసు
వాక్కునకు వాక్కు ప్రాణమ్ము ప్రాణ మగుచు
నేత్రమునకును నేత్రమై నెగడు బ్రహ్మ
మున్నదని ధీరు లెఱిఁగి తా ముందు రందు॥ 304

నేత్రమును వాఙ్మనస్సులు నాత్ర పడియు
దాని దరిఁజేర లేవ యవ్వాని చలన
మంతయును దాని వలననే యగుటవలనఁ
జెప్పి చూపింప రాని యీ శ్రీవిశేష
మగును స్వానుభవైక వేద్యము నిజమ్ము॥ 305

విదితమున కవిదితమున కెదిగి మిగిలి
స్వాత్మ రూపమై యున్న తత్త్వ మిది యగుట
ఉరుదయాగురు గదిత వాఙ్మోహదేశ
జనిత చరమ వృత్తిపయి వాస్తవము తెలియు॥ 306

దేశిక ప్రోక్త వాక్యోప దేశ జనిత
తత్త్వ మథనాత్త విస్పష్ట దర్శనమున
స్వానుభవమునఁ దెలియగా వలయు దానిఁ
దెలియు తెట్లగుఁ దెలివియై తేలవలయు॥

307

తర్క- మేధా బహుశ్రుత దాన యజ్ఞ
ముఖ్యముల నేదియున్ బ్రహ్మమును తెలుపదు
గురువు కరుణించి యోగ్యత నెఱిగి తఱివి
తత్త్వవాక్యోప దేశ వాత్సల్య మూన॥

308

తీవ్ర మోక్షేచ్ఛ గలుగు సందీప్త మతులు
శ్రద్ధమెయి నిది ధ్యాసన సరణి సాగ
సీశ్వరాను గ్రహంబున్న నెఱుంగ వచ్చు
నెవని వరియించు వానికే వివృత మగును॥

309

వాక్కుచే నేది తెలియగా వశము కాక
వాక్కు- నెద్దాని మహిమ వెల్పడుచునుండు
నద్దియే బ్రహ్మ మోయి యాయది నిజంబు
ఈ వ్రపాసించునది బ్రహ్మమెపుడు కాదు॥

310

మనసుచే నేది మనన సంభవముకాక
మనసు నెద్దాని మహిమ మనన మొనర్పు
నద్దియే బ్రహ్మమోయి యాయది నిజంబు
ఈ వ్రపాసించునది బ్రహ్మ మెపుడుకాదు॥

311

కన్నులకు నేది సుంతయుఁ గానరాక
కన్ను లెద్దాని మహిమచేఁ గాన నగునొ
యద్దియే బ్రహ్మమోయి యాయది నిజంబు
ఈ వ్రపాసించునది బ్రహ్మ మెపుడు కాదు॥

312

చెవులచే నేది వినఁగ సంభవముకాక
చెవులు వినఁగల్గుటకు నేది యవసరంబొ

యద్దియే బ్రహ్మమోయి యాయది నిజంబు
ఈ పుపాసించునది బ్రహ్మమెపుడు కాదు॥

313

ఏది ఘ్రాణాన మూఁజూచి యెఱుంగరాక
ఘ్రాణమెద్దాన మూఁజూడ గలుగుచుండు
నద్దియే బ్రహ్మమోయి యాయది నిజంబు
ఈ పుపాసించునది బ్రహ్మమెపుడు కాదు॥

314

బ్రహ్మ మెఱిగితి నేనని పలికెదేని
తెలిసినది నీకు స్వల్పమే తెలియవలయు
నాధి దైవికాధ్యాత్మికోపాధి ఘటిత
మందిన నదియె బ్రహ్మమే యగుటకాదు॥

315

బ్రహ్మవిదుఁడగు శిష్యుఁడా బ్రహ్మ గురువు
పాదపద్మంబు లంటి తాఁబలికె నిట్లు
బ్రహ్మ తత్త్వంబు తెలిసిన బంధురుండు
పలుకు పలుకులు నిట్లులే తెలియకుండు॥

316

నేను బ్రహ్మ మ్మెఱిగితనుకోను గాని
బ్రహ్మ మెఱుంగుదు నెఱుంగను; బ్రహ్మగూర్చి
యెవ్వఁడీ రీతి నను నాతఁడే యెఱుంగుఁ
దెలియుఁ దెలియదు దాని సంస్థితీయె యట్లు॥

317

తెలియు ననువారికా బ్రహ్మ తెలియఁబడదు
తెలియ దనువాఁడె తద్రూపకాఁ దెలిసియుండు
నెవని కమతంబొ యతనికే యపు మతంబు
నెవనికొ మతంబొ యతనికే యపునమతము॥

318

సర్వబోధాళి బ్రహ్మమే పర్వీయుండి
విదితమగుచుండి బ్రహ్మగా విదిత మవక
తెలియుచున్నది తెలియదు తెలివియెల్ల
నదియ యగుటను ప్రతిబోధ విదిత మదియు॥

319

ఆత్మమూలాన వీర్యమ్ము నందికొన్న
విద్యమూలాన నమృత త్వ వేత్తయగును
బ్రహ్మ విదుఁడన్న బ్రహ్మమే బ్రహ్మ మెపుడు
నమృతమే యద్వియైన కృతార్థుఁ డతఁడు॥

320

బ్రహ్మనుభవ యోగ్యభవ్య మానవజన్మ
మంది యీ జన్మమ్ము నందె బ్రహ్మ
మందికో యత్నింప నట్టి వారలకెల్ల
నయ్యెడి నష్టాని కవధిలేదు
మరల మానవజన్మ మరుదందు రయ్యది
యెపుడు కల్గునొ యెవ్వరెఱుంగఁ గలరు
కాన ధీరులు బ్రహ్మకై నిత్యయత్నాన
నిలిచి యిందే యాత్మనొలసి తెలిసి

జీవతో ముక్తులయి దేహమేవిధాన
నున్న నద్దాని నంటికోకుండ నుండి
పతనమైనంత నమృతత్వ పదవినంది
మరల జన్మింప రెచట నా నరులె నరులు!

321

అని యిట్లవ్వుయు బ్రహ్మతత్త్వమును వ్యాఖ్యానించి యంతర్ధియై
చ నె నా హైమవతీ మహేశ్వరియె యీ జ్ఞానప్రసూనాంబ కా
వుననే నేటికి హాన్ను పావడయు నేవో భూషణాదుల్ ధరిం
చును నాఁడి వనిఁ దోఁచి నట్లుగ నెతోఁచున్ నేఁడు హేమాధ్యయై॥

ఆమెకు నుమాంబ కట్లు శతాష్టనామ
పూజలొనరింతు దినము; సంపూజితాంబ
యాత్మభక్తుల హృదయ లతాంతములకు
జ్ఞాన కిరణాల పూర్ణ వికాస మొనఁగు॥

323

కాన దక్షిణ హస్తాన జ్ఞాన సూన
మొనరఁ దాలిచి నైజలక్షణము తెలుపు

నదియు కాకిందు వేటు రహస్యమున్న
దయ్య నెఱిగించు నధికార మమ్మకె తగు॥

324

అమ్మ యనుగ్రహంబున నె యయ్య నెఱుంగుదు మెల్ల లోక మం
దిమ్ముగ సర్వలోకముల కీశ్వరుడైన పరాత్మా తత్త్వ మా
యమ్మ దయం దలంచి తనయా యని పిల్చి వచించి నప్పుడే
గమ్మన విచ్చుకో వలయు జ్ఞానము సూనమువంటి దెప్పుడున్॥ 325

వహ్ని వాయువు లెంత గర్వమున వీగి
యేగినను యక్ష పరమాత్మ కెదుట నిలిచి
యతనిచే పృష్ఠులైనభాగ్యమునఁ జనిరి
కాన వారలు సురలలో ఘనతఁగనిరి॥

326

అయిన దనమాన మగుట తథ్యమ్మయయ్య
నదియుఁ గడుగొప్ప వారిచే నైనదగుట
నింతమాత్రము నోచని యితరుల బడి
వారు ఘనులౌట యందు నబ్రమ్ములేదు॥

327

ఆతఁ డెవ్వఁడో తనకు రాజాదరంబు
నంది నట్లుగ చెప్పి తక్కందఱకును
మించు వాడన్న తెక్కు చూపించుచుండ
నొక్కఁ డాతని హద్దులో నుంచఁ దలంచి॥

328

ఏమి జరిగెనో యన్న ! యొక్కింత తెలుపు
మన్న వాడు “నే మున్నదే నడ్డు నిలిచి
దారి కడ్డమ్ముగా పరధ్యాన వశతఁ
గదలకుంటిని రాజు కింకరులఁ బంపి॥

329

నన్ను పెన్వెంట బాటపై నున్నవానిఁ
బట్టి ప్రక్కగా నున్నట్టి చెట్టుకింద
కూరుచుండంగఁ జేసి తా దారిఁబోయె
నేను నిటువచ్చినాఁడ నే హానిలేక॥

330

అనెనట యట్టులే జరిగె నగ్నియు వాయువు యక్షమందు నే
ఘనతను చూడ కుదురత గర్వముతోఁ దమ గొప్పచెప్పికో
ననుగతి యక్షమున్ తృణము లన్నటు గడ్డిని ముందుఁబెట్టి చు
ల్కనగ పరాభవించి యణగాఁబెను స్వీయమహస్సు చూపుచున్ ॥

ఆధిని గర్వితుండయిన య య్యమరాధిపుఁ డట్లు కా
కేదో మహత్త్వ మున్నదని యేచినభక్తి విసీతుండై చ నెన్
వాదన చేయకుండ నిరుపాధిక తేజము మాయమౌచు న
ర్వాదిమ శక్తిరూపమున వాని యెడన్ దయఁజూపె పెల్లుగన్ ॥ 332

అమర నాయకుఁ డిందుఁడు నాదిశక్తి
వలన బ్రహ్మోపదేశమ్ము పడసి ధన్యుఁ
డయ్యె నాతఁడే వాయ్యగుల్లాది యయిన
దేవతా తతికిచ్చె 'బ్రహ్మైన' మతిని॥ 333

కేసమిటుల్ నిజంబెఱుఁగు కీలును దెల్పు విసీతి యున్నచో
నేనము లన్నియున్ దొలఁగి యీశ్వరుఁడున్ మనయందు సత్కృపకొ
బూని యనుగ్రహించుఁ జెడిపోవుటకే దురహం క్రియోద్ధతుల్
కాన విసీతి భక్తియుతకాల సమంచిత వృత్తి మేలగున్ ॥ 334

ప్రకృతి సంపద

ప్రకృతి సమస్తజీవులకు బంగరుతల్లి తనున్ స్వమాతృతా
ప్రకటిత వైభవాకృతిగ భక్తి భజించెడివారి కెట్టిదా
ని కృతియుఁ జేయఁబోదు జననింబలె సర్వము నిచ్చిప్రోచుఁ ద
త్ప్రకృతిని గెల్తు మే మనినఁ బట్టిన మామముంచెడిన్ ॥ 335

ప్రకృతి వశమ్ముకా, దెవరి వల్లభతన్ సహియింపఁ బోదహా
వికృతులఁజేసి పట్టువడె వీగెను లొంగె నటన్నబుద్ధి మై
స కలుషవృత్తి నుండ వివశాత్ముల భ్రష్టులఁజేసి స్వీయమా
ప్రకృతి మహేశ్వరాకృతిగ వల్లభతన్ బ్రకటించు నెప్పుడున్ ॥ 336

వేయిలింగాలతోనలో వీను మిగులు

ప్రకృతి సంపదయున్నది భక్తి పరులు

తల్లి దయ నెంతయేని సౌందర్య మెఱింగి
నిర్మలానంద వార్ధి మునింగి యుండ్రు॥

337

గురుశిష్యుల్ పరిపూర్ణ భక్తిపరులై కొండన్ విదారించి తన్
గురుభక్తిన్ పరివస్యసేయు ననుగుల్ కోలంగ జాల్వార్పు ని
ర్భరకారుణ్య పయః ప్రపూరములు నా వాఃపూరముల్వారఁ ద
త్పరులై తల్లి యెడంద మున్గినటె యవ్వానన్ నిమగ్నాత్ములై॥ 338

చరియింపన్ జగ దేకమాత సకలాశ్చర్య ప్రభావంబు లు
ద్ధరయై చూపె; నిరీశ్వరుల్ ప్రకృతినెందున్ స్వీయసంవర్ధనా
ర్థ రసాలంబ పదార్థమాత్రముగ నాత్రంబంది తద్దానికిన్
వెరవంబోక చరించి మ్రందెదరు నిర్వీర్యాత్ములై తల్లి చే॥ 339

అది మరుగై నచోట చట నన్నియు నెత్తగు వృక్షముల్ శుభా
స్పదమగు దానిఁజేర నట పచ్చని నున్నని చట్టుబండ లం
దెవకు సుఖంబు గూర్చుచు మహేశ్వరుఁడుంచిన నీటితొట్టెనాఁ
గుదురగు పట్టు కన్నడును గుండియ పొంగయి నీళ్ళుపాఱఁగ॥ 340

మొల లోఁ తుండనొ యుండదొ

జలజల మని నీరుపాటు చప్పుడు వినుచు॥

జలరూప శివుని దలఁచుచుఁ

గలరుతములు వినుచు నొడల గగురుపు పొడమ॥ 341

చని యచ్చోటను నిలబడి

కనుచుందువు కదలుచున్న కమ్రజలముల॥

నిను నీవు నిలువరించు కొ

నను జాలక యవశతఃజని ననవలె నగుచు॥ 342

ఆ తొట్టియ జలములలో

నే తొలి మీనంబువలెనొ యెగిరి మునుఁగుచు॥

మూతలువడ నీ కన్నులు

లోఁతులలో మునింగి జగము లోఁతు ల వెల్ల॥ 343

తెలిసిన యటు తేలెడువట

తెలియదు కాలమ్ము తనువు తెలియదు చుట్టుం
గల వెవియును దెలియవు

తెలియుదు నిను నీవె తెలిసి తేలెడుపూవై ||

344

అవి జలమ్ముల యమృత రసాయనములు

అవిదితాదిక భవరోగహరణ దక్ష

పటు మహాషధసార జీవనములగును

క్రోలు మవ్వాని నిఁక నీవు ట్టు తెఱుంగవు ||

345

సిద్ధతీర్థంబు లోషధీసిద్ధి కలవి

సిద్ధులయ్య తీర్థముగఁ బ్రసిద్ధికాంచె

నెందఱో సిద్ధు లిటనుండి యివియక్రోలి

సిద్ధినందిరి నేటికిఁ సిద్ధి నొసఁగు ||

346

ఆకలి దప్పి యెఱుంగని

యా కోవిదులందు మునిఁగి యమృతాశనులై

యాకోసయందె తిరిగిరి

యాకులు పూవులు ఫలములు నన్ని యెఱుంగుచు ||

347

అది భూమికి భూషణముగ

విదితాత్ముడు కాలుఁ డొసఁగు వెలగల నగయా

పదిగజముల మేర కలదు

పొదలుఁ బదివేల రత్నములు పూవులుగా ||

348

చిన్నిచిన్ని పూలు పొన్నారి పూవులు

రకరకాల రంగురైక తొడిగి

కన్నెపిల్ల వలెను కలకల లాడుచు

చూచుచున్న కొలఁది సొగసు చిమ్ము ||

349

దానిఁ ద్రొక్కిగాని దాటిపోవగరాని

క్లిష్టమైనగతిని ఖిన్నులగుచు

తాఁకకుండ నేగఁ దలపోసి తలపోసి

వెనుక కేగి దారి వెదకి వెదకి॥

350

అఖండ బిల్వము

చాల సేపైన తర్వాత సాంద్రవనిని

జొచ్చి యచ్చటి వృక్షముల్ చూచుచుండ

నొక్క యద్భుతంబైన యనోకహంబు

కాంచి శ్రీసూక్త కథితాగమంచు నెంచి॥

351

నీడ నిలుచుండి దాని మన్నించి రెంతో

అది వసస్పతి సూర్య వర్ణాంచితంబు

సర్వ సంధాత్రీ జనని వృక్షంబుగాగ

జన్మ మందిన దనుచు విస్పష్టమయ్యె॥

352

తత్ఫలమ్ములు తపసుచేఁ దరిమివై చు

మాయచేఁ గల్గు లక్ష్య్యంతరాయములను

భక్తి సేవించు వారి కే పట్టునందు

లే వభూతియు నసమృద్ధి రావురావు॥

353

అట్టి వృక్షంబు బిల్వమా నట్టి యిదియు

బిల్వమే యగు ఫల మట్లె పిల్వ నగును

పత్రములు చూడ వింత కన్పట్టు చుండె

సర్వ సాధారణంబైన జాతికాదు॥

354

అంద టెఱిగిన జాతి బిల్వాగమందు

మూడు పత్రమ్ము లొక దళమ్ముగను నుండు

నే దళమ్మున కదియె యట్లే త్రిపత్ర

సంయుతమ్మయి యుండు వృక్షమ్మునందు॥

355

ఇందు నట్లుండి యొక్కొక్క యీ నె నుండి

చిన్ని పత్రాలు మూడు కూర్చిన దళమ్ము

మీద నింకొక దళము నా మీద నొకటి

యిట్లనుసూత్యమగుచు నెన్నెన్నో కలవు॥

356

ఇట్టు లఖండ వృత్తి నొక యీ నెను పెక్కు దళంబు లుంటచే
 చెట్టు నఖండ బిల్వమని చెప్పి జగజ్జననీ స్వరూప మ
 న్నట్టులె భక్తి గొల్చెదరు హైమవతీ మహనీయ మూర్తియై
 చెట్టె సమస్తముం దెలుపు శ్రేయము లన్నియు నిచ్చు తానయై॥

ఈశ్వరుండు నాత్మ గురువని యిట్లు భిన్న
 మూర్తు లున్నను మూఁడు నా మూఁడు నొకటై
 యని వచించును బిల్వాగ మదియె దళము
 దళముపై దళముల గల తత్త్వమేమి? 258

త్రితయ సంయుత దళము లదేకమాన
 సాగి వచ్చుట తెల్పును సంప్రదాయ
 మెపు డవిచ్ఛిన్న వైఖరి నిల్లెసాగు
 నరుగ వచ్చు యుగాలు సృష్ట్యాది నుండి॥ 259

అమ్మ మనువున ఖండత్రయం బఖండ
 మై యనుసూత వైఖరి హీ మనంగ
 తెలియ వచ్చును త్రితయమున్ దెలిసి వచ్చి
 తెలియ రానట్టి వేమి దుర్ధి తొలంగి॥ 360

అమ్మయే యమ్మయే యీ మహాగ మమ్మ
 యే యఖండ బిల్వదళము నీయగా శి
 వాంగ మాలింగితం బగజాంబ చేత
 నన్న యానంద మగునట యభవునకును॥ 361

కల దిచట విధి నిత్య సంకల్పమం ద
 ఖండ బిల్వకాననము విజ్ఞాన వినుత
 త్రేత్రమని చెప్పుచుంట విశిష్టమగును
 పూర్వ మీ చెట్టు లంతగాఁ బర్వేనేమి॥ 362

ఇప్పుడి వేయిలింగ మహీస్థలాన
 నచ్చు టచ్చుట కనిపించు నంతె మరల

భైరవుని కోస యందు లభ్యంబు లగును
పెంచుచుందురు గుర్తుగా నెంచి గుడిని॥

363.

కరువు దీరంగ శ్రీమదఖండ బిల్వ
కాననావాసి యయిన శ్రీకాళహస్తి
శివుని నీ బిల్వదళములఁ దవిలిగొలుచు
వార లెల్లరు శివుతాట సారమగును॥

364

కల వచట నొక్కచోట నఖండ బిల్వ
వృక్షములు కొన్ని యొకచోట పెంచినట్లు
లందు నడిమి వృక్షము మూల మందు వార
లధి వసించి ధ్యాన వశత హాయి గనుచు॥

365

చాల సేపుండ రమ్య దృశ్యంబు లెన్న
మనసునం దోప వారు నిమగ్ను లైరి
అదియె కైలాస మెంత భాగ్యమొ చూడఁ
గలిగి రవ్వారు బొందితో మెలఁగినట్లు॥

366

తాము ప్రమథులె శివదూప ధారులగుచుఁ
దిరుగు చుండిరి స్వామి నిదేశములను
పార్వతీ పరమేశ్వరుల్ స్వస్వదేహ
ధారణమ్మున నిర్వూరై చేరియుండి॥

367

శివుఁడు శ్రీదుక్షిణామూర్తి శిష్యయగుచు
పార్వతీదేవి శుశ్రూష పరతనుండె
నన్న యట్లుగ తోచె మహాత్ముఁడపుడు
శైవ మంత్రార్థ వివరణ నలుపుచుండె॥

368

ఓమని యొంకార ముచ్చరించుటలోన
నాద మం దైక్యమై భేదమడఁగ
శంఖమ్ము పట్టెనో స్వామి యన్నట్లు త
న్నాద మయత భవనములు తేల

పార్వతీ దేవితోఁ బరివార మంతయుఁ

బరమమా శ్రద్ధఁ దత్పరత వినఁగ

ప్రణవ సహితమ్ముగాఁ బంచాక్షరిన్ విష్ణి

స్వామి వ్యాఖ్యానించు సమయమందు

దేవి చెలికత్తెతో నేదియో వచించె

సంతియే స్వామి దేవి సర్ధాంగిఁ గనుచు

పుడమి మానుషవై పుట్టి విడువ కెపుడు

దీని జపియించి ననుజేరి దేవి వగుము॥

369

అచట దక్షిణ కైలాస మందు నీదు

మూర్తియె యఖండ బిల్వమై పొడమి యున్న

దది శుభప్రద వృక్షమయ్యది ప్రియమ్ము

దాని ఛదముల మంత్ర యుక్తముగ నొసఁగి॥

370

వాయు లింగంబు గొల్వ శాపంబు తీఱు

ననియెనో లేదొ శివుఁడు తా మనుజ దేహ

మంది పార్వతి శ్రీకాళహస్తి పతిని

సారిది నర్చించి జ్ఞానప్రసూన యయ్యె॥

371

తల్లి చేసిన పూజ తత్పరతఁ గనుచు

గురువు శిష్యుండు వెలికి రాకుండ నల్లె

ప్రియతమాఖండ బిల్వ పత్రిని మునింగి

ప్రీతి నందెడి శివులహో వెలుఁగుదు రదె॥

372

అన్న యట్లుగ నుండి సహస్ర లింగ

వర పురస్థిత స్వామి కై వారములను

గొంతులను కల్పఁజాలి వికుంఠమతులు

సర్వగతులైన యట్లె విస్పష్టమయిరి॥

373

బొంది ప్రతిబంధ మగునె విభుఁడు శివుఁడు

హృద్గుహావాసి యజ్ఞాన వృత్తి నడంచి

కోటి సూర్య ప్రభాపుంజ గురు మయూఖ
జాలము విశ్వమున వెదజల్లునపుడు॥

374

శివుఁడు శివుండన్న శివుఁడెవ్వఁడో యన్న
ఈ దేహమున నున్న జీవుఁడే నయ్యా!
హృద్గుహవాసియై యే మెఱుంగని యట్లు
లన్నింటి నడపునది యాతఁడే నయ్యా!
దేహేంద్రియాది సంఘాతమంతయు జడము
శివుఁడు లేకున్నచో శవమె యగునయ్యా!

శివుఁడె మోహంబంది జీవుఁడై నట్లుగా
చెంది దేహాలలో చిక్కుకొనునయ్యా!
తాను శివుండన్న తత్త్వమ్మునే మాని
జీవభావాన సంసారియగు నయ్యా!
జీవత్వ మిది భ్రాంతి శివుఁడె నే నని తెలిసి
శివుఁడై విముక్తుడై చిమ్ము వెలుంగయ్యా!

375

మ యూ ర తీర్థ ము

వేయి లింగాల కోనలో వెలికి రాక
వాయు లింగంబు దెసకుఁ బోవలయునపుడు
స్వామి కై లాస శైల గర్భంబునందు
దాచీ యుంచిన విభవ సందర్శన మగు॥

376

ఇప్పుడటు పోవు నెడల యోగీంద్రులైన
స్వామి పెన్నంటి చనుట సంభవమె యగును
స్వామితో యాత్ర స్వామి వై భవము గనుట
రెండునున్ స్వామి నర్చించు రీతులే యగు॥

377

అయిన నొక రీతి నుండి రీత్యంతరమున
యనసు విభవౌట సంచరింపంగఁ గలదు

పాంచ భౌతిక తనువట్లు పలు స్థలముల
నొక్క కాలాన సమకూడి యుండలేదు॥

378

వారి కాయమ్ము లేమొ యాత్రారిరంస
నతనితో నుండి యేడేన కరుగుచుండ
మానసము లేమొ కోన మర్మమౌటుంగు
దారిలో బడి పర్వతాంతరము చొచ్చె॥

379

జీవుఁ డెవండుగాని నిజ జీవిత మందున ధర్మ వర్తనం
జ్ఞ విహరించుచో విధి వశాగత రమ్య శుభంబు లబ్బుచో
నే విధి హర్ష మందు నన నెంత విరాగియు వర్ష వేళఁ గే
కీ విహంగంబు పింఛము నొకే పరి విచ్చిన చందమయ్యెడిన్ ॥ 380

తాకిక లబ్ధికే యెడద లాస్య మొనర్చును మోదనామక
ప్రాకట నీల కంఠము చరన్మధు సేవన చంచరీకమై
శోక విహీనమై చెలఁగు శుద్ధ హృదంబుజ మన్న యప్పు డీ
లోకము నందె దివ్యమగు లోక సుఖంబు లభింప నెట్లగున్ ॥ 381

వే శివలింగ కోనబడి వేదగిరింద్రము కేంద్ర మట్లుగా
వాసిగడించు పుణ్యజల వర్ధన నిత్యమనోహరార్థ సం
వాసిత దివ్య తీర్థమును వారక చేరి మయూర తీర్థమే
చేసిన పుణ్య మంతయును చెంది లభించిన దంచుడెందముల్ ॥ 382

పిండులు గట్టి పింఛములు విప్పి యొకించుక యేని సిగ్గుతో
నుండక యెవ్వరే మనిన నుందుము మే మకలంక మోదమై
మొండగు హర్షమున్ ముడిచి మెప్పును దెబ్బకయుంట మేలొకో
నిండు ముదంబు తెల్పద మనేకము నేకమునైన గుండియన్ ॥ 383

అని తమ తత్త్వమున్ దెలుపు హరి మయూరము లట్లే కానలోఁ
గన నగు రాసలీల యనగా ముదమంది విలాసలాస్యమై
యను పద మంచలై నటు విహాయన వీధి చరించి మించుచున్
దన కొక యున్ని లేక విదితంబగు లోకము తానె యయ్యెడిన్ ॥

శైల శృంగాగ్ర సంచాలకం బొకటైన
కడిమి పూచెట్టుపై కదలు నొకటి
పున్నాగ శిఖరంబు పూని యొక్కండైన
మా కంద తరుశాఖ మలయు నొకటి

శూలమ్ము పై నిల్చు శూరుడా యన్నట్లు
తాళద్రుమాగ్ర చిత్ర స్థలంబు
భూచారి కా దిద్ది భేచరుం డెవ్వఁడో
వచ్చె నన్నట్లు దివ్య స్థలంబు

నెన్ని కొని యెన్ని యెన్ని గిరింద్ర మందు
నున్నవో యున్న యన్ని మయూరములును
నొక్క పరి తోచె నన డెంత ముబ్బిపోవు
కాననము కాననగు నీల కంఠ మయత॥

385

ఈ కొండ గుండెలో లేకుండునే వర్ష
మెల్లప్పు డుండు మహి వినోది
నిండైన సెలయేళ్ళు నిర్మలాంబువులతో
నిత్య స్రవంతలై నెగడు నిచట
పృథ్వీ గతాఖిల వృక్ష సంతతి యిందె
గుది గట్టి మొలిచె నిక్కువ మెటింగి
సీతావిహీనయై చెలఁగు నీ దేశానఁ
జూపట్టు నెట్లే యశోక రాముఁ

డొక్క పరి దీనిఁ జూచి యిందుండి కొంత
సేపు తల్లియెదపయి నిశ్చింత నున్న
శాంతి గని చన్న వాఁడు నిరంతరంబు
దాని యందే రమించు సిద్ధ వరుడగుచు॥

386

మిథ్యగా నైన గగనాన మిళితమయి యె
నీల వర్ణంబు తోచు వనీ వనస్థ

నైల్య మిది యెల్ల గగన జన్మకును మూల
మైన నీల కంతుని కంత మందె పొడము॥

387

చిక్కన పల్కునై యదియె చిత్ర విచిత్ర విశేష వర్ణన
మృక్క-మనీయ మోహన విహంగము గాగ సమాన నామమై
నిక్కి చరించు నయ్యది వసీ విహంగంబుల మేలు బంతి యశా
శుక్కు-వ యేమి స్వామి యగునేమొ యనన్ బనిలేదు స్వామియా॥

ఆకాశమై శిఖాభరమ్ముగ భుజంగా నీకముల్ మీఱి రా
నే కొంచె మైడ మీఁక వాసుకి భుజంగేంద్రున్ గలాపమ్ముగాన్
జేకొంటై ప్రణవోపదేశమనగాన్ క్రేంకారమున్ బూని సు
శ్రీకంబై న మహాద్రి సంగభవ ఘన స్థితక్షణ ప్రీతిమై
నైక ప్రక్రియ నాట్యముల్ జలుపు దీవ్యస్థిల కంతంబహా! 389

శుభ్రదేహుండు మల్లి కార్జునశివుండు
కంతమణి గాగ లోక రక్షణకుఁ బూని
కప్పం గొని తెచ్చుకొనియె నజ్ఞాన మదియె
నయ్యదే సృష్టి కంతకు నాది యయ్యె॥ 390

ఆదిలేని యవిద్యయే యఖిల విశ్వ
సంగభవంబున కాదియా; సంగభవించె
నా కసమె యాత్మనుండి యనంతరంబు
వాయువున్ వహిం జలభవుల్ వరుసఁ బొడమె॥ 391

స్వామి కంత ప్రదేశ భాస్వన్మయాఖి
మూలికాజాలయా పెను మచ్చ నుండి
పొడముటం బట్టి గగనమ్ము పుడమి వారి
కెప్పుడుకా గప్పుగాగ మోహింపఁజేయు॥ 392

లేని లోకాల రక్షణ కై న హాల
హాల గరళ పాన పరమ సాహసము మూల
మా మహామహు నజ్ఞాన మగును కాదె
యయ్యదే మూల మయ్యె సమస్తమునకు॥ 393

దాని కంటెను ప్రియము నీకైన లేదు
కంత కాళిమయే కాళికా సతియొకొ
హే మహాకాల! కాళహస్తీశ! దేవ!
పరమ గహనంబు నీదు నిర్భర చరిత్ర॥

394.

తెల్ల తెల్లని స్వామి వై నల్ల పిల్ల
ప్రేమ వలలోన బడిన మృద్వీక మతివి
సంహరింతువు జగతి వాత్సల్య మూని
రుద్రుడవునీవే! కరుణా సముద్రుఁ డీవే!

395.

కాలకూటమ్ము నమృతమ్ముగాగఁ జేయు
మహిమ నీ యదియే సర్వ మంగళ యగు
నమ్మ మాంగళ్య మహిమగా నవధరించి
సర్వ లోకమ్ము లూర్జితో త్సవమునందు॥

396.

ఇర్వురేకాత్మతా మహేశ్వరాఖ్య
ప్రథమ దాంపత్య జాత విశ్వమ్మునందు
సర్వమున్ మాయ సత్య మీశ్వరులు మీరె
ద్వంద్వ మనరాదు మిమ్ము నద్వైత మగుట॥

397.

మాట లోటమి చెంది సంభవము కావు
మనసునన్ సిగ్గు పడుచు నమస్కరించి
యడఁగి యే పోవు నప్పుడా యంతరంగ
మందు జ్యోతిషాం జ్యోతివై యందె దీవు!

398.

నత సుజనావనా! భుజగనాయక భూషణ! వ్యాఘ్రచర్మశో
భిత! గజ చర్మధారి! కర వీర మృగగ్రహ! కామితార్థదా!
నుతకృతి! సత్కవీంద్రవ్రత! నూతన మా గిరి చుట్టి వచ్చు స
త్కృతిని ద్వితీయమా పదము తీర్చితి విట్టులు నేకృతజ్ఞుడన్ ॥

399.

నమనము నాకమున్ నగవు న్యాయము న్యకృతి నారకంబు నా
మము నవనీతరూపము నుమాపతి నీవును నేను నాది యా

నమమ విశాల భావమును నాట్యము నాటకమున్ నవీన భా
వమును నగంబు నైజము నవంనవ మానస మీవెయో శివా! 400

నీవు సముద్ధరింపఁ గరుణించి సహాయము చేయనెంతు వీ
జీవులు నిన్నులాగి తమ చేటునకున్ బలివెట్టఁ జూతురో
దేవ! మదీయమా మనసు దేహము సర్వము వెల్లుమాత్రమై
నీ వగు వెల్లులోన గమనింపగ నీయక జేర్చి వేయవే! 401

తృతీయ పదము

మకార పదము

మహానీయా! మహానీయ దివ్యచరితా! మాహాత్మ్యమే నీవయై
మహాముం గూర్చెద వెల్ల లోకములకున్ మస్త్ర స్వరూపా! శివా!
అహమున్ వీడి రహస్యముం దెలిసి యేరై నన్ ప్రభామాన్యులై
మహితుల్ కాగల రీశ్వరున్ నిను భజింపం గల్గు ధన్యాత్ములై॥

మమత విసర్గ మం దగుట మంచిది యంచు నెఱుంగఁ జెప్ప నీ
మమతకు సంతమున్నదె నమ శ్శివ సుందర మూర్తి నే! మదీ
య మని రవంతయున్ గన నిదంతయు స్వామి! త్వదీయమే యగున్
మమయను త్రోవయే నమమ మార్గముగా సవరించి పెట్టవే! 2

ఎంత చిత్రము దేవ! ఈ బ్రదుకు
అంతయును నీ మహిమ ఓ దేవా!

1. నా దన్న మొద్దన్న సరకానికే యేగు
కాదన్న విజ్ఞాని కైవల్యముం గాంచు॥
2. నీదై న యీ జగతి నాకేమి హక్కుండు
నేను నీ వైనచో సంతయున్ నాదెయకా॥
3. నీ నుండి నే వచ్చి నీవు కా దన్నట్లు
నేను వేటంటయే నీ మాయ యగు కదా!
4. అల వియత్తున నొక్క యర్కబింబం బుండి
జల ఘటంబుల పెక్కు చందాలుగాఁ దోచు॥
5. ఉన్న దొక్కండయ్య నుర్వి సనేకమై
భిన్న భిన్నంబుగా విహరించుటే మాయ!

మానవుడైన హేతువున మానదు దోష మటంచు నెంతు రీ
మానవుడే యెఱుంగ నగు మంచియుఁ జెడ్డయుఁగాన దోషముల్

మాననివయ్యుఁ దాఁ దెలిసి మంచి నెఱింగి తదర్థ మెంతయేన్
మానక యత్నమున్ సలుపు మానవుఁడే నిజ జన్మ ధన్యుఁడౌ॥ 4

కాక సరత్వ మందియును కానక మంచి యఘాత్ముఁడౌచుఁదా
వీక వివేకమున్ దఱిమి వీడక నే నరుఁడౌట చేతనే
పోకలఁ బోవుచుంటి నిది పోలును నా కని తప్పలన్నిటిన్
ప్రాకట వైఖరిన్ సలుపు వాఁడు నరుండగు దేహమాత్రతన్ ॥ 5

ఆకృతి యందు మానవత యైన ప్రయోజన మేమి తత్తనూ
స్వీకృతి నున్న జీవుఁ డెది చేసి జనించెనొ యెట్టి సంస్కృతిన్
జేకొనెనో మఱిప్పు డెది చేయునొ దానిని బట్టి కాదె చీ
కాకు తొలంగుటో మఱియు కష్టములన్ బడఁబోవుటో యగున్ ॥ 6

అన్నిటికంటె వింతయగు నాకృతి మానవుఁడైన వ్యక్తి కె
న్నెన్నో నిపేధముల్ విధులు నేర్పడి యున్నవి మానవత్వ మా
యన్నిటి శ్రద్ధతో సలిపి నప్పుడె పండును దేహమాత్రుఁడైన
యున్న యెడన్ నృశంసుఁడగు నొప్పునె? పేరునకైన చాలునో? 7

సారమునందు మానవత సాధ్యము, సిద్ధము కాదు; నిత్య సం
స్కార పర్వత మొప్పి విధిశాస్త్ర మెఱింగి తనంత తాను త
చ్చీరమణీయ శాసనము శీర్షమునన్ నహియించి సంస్కృతుం
డైన ఋభులోక మందని పరాత్మత నందెడివాఁడు కావలెన్ ॥ 8

వాఁడగు మానవుండు నిలబడ్డ విధంబున కద్దిదీటు, కాకయే
వాఁడు యథేచ్ఛ నేగి సరభవ్య శరీరము భుక్తి మాత్రకై
వాడునొ వాని కడ్డమగు పడ్డకు నేమి విభేదముండు? కా
పాడి సరత్వమున్ బెనిచి పట్టిన పట్టున ముక్తిఁ గాంచనౌ॥ 9

మానవదేహ మన్యముల మాదిరి కాదు, విశిష్టమైన, ద
ద్దానికి సంస్కృతంబగుట తప్పదు, స్థూలము కాక సూక్ష్మమున్
దానను కారణాఖ్యమును దాగి వివేకముతోడ మూఁడునున్
మానక నిత్య సంస్కారణ మాన్యతఁ గోరుచు నున్న వందుచే॥ 10

పుట్టిన దాది మానవుఁడు బుద్ధిని కల్గి నరుండ నేను నా
పుట్టువు నాకు దేశమును బూని భవాద్ధిని దాటి సంస్కృతిక
ముట్టని బ్రహ్మమై నిలువఁ బుట్టిన, దా పరమార్థ సిద్ధికై
గిట్టెద నంతెగాని యడఁగింతు నె యూరకయంచు నిల్వనా॥ 11

ముక్తి యొకండె లక్ష్యమగు మోహన శీలి మహాత్ముఁ డమ్మహా
వ్యక్తి జగద్గురుత్వ పద మంది నతుల్ గొను సర్వజాతిచే
రక్తి స్వకర్మలక నిలిచి శ్రద్ధ మెయిక్ బరమేశు భక్తితో
భుక్తికి ముక్తికి గొలుచు పుణ్యుఁడు పూజ్యుఁడె యెల్ల వారికి॥ 12

అటు నిటు కాని మానవుఁడె హాని కరుండగు జాతికెప్పు లం
పటత పశుప్రవృత్తికిని బాల్పడు లొక్కటె కాక మాన వో
దృఢ మతి స్వార్థ లబ్ధికయి వక్రపథంబున బెట్టి దానవుం
డటులె తెగించి క్రూరుఁడయి హానిగనుక్ మతి హానిగూర్చెడిక॥ 13

చెడియును మంచికి దిరుగు చిత్తము లుండక పోవు నీశ్వరుం
డెడపక సాయమైన యెడ నెంతటి దుష్టులొ మున్ను నంతకు
గడచిన శిష్టు లొట యును గద్దు స్వబుద్ధిని పాపచింతలక
బెడసర మొప్ప నిల్చి మను వీటిడికి గతి యెట్లు కల్గెడిక॥ 14

మయూర వృత్తాంతము

శ్రీ సుహంసుండు కేరళ దేశవాసి
యుత్తమ ఖ్యాతి గన్న విప్రోత్తముండు
పూర్వ పుణ్యముతోడయి సర్వభాగ్య
ములు వరింపంగఁ బంచలక్షలు గడించె॥ 15

అతని కొకండె పుత్రుడభియాతి మయూరుండు గాగపుట్టె జీ
వితమిది విత్తువంటిదయి వృక్షము వృద్ధినిబొంది పిందె గ
ట్టి తన నిజస్థితిన్ దెలుపుటేగతియాను శిశుత్వమందు స
న్నతి గనునంత మాత్రమున నోరుద్రవించిన నెండమావియా॥ 16

ఒకఁడె కుమారుఁడైన పిత కున్న యొకండును సర్వలోకమై
సకలము వాఁడ యన్నఁబలు సాగుట సాజము వానికై సుహం
సకుండు పొనర్పకున్నది విశాల జగత్తున లేనలేదు కో
రకయె సమస్తమున్ దొరక రక్తుండు పొందని దెట్టులుండెడిన్ || 17

జనని గతింపఁ దండ్రి తను జాతుఁడె సర్వముగాగ నెంచి హె
చ్చిన ధనసంపదన్ వెనుక చేయి యొకించుక చూపకేది మె
చ్చిన నది తెచ్చి యిచ్చి తన చిత్తవినోదము సాకుచుండ నా
తనికిఁ గొఱంతయేమి వినుతంబగు మానవతన్ మనందగున్ || 18

అగునగు నైనగాని బ్రదుకట్లుగ సాగదు యశావనంబులో
నగణిత సంపదన్ మునిఁగి యాడిన దాటగ సాకుచుంట వాఁ
డగపడె సర్వదుర్వ్యసన హారుల మైత్రికి వారితోడిదే
జగముయి మానవత్వమునె చంపికొనెన్ బులిఁ బాము మించుచున్ ||

జనకుఁ డొసంగు చుండినను సంపద సర్వము చేతికందినన్
దనకింక స్వేచ్ఛయా జనకతన్ వహించిన యంతమాత్ర నా
తనికి విశేషమేమి? తన తన్వినిగూడి సుఖంబునందె నే
జననము నందితిన్ దను వొసంగెను నాకని సేవకుండనే? 20

మునుసలి యయ్యు ద్రవ్యమన మోహము పెద్దయి తాళపుంజెవిన్
వదలఁడు దేనికై న నిలువంబడి నోర్విడి చెప్పికో వలెన్
గదుమని మాట నిక్కువమె కాని యిటుల్ కొనసాగుటెట్లు? నా
కదనున పెద్దమొత్తముల యక్కఱ పట్టిన నీయగల్గునే? 21

ఎప్పటికైన చచ్చుటది యెట్లును తప్పదు ప్రాణ మెట్లునున్
దప్పెడిదే తనంతఁ జనుదాక నెటుల్ సహించియుందు? నేఁ
దప్పగఁ జేసి నట్లయినఁ దాళము చేతికివచ్చి తోఁచి న
ట్లప్పటమైన స్వేచ్ఛ నడయాడగ వచ్చును, చేయుటెట్లాకో? 22

రాతిరి పాలు త్రావుగదరా విషముంచుము కొంచె మంతయే
రేతిరి రేతిరే తనువు ప్రేతమగున్ దెలవారి నంతటన్

బ్రాతిగ పాము కాటుగొనె బ్రాణము పోయిన దంచు నేడ్చుచో
నా తెలివిన్ జగమ్ము నను నమ్మును నమ్మక యేమిచేసెడిన్ || 23

తలఁచి మయూరుఁ డిట్లు తన తండ్రిని జంపెను పాముకాటుచే
విలవిల తన్నికొంటయును వెజ్జను మంత్రము వ్యర్థమౌటయున్
వలవల నేడ్చుచున్ దెలిపి బంధుజనమ్ముల నమ్మజేసి యె
ట్టలొ దహనం బొనర్చెను కడుంగడు దుష్టతదైత్యు మీరుటై 24

జగతి నెదేనియుం జరుగఁ జాలదు వ్యర్థముగాగ దేనికిం
దగినది దానికుండు విదితఁబగు కాదు మఱొక్కవేళ న
ల్లెగబడి దుష్టుడైన మతిహీన మయూరుఁడు కన్నతండ్రి ప్రా
ణ గతికి హేతువౌ నతఁడు న్యాయముగా నెవఁడౌను పుత్రుఁడా! 25

పుత్రుఁడు పుట్టి పున్నరకమున్ దరియింపఁగఁ జేయునంచుఁ దా
పత్రయ వీడితుండయిన వాఁడు తలంచుటెకాని వేఁడు తాఁ
బుత్రుఁడుగాఁగఁ బుట్టినొ స్వబుద్ధి నెఱుంగుట సాధ్యమౌన యే
శత్రువు పుట్టెనో సుతుమిషన్ గడతేర్చె విషమ్ము పెట్టుచున్ || 26

కోమలి కూతురున్ గొడుకు కోటి విధంబుల బంధుజాల మం
దే మెయి వారు నెల్లరును నేదొ ఋణమ్మును బట్టియే యటుల్
ప్రామి సమీపవర్తులయి వారి ఋణంబులు తీర్చికొందు రా
బామున కంతె బంధమగు వారికి నైపడి చచ్చుటెలాకో || 27

అదియే మాయ మహారి పుత్రుఁడయి మోహాబ్ధి సుహంసున్ బడే
పది ముంచెత్తి సుతుండెయకాననుచు దుర్భ్రాంతిన్ మునుంగన్ మహా
పదకున్ బాల్పడఁజేసె పార్థకమునన్ బ్రాణ ప్రయాణంబు త
ప్పదుగానీ యిటులాట కేమియననౌ ప్రారబ్ధ మట్లెంచనౌ || 28

అతఁడు సుహంసుఁ డౌటయును నాతనిబిడ్డ మయూరుఁ డౌటయున్
కతకని కల్పితంబయిన కట్టుడుపేరు లటంచు నెంచ రా
దతనిని పుత్రునిన్ జతకునైన సహస్థితఁ దద్విరోధమున్
జతపడఁ జెప్పఁజాలు సరస్వతియ ముఖ్యవిహంగ నామముల్ || 29

హంస విహంగజాతి కడు స్వచ్ఛము తెల్లనిపిట్ట క్షీర సీ
రాంశ విభాగదక్షము దివాకరు నాత్మనుబోలి తెల్పు త
త్వాంశ సమేతనామము సుహంసుఁడు సార్థక నామధేయుఁడై
శంసితుఁడయ్యు లక్షలకు శాసకుఁడౌటయె చిత్రమయ్యెడికా॥ 30

అంత విశుద్ధునుండి పరమాద్భుత వైఖరి సర్వమోహ వి
భ్రాంతుల కాకరం బయినవాఁడు మయూరుఁడు పుట్టెవితయా
వీంత సరాత్మనుండి ప్రభవించును లోకము రెంటికెంత త
త్వాంతర మట్టులే యిచట స్వచ్ఛత వర్ణత గోచరంబగుకా॥ 31

ఎంతటి మంచివాఁడయిన నేమి ధనమ్మునుగూర్చి పెట్టినకా
స్వాంతము భీతికీ నిలయమాటది యెల్లును తప్పదా భయ
భ్రాంతులు పుత్తునింబడియె వచ్చుటయుకా సహజంబె స్వీయ పి
త్రంతుకుఁ డంత నెట్టిఁడగు నాతఁడెదేనియుఁ జేయఁగలెడికా॥ 32

బహుధన మబ్బె ప్రాయము నవంననమయ్యె స్వతంత్రుఁడింక వాఁ
డిహముసఁ జేయలేనిదని యెక్కడనుండును శుద్ధహంసయై
గృహమున నున్ననుకా నిలుననీయదు లోకము చిత్రవర్ణుఁడై
విహరణ శీలియైన నదవీయసియా నరకంబు వానికికా॥ 33

నటవిట గాయక గణికా

పటల మ్మొక టతనివెంటఁ బాయక యుండుకా॥

పలు రంధ్రయుత ఘటమ్మయి

జోటజోట ధనమెల్ల బాటుఁ జూచునె వెనుకకా॥ 34

ధనమొక హద్దు దాటునెడ దానికదే తెగహెచ్చు మూట క
ట్టినయది యట్టులుండగ గడిందిగ పిల్లలబెట్టి వృద్ధియా
దినదిన మెంత ఖర్చయినఁ దీటదు తద్వ్యవహార వేత్తయా
ధని కది యక్షయంబగును దానికినై యతఁడన్ని చేసెడికా॥ 35

జనకుని జంపి సంపదకు స్వామిగనైన మయూరుఁ డద్ది త
గ్గని సినలైన యూటయగు గట్టి పరిశ్రమచేసి దానికై

వెనుకకుఁ బోక యెందఱనొ వెన్నుల బాకులదూసి చంపి కూ
ర్చినది మరెంతో యకాట నట చేటును బొందక విప్పె తూములకొ॥
జూదము పానముకొ నెలఁది శూన్య మొనర్పగఁ జాలు సంధ్రముకొ
కాదని వాఁడు మూటికిని కంకణ దీక్షితుఁడయ్యె నై ననుకొ
జూదము వానికికొ గెలుపుచూపి నముద్రపుపోటు పెంచె మ
ర్యాదలు దాటి కామినుల నందె త్తణత్తణ నూత్న కాంతగా॥ 37

ఆలును బిడ్డయంచుఁ గనఁడాయె నిరంతర భోగమూర్తియై
రేలుఁబవళ్ళు నిర్ఘరిణి రీతిఁ గడుకొ వడి దూకి పోవ దు
శ్శీలున కేఁబడేండ్లయిన సిగ్గునువీడి యతండు ప్రేయసికొ
గాలిని దేల్చుచుకొ జనియెఁ గాళికి గంగను మున్గి తేలఁగకొ॥ 38

మోహ మదెంతచేయుఁ బెనుమూటను వెంబడిఁ గొంచుఁబోయె ని
ర్వాహిత వానిస్వారి గొనివచ్చి పవిత్ర సురాంబు వాహినీ
గాహనమైన పిమ్మట నెగాదిగ వారుణిపోసి మత్తుఁడై
దేహ మెఱుంగనట్టి యెడఁదీసి ముడికొ దన దారిఁ బోయినకొ॥ 39

బడ లెఱిఁగెకొ మయూరుఁ డెట నున్నది కన్నులు విచ్చిచూచెఁ బ్రే
ముడి ముడి జాటిపోవుటలు మోహము వీడి యెఱింగె నెట్టులో
యొడలి నగల్ కృపాపరుల యొద్దనుబెట్టి ధనంబుకై కొనెకొ
బడలుచు నిల్లు చేరికొనెఁ బట్టిన మైకము తీరఁ జింతిలెకొ॥ 40

కటకట కామినీ వశతఁ గాళికినేగెను గంగ మున్నె ను
త్కటమగు దుఃఖముంబడసెఁ గాంతయుఁ గాంచన మొక్కమాటుగా
చటుల తటిత్తులై విడిచి చన్న నిరాశ్రయ దుష్టవేశ నా
కటకట కాళియం దగుట కారణమేమొ విశిష్టచిత్తుఁడై॥ 41

ఇంతకుఁ బూర్వ మెప్పుడు నిదేమని యెంచని వాఁడు తా జరా
క్రాంతిఁడు నొట గుర్రెఱిఁగి కాయము భోగము మానవత్వముకొ
వంతలు వింతలై మదికి విస్మయముకొ గలిగింప “మృత్యు వ
త్యంతము మీఁదికికొ దుమికి నంతటఁ జేసెడిదేమి? తప్పనే॥ 42

చావకముందె యేమయిన సాధ్యము కాఁగలదేమో చూడనా
జీవిత ముఖ్యభాగ మిది చిన్నముగూడ సరత్వ మెంచకే
సేవితమయ్యెఁ బాశవము చేటగునే యదియెట్లు పుట్టినో
యావిధి నెల్ల కాలమును హాయిగ నుండును చచ్చునంతకు॥ 43

మానవుఁడైన నేను విసుమానముగా జనకుఁ వధించి బా
మకానని పాముకాటు కథ నల్లితి లక్షపతిత్వ మందితిఁ
మానని దుష్టకామమున మాగితిఁ ద్రాగితిఁ దోచినట్లై దు
ర్మానమునఁ జరించితిని మానవతఁ విడనాడి పూర్తిగా॥ 44

ఇటులె చరింపగా నయిన నీ తనువందుట యేల పోతునై
పెటపెట పెంటి మందలను ప్రీతిఁగనందగు నెల్లుబంటినై
లోటలోట త్రావవచ్చు మసలుఁ మన సంచును మంచిచెడ్డలఁ
గటకట కానవచ్చునను గాడియె వీడితి దేహ విస్మృతి॥ 45

వ్యసనము చూచి పంచకమునందు బలంబయి వ్యర్థజీవిగా
మసనము జేర్చు కాయమును మానవుఁడఁ స్మృతియున్న నద్దియే
వ్యసనము దై వధర్మదయలందు బలంబు గడింప ముక్తి కై
వసమగు జీవదృష్టి పరివర్తన మందుటె ముఖ్యమియ్యెడ॥ 46

ఇంతటి భ్రష్టు నన్ను నిపు డెవ్వఁడు కాచును చంద్రకుం డొకం
డింతినిఁ బెండ్లి యాడుమని యెప్పుడు చెప్పుచు నుండె వాని నే
సుంతయు లెక్కసేయక విశుద్ధుని దూరము చేసికొంటి నన్
భ్రాంతుని జేరఁదీయు నొకొ పాదములన్ బడి వేడి కొన్నచో॥ 47

చేసిన తప్పు లన్నిటిని చెప్పెద నిష్క్రమి చెప్పు మంచు ని
ర్వాసితు పాదపద్మములు పట్టి విడన్ బతిమాలి కొందు పే
ర్కొసిన వేదవేత్తయుఁ బురోహితుఁడుం గదా దారి చూపకే
రోసి పొకాలు మంచను నె రోయి సమృద్ధిగ నున్న దిప్పుడున్ ॥ 48

మనుజులె తప్పు చేయుదురు మానవతా మహిమంబు చేతనే
కనుగొని తప్పు దిద్దికొను జ్ఞానము నూనుదు రిద్ది నైజమా

మనసునఁ బుట్టు సర్వమును మాన్య మటంచుఁ దలంచుచుండు నే
మనుజుఁడు వాఁడు తాఁదిరిగి మానవతన్ గన లేఁడు పాపియై॥ 49

పశ్చాత్తాపము దివ్యమా దినుసు పాపం బెంతదైయున్న ప్రా
యశ్చిత్తమ్మునఁ బాపికోఁ దగును ధ్యేయం బూర్జితంబైన 'వై
పశ్చిత్తమ్మది లేకపోయినను తీవ్రమైన తాపమ్ముతో
వైశ్చల్యమ్మున సాధుమార్గమున నున్నంజాలు ముక్తుండగు॥ 50

ఉన్నటు లుండి మేల్కొను మయూరుఁడు చంద్రకు నింటికేగి హం
సన్న కుమారకుం డిటు గృహంబునకుం జనుదెంచు టబ్రమై
యన్న! యిదేటి రాకయని యాదర మొప్పుగ నాతఁడెంతయో
మన్నన చేయ భక్తిని నమస్కరియ పేరఁ బదమ్ము లటుంచున్॥ 51

“స్వామి! కృపాపరత్వమున సాకుడు నన్ను భవద్గృహంబు నా
యీ మెయి గాలి సోకి యఘ మేచునొ యేమొ క్షమింపుఁ డింతకు
మీ మును నిల్చు యోగ్యతయు మృగ్యము నా యెడఁ బాపకేలి కే
లా మహితానుతాప బహుశక్లధ చిత్తుండఁగానఁ బూనరే! 52

ఎప్పటి కప్పుడీరు హితమెంచి వచించిన బోధలన్నిటిన్
దప్పని త్రోసి పుచ్చితిని ధర్మమెఱుంగక దానవాత్మతన్
గప్పిన మోహమై నుడువఁగాని యఘంబులఁగోరి చేసితిన్
ముప్పున వచ్చి దిక్కనుచు మ్రొక్కెద నెట్లు సముద్ధరింతురో! 53

బాపన జన్మమెత్తితిని పాపపు మాటలు కట్టికొంటి నా
వీపును గోకి కొంటకయి పేనిన త్రాడుగ జందె మెంచితిన్
చేసిన కామధేనువయి సేగి యొకింతయు సోకకుండ పాల్
ద్రాపెడి తల్లి కూడనగు తండ్రికి నేనె విషమ్ము పెట్టితిన్॥ 54

పామని బొంకి పామునయి పట్టి వధించితిన్ గన్నతండ్రి నీ
బామున నేను చేయనిది పాప మొకం డెట్లనైన నుండు నే
ప్రేముడి మీరు చెప్పినను పెండిలి యాడను స్త్రీసుఖార్థినై
నే మము లన్నిటిన్ విడచి నిష్ఠుర వైఖరి సంచరించితిన్॥ 55

ధన గర్వమున దానపుండనయి నిందా శ్రోధ శాపాదికం
బును తెక్కింపక యెందరో మగలు నా ముందేడ్చ నవ్వారి స్త్రీ
లను భోగించితిఁ ద్రోవ కడ్డుపడఁ గ్రోలం జాలితిన్ బ్రాణముల్
కనకుంటిన్ మిను మన్ను నేటికిటు మొక్కన్ వచ్చితిన్ గావరే! 56

ఏబది యేండ్లు పై బడిన విప్పటిదాఁక నెఱుంగ ధర్మమున్
గూబయు గ్రుడ్డినై తనువు గూడున నింద్రియ తృప్తి నెంచి యా
లాబు శలాటు వం దొదుగు లాహిరి పట్టిన పుర్వునై దురా
శా బల వర్ధితాఘ చయ సాధమునం బడి యుంటినయ్యరో! 57

ఎంతటి పాపికిన్ నుడువునే కద శాస్త్రము నిష్క్రమిన్ ధనం
బంతయు గ్రుమ్మరించెద మహాత్ముడయన్ బడియున్న దింతకున్
స్వాంతము పట్టి పీకు బలు పాపము లన్నిటి నెట్టివై చు మా
గ్ధాంతర మేదియైన కలదా యని వేడగ వచ్చితిల్లుగన్ || 58

మీ ఋణ ముంచుకోను నను మీ సుతునట్లుగ నెంచి మీకు నే
స్తై రమణీయ వర్తనుఁడునై కృప సాకిన తండ్రిఁజంపు నీ
దారుణ వర్తనున్ దెలచు దారి మహాఘ మటంచు నెంచ కే
దారిని నైనఁగావ దయఁ దాల్పుఁడు నాపయి పాపమూర్తిపై || 59

చేసిన పాపమున్ దెలియఁ జెప్పిన పోవు నటన్న బుద్ధి మై
గాసిలి యున్న వాఁడటులు కంపము నందక ఘోరపాప వా
రాశిని గ్రుమ్మరించు నెడ ప్రాణము లన్నియుఁబోయినట్లై మ్రో
డై శిలయై వినన్ వినఁగ హావళినంది వడంకు దేహమై || 60

చంద్రకుఁడా పురోహితుఁడు శాస్త్ర విదాంపరుఁ డంతరంగ ని
స్తంద్రత చాలసేపెదొ విచారము సల్పి మయూరపాప వా
ర్ధింద్ర విశోషణ క్రియ లవేవియుఁ ద్రోవగ యెట్ట కేలకున్
మంద్రగళ స్వరాసఁ గరుణా మయుఁడిట్లని పల్కె వానితోన్ || 61

“శివ శివ! యెంత చేసితి విసీ హరుఁ డెంతటి పాపహరియై
దవ శిఖి కాలకూటములఁ ద్రావెడి వాఁడయినన్ దనూజుఁడే

తవిలి సమస్తమై మనుచు తండ్రిని చంపిన కావఁజాలునే?
వివరము గాగఁ జూచితిని విస్తృతశాస్త్రము నిష్కృతింగనన్ ॥ 62

అయినను ద్రవ్యమున్నదని యంటివి వెంబడి కొంచుఁబోవఁగా
నయిన విధాన మార్చికొని యాస్తుల నన్నిటి నేమి చేసెదో
పయనము చేయ సిద్ధపడి వచ్చినఁ బోదము కర్మభూమిలో
నయిన సమస్త తీర్థముల నార్తిహారున్ భజియించి వత్తమున్ ॥ 63

చేసిన పాపముల్ తెలియఁ జెప్పుటె వానిని త్రోచుమార్గ మా
గా సిలియైనఁ జెప్పితివి గాన తరింపఁగఁ జాలు దీవు నా
శ్రీశుఁడో పార్వతీ శ్వరుఁడో చేకొనకుందురె దానధర్మముల్
వాసిగ జ్ఞేత్రరాజముల వారక చేయుదుగాక యిచ్చమై ॥ 64

పాపము చేసి చేసినది పాపముగాఁ దలపోసి పాపికో
తాపము నందు వాఁడు పరితాపము చేతనె శుద్ధుడౌను నీ
వా పథమందు దై వకృప వాలితి విద్ధి శుభార్థమే యగున్
రేపె ప్రయాణ మన్న సవరించు కొనంగల వేమొ చూడు” నాన్ ॥

పుట్టంధుని కన్నొక్కటి
చట్టున విచ్చిన దనంగఁ జంద్రకుఁ డట్టుల్
నెట్టన తీర్థాటనమున
నెట్టగ నౌ పాపమన్న నియతి వచింపన్ ॥ 66

ఆ మయూరున కపు డెంతయో ముదంబు
కలిగెఁ దనతోడ నాతఁడున్ గలిసి వచ్చు
నన్న సూచనతో నేను గున్న నెక్కి
నంత యూరటన్ బొంది ప్రయాణమునకు ॥ 67

సర్వ సన్నాహములు నాఁడె సలిపె సతఁడు
చరము లన్నింటి నెంతయేన్ ధరకు నొప్పి
ధనముగా మార్చికొని యున్న ధనము నంత
వెంటఁ గొని పోవఁదగునట్లు పెట్టెబేడ ॥ 68

పదిలముగ సర్ది యాన సంభారములను
సత్వరము కూర్చికొని సుప్రసన్న మతిని
స్థిరము లన్నింటి బాధ్యత స్నేహితునకు
నప్పగించి రాబడి కూర్చి యప్పడపుడు॥

69

తాను తెలిపెడి తావున కేనినైన
పంపి యందించు నట్లు లేర్పాటు చేసి
కొని మయూరుండు చంద్రకాఖ్యునకుఁ దెలిపి
యనుకొనిన యట్లు మర్నాడె చనియె యాత్ర॥

70

నెమలి పురి నుండు కనులు నేత్రములు కావు
నేత్రముల వోలెఁదోఁచు సంతియ యటైన
చంద్రకునితో మయూరుండు సాగె యాత్ర
కానఁ జేయునె కనుగాని కన్ను నతని॥

71

కనునో కానదొ వెంట తోడుగ నెదో కావ్యంబుగానైన నొ
క్కని సాహాయ్యము పుట్టుగ్రుడ్డి కన నిక్కంబెంత ప్రోత్సాహ మ
బ్బునో తా నంతటి మోదముంగని పరిపుష్టాత్ముఁ డవ్వొడు కా
లిన దేహంబున వెన్నపూత యిడినట్లే సౌఖ్యముంగాంచుచు॥ 72

తన వెంటకా సు పురోధ చంద్రకుండు రాకా ద్రాక్షీర్థ యాత్రా రిరం
సను దివ్యస్థలు లెన్నియో కొలిచి విశ్వాసంబుతో నన్నిటన్
ధన దానంబులు పాత్రుతా జనుల కత్యంతంబు పొంగారు భ
క్తిని బ్రహ్మర్పణ బుద్ధి నిచ్చుచు నెటన్ దృష్టి గనం జాలక॥

చని చని చంద్రశైల మునఁ జల్లగ నుండుట నాగి దాపునం
గన నగు నాగలా పురముఁ గాంచె మహేశ్వరు భక్తి నెంచుచు
వినుతులు కంబళాశ్వతర విశ్రుతనాగులు తత్ప్రదేశ మం
దనితర సాధ్య దివ్య తపమంది శివ ప్రియులైరి సత్కృప॥ 74

74

అచ్చటఁ గూడ నాతనికి స్వాంతము స్వస్థత నందదయ్యె న
భ్యుచ్చయ పాప మించుకయు నూరట గాంచగ నీదు లోనలో

నుచ్చలి తుండుగా నగుచు నూరక దిక్కులు చూచుచుండ సం
పచ్చయ మొక్క మాటుగ నమజ్జను మాళిని నిల్చునట్లుగన్ 75

కనిపించెన్ మరిపించె దక్షిణ దిశాకైలాస మా కొండయే
యని యాతండ్ఱుగండు లోన నెదియో యత్యద్భుతంబైన మా
ర్పును దా నందిన యట్లుగానయి యితఃపూర్వంబు తా నెప్పు డొం
దని యానందము నంది మో మదియు నద్దంబట్లు చూపింపగన్ 76

కలకలలాడుచున్ నిలువఁ గాంచిన చంద్రకుఁ డేగుదెంచి వె
న్నెల వెలుంగుల్ పవిత్రములు నీ ముఖమందునఁ దోచునన్న నీ
కలుషము లెల్ల జాతినవి కామిత మిట్లు ఫలించె నంచు నే
తలఁచెద నీవు నిచ్చట నదాటున వింతయెదేని గాంచితోన్ 77

తెలుపుము నాకనన్ వికసదిందు సమాసతఁ జల్ల వెన్నెలల్
నలు దెస జల్లు మోము నయ నమ్ములకున్ గడు విందుఁ జేయఁగా
పులకిత గాత్రుడై యతఁడు “పుణ్యతమా! యిదియెల్ల త్వత్కృపా
కలిత సవార వింద సమ క్రమ హృదంతర మీను చల్వయిహా 78

నారకి నన్ను తీర్థ భజనమ్మని పేరిడి నా కి నౌ మహా
దారతఁ జూపినాడవు కృతజ్ఞుడ నీ ఋణమెట్లు తీర్తు? నే
నారయనైతి నింతటి మహత్త్వము కద్దని తీర్థ సేవలో
నూరక సంచరించుటని యుంటిని నేడె గ్రహించి తిక్కువన్ 79

ఎన్నో ప్రదేశముల్ తిరిగి యిక్కడకున్ జనుదెంచి నార మో
యన్న! రవంతయున్ శుభము లబ్బిన యట్లుగఁ దోపలేదు నా
చన్న మహాఘమంత యని స్వామిఁ దలంచుచుఁ దూర్పు దిక్కుగా
కన్నుల నుంచి బాష్పములు కాల్యలు గట్టగ నుంటి నంతలో 80

చూడుము చూడు మదై బహుశోభనమై కనవచ్చు మద్ది తా
నోడునె మింటి కన్నటులఘో మినుమిఁపెడి దాని చాయగా
నీడకు శ్రోశ పంచకమొ యింకను నెక్కువొ పెద్ద పర్వతం
బోడకు మోడ కన్నటుల నుల్ల మదెల్ల తరంగి తమ్ముగాన్ 81

దానినె కాంచు చుంటి నిట దాని గనన్ మది మార్పు చెందెనో
 పూనిక నిన్ని నాళ్ళులను పుణ్యజలంబుల దోగి దోగి రా
 రా నది యెల్ల పండి మధురంబయి యీగిరి దర్శనంబుగా
 తేనియ గ్రుమ్మరించినదొ తేకువ నీ వచనంబు పండెనో॥ 82

నే నిను నమ్మినాడ నవీన సుర! నీవె గురుండు దైవమున్
 గానని వాడ నూతయయి కానంగజేయుము తద్గిరీంద్రమున్
 దాని విశిష్ట శైలమగు దాని సుదూరము నుండియే యెదం
 బూని ప్రభావము న్నెఱపు పుణ్య గిరీంద్రముఁ గొల్చితీరనా॥ 83

కని మది యెల్ల మాటి యనఘస్థితి నున్న మయూరుఁ డిట్లుగాఁ
 దన యనుభూతి నంతయును దన్మయుఁడై వచ్చింపుచుండ వా
 నిని గని చంద్రకుండును వసీమయమైన గిరీంద్రమట్లుగా
 ననుకొని తానుగూడ హృదయంబున మార్పెదొ పొందినట్టులై॥ 84

పేరును దూరముం దెలియ వేడి కనుంగొనె చంద్రకుం డ దే
 తారకరాప్య భూధరము దక్షిణ దిగ్గత మం చెఱింగె మా
 యూరున కా శుభం బెఱుంగ నొప్పుగఁ జెప్పెను తద్గిరీంద్రమున్
 జేరగ నేగి రిర్వరును (శ్రీ) శివమూర్తిని జూచు నిచ్చమై॥ 85

జీవితముల్ విచిత్రములు చేటును మంచిగ మంచి జేటుగా
 భావన చేసి మోహముల పాల్పడుచుండును జీవకోటి మా
 యావి నెఱుంగ లేక యది యాతనికిన్ బరమాయుధంబు కా
 దే విధి దేహధారణము నేడ్డెఱ నొప్పెద రాత్మమూర్తులై॥ 86

కోరి వరించి వేహములఁ గోర్కెల్లకై కృషి చేయుటెల్లఁగా
 మారి పటిష్ఠ శక్తియగు మాయనుగాక మరెల్లు సాధ్య మ
 వ్వారి మనః ప్రవృత్తి యెటువంటిదొ తేలుటకైన నద్దయే
 దారి మయూర చంద్రకులు దారిని బోవుచు మాయ క్రమ్మినన్॥ 87

పోను పోను వనంబు ముదిరి సందియ్యదు
 పదమైత్తి పదముంపఁ గదలనీదు
 ప్రేలాడుచున్న వవేవియో పాములా
 యశైన వృక్ష శాఖాంతరముల?
 కాననమే యెప్పు కాననాచున్నచో
 గిరి వచ్చెనో లేదో యెఱుంగు తెట్లు
 బయలేదో భువి యేదో వియదుద్భవంబైన
 వృక్షముల్ తలక్రిందు ప్రేలు నివియె

దిగ్భ్రమం బేచి తలలు దిద్దిరను దిరుగ
 నేదిరా దారి యని యెలుంగెత్తి దేవు
 నాపదుద్ధారకా! కావు మనుచు నోరు
 నొవ్వ బిలుచుచుఁ గ్రూర జంతువులు తోఁప॥ 88

గుండియలు జాతి స్మృతి తప్పి కూలిపోయి
 యెట్టులో లేచి యెల్లెత్తి యేడ్చి యేడ్చి
 వీడిపోకుంటకై వెనవేసి కొన్న
 చేతులును తిమ్మి రెక్క నిశ్చేష్టనంద॥ 89

ఇంకేమున్నది? మీఁదికిన్ దుమికె మత్తేభం బిదే దీర్ఘదం
 డాంక ప్రోద్యత హస్త భీకర యముండై యార్భటిన్ వచ్చె నే
 నింకన్ జీవముతోడ నుంటిన యెదీ యే మాత్రమున్ నొవ్వు లే
 దింకెన్ బ్రాణము లింకె వెంకలను తండ్రి! యిట్లు భక్షింతువే? 90

అది యేనుం గనుకొంట మాయ నడగొండై మోయుచుండెన్ శుభా
 స్పద వృక్షావళి, తీవ్ర వేగహృత వృక్షంబొండు దండంబుగా
 కదనోర్విక పరిపంథి వర్గమును నిష్కంపంబుగాఁ జేయుదు
 ర్గద వీరుండనఁ గూల్చుచున్న దదె దుర్వారంబుగా త్మోజముల్॥
 అజయాఖ్యంబగు మాయ యేనుంగయిరా నవ్వారు తద్భీతిచే
 నిజరక్షార్థము వీడిపోయి కరముల్ నిర్దూత మేఘాభులై

యజ కోల్పోయి విభిన్న దేశముల నన్యోన్య ప్రబోధంబులున్
ప్రజవోగ్రా నిల ముర్దురంబు లటు తోఁపన్ రాని దుష్టస్థితిన్ || 92

ఒంటరులై కుమారిలిరి యున్నది చంద్రకుఁ డొంటి తాడి నె
ట్లంటి పెనంగియుండె, నెపుడట్లు పెనంగొనెనో యెఱుంగ, మె
ట్లుంటివి భద్రమా యనుచు నూర్జిత లెవ్వరొ పల్కరించి న
ట్లంటిన తాడి కౌగిలి విడంగని యచ్చటె కుప్పకూలుచున్ || 93

చేతులు రెండు నెత్తిపయి చేర్చి యొకంతకు దుఃఖమార క
త్యాతత వృత్తి నేడ్చి యిటులాటకుఁ దండ్రిని చంపినట్టి యా
పాలకి నుద్ధరింతునని వానికిఁ దోడుగ నిల్చు టొక్కటే
హేతువు కాక మంచికిటు లెక్కడనైనను చేటు మూడునే? 94

నా కిట్టెనది దైవ సత్కృపను మేనక బ్రాణముల్తోఁచు వాఁ
డి కల్లోలము దాటి బైటపడునే యీ పాటికే యర్కు పు
త్రాకారంబున దుష్టనారక బిరాధ్యస్తుండె యైయుండు నా
కొ క ర్తవ్య మీకేమి యశాను వనినే మయ్యెన్ గనుంగొందునా? 95

సాయము గాగ వచ్చుటకే చచ్చిన చావయి యిట్లుంటి న
మ్మాయికి దుష్టపాపి కింక మై మయి తోడ్పడుచో మతేమియా
నో యెటు చూచినన్ దగులకుండుట వానిని విస్మరించి నే
నై యిలు ఛేరుటే తగు గృహస్థుని ధర్మమటంచు నెంచుచున్ || 96

బరువగుటన్ దనంతగ నె పంచియిడన్ దన యొద్దనున్న త
త్పరమ దురంత పాపిదగు భాగ్యము భాగ్యవశాన దైవమే
వరకృప నిచ్చినట్టి వసువంచుఁ దలంచి విచార మేది తాఁ
దిరుగు ప్రయాణమై చనియె దీన మయూరుండు కానమ్రగ్గగన్ || 97

ఆ సంక్షోభమునక మయూరుండొక బిల్వగంబు సచ్చాయలో
వాసంబందెను మూర్ఖతేఱిగొని నల్వంకల్ పరీక్షించి తో
డై సంగతకుండై గురూత్తముండునై యాధారమై యున్న ని
ర్వాంసుడైన మహీసుర ప్రథిత నెప్పొటన్ గనం జాలకన్ || 98

ఒకటియు రెండునాళ్ళు లొక యూరట లేక వనంబులోనఁ ద
త్ప్రకటిత నామఘోషణ విరావము దిక్కులనిండ వానికై
చకిత మనస్కుతఁ వెదకి సర్వ గవేషణ న్యర్థమైన మా
నక మదిలోనఁ జింతిలుచు “నన్నిటు నట్టడవిఁ మిగిల్చితే? 99

దైవమ! యెంత చేసితివి దారి యెఱుంగను, తోడువీడె, నీ
వే విధిఁ బ్రోచెదో యెఱుంగ, నెల్లెడ నుండెడి నీవు నా స్థితిఁ
దేవ యెఱుంగవో వినవొ దీనుని కూయి, యిదే సమంజసం
బీవని వీడు చచ్చుటయె యెంచెదొ శిక్షగ పాపరాశికి॥ 100

చచ్చుటకే భయం పడను స్వామి! జనించిన చావకుందురే?
హెచ్చిన పాపముల్ సలిపి యేడ్చెడి నా కెది దిక్కు? చంద్రకుఁ
మెచ్చి తదీయ బోధనిటు మేలగు తీర్థములన్ని గొల్చి యీ
విచ్చిన కానకోనఁ దెలివిం గనఁ జాలక దిక్కు మాలితి॥ 101

నీవె కృపాపరుండవయి నిక్కముగా నను దేర్పకున్న నే
దైవము నన్నుగాచు గురుతల్పగు దోషము నెంచకీవు మే
ల్తావి సుమంబుగాఁ దలను దాల్చిన వాఁడవు నాదు పాప మెం
త్రై వివశుండనై నిను నవశ్య గతిఁ శరణంబు వేడితి॥ 102

కాపుము కాపుమో దనుజ గర్వ విభంజన! భక్తరంజనా!
సేవక పాపమోచన! నిషేవిత వహ్ని రవీందులోచనా!
పావక మూర్ధజా! నరసుపర్వ సమర్చిత పాదపంకజా!
పావననామ! మాని జన భావిత కామిత కల్పక ద్రుమా! 103

పనవి యిటుల్ మయూరకుండు ప్రాణము శోషిల మూర్ఛనంది చ
ల్లని పెను బిల్వ భూజ మిడు లాలన మెల్ల గ సేదదేరి మే
ల్కనుచునె గాంచె వృద్ధకృకలాసము వోలిక తద్వనాంతరం
బున మరుగై తనంతట నపూర్వత తోచిన వృద్ధనొక్కని॥ 104

తల కందగించు రుద్రాక్ష మేరువు ఫాల
 మధ్యస్థమై నేత్ర మహిమ వెలుగ
 నంగనా సహిత విఖ్యాత పూరుషుడు నా
 ముదుసలియై మోహమునను ముంప
 భసిత త్రిపుండ్రంబు వెసగెడి ముదిమేను
 తెల్ల పట్టెల మద్ది తీరుగాగ
 కర ముపాంశువు గాగ వరజప మ్మొనరించు
 పెదవులు పూరేకు పగిది కదల

నెవ్వరో గాని దేహ సంస్కృతిని గూర్చి
 తాను మెలకువఁ గన్నంతఁ దలఁగి పోయి
 యేమి యెఱుంగనిరీతి శుష్కేంద్రనములు
 బిల్వదళములకై వచ్చు వృద్ధు పగిది॥ 105

అనతి దూరానఁ దిరుగు నా యయ్య గాంచి
 కన్నులన్ నుల్మికొని చూచి కల్ల గాదు
 కలయునుం గాదు ప్రత్యక్షకాయుఁ డితఁడు
 స్థేయుఁ డాశ్రయణీయుండు సేవ్యుడనుచు॥ 106

స్వామీ! యంచు సమీపవర్తుడయి పెల్బున్ దండ మన్నట్లుగా
 నా మున్ రాలుచుఁ బాద పద్మములు డాయన్ శీర్షమై మ్రొక్కియో
 హో మానీశ్వర! సత్తపో మహిత! ఆర్యుల్ పూజ్య లెవ్వారికిన్
 నామై పుల్కలు తీరు మిమ్ము కనినన్ నానాథ! రక్షింపవే! 107

నే నీ ఘోరవనానఁ జిక్కికొని కంటిన్ మిమ్ము మూన్నాళ్ళ కే
 నై నిల్పిపక వీడిచన్న ద్విజుఁగానన్ లేక గాలించితిన్
 గానన్ సర్వము నెందు గానను మిమున్ గన్పించి రీవేళ మీ
 రే నా కూతలు త్రాతలున్ భయము వారింపన్ దయంబూన రే!

మీ రెవ్వ రిటకేల వచ్చితిరి నా మీఁదింత కారుణ్య మా
 గౌరీశుండు వహించి మిమ్మిటకుఁ జక్కం జేర్చెఁగాఁబోలు నే

దారిక్ గానక తోడు వీడి చనగా ధాత్రీ ధరం బేదో ప్రో
ద్ధారం బొనని దానికై యిటకురాన్ బ్రారబ్ధముత్కృష్టమై॥ 109

మూన్నాళ్ళిచ్చట త్రిప్పలంబడుటయున్ ముప్పెంతయైనన్ సమా
సన్నంబొ శుభమట్లు మీరిట కవశ్యంభావులై రాకయున్
గన్నన్ సర్వము చిత్రమై యెడఁద నిక్కంబొ ప్రమోదాబ్ధిలో
మన్నట్లయ్యెడి ఘోర పాపిని ననున్ మన్నించి కాపాడవే! 110

అని యిట్లెంతయు దీనతఁ

గొనకొని రక్షింపుఁ డనుచుఁ గోరెడి వానిన్

గనుగొని యా వృద్ధుఁడు చూ

చిన చూపులనె దురిత తతి చిట్టి నశింపన్॥ 111

బాబూ! నే నిట నెప్పుడున్ నిలుతు నా వారంచు నా కేరునున్
గాబో రిచ్చటి వాయులింగ మగు శ్రీకాశేభ చిన్మూర్తికై
జీబుల్ కట్టిన కానలోఁ దిరిగి మేల్పెందించు పత్రాదులన్
ప్రాబల్కుల్ పరియించుచున్ బుణికి తీవ్రాకాంక్ష సేవించెదన్॥ 112

దినము స్నేనిట సంచరించుటది వింతే నీవు కాన్పించి తీ
దినమం దేనిట కేగుదెంచిన తటిన్ దేహస్మృతిన్ వీడి మ్రం
దిన యట్లే పడియుంటి వీ విచట బొందిన్ బ్రాణముంటన్ మహే
శుని మంత్రంబు పఠించుచున్ మసల విచ్చున్ గన్నులయ్యెన్ వెసన్ :
నీ వెవ్వొడవు? నీదు దేశమెది? యొంటిన్ భీకరో గ్రాటవిన్
నీ వైయేల చరింపఁగా వలసె? దానిం దెల్పు మీ కానలో
నావిరూఢత సమస్త మాత్మవిదితంబై యుంట ని స్నేను నీ
కావంతైన శ్రమంబు లేకెచటి కే నాప్తుండనై చేర్చెదన్॥ 114

అనుటయుఁ దనువున నమృతపుఁ

జనుకులు నిలువెల్ల కురిసి చిన్మయ చేతో

వనజము విచ్చిన యటులై

యెనలేని సుఖానుభూతి యేచి యతండున్॥ 115

తన కథ నే యొకింతయును దాపక తాపముతో వచించి హే
మునివర! సాంద్రకారుణిక! మోహనరూప! విచారహీనుడన
చెనటిని, దుష్టచిత్తుడను చేసిన పాపము లన్ని చెప్పితిన్
నినుగనుటే యదృష్టమగు నీవె శరణ్యుడ వార్తరక్షకా! 116

నాగక్షేత్రమునుండి చూడ నయనానందంబుగా దివ్యమా
శ్రీగంధాగ మనంగఁ జాలిన వనీశ్లిష్టాన్న తాగం బొకం
డా గో నాశకమాచుఁ దోచినది మే మద్దానికై వచ్చి నా
నాగ క్లిష్ట భయంకరాటవిని మార్గా స్వేషముం జేయుచో॥ 117

అది గజనూ? మ దాచరితమైన మహాభుములన్ని యట్టి భీ
ప్రదమద సింధురాకృతిని వచ్చి విధూతమనస్కుఁ జేసి నా
కొదవిన తోడు నన్నువిడ నొంటరి చేసినవంచు నెంచెదన్
ప్రిదిలిన గుండియన్ గుమిలి పెట్టితిఁగూయి దెసల్ ధ్వనింపఁగన్॥

ఎంతసే పేడ్చి నాడనో యెఱుక లేదు
నా యొడలు నాకుఁ దెలియని చాయ మత్తు
క్రమ్మి సొమ్మసిలి తనువు కట్టెగాగ
నేలఁ బడియుంటి మీ దయకొ మేలుకొంటి! 119

అప్పుడు కానిపించిన మహత్తర శైలము తోఁపదేమి? నన్
గప్పిన కారుచీకటుల ఘర్మ నభోమణివోలెఁ జెండి యిం
కిప్పుడు దగ్గరైన తతి నేమియుఁ దోఁపక దాగుటేమి? నే
నెప్పగిదిన్ గిరింద్రమున కేగఁగలాడ ననుగ్రహింపవే! 120

అటు మయూరుఁడు విన్నవించుటయు వృద్ధుఁ
డతని హృత్తాప బుజుతా మహత్వ మెఱిగి
తోడుపడి కావ నెంచి సంతృప్తమతిని
నక్కటిక మొప్పు ద్విజమాత్రుఁ డన్నయటలె॥ 121

పశుపతి యండ్రు నన్ను నెఱపాటు కొలంబునఁ దోచి యెంటిన్
పశుపతి యిష్టదైవముగ భక్తి భజింతును వాయులింగమున్

ప్రళమితకాముఁ డార్తజన వత్సలుఁడా శివ దేవుఁడింతకున్
వశుఁడయి నిన్నుతానె తన వాసము చేర్చికొనెన్ ద్విజోత్తమా!

కొట్టిన పిండి యీస్థలము కొందల మందకు మీవు నిన్ను నే
నిట్టై తరింపఁ జేయుదు వనిచయమంతయుఁ గొండకూతుఁ జే
పట్టిన స్వామియుండు గిరి పార్శ్వము చేర్చెదు నయ్యగ స్త్రుఁడి
పట్టునఁ బాఱఁజేసిన సువర్ణముఖన్ గొనియాడఁ జేయుదున్ || 123

హితుఁడని చంద్రకున్ దలఁచితీవు నిజమ్ముగ వృత్తిచేఁ బురో
హితుఁడగు నాతఁడర్థము గ్రహించుటకై నినుయాత్ర పేరుతో
జతయయి వెంబడించె ధనసంచయ మందినవెంట నీవు నీ
బ్రతుకును గానపాలుగ సరాసరి స్వీయగృహస్థితింగ నెన్ || 124

అతనికి ధర్మమైన శివుఁడైన ధనార్జన పాధనంబై యం
చితమతి కాఁడు వంచనకు సిద్ధపడున్ ధనలోభదూషితం
డతి తర భోగలాలసుఁ డహంకృతి మత్తుఁడు త్వన్నిమి త్తమై
యతఁడును గొంత బాగుపడె నయ్యదియే పరమాద్భుతంబగున్ ||

నీదగు సొమ్ము దొంగిలి వనిన్ గనరాక స్వదేశమేగి ని
న్నాది యనేక తీర్థముల నోలి చరించిన పుణ్యమాదుకో
వేదననంది స్వార్థమదివీడ వివేకమునంది కుంది నా
లైదు భంబులైన కడకంది కొనున్ బరమార్థ మెట్టులో! || 126

వాఁడు నిమిత్తమై నినుఁ బ్రవర్తిలఁ జేసెను దీర్ఘయాత్రలో
పోడిమి నీవునున్ హృదయపూర్వక భక్తిని సంచరించి వెం
టూడిన సర్వపాపము లహస్కరుగాంచిన యాంధ్యమట్లుగా
నూడని బాడ శుద్ధమతి యొప్పుగఁ జేరితి వీ గిరింద్రమున్ || 127

శివవిభు చేతలన్నియును చిత్రము లప్పుడు కొండయైన వాఁ
డవని సురుండగున్ గజమునాను వనంబగు నేదియైన తా
నవును పరీక్షచేయుఁ దనకొననిపించిన దారిచూపి నీ
కవన మొసంగు నాతని దయావనధిన్ గొనియాడుటాప్పదే! || 128

అని కరుణామతిన్ హృతసహాయ మయూరు సమంచితోక్తులన్
దనపయి భక్తి నెక్కినగ ధైర్యముచెప్పి యతండు నమ్మి వెం
టనె చన స్వర్ణదీజలమునందు మునుంగఁగఁ జేసి వేగమే
కొనుమని శైవమంత్ర మనుకూలత వించినవాఁడు తద్యుతిన్ ॥ 129

ఇనబింబం బటు తేజరిల్లుటయెకా కిందాక దుశ్శేద్యమై
ఘనశైలంబును గప్పియుండిన మహాగ్రారణ్య మావంతయున్
గనరాక్షాజిత శైల మొక్కటియె చక్కన్ నిల్వ స్వామి! యిదే
మనుచున్ జాగిల్మొక్కి వేడికొన వ్యాఖ్యానించె సర్వస్వమున్ ॥

శైవాష్టాక్షర మంత్రరాజమును విశ్వాసమ్మునన్ దెల్పితిన్
నీ వద్దాని మహత్వ మందికొని కంతేకాలు సంవాసమా
శైవాంగంబును గాంచగల్గితివి ధ్వస్తంబయ్యె మాయావనం
బీ వింకన్ జరితార్థుఁ డయ్యెదవు రావే యంచుఁ గొంపోవుచున్ ॥ 131

గిరి పార్శ్వంబున నేటియొడ్డున మహాకేళీ శిలామూర్తియై
సురగంధర్వ నరాసురాదిక గణాస్తోకార్తి విద్రావణ
స్ఫురదానందన హేతువై తనరు శంభున్ జూపి మ్రొక్కించి న
త్వరుడై దేవినిగొల్వఁజేసి గిరిలో భవ్యప్రదేశంబునన్ ॥ 132

దండం బొక్కటి చేతగైకొని తనంతన్ శైలమున్ మీట వే
దండంబొండు కరాగ్ర పీతజల ముద్దండంబుగాఁజిమ్ము న
శ్లేండన్ గాలుచునున్న బండవిడి యెంతే రమ్యమా తీర్థమా
ధ్వాండంబంటగ నుద్భవంబయిన “విశా! నీకిదే సేవ్యమా” ॥ 133

శివుఁడే నీయెడ సుప్రసన్నుడయి యీ క్షేత్రాన నీ తీర్థము
ద్భవమందన్ గరుణించె నీ విచట భక్తతాణు లింగంబును
త్సన మొప్పన్ భజించుచున్ నిలము వర్షంబొండు పూర్ణమ్ముగాన్
భవునిగాంచి తరింతు వద్భుతముగా భద్రంబు నీకయ్యెడున్ ॥ 134

అనుచున్ జే శివలింగముంచి కనరాడయ్యెన్ మయూరుండు దా
నిని భక్తి నెలకొల్పి తత్పరత నెంతే శ్రద్ధ నర్చింప నా

గెను వృద్ధద్విజరూపుడై శివుడై రక్షించెన్ మరెవ్వఁడు న
న్నను కంపన్ గనఁజాలు? మూఢమతి మాయన్ మున్గి వర్తించితిన్॥

పశుపతి నంచుఁ జెప్పికొనెఁ బల్కిన పల్కులు సర్వ మా శివున్
విశద మొనర్చుచుండినవి విశ్వగురుండటు చెంత నిల్చుచో
పశుత వహించి తత్త్వము రవంతయుగానక యిప్పుడేడ్చెదన్
వశుడయి కాఁడు దైవమిటు పక్వమొనర్చు నపక్వ బుద్ధులన్॥ 136

నాయెడ సుప్రసన్నుడయి నాఁడనుమాట యథార్థమట్లు కా
కాయన కేమి పట్టినది ప్రాణముఁ బాసిన చందమైన న
న్నాయన యూర్పు నిల్పి కరుణామతి నన్నియుఁ దెల్పి వేంటగొం
పోయి స్వయంభువున్ గనెడి పోడిమిగూర్చి యనుగ్రహించెగా॥ 137

అదియనుగాక కట్టె యొకఁడంది శిలన్ స్పృశియించు మాత్రలో
నుదయము నందఁ జేసె నిట నుజ్జ్వల తీర్థము చేతనుంచె నా
సదయుఁడు దివ్యలింగమును స్వామియె స్వామియెకాన నైతి నా
కెదియిఁక దారి దైవమిటులే కనవచ్చినఁ గాన లేనిచో॥ 138

అని యొక వంక స్వామినుడి నా శివలింగ సమర్పచేయుచున్
దినదినమిట్లు దుఃఖితమతిన్ వెతగుం దెడి వానిఁ దేర్ప మి
న్ననబడి దివ్య వాణియ నె" నొవ్వకుమోయి మయూర! దైవమే
కనబడి దారిఁజూపి నినుగానగఁ జేసెను వాయులింగమున్॥ 139

స్వయముగ మంత్రమున్ నుడివె శ్రద్ధమెయిన్ జపమాచరింపు మెం
తయు దయఁజూచె ధన్యుడవు తప్పక తా ననినట్లు వత్సరం
బయిన ననుగ్రహించు విడుమార్తి కృపామయుఁ డుజ్జగింపఁ డ
వ్యయ పరమార్థమిచ్చు నిను నవ్యయ తేజములోనఁ జేర్చుచున్॥ 140

భాద్రపద పూర్ణిమా నిశి భవ్యదీక్ష
నొసఁగి దయఁజూచె నీవు మహోత్సకతను
నిండు మనమునఁ బూజించు చుండుదేని
భాద్రపద మందికొందు వా పర్వమున నె॥

విన్నమయూరుఁ డాక్షణమె వీడెను చింతను నిశ్చయాత్ముడై
 క్రొన్నెల తాల్పుదేవరను గుండియనిల్పి యనన్య సాధ్యమా
 ప్రన్నని భక్తిలింగ శివభవ్య సమర్చనమందు ముగ్ధ నా
 తెన్నున వత్సరంబు కడతేరగ స్వామిప్రియాసమేతుడై || 142

కొడుకులు కేకి వాహనుఁడు కొక్కు వజీరును సర్వదేవతల్
 తడబడి వెంబడిక నిలువ దర్శనమిచ్చి వరంబు లన్నిటిక
 గడువడిఁ దీర్చి వాని కింక గాయమురానటు దివ్యతేజ మం
 దుడుగగఁ జేసె నద్భుతమహో శివదేవు దయాప్రభావముల్ || 143

పాపము లాచరించినను భక్తమయూరుని యట్లు లెవ్వరేక
 దాపమునంది పాచితము తత్పరులై పొనరించి భక్తితో
 రేపును మాపు శంభుని వరిష్ఠమతిక భజియింతురేని సం
 తాప మొకింతయుఁ గనక ధన్యతగాంతురు నిశ్చయమ్ముగన్ || 144

లలిత కలాపముల్ విరియ లాస్యమొనర్చెడి నెమ్మిదోయి నాఁ
 బులకిత గాత్రులై న మునిపుంగవులా గురుశిష్యులిర్వరుక
 గళిత మహాఘ్నుడై శివతగాంచు మయూరు పవిత్ర గాథలో
 నిలిచిన మానసంబులను సీలగళుక ముదమార గొల్పుచున్ || 145

శంభో మహాదేవ హే సీలకంతా!

అంబా మనోనాథ హే కాలకంతా!

1. మా పాపములఁ బాపి మన్నించు తండ్రీ!

నీ పాదములె నమ్మి నిల్తుమో తండ్రీ!

2. లోకాల పాపాలు కాకోల మైతేల

చీకాకు తొలఁగించు శ్రీకంఠదేవా!

3. త్రిపురాత్రి సంహార దీక్షా మహావీర!

త్రిపురాంబికానాథ! దేవాధిదేవా!

4. అక్షాహులను గెల్చు నహితుండికేశా!

దక్షాధ్వర ధ్వంస! రక్షింపుమయ్యా!

విడెము - స్వర్ణముఖీ వృత్తాంతము

ఏడెము చిన్నపల్లె కడు నింపగు గ్రామము స్వామివచ్చి యు
న్నాడన వారి మోదమునకంతును పొంతు కనంగరాదు పె
న్నాడి చరించు సర్వులకు నాపులె యాచు నెవేవియో కరం
బోడక యిచ్చి తృప్తి గనుచుందురు పెద్దగృహస్థు లట్లుగన్ || 147

అచ్చట స్వామియున్ దడయు టబ్బురమే జనమెల్ల తృప్తులె
ముచ్చట గొల్పుస్తోత్రముల ముంతురు, వింతవినోద చర్యలక
హెచ్చిన మోదమై పరవశింతురు స్వామియుఁ దన్మయుండగున్
మెచ్చిన మెప్పునాఁ గురియుమేళ్ళు పురప్రజలెల్ల వారికిన్ || 148

కొద్దిగ పశ్చిమంబునకుఁ గోయని సాగెను యాత్ర స్వామి చూ
పొద్దిక యేటివైపునకు నొగ్గిన యట్లనిపించె నెవ్వఁడో
తద్దయు భక్తిగొల్పిన సుధామయ మానసుఁ డుండెనేమొ వాఁ
డద్దరి నుండఁజూడక ప్రయాణముసేయునె స్వామి స్వామియై || 149

స్వామి యభీష్టమున్ సలుపు వారలె సర్వులు భారవాహకుల్
క్షేమమునెంచి దూరమని కించు వహింపక యట్లుసాగ లి
స్సామయ లోచనంబులను సాంద్రముదంబది ప్రస్ఫుటంబుగా
స్వామియు యాత్రికుల్ పరవశస్థితి సాగిరి యేటి చెంతకున్ || 150

మున్నిట వాగులేదు మునిపుంగవుఁ డా మహనీయ కుంభజం
డన్నియు నున్నక్షేత్రమున కద్ది యదవశ్యమటంచు నెంచి పై
మిన్నున నుండి గంగ యిట మేదినికీ దిగి రాఁగఁజేయఁ దా
నున్న నగంబె తాననఁగ నూర్జితఁడై తపమాచరింపఁగన్ || 151

పరశివుఁబోలు తాపసి తపస్సునకున్ సురలెల్ల భీతులై
గిరిశుని వేడికో నతఁడు గీటున బుచ్చి యగస్త్యవాంఛ తా
నెఱిగిన వాడుగానఁ బరమేష్ఠిని బిల్చి మునీంద్రు కోర్కీ స
త్వరముగఁ దీర్చి రమ్మనఁగ వచ్చి యొసంగెను దివ్యవాహినిన్ || 152

బ్రహ్మ కమండలూదకము వాహినియై మునివెంట నంటిరా
జిహ్వాగ మట్లు సిద్ధ మునిసేవిత శైలమునందు జన్మమై

బ్రహ్మ విదుల్ నుతుల్ సలుపఁబాటినదీ గిరిచెంత కిచ్చటన్
జిహ్వాగ మహాచు నుత్తరముచెంది ప్రశస్తి వహించె భూస్థలిన్ ॥ 153

ముఖమున స్వర్ణముండుటను మ్రోత సువర్ణయుతంబు నొటచే
నఖిల మహర్షులీ నదిని స్వర్ణముఖి ప్రథితం బొనర్చి రు
న్ముఖులయి దీనదోఁగు నరపుంగవు లెల్లరు ముక్తులౌచుఁ జ
త్సుఖమున నద్వయాత్మలగుచుందురు స్వామియనుగ్రహంబునన్ ॥

గిరిదరి మెల్లగా నడి యొకింతయు చేయక స్వామికోసమై
గరితయనంగఁ బాటునది గట్టున కావల నీవలైనచో
నురవడి మ్రోతవెట్టు వినుచుందురు స్వర్ణము లచ్చభక్తు లూ
ర్ణి రవములందు స్వర్ణముఖి శ్రుతి కల్గిన దట్టిహేతువై ॥ 155

అరుదుగ సైకతమ్ములను స్వర్ణముదాచి పరిశ్రమోచితం
బరసి యొసంగె స్వర్ణముఖియంటయు సార్థకమీ మహత్త్వమై
నర నదు లన్నిటికొ మిగిలి వర్షము వర్షము పుష్కరంబుగా
సరి యెటులుండు దీనికిక సాగరగామిని సర్వసేవ్యయా ॥ 156

గిరి నుదయించు పుణ్య మునికీర్తిత తీర్థములన్ని యిందు ని
ర్భర కృపసాగి చేరికొను వాహిని వాహిని మాత్రమానాకో
పరశివుఁ డీ ప్రవాహమునఁ బార్వతితో సమసించియుండు త
న్నొరసిన వారి కెల్లరకు నూర్జితుండై తెగఁద్రెంచు బంధముల్ ॥

చుళికిత సర్వసాగరుండు చోద్యతపం బొనరింపఁ గుంభజా
చలమునఁ బార్వతీ పతి ప్రసన్న మనస్కుతఁడెప్పి పంపఁగా
నొలికిన బ్రహ్మతీర్థమయి యుద్భవమందిన దందులోననే
కలిసిన వెల్ల తీర్థములు కల్మషహారిణి కామితం బిడున్ ॥ 158

రాజతశైలరాజమిటురాగ గిరీశ్వరునెంచి మేరు పు
త్తేజితమై సఖిత్వమునఁ దేచ్చెను శృంగమొకండు చెంతకున్
భ్రాజిలు రెండు కొండలను రాచి స్రవించు నగస్త్యవాహినిన్
యోజిత శైలజా ప్రతిమయొప్పు మహత్తరమౌచు పూజ్యమా ॥ 159

నిస్తులయా శిలాప్రహరిణీ నది, శోణ, యసిక్నియున్ సుర
ప్రస్తుత లీ నదిన్ గలియఁబాటి గిరీంద్రము చెంతస్వామికై
ప్రస్తుత వైఖరిన్ మలఁగి వాహిని సాగెడు నుత్తరంబుగా
ధ్వస్త మొనర్చు పాపముల ధన్యత గూర్చును జ్ఞాన మిచ్చుచున్॥

మేరు కైలాసగిరుల సవూపమందు

స్వర్ణముఖరీ నదిన్ దోచు నట్టి యంబి

కా ప్రతీకలే సర్వలోక ప్రశస్త

ములని విజ్ఞులందురు లబ్ధిపుణ్యుల కగు॥

161

శోణయందు గణపతి, విష్ణుప్రతీక

లా యసిక్నిని, వినుత శిలాప్రహరణి

బాణ లింగంబు లిపుడు లభ్యమ్ము లగును

స్వామి పరివార దేవతా సహితుఁడనఁగ॥

162

రజత శైలమ్ము పడమటి ప్రక్క - నుండి

సాగున దసిక్ని, వేంకటాచలము నుండి

శోణ యరుదెంచు, రాళ్ళ వాగై నదే శి

లా ప్రహరణి కలియు నీ జలమ్ములందు॥

163

సమ్మిళితమైన యిచ్చోటి స్వర్ణముఖికి

నా ప్రయాగకు నున్న ప్రఖ్యాతి కలదు

ఘోర రోగమ్ము లడచు నతీరుఁడిందు

మునిఁగి యే కుష్ఠరుజ నుండి ముక్తుఁడయ్యె॥

164

మూ కేశ్వరో పాఖ్యానము

పుట్టె గుంభోద్భవు గుట్ట యందున గాని

యచ్చోటు తెలియ నేడనువు గాదు

మొగలి వేంకటగిరిన్ మొదలౌట తోతెంచు

నది సప్త యోజ నాంతర్యమున గలదు

ఏటి జన్మస్థాన మేడామడల దూర
 మేడామడల గ్రామ మేడె మయ్యె
 నేడెమ్మ చెంత మూకేశ్వరాలయమున్న
 దచ్చోటు నేడందు రల్లి మడుగు

వాయులింగంబు దక్షిణ భాగమందు
 సార్థక్రోశాధి కమ్మగు స్థలము నందు
 రోమశ ప్రేరితుండయి స్వామి నిల్చి
 మూకుఁ డర్చించి తుదకు విముక్తుడయ్యె॥

165

సంస్కృతి చింతలన్ విడచి శాంతియు సౌఖ్యము నందఁగోరుచో
 హంసను సంస్కరించుచు విహాయన మందునఁ దేలి క్షీర నీ
 రాంశ విభాగ దక్షత జనాన్వితమా నగరమ్ము వీడి దై
 వాంశము వ్యక్తమయ్యెడి రహస్థులి నొంటరివై రమింపుమా॥ 166

మోమున మాన మానుటన మూకత నందుట మానసంబు లు
 ద్దామ శుచాగ్నిఁ గ్రాగి పరితప్తము లౌ నెడ లాభమేమి? బో
 ధామల శాంతి లేనియెడ హాయిగ నోర్విడి యేడ్చివై చుటే
 త్నేమమగున్ జనస్థుండయి స్వేచ్ఛగ నేడ్చుట సాగదెన్నఁడున్॥ 167

ఆరని దుఃఖమైన మనసారగ నేడ్చిన తగ్గిపోవునో
 రార శివాఖ్యలన్ బలుకు చార్తి సమస్తమువెళ్ళగ్రక్కుచున్
 నీరవమైనచోట నవనిన్ నభమున్ జలసంచ యాదులన్
 దీరిక చూచుచుండునెడ తేరుకొనున్ మనసెల్ల స్వచ్ఛమై॥ 168

పుట్టుక చేత మూగయయి పొక్కుట యొక్కటి యెట్టి పాపమై
 యట్టి ఫలంబు వచ్చినదొ యాతఁడెఱుంగఁడు చూచుచుండగా
 దట్టుఁడెవండా శాపమిడఁ దత్క్షణ మందున మాటపోయి యి
 క్కట్టున దుఃఖ మందుటనఁ గష్టము దుర్భర కష్టమయ్యెడిన్॥ 169

చేసిన తప్పెఱుంగు నది చేయుట నీ ఫల మం చెఱుంగు లో
 గాసిలు పై చికావు మనఁగా నుడి వెల్వడఁ జాల దెంతకున్

మూసిన మోముగా మనసు మూతయిడన్ జల మిట్టై తెర్లు న
పై నెగ కోర్వజాలనటులై యుడుకెత్తును మూగ ఘోషయై॥ 170

అయ్యది దుర్భరంబన యథార్థము చెప్పిన యట్లుకాదు లో
వ్రయ్యలు గాఁగఁ జీలినను పైకవి తోఁపవు మోము దీనమై
కుయ్యిడు ప్రాణులేరికిని కూయి వినంబడ దెంత ఘోరమో
ప్రాయ్య జ్వలించు చుండఁ దలంపుల్ వడి తెర్లును మూత యడ్డగన్॥

ఆవిరి తీవ్రశక్తికల దయ్యది మూతను దాకి తాకి న
న్నీ విధి పట్టియుంతువె యిదే గతి నీకని నెట్టివైచు న
శ్లే విధి వంచితుం డయిన యీశ్వర భక్తుడు తీవ్రవేదనన్
వావిడి మూకతక దటిమి వాగ్మియుఁ గాఁగలఁ డాత్మవంతుడై॥172

మూకేశ్వరుఁ డున్నెడ కయి
యేకాకిగ నేగియున్న దీ వే యగుటన్
సాకిరి యా శివదేవుఁడు
మూకుఁడె యై యుంట జంకు పొందక యఘముల్॥ 173

దాపక యన్నిటి చెప్పము
వాపోవుము నోరు విడిచి పాపము నికపై
నే పట్టున రాసీనని
కాపాడు మటంచు వేడు కాచు నతండున్॥ 174

నూట యొసంగు మాతనికి మాటయ కా యని మాట జాట కా
నూటయె నిన్ను మానవుని మాన్యునిగా నొసరించె నోటి మా
టై టక టొంకులన్ మనుట యైనఁ బరాత్పరుఁ డేల కాచు నీ
నూటకమున్ బయల్పఱచి పుట్టెడు దుఃఖమునందు ముంచెడిన్॥

నీవు నిజాయితీ పరుడయి
దేవుని పయి భారముంచి దివ్యత దరియక
భావ విశుద్ధిగ వర్తిలఁ
గైవల్యమె పెరటి కల్పకంబయి నిలుచున్॥

ఈ వంక స్వర్ణ ముఖయును
నా వంకను రజత గిరియు సద్భుతముగ నా
దేవియు దేవర యన్నటు
లై వర్తిల నీవు వారి యంకము నందున్ ॥

177

ఆనంద మందు సూనుడ
వో నా విలసిల్లు దుభయులును వరదులై
నీ నైర్మల్యము మెచ్చుచు
నేనః పుంజమ్ము దరియ నీయరు నిన్నున్ ॥

178

భీముడు గౌడ విప్రు డరి వీరభయంకరు డార్య ముఖ్య వి
శ్వామర పుత్రుఁడా హరిహరాఖ్యుని పౌత్రుఁడు వాగ్విదాం వరుం
డే మెయి నెట్టి పండితుల నేని విలాసముగా జయించు ప్ర
జ్ఞామయుఁ డాతనిం గనినఁజాలు జితోస్మియనున్ గురుండునేన్ ॥

ఆతని జ్ఞానతృప్త కొక హద్దని లేదు నిరంతరంబు ల
తూ తిగ కోశజాతమున పట్పది వోలిక సంచరించుచున్
జ్ఞాత విశేష విస్తృతిని స్వాతి శయార్థము పెంచుచుండు న
బ్జాత భవుండు నీ సుగౌనఁ బండితుఁ డాతఁడనన్ బ్రసిద్ధుఁడై ॥ 180

నాటిస స్తంభమై విబుధనాయకుఁడైన యతండు తీర్థ యా
త్రాటన బుద్ధిపుట్టి యొక యప్పడు పుణ్యనదీ నదంబులున్
వాటులు తేత్రముల్ గిరులు పాయక కొల్చుచు వచ్చి వచ్చి క
ర్ణాట ధరంగలట్టి యొక రమ్య ప్రదేశము నందు నుండగన్ ॥ 181

అచట నున్నట్టి నాథ శర్మాఖ్యుఁడైన
ద్విజవరుని తోడ గాథ మైత్రియును గలుగ
నతనికడ నెన్నియో యలభ్యమ్ము లయిన
గ్రంథములు నుంట సహజ జిజ్ఞాస బలిమి ॥

182

ఆస్థమెయి నందె బహుకాల మధి వసించె
నేర్పడిన మైత్రి నయ్యె ధర్మహాము స్వీయ

మనుదినంబును కోశంబు లనుగ్రహించి
మించు నా సక్తి వానిఁ బఠించుచుండు॥

183.

నాథ శర్మ పాండిత్య మండనుఁడె కాక
నిత్య శైవార్చనా సమున్నిద్ర శైవ
సంవిదానంద హృదయ కంజాతుఁడగుట
నంతరుద్బోధ నరిగెఁ జదంబరమ్ము!

184.

పోవు నప్పడు భీముఁ డ ప్పడమి వేల్పు
ననుమతిం జాల గ్రంథమ్ము లాత్మవసతిఁ
జేర్చికొని నిత్య మవ్వాని శీలనమునఁ
గాలముం బుచ్చ సాగె జిజ్ఞాసు వగుచు॥

185

అనుభవ సారవేదియగు నా శివ విప్రుఁడు నాథశర్మ చి
ద్ధనుఁడు చిదంబర స్థలిని కాంచనమంటప మందొనర్చు న
ర్తనమునఁ దన్మయుం డగుచుఁ దద్దయు కాలముఁ బుచ్చి యెట్టులో
తన దగు గ్రామముం దరిసెఁ దా నెట నున్నఁ జిదంబరంబైకాక్ష॥ 186.

వచ్చిన వానిఁ జూచుటకు వచ్చెను భీముఁడు నాథ శర్మ యా
వచ్చిన దీ మహాత్ముఁడను భావసమేతుఁడు, పార్థి వార్థ సం
పచ్చయ మందు వీని కెది పట్టెడు నట్టులె లేదు, ధన్యుఁడౌ,
మొచ్చె శివుండు, సంస్కృతిని మెట్టఁడు, ముక్తుఁడెయ్యా నిజంబుగ౯॥

అని మది నెంచె, నంతటను నాగక వీనికి గ్రంథరాశితోఁ
బని యింక నేమియుండు? తన వద్దను లేని యలభ్యకోశముల్
ప్రణులము లెన్నియో కలవు ప్రస్తుత మన్నియు నాతఁడీ యఁగా
తనకడనే స్వకీయమను దానికి వీలుగ నున్న, వందుచే॥ 188.

ఇతనికి వీని సంస్కృతి యొకింతయు నుండదు, కల్గి కోరునే
నతనికె యిచ్చి వైచినటు లాడిన నేమగు? శైవసంవి దూ
ర్జిత మతియాట సత్యమని చింతిల కంతట నూరకుండు, ని
శ్చితముగ నన్నియుఁ దనకుఁ జేరును భాండము పూర్ణమయ్యెడి౯॥

ఇట్లు భీముఁడు మది నిశ్చయించు కొనియె!

నే మనక వలె వాని యహీన మతిని!

జ్ఞానతృష్ణను బూని యసత్యమాడి

యైన నెంచె గోశములఁ దానపహరింప॥

190

అనృత మొక్కటి గ్రంథాపహరణ మొకటి

తెలియఁడా పాపములు కావె? తెలిసి తెలిసి

యట్టి నిశ్చయమునకు రానయ్యెననిన

నెఱుంగనగు కర్మఫలము దుస్తరమటంచు॥

191

అతఁడు తలంచినట్లే పని యానె శివుండు మఱొక్క రీతిగా

మతి కలుగంగఁ జేసె బుధమాన్యుఁడు విజ్ఞుఁడు నాథశర్మ వం

చిత మతినింట నుండియును చెంతకు రాక చరించు భీము సు

స్థిత నదనార విందుఁడయి చీరి “బుధాగ్రణి! విస్మరించితే! 192

వెనుకటి నోలె మా యెడలఁ శ్రేమను జూపవు మా గృహంబు త్రో

వను గలదన్న సంస్కృతిని బాసి చరింతువు నేనెదైన, హా

నిని బాసరించి నాఁడనొ గణింపకు మన్న వివేక హీనుఁడక

నను గృపం జూచి పూర్వమటు నా యెడ నెయ్యము నెంచ వేడెదక॥

అదియును గాక గోశగోశము లసంతముగాఁ గొనిపోయి యుంటి పె

య్యది స్మృతి నందకున్న నొకటైనను పొత్తము చెంతలేకనే

నద నద నందుచుంటిఁ దడ వయ్యెను తెచ్చి యొసంగు” మంచనన్

మది గుడుసుళ్ళు వోయియును మానక భీముఁడు దుష్టబుద్ధియై॥

ఎదుటను నున్న వాఁడెదుటనే కనిపించుచు నుండె వాడి బా

కదనున వెన్నునం బొడిచె నొ ననఁగా నతఁ “జేమియంటి? వి

య్యది తగునే, యథార్థముగ నందువో? యెప్పుడో యిచ్చి వైచిత్రి

మదికిని దెచ్చికొ, మొక్కటి మాకడలే”దని పల్కుఁ గ్రుద్ధుఁడై॥

“ఇంతటి బొంకు బొంకి జగదీశ్వరుఁ డిచ్చిన మాట గౌరవం

బంతయు నింకఁ జేసితివి, యయ్యది నీ కడ నుండరాదు, గ్రం

ధాంతర వర్ణపంక్తు లటులై నుడులన్నియు సీరవంబులై
స్వాంతము నందె యుండ ముఖవాయువె వెల్వడఁగాల

మీడ్వమా!"

అని శపియించె నంతె దురి తా హత చిత్తుఁడు భీరువౌచు నే
మనుటకు నోరురాక తనువంతయుఁ గంపిల గుడ్డపిండి న
ఘ్రేనసిన స్వేదబిందువుల నెల్ల వెలార్చుచు గుప్ప గూలుచున్
వినుతు పదంబులన్ బడుచు వెక్కుట యే గతి యాచునుండినన్ ॥

ఘాసాగ్రస్థిత కంకణంబువలె నా కంఠోగ్ర కోపంబు ని
ర్లేశంబై నశియింప భీమునెడ జాలిం బొంది యన్నా! వృథా
యా సంబై పొనరించి తీ పకట ద్రోహం బద్ది నా మాటచే
వీసంబున్ నిను జెందదైన విను నీ వెన్నంటు చొర్యంబహో॥ 198

దానికిఁ బాచితం బెఱుఁగఁ దప్పు నెఱింగితి గాన నార్తిమై
జ్ఞానుల నాశ్రయించి తగు సాధనమున్ గొని పాపి కొమ్ము సీ
మానమె నీ కృపాయమయి మాన్పునుగాక సమస్తదోషముల్
జ్ఞాన మొసంగి ముక్తినిడి సాకునుగాక జగత్సవిత్రియున్ ॥ 199

అని నాథశర్మ దయతోఁ
బనిచినఁ ధ్వర పడుచు భీమ పండితుఁడపుడే
తన దాచు గ్రంథ జాలము
ననలంబన నాథశర్మ కప్పన యిడుచున్ ॥ 200

సెలవంది మూగతనమునఁ
దలఁపులు వడి నుడుకు లెత్తఁ దపియించుచుఁ జ
మ్మలు చుట్టు దుఃఖ వివశతఁ
జలనము లేనట్లు లగుచు సాగి యెఱుఁగ్టో! 201

శ్రీశైలమ్మును జేరికోఁగలిగె వార్ధింగూలు నవ్వాని కా
యాసం బించుక తీర్ప ద్వీపమెదో దాష్టై వచ్చె నన్నట్లు ని
శ్వాసం బూడ్చుచు భీముఁ డచ్చట గిరిశా! కాలకూటాశనా!
దోసంబున్ హరియించి కావు మనుచున్ ధూతాఖిలస్వాంతుఁడై ॥

పదముల్ తొట్రెల మల్లి కార్జున సమీపంబందె కూలంగఁ ద
 త్వద మందుండిన రోమశుండు కని యవ్వానిక స్మృతిం గూర్చి యా
 పదలం దీ పగిదిక గుమారిలుట భావ్యంబొనె ధైర్యంబుతో
 మది సర్వేశ్వరు నిల్చి చాటవలె తెమ్మాయంచు నోదార్పుచున్॥203.
 నోటక వెల్వడు మాటలేక తన కన్నుల్ ద్రిప్పచున్ భావ ము
 ధ్వాటింపక గడు త్రిప్పలంబడుచు హస్తాటోప భ్రూభంగ ము
 ఖ్యాతీకంబుల నెట్టులో తెలియు న ట్లాంతర్యమున్ గ్రక్కి య
 ప్పాటక బాదము లంటి వేడికొనెఁ గాల్వల్ గట్టు కన్నీళ్ళతో॥ 204.

రోమశుఁ డాతనిక నిమిరి రూక్ష మనస్కుతఁ గొంత సేపు ప్ర
 జ్ఞామయ దృష్టి నుండి గిరిశా యని యీశ్వరు సంస్మరించి “ని
 న్నోమును తల్లి పుత్ర! భయ మొందకు నానుడి నమ్ము మమ్మనీ
 కామెత గూర్చు మార్గమును హాయిగ తెల్పెద రమ్ము వెంబడిన్॥”

అని భీమున్ దన వెంటబెట్టికొని యా యవ్వాజ కారుణ్యఁడౌ
 ముని వానిన్ గొనితెచ్చి యీ స్థలము నొప్పున్ జూపిమాహాత్యమున్
 వినిపించెన్ మునుఁగంగఁజేసె నదిలో విన్పించెఁ దన్మంత్రమున్
 “నిను నా తల్లి దయంగనున్ విడువకిందేయుండి యర్చింపుమా! 206

శివలింగంబును నిల్చి నిత్యమిట నర్చింపన్ దగు న్నిపు నీ
 భవ మద్దేవు దయావిశేషమున సాఫల్యమ్మునందున్ ఘటో
 ద్భవ ముఖ్యాశ్రిత మంత్రరాజ మిది నీ వాగ్బంధమున్ ద్రెంచి నీ
 భవ బంధంబులఁ ద్రుంచివైచు నిక విశ్వాసంబునన్ నిల్వమా!”

రోమశ మహాని మూకుని పురోహితుఁ డన్నటు లార్తలోక ర
 త్నా మహనీయ దక్షత యుగంబుల నుండియు నిందె యున్న శ్రీ
 స్వామిని దేవినిన్ గని యచంచల భక్తిని మొక్కఁజేసి స్వ
 ర్ణామల వాహినీ తటమునందు శివార్చన యందు నిల్వగన్ ॥ 208.

దీక్ష యొసఁగి తానేగె యభేచ్ఛముగను
 మూకుఁ డా నాటి నుండి యపూర్వభక్తి

శివుని గొలుచుచు జపమును చేయుచుండె
గాలమును వాహినిం బలెఁ గడచుచుండె॥

209

మూకుఁ డాతఁడు స్వామి మూకాతి మూకుండు
ప్రకృతి మూకత దాని ప్రకృతియె యగు
శాంత నిస్వనమైన స్వర్ణముఖం జూచు
చే వృక్షమున్ లేక యిసుము తిన్నె
లే యున్న యిచ్చోటి కే విహంగము రాక
నీరవత్వమె యేలు నేల యందు
తనకు లింగము లింగమునకుఁ దాఁ దోడ్దాచు
జపనిష్ఠ మూకుఁ డాశ్చర్యముగను

నిలిచ నెంతయు నిర్జి తేంద్రియత నెగడి
దేవుఁ డున్నాఁడో లేఁడో సం దేహ మందు
నట్టి వారలుఁ బ్రకృతి లే దనఁగ లేరు
శాంతమైన యీ ప్రకృతి మోక్షమ్ము నిచ్చు॥

210

ఇచ్చట కూరుచుండి కను మీ నది యచ్చర మచ్చెకంటి యే
మచ్చయు లేని మిన్ను బడి మాటుగ వచ్చి యెయార మొప్పగా
విచ్చిన కేశజాలములు వీచెడి గాలులఁ దేలియాడు పై
పచ్చడ మొప్ప నీ యెదుట వర్తిలు నట్లగుపించు హాయిగన్ ॥ 211

పెదవు లుపాంశు వైఖరిని విచ్చక విచ్చు సుమచ్చదంబులై
కదలుచు మంత్ర వర్ణముల కంపిలుచుండును కన్నులొనదినీ
మెదలక చూచుచుండు మెల మెల్లగ నీ చెవి యాలకించు నా
సుదతి రహస్యపుం బలుకు చోద్యముగా నది నీదు మంత్రమా॥ 212

నీ వనలేనిదాని నది నీ కయి పల్కుచు నీకుఁ దోడుగా
శ్రావణ మాచరించి నిను సాకుచు నున్నది నీవు నామెయున్
భావమునందు నేకమయి భావమయాకృతులొచ్చు దేహముల్
లేవన నాదమాత్రమున లీనత నందెద రాత్మహాపుత్ర ॥

213

ఇంతకు మించి ముక్తి యన నింకొకఁ డున్నదె? యెంతసేపు నీ
వంతయు విస్మరించి యటు లాశ్రుత మయ్యెడి నాదమందె వి
శ్రాంతిని పొందుచుండెదవా చల్లగ నీ యెద యంతసేపు నే
చింతయుఁ జీకులేని వివశీకృత సంస్థితి హాయి నందెడిన్ ॥ 214

ఆ రుచి పట్టెనేని యింక నాగవు ధీరత సర్వలోకముల్
దూర మొనర్చి మాటికిని దోఁగఁ దలంతువు తత్సుఖాబ్ధి నీ
పూరక దాని కోసమయి యుత్సుకతన్ దపియించుచుండ దు
ర్వైరము పూనినట్టులె యవాంతరముల్ ఘటి యిల్లు పెల్లుగన్ 215

లెక్క- యొనర్ప కీవు పచలీకృత సుస్థిర మానసుండవై
చిక్క-గఁబట్టి నాదమున నీధువు క్రోలిన చందమామ నా
చొప్పున నిల్చి భేదములు శూన్యముగాఁ దొలి యాకసంబవై
నిక్కి తదీయ మూలమగు నిశ్చల తత్త్వమె యాచు నుండువున్ ॥

అప్పుడు నాదమున్ వినవు నద్భుతమైన సమాధి యద్ది నీ
కప్పుడు వీను లుండునొకొ యయ్యవి దేహగతంబు లయ్యెగా
లాప్పతి వోలె సర్వగతమైన పరాత్మత నీవు నీవు గా
కొప్పరికింతు వెల్ల జగ మున్నిని దాని జగంబు చేయుచున్ ॥ 217

ఈ యనుభూతి పొందెడి యదృష్టమె యెప్పటికైన నున్నచో
నే యెడ నున్న నేమి యొనరించిన నీ యనుభూతి నీదియై
హాయిగ నుండు వాత్మమయమో జగమందున నన్యమేదియున్
ధ్యేయము కాదు లేని దయి ధ్యేయమెటుల్ మఱితానె ధ్యాతగాన్ ॥
కాయము రాలినన్ మరలఁ గాయము కల్గదు తొల్చి యున్న త
త్కాయములో స్వతంత్రముగ ధ్యానము ధ్యేయము ధ్యాతలేని యే
మాయయు నంటనట్టి పరమ ప్రభువై తివిగాన స్వేచ్ఛమై
కాయము నంటి విశ్వమును గాంచియుఁ జెందవు బంధమెన్నఁడున్ ॥

మూకుండు పొందె నా స్థితిని పూర్ణత నందెను కాయమున్నదే
కైక తపఃఫలంబు కననయ్యు శరీరము రాలలేదు త

త్వాకట దేహమున్ నిలిపి తల్లి యెదేనియుఁ జేయ నెంచెనో
మూక నిమిత్తమై జనని ముగ్ధ మొనర్చెను లోక మంతటికొ॥ 220.

సిద్ధిని బొంది మూఁకుడిట చేసిన దొక్కటి కాదు తాను సం
సిద్ధిని బొందినట్టి యెడ శ్రీ శివలింగము సుస్థిరంబుగా
బుద్ధిని గూర్చి దేవశము పుట్టగఁ జేసెను మూక సేవితం
డిద్ద గుణాధ్యుఁ డీశ్వరుఁడు నిష్పటికికొ దయఁజూచు నెల్లరకొ॥ 221.

మూక ప్రార్థితుఁడైన హేతువుననే మూకేశ్వరుండయ్యె నా
మూకత్వం బది శాంతి సూచకము సంపూర్ణార్థ సుస్వాంతఁడా
లోకేశుండు మొఱల్ వినంగలఁడు పొర్లుకొ ప్రేమ నూగాడుచుకొ
చీకాకుల్ తొలఁగించు నీ హృదయ రాజీవంబు నుత్సుల్లమా॥ 222.

పంచదశాక్షరీ మనువు భక్తిమెయి కొ జపించె మూకుఁ డా
వంచిత వాక్కు వాచిక జపం బొనరింపఁగ శక్తిమాలి ధై
ర్యాంచితుఁడొచు మానసిక మత్యధికంబని యట్టి లక్షలుకొ
మించగ పూర్ణ దీక్షమెయి మేలిజపం బొనరించె దల్లికె॥ 223.

జ్ఞాన ప్రసూన జననీ

ధ్యానంబున మాన్యుఁ డతడు ధన్యుండయ్యెకొ

వాని జపంబున కాసతి

యానందము నంది వాని కన్నియు నొసఁగెకొ॥ 224.

రక్తిని వాగ్ని నొనర్చియు

శక్తులు వివిధమ్ము లిచ్చి సదయత జీవ

న్ముక్తుడ వయి జనహితముగ

ప్రాక్తన ఋషివోలె నిందె వసియింపుమనెకొ॥ 225.

ఆతఁడు సిద్ధుఁడై యిచట హాయి మెయి కొ శివపూజ చేయుచుకొ

ప్రీతిగ మాతృ మంత్రమును పేర్చి జపించుచు నీ ప్రశాంత వి

ఖ్యాత శుభప్రదేశమున జ్ఞానిగఁ జేసిన బోధలన్నియుకొ

జేతము శుద్ధమైన యెడఁ జెందును నేటికి భక్త కోటికిన్॥ 226.

స్వామికి మూకభ క్తులనఁ జాల ప్రియంబగు పండితుండునై
యే మెయి నోరు విప్పని యహీనుని పట్ల మఱిత ప్రేమయా
ప్రామిన గర్వమై నుడిని వ్యర్థ మొనర్చుచుఁ బ్రాజ్ఞ తామిషన్
క్షేమము మట్లు పెట్టెడి యశీత పండితుఁ జూడఁ డెన్నఁడున్ || 227

మూకుండు పండితుండు ఘనబోధము కల్గియు జ్ఞానలుబ్ధుఁడై
పైకొను పూర్వజన్మ కృత పాపమునన్ బుధనాథ శర్మకున్
వా కొనరాని ద్రోహము నవశ్యమతిన్ బొనరించి వాయిపై
మూకుండు పెట్టినట్లయిన మూకత నాంతరమందు దగ్గుఁడై || 228

తాపము చేతనే యథు వితాన మడంగగ తప్తకాంచనం
బొ పగిదిన్ విశుద్ధుండయి యమ్మ యనుజ్ఞను పొందియుండియున్
ప్రాపుగ స్వామి యుండినను వైఖరినిన్ గను వాక్కులన్నిటిన్
దేపకుఁ దేపకున్ దఱచి తేలిన నిగ్గ వెలార్చె మానియై || 229

అతిని మాటలన్ వినఁగనైనవి కొన్ని యిటుల్ కవిత్వమై
ప్రాణిగఁ దోచె వీని విను భక్తులు ధన్యులు తల్లి వారి వి
ఖ్యాతులఁ జేయు నైహిక మఖండిత భాగ్యయుతంబుగాక వి
ద్యోతిత మైన జ్ఞానమున నుజ్జ్వలి తాత్మతె యాడు రిమ్ముగన్ ||

జ్ఞానముతో సమానముగ సంస్కృతి మాపు పవిత్ర మెద్దియున్
గానము నిర్వి శేషమును జ్ఞప్తియొకండె యగున్ స్వరూపమే
యైనది గాన దానిబడి యన్నియుఁ దోచును వేదశాస్త్ర వి
జ్ఞానము దానినిన్ దెలుపఁ జాలదు తత్త్వము తెల్పు నంతియే || 231

సాధన చేసి చేసి యథుసంక్షయమైన విశుద్ధబుద్ధి యం
దే ధవుండైన సాధకు సహీన కృపన్ దరియింపఁ జేయగా
సాధితఁ డౌచు నిల్చి వివశత్వము నందగఁజేసి యెప్పుడో
బోధము మాత్రమైన నదె పూర్ణతయున్ బరమార్థమయ్యెడున్ ||

జ్ఞానము బోధమంచుఁ దనసాక్షితఁ గప్పి ప్రపంచ భోగముల్
మానక పెంచుచున్ వినుత మానవు దానవుఁ జేయుచుండు న

జ్ఞానమే జ్ఞానమంచిపుడు జల్పమొనర్చెడి వారు పెక్కురై
జ్ఞాన మెఱుంగరాక నరజాతి యధఃపతనంబునందెడిన్ ॥

233

మనుజుండై జనియించు తెప్పడును బ్రహ్మజ్ఞానముం బొంద నై
తనువున్ దానికిఁ గాక భోగమునకే దౌర్భాగ్యమై పూన్చువాఁ
డనఁ గర్పూరము నిచ్చి యుప్పగొను మూర్ఖాగ్రేసరుం డౌను ము
క్తిని బొందన్ దనువెత్తి వెట్టియయి రక్తిన్ మున్గుటల్ ధర్మమే?

అయయో ధర్మ మెఱుంగ రీ జనులు వ్యర్థాయాసులై నిత్య మ
వ్యయ భోగంబులకై వ్యయించెదరు దేహప్రాణ దీర్ఘాయుష
ప్రియ ధీశక్తులఁ బొందఁ గల్గునది నిర్ణీతంబె యెయుండ దు
ర్ణయ మేలా నిజధర్మమూను నెడ దానన్ సర్వముఁ గల్గెడిన్ ॥ 235

ధర్మమునందు నిల్చునెడఁ దప్పక రాదగు నర్థ మబ్బు నీ
మర్మ మెఱింగి లబ్ధమగు మానిత సంపద దేహధారణం
బర్మిలఁజేయ నెంతతగు నంతయు హాయిగ వాడికొంచు స
త్కర్మములందె జీవితము తప్పక నిల్పిన మోక్షమబ్బెడిన్ ॥ 236

“ధర్మా దర్థశ్చ” యనెను

మర్మజ్ఞుఁడు వ్యాసమాని మనుజుత కలిగెన్

ధర్మ మెఱుంగుచు నిలిచిన

కర్మము లన్నియును ధర్మ కర్మములయినన్ ॥

239

రాదగు నర్థముల్ కలుగుఁ బ్రాప్తముతోఁ బరితృప్తి నందినీ
వేదిగడింపఁ బుట్టితివో యెప్పుడు దానిని విస్మరింప కో
వేదమయా! దయావనధి! వేగమునన్ దరియింపఁజేయు మం
చాదట ధర్మమూనుటకె యంగము నిల్పుట మానవత్వమో ॥ 238

మానవ దేహ మందె పరమార్థము నందవలెన్ లభింప దీ
మానవ దేహ మూరకయె మాధవుఁ డిచ్చిన మానితాంగమున్
మానక ముక్తికై నిలుపు మానవుఁడే పరమార్థ వేత్తయా
కానక వ్యర్థభోగములకై వ్యయపెట్టెడు వాఁడు మూర్ఖుఁడౌ ॥ 239

భారత దేశ మీ మహిత భావము తెల్పుచు లక్ష్యసిద్ధి కే
దారియొ దానిజూపి మను ధన్యుల నుద్భవ మందఁజేయఁగా
భారతమాచు నీశ్వరుకృపన్ మహియందున నిల్చు నేటికిన్
భారతులై న మానవులె భవ్యులు వెల్లుననుండుఁ డందఱున్ || 240

దైవము వెల్లునం దునుప దానిని కాదని గబ్బిలంబులై
భావి వరంబొకింతయును పట్టని యజ్ఞుల యంధకార మం
దానలితాత్ములై తిరుగు టచ్చెరు వయ్యెడు ధీ వివేక మే
త్రోవను బోవుచున్నదియొ తూలకనిల్చి తలంపగావలెన్ || 241

ఊరక మోహమందుటయయో యొక తెల్వీయె వేదధర్మ మీ
దారి నెఱుంగఁ జేసినది దానిని పూనిన భారతంబు ము
న్నేరికి నైన పూజ్యమయి యెంతయొ భాగ్యమునంది వెల్లెనేఁ
ఊరక ధర్మమున్ విడిచి యుర్వి దరిద్రత తానె తాల్చెడిన్ || 242

అభ్యుదయంబు నందుటకునైన వివేకము నూనకుండ దే
శాభ్యుదయాఝలేమె యని యన్యుల ధర్మమునందు మోహితుల్
సభ్యతవీడి ప్రాజ్ఞజన సంఘమతంబు నొకింత యెంచకే
మభ్యముపెట్టు చజ్ఞజన మాన్యతనంది యడం తురయ్యయో || 243

ఏది త్యజించు హేతువున నీ పతనంబును పొందియుంటిమో
యాదిని దాని మానునెడ నభ్యుదయంబది కల్లుగాని యే
దేదియొ గొప్పదంచు మతిహీనత నూన వివేకమానె నీ
వాదిజుండైన బ్రహ్మ యుదయంబున కాస్పదమైన వాఁడవై! 244

భారత! భారతా! మహిత భాస్కర! నీవు నిజంబుగా మహా
దార పరాత్పరుగ డవుదు దాని నెఱుంగక మోహితుండవై
భీరుత నన్యదేశ నయభిక్షుకుండైతివి నేటికైన ప్రా
స్థరత నూని స్వీయనయ దివ్య మహత్త్వముచూపి వెల్లుమీ! 245

మూకేశ్వ రాలయము కడ

లోకేశ్వరుఁ డఖిల సుజన లోక నుతండ్డై

మూకై క్య మోద మందుచుఁ

బ్రాకటముగ నుండి యాత్ర పారమునందన్ ||

246

కదలుటతో గురుశిష్యులు

మొదలిటి నుండియును మాన ముద్రితలగు వా

రెదలందు మూక చరితము

విదితముగా సహజమూక విశ్రుతులగుచున్ ||

247

స్వామి సమానులై యెదల సర్వ సమత్వము నూని సాగి రా

స్వాముల లోకులెల్లరును పారమెటుంగని భక్తితో శివ

స్వామిని కొల్చినట్లుగ నె సాంద్ర ముదంబున గొల్చుచున్ నుతి

స్తోమము లందునన్ నిలిపి చొక్కిరి జన్మలు ధన్యమైనటుల్ || 248

శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!

నీకాలు మ్రొక్కేమయా!

చీకాకులను కారు చీకట్లఁబడి యున్న

మాకు మార్గముఁజూపు మహనీయు లీ స్వాము

లేకాలమున నిల్వనీక్షింపుమా!

మానవాకృతిఁబూని మమ్ము సరిదిద్దంగ

దై నందిన జ్ఞాన తత్పరత్వమైట్లొ

ఒజ్జబంతిగఁ జూపుచున్నారయా!

కనులలో నిన శశులు కదలాడుచుండంగ

తను వెల్ల శుచులౌచు తనరారుచున్నారు

నీ రూపులే యశాచునున్నారయా!

ఇట్టి జన్మంబైన నింకేమి కావలయు

పుట్టు విట్టిది యిచ్చి పుణ్యంబునం బొమ్ము

మాసేవ ఫలమునే మాకిమ్మయా!

శు క త ప స్ప ల ము

చినదూరంబునఁ గొండవంకఁ గనుచోఁ జిన్నారి దేవాలయం
బనువై యొక్కటి కానిపించుఁ బెనుచెట్టెయున్న యాకొండపై
మనసై వ్రాలినదేదియో శుకమనన్ మాహాత్మ్యమున్ విన్న వ్యా
సుని సూనుండు శుకాఖ్య మకానివరుండ వోచ్చి నిల్చె శైవార్చనన్॥

అరణిం బుట్టి నమస్తవేదములు తామైవచ్చి సేవింప సం
సరణం బంటని తెంపు బాల్యముననే సాజంబుగానబ్బి యెం
టగియై పోయెడి పుత్రుని గురిచి బిడ్డాయంచు మోహంబుతోఁ
బగువుల్ వెట్టిన తండ్రియంతట ప్రతిధ్వానంబు పిన్నాడటే! 251

శుకయోగీంద్రుని సర్వభూతమయమా శుద్ధాంతరంగంబు మ
చ్చిక నట్లుత్తర మిచ్చెఁ దండ్రికయి, తత్సిద్ధుండు హెచ్చైన పూ
నికతో నిందు తపంబానర్చి కనియెన్ నిర్ణీత శైవాద్యయ
ప్రకటీభూత మహత్త్వమన్న గిరి దైవంబాను ముమ్మాటికిన్ ॥ 252

నసగా మాళిని చంద్రుఁ దాల్చు శివుఁ డెన్నండేని యద్వైత వా
సనయుం గల్గదు, పూర్వపుణ్య మది పెల్చున్ దోడు కాకున్నఁ ద
ద్ధను మ్రొక్కన్ దలఁపైన పుట్ట, దిఁకఁ జుక్కల్ డుల్లినన్ దోచి న
ట్లనయం బేగడి మానవుల్ కనరు మాయామోహ విచ్ఛేదమున్॥

అగుటన్ మానవ దేహమున్ గనిన పుణ్యాత్ముండు తద్దేహ ముం
డగ నద్దాని వివేక యుక్తుడయి యుంటన్ ధర్మమందే సదా
నిగుడంజేసిన పుణ్యమబ్బు, నదివానిన్ దైవ భక్తుండుగా
మిగులం జేయును, స్వామి సత్కృపను పేర్చిన్ వాడె యద్వైతియా॥

అసగా ధర్మమె మానవాళికి ముఖ్యంబైన సూత్రంబు దా
నిని గుర్తించుట చాల తేలికగు దేనిన్ నీవు ద్వేషింతు వా
పని నెవ్వారికిఁ జేయఁబోకు మిదియే భవ్యాత్మునిన్ జేయు నీ
మనికిన్ సర్వులు సౌఖ్యమందెదరు మర్మంబింతియే మానవా! 255

తానెంతో జగమంత యాననుట తథ్యంబీవు ధర్మంబు నే
మైనన్ దాటక నిల్చుచో జగము నీయం దట్టులేయుండు ధ
ర్మానన్ దైవము తోషమంది సుఖసంపద్వృద్ధి గావించు న
ద్దానన్ శాంతి సమృద్ధిమాట బ్రదుకుల్ ధన్యంబులై మించెడిన్ ||
శుకయోగీంద్రుఁ డనేక జన్మముల సంశుద్ధాత్ముఁడై ధర్మమే
నకలమ్మై మనినట్టి భవ్యుండగుటన్ సర్వాత్మతా భావనం
బకలంకంబుగ నూని వ్యాస సుతుఁడై యావిర్భవంబందె వే
తొక జన్మంబిక లేని వాడగుట ధన్యుండయ్యె నీ భూమిలో || 257

అద్వైతానుభవాప్తిఁ బొందఁదగు సౌఖ్యం బవ్యయంబౌట దై
వాద్వా మానవులై న ధన్యులకుఁ తత్త్వాప్త్యర్థమై జీవితం
బద్వంద్యంబగు నిష్ఠ ధర్మముననే యత్యంతమా శ్రద్ధ నే
యుద్వేగంబును లేక నిల్పవలె నాయుర్దాయ మున్నంతకున్ || 258

మానవు లే మటంచు మను మార్గములన్నియు ధర్మదూరమై
దానవతక్ భజించునెడ ధారుణి నేరికి సౌఖ్యముండు? తా
నైన సుఖంప కన్యులకు నైన సుఖంబును గూర్పలేని యా
మానవతన్ బ్రయోజనము మాలి పశుత్వమై మిన్నయయ్యెడిన్ ||

పశువుల జీవితంబులవి భవ్యము లయ్యవి స్వీయధర్మ మే
దశనయినన్ విడంజనవు తప్పెడి శక్తియులేక కాల దు
ర్దశ మరణించినన్ మరల దైవమొసంగెడి మేనులందు స్వా
వశతను పుట్టి గిట్టుటయె పాపము పుణ్యములేని జీవులౌ || 260

మనుజతయందునున్ బశుతమానదు పాశవబంధ మూడ్చునై
పుణి కలదౌట మానవత పూజ్యత నందుచు సర్వజీవ రా
శిని తన చెప్పచేతలను శిక్షితమున్ బొనరింపఁ గల్గుఁ గా
వుననె మనుష్యుఁబట్టి జగమొందును నిత్యము దుఃఖసౌఖ్యముల్ || 261

ఆతఁడు నిర్జితేంద్రియత నాత్మ విదుండయి మానవత్వ వి
ఖ్యాతికిఁ దగ్గయట్లు తన యందునఁ దానయి జీవకోటికిన్

బ్రీతిని గూర్చజాలుఁ దన పెక్కువ నిగ్రహమేది దానవుం
డై తనకున్ జగంబునకు నార్తినెగూర్చు వినవ్వు బుద్ధియై॥ 262

బుద్ధియొకండు పెక్కువయి పూజ్యుఁడు మానవుఁ డద్దియే నరున్
బద్ధునిజేయు సక్రమత బంధవిముక్తుని జేయు స్వేచ్ఛగా
నిద్దగుణుండు ధర్మపథి కెక్కిన దేవతవోలె మాన్యుఁడౌ
విద్ధ మనస్కులన్ జెడిన వెట్టిగ నాశ మొనర్చు లోకమున్॥ 263

గురుశిష్యుల్ కడు బుద్ధిమంతులయి కోర్కుల్ తీర్చికోగల్గు మేల్
పరువంబుండి మనుష్యదేహమును దైవంబౌటకై పూన్చి న
శ్వరభోగంబుల నుజ్జగించిన మహాసత్త్వుల్ వివేకాన్వితుల్
సరలోకంబున కొజ్జ బంతులగు టెన్నన్ వింత లేదంతయున్॥ 264

శుక్కుఁ డర్పించిన లింగ మా గిరిని జూచున్ వీరిఁ దానన్నయ,
ట్లకలంకాత్ములు వీరు తచ్చుకుని మహాత్మ్యంబునే యెంచుచున్
సకల మ్మాత్మ మయంబుగాఁ గనుచు స్వేచ్ఛన్ స్వామి యాత్రన్
మహా

త్సుకులై పాల్గొనుచుండ నెల్లెడల తోచున్ దచ్చుక బ్రహ్మమే॥
కొండకు నేటికిన్ నడుమఁ గోమల దేశము కొంతయున్న దం
దుండెడి వెన్నియో మునుపు నూర్జితమా ఫలవృక్ష సంతతుల్
పండెడి వెల్లవారి వయి స్వామి సమర్చును నిల్చువారి కె
న్నండును భుక్తి లేదనక నందనమై పరితృప్తిఁ గూర్చుచున్॥ 266

ఇప్పుడు భూమియే కలదు వృక్షము లన్నియుఁ బోయి వారు వా
రప్పటి కప్పు డాక్రమణ మాచరణంబునఁ బెట్టి స్వంతమా
చొప్పునఁ జట్టు కంచెలను జూపగ నుమ్మడి భావమేది నే
డిప్పటి వోలె జెట్లమరుటైనను ముట్టగ రాదు వానినిన్॥ 267

ఏడెము వద్ద కొండ కెడ మెక్కువ దూరము గాగ నేలు పా
రాడి క్రమమ్ముగా గిరిని రాయున యన్నటు పాటుస్వామి యు
న్నాడని యాలయమ్ము కడనాతనికై యెడమిచ్చె సంతియే
పాడి సమృద్ధమైన యెడఁ బాటును స్వామిని కౌగలించుచున్॥ 268

శుకముని యున్న చోటునకు సూటిగ శుద్ధజలంబు లొప్పు వా
పిక యొక్కడున్న దద్ది పృథివీపతి యెవ్వఁడో రాయనామకుం
డకలుష చిత్తుడై నిలిపె నచ్చటనే యొక మంటపంబును
ప్రకటిత భక్తి గట్టె గనరాదిపు డద్ది సుఖోపయోగ్యమై॥ 269

ఎదురు సేవ

బయలగు నా ప్రదేశమున స్వామి యొకింతగ విశ్రమించు నీ
బయలు గిరి ప్రదక్షిణము భారమె యానను బాలవృద్ధు, లా
శయము లెసంగియున్ వ్యవధి చాలక చేయని వారు స్వామి ని
ష్ఠయి నను కొల్చు కొందమను నా శను గూడెడి మంచిచోటగున్॥

కోనేరును మంటపమును

జానుగ విలసిల్లి యధిక సంఖ్యను జనముల్

తేనెకయి యీగ లట్లుగ

వేనకు వేల్ చేరుటకును వీలగుచోటై॥ 271

కోనేటి రాయ మంటప

మీ నాడును గిరిని చుట్టి యెంతయు శ్రమమై

మేనించు కంత వాల్చెడి

సేనానీ గురుని యెదురు సేవకు నొప్పున్॥ 272

ఎప్పటి నుండియో నిలిచి యెప్పుడు వచ్చును స్వామి యంచు మా
తప్పును సైచి కావుము యథార్థముగా గిరి చుట్ట నెంచియున్
దప్పక యాగి పోవలసె దర్శన మిమ్ముని వేడికొంచు నీ
చొప్పున గాక మాటు తఱిఁ జూటెద మంచు జనంబు లెందఱో॥ 273

ఇసుము చల్లిన రాల నట్లే యనంత

సంఖ్యలన్ జేరి కొందు రచ్చట శ్రమాన

నాల్గు గంటల వేళ జనంబు బలియ

స్వామి యచ్చోటి కరుదేర నాయమగును॥ 274

ండెము చేరె గండ్రికకు నేగెను మూకుని యాలయంబు కొం
వాడె నటంచుఁ ద్రోవఁ జను వ్యక్తుల నారసి స్వామి రాకకై

కూడిన వార లుత్సుకతఁ గోటి విధంబుల నూహసేయుచున్
వాడిన మోములై విధుర భావము నందుదు రాలసింపఁగన్ || 275

వేలకొలంది మానవులు బృందముగా నొకచోటఁ గూడుచోఁ
జాల విచిత్రముల్ జరుగు సంఘ మనస్సితి సంద్రమట్టులై
వేలము పెట్టి యేచుటది వింతయె వ్యక్తిగ మానవుండు వా
చాలుఁడు కాఁడు నిగ్రహము సాగదు మందిని జేరియుండినన్ || 276

పలువురు చేరఁజోదు రొక పట్టున నుండురటన్న వార్తయే
తెలిసినఁ దత్పరిస్థితిని దెల్పిగ వాడి కొనందలంచు వా
రలయక యెన్నియోగతుల నార్జన సేయగ నెంచి యత్నముల్
నలుపుదు రందు వింతలును సాజము లాచు నెసంగు నెప్పుడున్ || 277

కాలక్షేప వినోద యంత్రములు వేడకం ద్రిప్పి యాడింతు రా
బొలాలనంద విలాస వస్తువులు విల్వం దెచ్చి చూపింతు రె
న్నో లీలా నటనంబులన్ నిలుతు రన్నుల్ మెచ్చఁబూల్ పండులున్
హేలాపాన విలాస ఖాద్యము ల వెన్నే దెత్తు రచ్చోటికిన్ || 278

కొందఱు బృందగానములఁ గొందఱు నాట్యములన్ గఢారసా
నందకర ప్రసంగముల నవ్వగఁ జేయు వినోద వేషముల్
కొందఱు నూని విద్యలివి కోటియుఁ గూటికె యన్నయాట్టు లం
దందున సంచరించు చిటు లందఱకున్ ముదమందఁ జేయుటన్ || 279

ఎంతటి కాలమైన నొక యింఁచుక వేసట నందఁజోక కా
లాంతకు రాకకై యచట నట్టులె వేతురు కొండ చుట్టువో
నొంతటి పుణ్యమో యదియె యిచ్చట స్వామిని గొల్చికొన్న నా
నంతయుఁ దగ్గ కందునను నాశయె నిల్పును వారి నట్లుగన్ || 280

అందఱు స్వామి కోసమయి యచ్చట చేరిర? వచ్చువారికై
కొందఱు వత్తు రార్జనము కోసము కొంద తెదో వినోదమై
కొందఱు ప్రౌఢు పుత్రమని కొందఱు నిట్టు లనేక లక్ష్యముల్
మంది యనఁగ నిట్లగుట మానవ నైజ మదెంత చిత్రమో! || 281

వచ్చెను స్వామి వచ్చెనను వార్తయు వచ్చును పొంగులెత్తి తా
నుచ్చలి తంబెయా జన మహోదధి యీశ్వరు వెంబడించుటై
యచ్చపు భక్తిఁ జట్టుటయి యామర వాహిని యన్నయట్లుగా
వచ్చి జనంబు చేరుకొను వారును వీరు నభిన్ను లాదురున్॥ 282

పూర్వపు తాతి మంటపము పోయిన దెన్నఁడొ త త్ప్రదేశమం
దుర్విని మొలై నూత్నమన నొప్పు వితానము తోడి పందిటన్
పార్వతితోఁ బ్రభుండు దిగి పర్వతమున్ బ్రయమూరఁజూచు సౌ
పర్వుల వోలె సర్వులును స్వామిని గొల్తు రపూర్వ భక్తిమై॥ 283

సంజయు దాటి పోయినది సన్నగ చీకటి హెచ్చి ముద్దయై
యంజన శైల మీశ్వరున కర్చున సేయ శ్రమించి వచ్చుటై
సంజన మట్టులే నిలిచి నమ్రత నుందురు కొండచుట్టి వ
చ్చెం జన దించుకై న శ్రమ సేదను దేసిన పోదమన్నటుల్॥ 284

కాగడాలును దివిటీలు కాలవచ్చు
మిన్ను నందెన్నొ చుక్కలున్ మిణుక వచ్చు
శుక్లపక్ష తృతీయ హెచ్చునె వెలుంగు
చీకటైనను జనము రసెంతరందె॥ 285

చుట్టు చీకటి బలిసి, యే చొప్పుఁ దెలియ
నట్టు లుండిన వేళ, రవంతయైన
తైలదీపాల వెల్లులో, దై వదర్శ
నంబు తత్త్వజ్ఞులకు మహానంద మొసఁగు॥ 286

కాన వచ్చును స్వామియే, కానరా దిఁ
కేమియున్, స్వామి నల్లెంత యేని కాల
మట్టె చూచుచు నానంద మందవచ్చు!
నింత కంటెను భక్తాళి కేమి వలయు? 287

అర్కు వేడిమిఁ బుట్టు కాలాంబుదములు
వానిఁ గన నీక తామె కన్నట్టు రీతి

స్వామి నుండియె సృష్టి సర్వంబు వచ్చి
తానె కనవచ్చి స్వామి నింగాన నీదు॥ 288.

హృద్గుహావాసీయై యుండి, యెల్ల వెలుంగు
తానె యా స్వామి, సర్వ స్వతంత్రుడయ్యు,
నతనికై కాక జగతికై యటమటించు
వారి కతఁడేల కనిపింప వలయుఁ జెపుమ॥ 289.

స్వామి సందర్శనంబై కావలయు వారు
కాటు చీకటి వంటి జగంబు విడిచి
స్వామికై జీవితంబును సాగఁజేయ
నాతఁడే తమోహారి హృజ్జ్యోతి యగును॥ 290.

ఈ మహార్థంబు తెలుపుట కీశ్వరాల
యంబు లం దెల్ల చోట్ల మహాప్రకాశ
మాన దీపాళి నుంచు వారై నగాని
గర్భగుడి యందు విరియు చీకట్ల నడుమ
స్వామి నుండంగఁ జేయు నాచార మయ్యె॥ 291.

స్వామి నే చూపు నల్ప దీపాల వెలుంగు
లస్య మెద్దియుఁ జూడకున్నట్టి వేళ
స్వామి కనిపించు, నిదియ నిజంబు కాన
నస్యములఁ జూపు వెల్తురు లచట తగవు॥ 292.

అగును తనువులు స్వామి దేవాలయములు
హృదయ గుహ యందె స్వామి వసించి యుండు
వాని గనిపింపఁజేయు దీపంబు కొఱకు
యత్న మొనరించి వెల్లుల నందవలయు॥ 293.

స్వప్రకాశుండు స్వామి, దీపమ్ము చూడ
నస్య దీపమ్ము వలయునే? యడ్డ మున్న
దేదియో, దాని తొలఁగించి తేని, స్వామి
తానె కనవచ్చు దేదీప్య మానముగను॥ 294.

సిద్ధ వస్తువు స్వామి, క్రొత్తగా చేరుటన్న
దెన్నడును లేదు, కప్పికొంటివె ముసుఁగు,
దాని తొలఁగించు కొన్న నతండు తోఁచు
నతఁ డొకండును నీవు వేటగుట నిజమ?

295

నేను నేనని యనుటయే నిన్ను గప్ప
ముసుఁగు, నేను నేగాదు, సముజ్జ్వలాత్మ
నాదు, శివుఁడ నచ్యుతుఁడ నే నగుదు, నంట
యే ముసుఁగు తొలఁగించు, టింకేమి లేదు॥

296

ఉన్నదాత్మయె, తదితర మున్న దొక్కొ?
ఉన్న దున్నట్లు చూడ నీకున్న దానిఁ
గప్పి, లేనట్టి దున్నట్లు కనబడంగఁ
జేయు పరమ శక్తియె యగు మాయ యనఁగః

297

ఏకత్వ శ్రుతి భావ మందికొనగా నే కాంత మే సేవ్య, మ
స్తేకాంతమ్మున నుండి సిద్ధి గను వాఁ డెచ్చోటఁ దానున్నన్
నై కా సంఖ్య జనాళి మధ్య గోకుఁడై, యద్వైత దివ్యాను భా
వై కాత్మ్య స్థితివీడ, కంతట శివాద్వై తమ్మునే కాంచెడిన్ ॥

298

వేలకు వేల శీర్ష ములు వేనకు వేలు పదోరు బాహువుల్
వేల ముఖంబులున్ గనులు వీనులు నొప్పు విరాట్స్వరూపమున్
మ్రోలను జూచుచున్నటులె మోదము నందిరి శిష్య దేశికుల్
కాలము దేశ మన్నియును గల్పితముల్ పరమాత్మ యందునన్ ॥

చీకటిలో సమత్వమును జెందుట సేగియె, యున్న భేదమున్
సోకగ నీదు చీకటి, విశుద్ధ మనస్కుఁడు భేదమున్ననున్
నైకతఁ జూచుచుండియును నేకత భావము నందుఁగాంచు, నా
త్మైకత యుండుగాని తనువందు విభిన్నత తప్ప దెన్నఁడుకా ॥

300

భావాద్వైతము సేయగా వలయు, సర్వం బ్రహ్మమానంచు దే
హావష్టంభము వీడు నందనుక బ్రహ్మత్మైక్య భావంబు నం

దా వై విధ్యము కానకుండియు క్రియా ద్వైతంబు చేయంగ రా
దీవై దేహ మెఱుంగుచట్లు చనఁ దప్పేయాన ముమ్మాటికిఁ॥

దేహము ద్వైత భానమున దీప్తమగున్, స్మృతియున్న యప్పు డా
దేహము వెంట భేదమును దృష్టికి వచ్చును, దానిఁ గాదనం
గా హతమాను, నీవు కనగాఁ దగు నేకత భావమందుఁ, ద
ద్దేహము రాలిపోయిన విదేహత ద్వైతము మాసిపోయెడికి॥ 302

సిద్ధునకై న సంస్థితిని జెందిన యట్లుగ సాధకుండు తా
విద్ధ మనస్కుఁడై తలఁచి వీగుట వెఱ్ఱియె, సిద్ధుఁడయ్యునున్
బద్ధుని బోలె సర్వమును ప్రాజ్ఞుఁడు లోకహితార్థమూని, తా
బద్ధుఁడు కాఁడటంచు భగవానుఁడు తెల్పు హితంబు గీతలో॥ 303

తనువే తోఁచని సిద్ధి నీకయినఁ గర్తవ్యంబు నీకుండ, దే
మనవున్ నీవు, గుహాస్థితుండవయి, దేహంబున్న దున్నట్లుగా
మనునో మానునో, నీవు నీ వనుటయే మానన్. జగద్వ్యాపివై
చన వెచ్చోటికి, నంతటన్ బరగు నైశ్వర్యంబు సిద్ధించుటన్॥ 304

చీకటి కంటె మోహనము సృష్టి మరేదియు లేదు, విర్వియా
లోకము లన్ని యా యిరులలో జనియించును, నైగనిగ్య మా
చీకటి సొత్తు, లోవెలుఁగు చేరియె చీకటి యుండుగానఁ, బెం
జీకటి యందునున్ వెలుఁగు చెందక యుండదు మోహకంబుగా॥

అచ్చపు వెల్లు కన్నులకు నందదు, తోఁచెడి వెల్లులన్నియున్
విచ్చిన కాఱు చీకటికి వెన్నునఁ బుట్టెడి మాయవెల్లులే;
పొచ్చెము లేని వెల్లుయినఁ బుట్టదానో జగ, మందమైన క
న్నిచ్చకు వచ్చు నీ జగతి కెప్పుడు మూలము కాఱు చీకటా॥ 305

కప్పిన చీకటుల్ విరియగా ప్రభవించెడి సూర్యదేవుఁ, డం
దొప్పియ యుండి, వానినె యహోయన రంగులు గాగమార్చి, క
న్గప్పి, జగంబుగాగ తన కాంతులఁ జూపి మరంతలోనె చూ
పొప్పక మాయమాను, తన యున్నియు నిత్యము వాని వృద్ధికొ॥

చీకటి కిక్ వెలుంగునకు స్నేహమె పెల్లగు, వైర మున్నటుల్
లోకము లెంచు భ్రాంతమతి, లోనగునే నిజమైన వైరమై,
తాకిన విచ్చుటై పొరియఁ దాకక, దాగుడు మూతలొచు, నా
చీకటి వెలులే కలిసి సృష్టి నొనర్చు సమస్తలోకముల్॥ 308

శివుఁడును గాళ రాత్రియును స్నిగ్ధులు, సృష్టికి నాది దంపతుల్,
తవిలిన కాయముల్ కలిగి, ద్వైతము నందక కూడియుందు, రీ
భవము సమస్తమా భవుల పంటయె, వద్దనుకొన్నచో సదా
శివత, నిరస్తమాయిత, చెందగనా జగదీశ్వరీ కృపక॥ 309

నిద్రపు వైగ నిగ్యమున నిగ్గులు జేలెడి రాత్రివేళఁ, గ
న్నదెడి కాంతులై పొగల నంతటఁ జిమ్మెడి కాగడాల వె
ల్లోద్దిక దారిఁ జూపఁ బ్రభువొప్పె మనోహరుఁ డొచు యాత్రలో
ముద్దులు గారు మోహనత మున్ని చరించిరి భక్తులెల్లరుక॥ 310

భజరే మానస పరమ శివం
నిజ హృదయస్థం నిఖలేశం॥

సంధ్యా తాండవ గిరిజానాథం
అనందాంబుధి మథనో న్మాదం 1

సృష్టి స్థితి లయ కేళీలోలం
మాయా మోహిత జగతీ జాలం 2

సర్వ ప్రియకర సన్నత చరితం
సర్వోత్తరక కరుణా భరితం 3

భక్తజనా వస భావావిష్టం
త్యక్తాఖిల ముని హదయ నివిష్టం 4 311

ముక్తి వినాయ కేతివృత్తము

ఇంత వలకును కొండ కెంతే నెడమ్ము
నేటికిని సమీపమ్ముగా నేగుచున్న

దారి క్రమముగ కొండను దరియఁ జొచ్చె
నది గదిగొ కొండ దారికి నడ్డ మగున?

312

కొండఁ జూచుచు నెవ్వరో కూరుచున్న
యట్లుగా నున్న దా మూల నాలయమ్ము
దాని దరియంగ స్వామి కుత్సాహమయ్యె
నన్న యట్లుగ వేగమ్ము నందె నడక॥

313

చూపులకుఁ జిన్నగుడి యది దాపుఁజేర
స్వామి యద్దాని చుట్టుగా వచ్చి కొంత
సేపు తృప్తిమై విశ్రమించినది చూడ
నదియు స్వామికి నెంత ముఖ్యమ్మో తెలిసె॥

314

అచట నున్నట్టి దా స్వామి యగ్రసుతుఁడె
యయిన నేమాయెఁ జతురాననాది సురల
శత్రు పూజ్యుండు గానఁ దానైన భక్తిఁ
జుట్టి వచ్చెను స్వామి లొసుంగు పడక॥

315

అదియు గా కెంత యుపకారి యయ్యెఁ దనకు
నుమకు మార్గమ్ము చూపి యా యమ సుఖానఁ
దనకు దక్కెడు నట్లు చేసిన దతండె
తాను గనకున్న నుమకు నందనుఁడె మిన్న!

316

అమెకై కాక తనకునై యతని గొలిచెఁ
దండ్రు గార్హస్థ్య మందుండఁ దనయుఁడేమొ
యతయుగానైన జనకుఁడా యతనిజూచి
మ్రొక్కఁడే? యట్లులే యిది ముఖ్యకృత్యమె॥

317

అగ్రపూజ్యుం డితండని యపుడు పలికి
తా ననిన దానిఁ దానె కాదనగరాదు
ధర్మమును జెప్పి స్వామి యధఃకరింప
నెవరు పాటెందు రింక శాసించుటెట్లు?

318

ఇప్పటిమాట కాదిది మహేశ్వరుఁ డెప్పుడో స్వీయవాస మం
దొప్పుగ నున్న యప్పుడు మహాత్ముకతన్ దన చెంతనుండి మై
గప్పిన పార్వతీసతి యొకానొక హేలగఁ దన్నుజూడ నా
చొప్పుది యెందుకోగనక చూపులలోఁ గనుచూపులుంచగన్॥ 319

పరమాదరమును వినయముఁ

గరమరుదగు భక్తి విరియగాఁ దనుగనుచున్

పరమేశా! పదదాసిని

కరుణింపవె మనికి మీదుకట్టిన దానన్ ॥

320

పెరవారి కేరి కేరికొ

గురుతను వహించి పరమగూఢము నైనన్

స రహస్యమ్ముగఁ దెలుపుచు

గరితను ననుబిల్చి నుడువఁగానరు మేలే?

321

మనసయి మాటిమాటికిని మన్ననసేయుదు రీరెయంచు నే
మనకయ యుంటి నేటికట లాగక డెందము వేడుచుంటి నా
మనవి తిరస్కరింప కణుమాత్రము దాపక శైవమంత్ర దీ
క్షును నను నిల్పగాఁ దలఁపుగాంచుడు పాదములంటి వేడెదన్॥ 322

గరితకు భర్తయే గురువుగాన నవశ్యము నాకుదీక్ష ని

ర్భర కరుణాపరత్వమునఁ గాంతులు మీరె యొసంగఁగా వలెన్

వరమిది పొంది త్వత్కరుణఁ బొరమునందెద జ్ఞానవార్ధికిన్

గురుల యెడందకుఁ బ్రియము గొల్పుదు ముందటికంటె మిన్నగన్॥

అటులు ప్రియాంగనా మణియె ప్రార్థన సల్పగ దేవుడైన నిం

కేటులు తిరస్కరింపఁగలఁ డీశ్వరుఁ డప్పుడు పార్వతీ సతి

గటకట నందనీయక మొగంబును గోముగఁజూచి నవ్వి చె

క్కిటిని కనిష్ఠికన్ బుణికి కేలిని కేల స్పృశించు చిట్లనెన్॥ 324

అడుగక మంత్ర మెవ్వరికి నైన వచింపగరాదు నేటి కి

ట్లడిగితి వింకఁ జెప్పదగు నైన మహామనువౌట నీమమున్

బడయగ నౌను నేటి కుపవాసము నూని సఖిజనంబు లే
మడిగిన మానమూని బదులాడక యుండుము రేపు తెల్వదళ॥ 325

పార్వతి స్వామిపల్కులకుఁ బట్టగరాని ముదంబునందె నా
శర్వుఁడు చెప్పినట్లుగ నె శ్రద్ధవహించెను నీమమందు సా
పర్వ జగంబు సర్వమును పార్వతి పూనిన మానదీక్ష త
త్పార్వ మెఱుంగమంచుఁ దలపోయగ వేగి పరాక్షామైనచో॥ 326

గిరిజను బిల్చి మంత్ర మెఱింగించెడు ముందుగఁ దన్మహార్థ మీ
వెఱుంగగఁ బోలు దాని వినరించెడు పట్టునఁ జెల్లిక తై లం
దఱును వినంగవచ్చు నరుదౌ వినరంబగు శ్రద్ధ సుంతయు
దఱుగగరాదు నీకెవరు దగ్గర యాదురొ వారిఁబిల్వమా! 327

అనుటయుఁ గొందఱు బిలిచి యందఱు చేరినయంత స్వామినిం
గనగ నతండు తెల్పదొడగన్ గడుగాఢములైన యర్థముల్
వినిచెడు వేళ శ్రద్ధమెయి వించునెయున్న భవాని ప్రక్కనుం
డిన చెలి తన్నుజూడఁగని స్నిగ్ధునిజూచె మరంతలోననే॥ 328

విను గిరిజా! మహార్థమును విప్పుచునుంటిఁ గనుల్ చెవుల్ మద
ర్పణ మొనరింపకున్న నెటు పట్టును భావము? చెల్లిక తై నుం
గనుగొన నిందు వచ్చితిన? కల్గదు శ్రద్ధ, వృథాప్రయాస మ
య్యెనుగద, నిష్క్రమిం గనుట కేగుము భూమికి మానుషత్వమై॥ 329

మానుష వై నఁగాని నిను మానిని! శ్రద్ధ వరింపఁబోదు, నీ
దైన సురాంగనా తనువు దక్షిణ దగ్గత వైవైల మం
దేను వసించుచోటను మదీప్సితముం బడి పుట్టు చెట్టుగా
దాని నఖండ బిల్వమును దద్దయు భక్తి నొసంగు చచ్చట॥ 330

మత్ప్రియ పూజలో నిలుము మానుషవౌటను సేగిలేదహా
త్వత్ప్రియ మచ్చట గలుగుదానికినై పరితాపమంద క
స్మత్ప్రియ మాచరించుటగు మానిని నీ చరితంబుబట్టి య
స్మత్ప్రియు తాడు రెల్లరును మానవలోకము ధన్యమయ్యెడి॥ 331

విరహామగుంగదా యనుచు వెట్టివి కాకుము నీకు నాకు న
 వ్విరహ మసంభవంబు నిను వీడుట కాదిది నాదుకోర్కిపై
 నరుగుట నీదు దేహమగమై యటనుండి తదీయ పత్రముల్
 పరిమళ వంతముల్ దినము వచ్చుట నాకును మోదమయ్యెడిన్ || 332

అని వచియించి యచ్చటకు నామె చనందగు మార్గమంతయున్
 దనకయి తానె సూటిగను తావును చేరువిధానఁ జెప్పి మ్రొ
 క్కిన ప్రియమాలినీ ముఖ సఖిజనమున్ గొని పొమ్ము వెంట నం
 చనుమతి యీయనామె తన యామర దేహము వీడెనంతలో || 333

మనుజ తనూత్తమంబెనఁగె మానిని కామె సఖిజనంబుతో
 జని చని భారతావనికి జన్మమొసంగిన పుణ్యభూమికిన్
 మనమున మోద మందుచునె మానక వచ్చి గురూత్తమోత్త ముం
 డెనయగ రాని దివ్య మహిమేశ్వరుఁడౌ హిమవంతునిం గనన్ || 334

తనయ తనంతరాఁ గడు ముదంబును గాంచిన తండ్రి యెన్నియేన్
 జనవులు వేడుకల్ జరిపె స్వామి యనుజ్ఞను జెప్పె వెంబడిన్
 జనియె నవాచికిన్ గిరిజ చక్కగ దారిఁ జూచికొంచు నం
 తను మనుజత్వమైన కతనన్ బధి విస్మృతమాట నెంచుచున్ ||

మును జను తెట్లొ సేరకయె మోహితయై శివదేవు నెంచుచోఁ
 దనకు సహాయమాటకని తత్ప్రభుఁడంపిన నారదర్శి రా
 ముని నతిభక్తి గొల్చి “మునిముఖ్య! తపోధన! సేను దక్షిణం
 బున గల వెండి కొండకును బోవలె దారిని జూపు” మన్నచో || 336

నవ్వుచు మాని “దేవి! శివనాథుఁడు తెల్పిన మార్గ బోధ మీ
 దవ్వున విస్మృతం బగుట దారి నెఱుంగఁగఁగోరుచుంటి వీ
 వవ్వర వర్ణినీ మణివి పార్వతి వయ్యును దారి తప్పితే
 రవ్వయు గవ్వ యయ్యెఁ గనరాదె శరీర మహత్త్వ మింతయున్ ||

మనుజ శరీరముం గనిన మాయ మునుంగుట తప్పదమ్మ, చెం
 తను గల దాని సే మఱచి దానికి నై భువనంబు లన్నిటిన్

బనివడి చుట్టిరా ననుపు పాటవ మన్నది దాని కందుచేఁ
దనయునిగాఁ దలంపక కృతార్థతకై గణనాథుఁ గొల్వమీ! 338

నినుగొని పోవు నీ సుతుఁడె నీరజ సంభవ ముఖ్య దేవతా
గణములు కార్యసిద్ధికి నఖండిత భక్తిని నీ కుమారునే
మునుకొని కొల్తు రీవునట పుత్రుని ముందు భజంపు మమ్మరో!
యని హితమున్ వచించి చన నాయమ యెంచె గణేశు నెమ్మదిన్॥

జనని తలంచి సంతటనె సంబర మందుచు వచ్చి మ్రోల నుం
డిన గణనాథుఁ “డమ్మ! యవనింగన వచ్చిన నీకు దండముల్
ననుఁ బ్రియసూర నెంచితివి సందనుడన్ ముదమార ముందు నీ
పనిని ముగించి నీ దయకుఁ బాత్రుఁడ నయ్యెదఁ జెప్ప మమ్మరో”॥

అని మనవి చేసి సంతటఁ

దనయుని గడుసుం దనమును దత్పరతయు మె

చ్చిన మతిఁ బనిని దెలిపి యా

తని దౌ గురు మార్గ దర్శితం జనె వెనుకన్ ॥ 341

ఘన మతి గణపతియును దన

జననిన్ బహుపుణ్య నదుల స్నానమ్యులతోఁ

దనుపుచుగొని పోయెను ద

క్షిణ కై లాసము గలట్టి క్షేత్రమ్మునకున్ ॥ 342

తల్లి గిరింద్రమున్ దరియు దారిని వచ్చుచుఁ గొండ గాలికే
యుల్లమ్ము పల్లవింపఁ దనయున్ గనుగొంచునె దానిఁ పూచుచున్
దల్లి యొడిన్ వసింపఁ జను తత్తట నందుచు భిల్ల కాంత లు
స్ఫుల్ల హృదబ్జలై తిరిగి పొల్పుగఁ దెచ్చు ఫలాళి నెన్నుచున్ ॥ 343

గిరి దరియం గనుంగొనియెఁ గిల్లిష హారి తపోధనాఘ్యులన్
వరమునులన్ జరిష్ఠ శివవైభవులన్ బహుభిన్న మార్గులన్
బరముల వారిఁ జూచి తన భావ మదెల్లఁ దపోమయంబుగాన్
గిరి నికటమ్ము నం దిచటఁ గేవల మా గిరిఁగాంచు పుత్రుతో॥ 344

“తనయా! గిరింద్రమున్ గనుచు దన్మయతన్ భజించుచుంటి వీ
ఘనగిరి చూడఁజూడ ననుగా! నను సమ్మోదొ సమ్మోహో శివుం
గనుగొను చున్న యట్లే మదికై పు వహించెడు నీకు నట్టులే
యనుభవ మయ్యెనేమొ హృదయమ్మును దెల్పు” మటంచు

బల్కి-నన్॥

గణపతి మాతృమూర్తి పదకంజము లందున శీర్ష ముంచి “మ
జ్జనని! నిజంబె చెప్పితిని శైలము శైలము కాదు తండ్రి యే
మనుజుల నుద్ధరింపఁ దన మాయనిటుల్ పొడకట్టి నిల్చె నీ
మనుజత పూర్తి మాయను నిమగ్నను జేయగ లేదు పుణ్యమై॥ 346

నర తనువందియున్ గిరిని నా జనకుండని యెంచఁ గల్గు నీ
కెఱుకకు లోపమేమి జగదీశ్వరివై శివదేవు కీర్తివై
సురుచిర సుప్రకాశ ఘనసుందర మూర్తివహించి లోకు లె
ల్లరకును జ్ఞాన దాత్రివయి లక్ష్యము లందెద విట్టె తల్లిరో॥ 347

ఎవరి తపంబు వారిదగు నెంతటి ప్రేమకుఁ బాత్రుండయ్యు శ్రీ
శివమతిఁ దన్మయత్వమును జెంది తపంబును జేయు తల్లికిన్
సవిధమునందు పుత్రుండను సంచరి యించుట పాడిగాదు నీ
వవమతి నెంచఁబోక సరియన్న నిటన్ నిలువంగ నెంచెదన్॥ 348

వాయుభావాన తండ్రి వెల్వడిన తావు
దీని కుత్తరముగ శ్రోశమైన లేదు
కొండ నంటియ యున్నదా యండనంది
యిందు నెందే దపోదీక్ష నందు మమ్మ!” 349

అని యెను గూర్చుండెను గిరి
కనుగొనుచున్ గుండ బొజ్జ కదలక యుండన్
జననియె కావచ్చును త

త్తనయుని గదలింపఁ దల్లి తరమగునె యింకన్॥ 350

“తనయా! నీ వనినట్టులే యగుత యాత్రన్ నాకుఁ దోడైన నీ
మనమున్ మెచ్చితి నీ విటన్ నిలిచి సంభావించు భక్తాళి పు

ప్రిని దుష్టి మరి ముక్తి నందగఁ గృపా సేకంబు గావింపుచున్
మను” మంచాతని సుప్రతిష్ఠితునిగా మన్నించె నా తల్లి యున్ || 351

అది మొదలీ వినాయకుఁడు హ్లాదమయున్ గిరిదేవుఁ దండ్రినిఁ
మది మొదలెవ్వరుం గనని ధూర్వాహు నిశ్చల దృక్ప్రసూనపు
ప్రిద మధుభావనా ఫల విశేషములన్ దనియింపఁ జేయుచున్
రదమల భక్తపాళికి రసప్రదుఁ డౌచు వెలుంగు నిచ్చటన్ || 352

తలలేని ప్రత్యూహ తూల వాతూలుండు

నెనలేని కారుణ్య ఘనమనీషి

సరిలేని సర్వజ్ఞ శాంతస్వభావుండు

కొదలేని విజ్ఞాన కోవిదుండు

తుదిలేని స్మృతి మాత్ర తోషితామిత కీర్తి

వెలలేని విద్యా పవిత్ర మూర్తి

కొఱలేని సద్భక్త కోటి రక్షణ శీలి

యరలేని యానంద నిరతి శయుండు

గరిక పోచలు కొని యగున్ గల్పు నగము

వ్రేలు బొజ్జయి పిలువ వేవేగ వచ్చు

నేక దంతుండె యయ్యు ననేక దుండు

గణపతింబోలు దైవంబు కాన నగు నె||

353

తదుపరి తల్లి ష్టేత్రమునఁ దత్పరయై నది యందు స్నానమున్
ముదమునఁ జేసి, యైన యెడమున్ సహియింపగ లేని యట్లు మో
క్షద మగు వాయులింగమును గన్నులతో నిలువెల్ల గప్పి శ్రీ
ప్రద ఘనసార సారభ సువాసితమై తనువెల్ల పొందగన్ || 354

స్వామి కభిన్నయై మనుట వాంఛిత మౌట నభీష్ట సిద్ధికై
యీ మహి నెందు నిల్తునని యేగిన చోటున కేగి యేగి స
ర్వామల శాంతిదాయి యగునన్న వినిశ్చయ మెందుగాన లే
కా మెయిష్టేత్ర మెల్లఁ దిరుగాడుచు నొక్కెడ నొక్క వృద్ధునిన్ ||

ద్విజ వరుగాంచి డగ్గరుచు దేవుడె యానన భక్తి మొక్కి “యో
సుజనవరేణ్య! తేత్రమున సువ్రత నిష్ఠను బూని స్వామి సం
భజనమునన్ దరింతునని వచ్చితి శీఘ్ర ఫలప్రదంబు నై
నిడయ మొసంగు తా వెదియొ వేడదఁ దెల్పవె స్థానికుండవై!”

అను జననీ మతల్లి నుడికా ముది వగ్గు తనంత వీనులన్
వినినది సత్యమా యనెడి విస్మయ మందెడి వానిబోలె బా
ల్చిన నగవెల్ల నాస్యమున లీన మొనర్చుచు నామెఁ జూచి “నీ
వని నటు స్థానికుండనె యథార్థముగా మహిమం బెఱుంగుదున్॥ 357

అయినను బాల నీ విచటికా చెలికత్తెల తోడ వచ్చి యే
దయినను జాతిపోవ వెదకాడుచు నుంటి వటంచు నెంచితిన్
వ్యయమయి పోవ లే వయసు వా లెద వే తపమందు? జీవితం
బయయొ వృథా యగుం గద! ప్రయాస మదేల నిరర్థకంబుగన్॥

అనినన్ నివ్వెఱవోయి తల్లి “మహానీయా! మీరు నా మానసం
బును ట్టుణ్ణం బుగఁ జూడఁ గల్గిన మహాత్ముల్ సత్యమేయకాను పో
యిన దానిం బడయంగ సత్తపమె యందించున్ బునఃప్రాప్తి యం
దిన ధన్యంబగు జీవితం బనుచు నార్తింగూరి యల్లాడెదఁ॥ 359

పూర్ణదయ నన్ను జూచి సంఘల్ల మతిని
నా యభీష్టము తీర్చి పుణ్యమునఁ బొండు
వయసు పేరెత్తి నా మనః ప్రబల దీక్ష
నరయఁ గోరెడి యీ ప్రశ్న మనవసరము” 360

తల్లి యట్లని నంత వృద్ధ ద్విజుండు
చకితుడై నట్లు తోచె నిస్సంశయముగ
“మూల లింగంబు వాయవ్య మూల బాల!
చాల శ్రేష్ఠంబు పరమ విజ్ఞానదాయి॥ 361

రమ్ము నా వెంట నిన్ను స్థిరం బొనర్తు
సత్తపో యోగ్య విజయద స్థలమునందు”

ననుచు గొని పోయి నిలిపె నా యమ్మనపుడు
ఇపుడు జ్ఞాన ప్రసూనాంబ యెసఁగు చోట॥

362

ఆమె నిలిచిన వృద్ధుఁ డంతర్ధి నందె
జనని తోడుతఁ జెలులు నాశ్చర్య మంద
నీశ్వరుఁడె యట్లు చేయు నహీన కరుణ
నతఁడె యతఁడని తెలియరాఁ డంతెకాని॥

363

అపుడు తల్లి యు నిపుడు మాయా ద్విజత్వ
మమరఁ దోచిన శివుఁడు నయస్సు మాట
యెత్తి నీకేల తపమని యెంత యనిన
నా యుమాదేవి మాన లే దగుట నె యుమ॥

364

దక్ష పుత్రిక యోగ విదగ్ధ దేహ
యై జనించెను హిమవంతు నాత్మజాత
గాగ నుమయు నపర్ణయన్ భ్యాతిగాంచి
యయ్యెఁ బార్వతి భవుని వామార్ధదేహ!

365

ఆమె మానుషి యై కాళహస్తి పురిని
మూల లింగంబు వాయవ్య మూలనున్న
పరమ విజ్ఞాన దాయి నా వరలు నట్టి
క్షేత్ర మందున నిల్చి యక్షీణ తపము

366

చేసి యచిరాన స్వామినిం జేరి కొనిన
నాఁడె జ్ఞానప్రసూనాంబ నామమందె
నేటి కాయమ్మ నిల్చి యుండిన స్థలంబు
పరిసరం బెల్ల విజ్ఞాన ఫలద మగును॥

367

ఓ జగన్మాత! నీవు మమ్మోమ నెంచి
మనుజ తనువెత్తి శివుమాట మహికి నెల్ల
నుత్తమంబైన క్షేత్ర మనుత్తమంబు
నైన శ్రీకాళహస్తి నత్యంత నిష్ఠ!

368

తపమునన్ నిల్చి దేవీవై యిపుడు గూడ
 స్త్రీలు పురుషులు మనుజులం జెందినట్టి
 ధన్యు లేవిధి మన జీవితములు ధన్య
 మగునో తెల్పుదు వమ్మ యనంత కరుణ!

369

కోటి జన్మల కెప్పుడో కూడివచ్చు
 మనుజు జన్మమ్ము వ్యర్థమై చనగరాదు
 దేవ యోనులఁ బుట్టుటాధిక్య మేమి
 యవియు భోగార్థ మైనవే యయిన యపుడు॥

370

వట్టి పుణ్యాన కైన దేవతలు కూడ
 క్రిందఁ బడుదురు పుణ్యమ్ము క్షీణమైన
 పాప ఫలమున కైనవి పశుతనువులు
 రెండు నొకరీతి శిక్షకొ గృహము లగును॥

371

కేవలాఘాన నినుప సంకల్పొ కంట
 ఘన మహా పుణ్య కనక శృంఖల లొకంట
 రెంటి యందు స్వాతంత్ర్య మదృశ్యమె యగు
 మనుజులయె మించు స్వాతంత్ర్య మహిమచేత!

372

చేయుటకుఁ జేయకుంటకుఁ జేసికూడ
 ఫలము నందక మోక్షమే పడయుటకును
 స్వేచ్ఛ యున్నది మానవ జీవితముల
 నరతనువు దుర్లభమని శంకరులె యనిరి!

373

అట్టి దబ్బియు వితగా వ్యయంబు చేయు
 వాఁడు బుద్ధియుండియు లేనివాఁడె యగును
 బాల్య మెవ్వారి కైనను వ్యర్థమె యగు
 వృద్ధతయు నల్ల వశము తప్పెడును గనుక॥

374

బుద్ధి హాయిగ పనిచేయు పూర్ణయావ
 నమున ముక్తి కీ దేహ మనంగ నిలుచు

బుద్ధి మంతుడు నరుడు ప్రబోధ మంది
మరల జనియింపఁ డిందుకే నరుడధికుడు॥ 375

తల్లి తప మెప్పు డొనరించె? దల్లి కేమి
చెప్పెను ద్విజుఁడు? తల్లి వచించె నెద్ది?
మనకు హితమైన దేదియో యనిన దదియె
ప్రాయమందె తపం బొనర్పంగవలయు॥ 376

తనువు నిలిచెడి భోగముల్ తఱుగకుండ
ధర్మమున నిల్చువాని కర్థంబు లబ్బు
నబ్బు నర్థంబు ధర్మార్థ మై వ్యయించు
బ్రదుకె తపమన ముక్తి తప్పదు నిజంబు! 377

బాలగా నుండి తపియించి ప్రాశస్త్యై శి
వప్రభుత్వ మైక్య భావంబు నంది
యిందు జ్ఞానప్రసూనాంబ యీ రహస్య
మే యెఱింగించు చున్నది యెల్ల వేళ! 378

పూజారూప తపం బొనర్చినది యే పూర్వాంగ మాదేవిదే
భూజంబై యిట నున్నదో మృదు దళంబుల్ దాని వెన్నెన్నియో
యోజం దెచ్చి శివా! శివా! యనుచు నయ్యోగీ శ్వరుం గప్పవో
మోక్షై ప్రేయసి కౌగిలింతగ నె యింపుంబొంది నాడంటహా! 379

ఇది యఖండ బిల్వ మహీజమే తనంత
నన్ని యెడలను ప్రభవించు నవని యగును
అది మహాదేవి దివ్య దేహంబై యగును
తద్దళం బొక్క టో శివా! దయను గొనుము॥ 380

ఈ వనుచు భక్తి నీయ నీ యీశ్వరుండు
నిప్పటికి మెచ్చు నట్టిచో నే దినంబు
వేయి దళముల నిచ్చి తస్మీలలామ
స్వామి భజియించి దేహార్థ భావ మందె॥ 381

శివుఁ డపుడు పొందిన ప్రియాశ్లేష సుఖము
చేత మేనెల్లఁ బులకింపఁ జెందెనిట్టి
గగ్గు గగ్గుల రుద్రాక్ష కాయ మందు
రాకు మఱుగున గన్నులై యాలినె కనె॥

382

దేవి హిమవ త్తనూజ తద్దేవి దేహ
మెల్ల దివ్య గంధంబు లువ్వెత్తుగాగ
నేచునట్టిది సాము కా దెల్ల దేహ
మామె యే యయ్యె నిత్య బిల్వార్పణమున॥

383

పురము పురమెల్ల పచ్చ కప్పరమె నిండ
త్రిపుర హరుఁడైన స్వామి యా దేవి మహిమ
మరల పురమంది యిచటఁ గాపుర మొనర్చు
నీ పురంబును నాతఁడే యెంత వింత!

384

పుర మనంగను తనువు తత్తనువు నంది
పురుషుఁడైనాఁడు మూఁడవు పురము లొప్పెఁ
గా పురంబుండి వానినే కాల్చివైచు
త్రిపుర సుందరి యైన యీ దేవి మహిమ॥

385

అతుకు కొని యున్న దేహార్థ యుతులు బళిరె
అంగజం గాల్చి వాని ననంగుఁ జేసి
యెట్టి కామంబు లేని కామేశులయిరి
ప్రతి పదాశ్చర్య హేతు వద్భుత చరిత్ర!

386

విడిచి యుండియు విడువక వేరుకాక
కలిసి యుండియుఁ గలియక కలిసి నట్లై
కానవత్తు రిద్వారయి యేకంబె యగుదు
రింత వింతైన దాంపత్య మెందుగలదు?

387

ఈ మహాభోగ మెల్ల తా మెల్ల వేళ
నీ పురంబునఁ బొంది సుఖంపఁ గలుగు

టంతయున్ దేవించే నట్టు లర్చితఁడయి
యామె నిటకుఁ దెచ్చిన వినాయకుని కరుణ! 388

తనయుఁ డిటు తల్లి దండ్రులఁ దనియఁ జేసి
వారి యభినందనములకుఁ బాత్రుఁడయ్యెఁ
దాను వానికి స్వామి ప్రదక్షిణించె
నన్న నవ్వాని మహిమ నే మనఁగ వలయు॥ 389

గురు శిష్యులు ముక్తిదుఁడగు
కరి వదనుని గాంచి భక్తిఁ గైమోడ్పులతో
మరి మరియుఁ జాట్టి తిరుగుచు
గిరిజా ప్రియకేళి మదుల గిరగిర తిరుగన్॥ 390

తమ యొడఁగులు తా మెఱుంగక
యమలిన హృదయముల నమృత మబ్బిన యటై
సమమైన బ్రహ్మ మందున
సములై వైషమ్య మైన జగతిఁ జరింపన్॥ 391

కనుచున్న వారి కెల్లర
కనిపించిరి శివుఁడె యిట్టి యంగములందెన్
మన కెల్లరకును మనుజుత
ఘనతను దెలుపంగ నంచుఁ గదలిరి వెంటన్॥ 392

పాహి ప్రభో మాం పాహి విభో!
పాహి ప్రభో మాం పాహి విభో!

అర్చిత పుత్రా! అద్భుత చరితా!
పృక్త కళత్రా! త్రిభువన వినుతా! 1

పర్యతరూపా! పాప వినాశా!
ప్రశమిత తాపా! ప్రణత మహేశా! 2

కైలాసాద్భుత కల్పన కేళీ!
దర్శన ఖండిత కల్మష పాళీ! 3

స్మరణ వినాశిత మాయామోహా!

నిత్య నిరంజన నిఖిల జనోహా

4

393

పది యడుగులొ పదునైదో

కదలెను మఱి యంతలోనె కదలక యుండె

కదలని గిరియును గదలుచు

నెదగల మృదుభావ మెఱిగి యించుక జరుగె॥

394

కొండకు దారికిన్ నడుమఁ గూర్చి సుతుం డటనుండె నిచ్చటన్

మెండగు పెద్దచెట్లుగల మేలివనం బొకడుండి యెవ్వరో

నిండు మనంబునన్ శివుని నిల్పగఁగోరిన యట్టులయ్యె నా

దండనె రమ్యగోపురము దర్శనమిచ్చె దమం బడంచుచున్ ॥ 395

గోపుర మొక్కటేమి యటఁ గోవెల యున్నది తోటయడ్డమై

చూపుల కందలే దది విశుద్ధ మనస్కుఁ డెవండో మున్ను కా

శీపతి తోడి మేళనము లీలగడించిన వాఁడె యాను మా

గ్గా పతితోత్తమున్ గనక సాంబశివుండెటు లేగఁజాలెడి॥ 396

అపుడెపుడో శివైక్య మహితార్థమునంది సమర్చితాత్మ లిం

గపుఁ దనువుండుటన్ గుడిని కట్టిన ధన్యుడితం డెవండో ని

ద్దపుటెద స్వామినిన్ నిలిపె దప్పక చూడవలెన్ మహాత్మునిన్

వపువులు తాల్చియిట్టి శివభావులఁ జూడకయుండుటొప్పునే? 397

మహిత మకారమన్ పదము, మానిత సర్వ మనోమహత్త్వ ము

ద్వహన మొనర్చి చూపునది, వచ్చినదిట్లు భవత్కృపన్, విభూ

ద్వహా! మనమెల్ల నీవయ్యి వర్తిలునట్లుగ దిద్దికొమ్ము, లే

దహా మిసుమంతయున్, మిగులుటన్నది నీదయ చంద్రశేఖరా! 398

మదగజ చర్మధారి! కుసుమప్రహరాంతక! శైలజాప్రియా!

సదయ! రిపుప్రహాణచణ శంకర శంభు హరాదినామ! త్వ

త్పద సరసీజ యుగ్మచర బంభరమీమది, సగ్రభమింప నీ,
కుదిత కృపాపరుండవయి యుంపుము, నీ పదమందె నిష్ఠమై॥ 399

మూడవు మెట్లనెక్కితిని ముక్తి వసించెడి మేలిసౌధ మం
దోడగనీక నీ కరము నూతగనిమ్మిక మూడుమెట్లు నీ
తోడుగ నెక్కి నీ వెసంగు తోయమునందె వసింతుహాయిగా
వీడకు నీవె దిక్కయిన వీనిని గింకరు భక్తరక్షకా! 400

చతుర్థ పదము

శి కార పదము

శివశివ యన్నమాటకును శీర్షముత్రిప్పి వశీవశీ! సదా
శివ! వశిగా మనంగనగు సిద్ధునొసర్పుము నన్నటంచు నే
నవశత వేడికొందు నను నర్భకుఁబట్టి పదంబు లన్నియున్
స్వవశములొచ్చు నిన్ను బడి సాగగనిమ్ము శివుండనయ్యెదన్॥

1

నీమహానీయ మంత్రమున నిల్చు శికారము సర్వజీవ షా
పామయ శిక్షణాత్మమము నయ్యు శివంకర మాచుఁబ్రోచు ని
న్నీమది నెల్ల వేళలను నింపు వహింపగఁ జేయుచుండి న
న్నీము మహార్ణవమేయగు నహో శివదేవ! మహేశ! నీవెయా॥

2

నీలకంఠోపాఖ్యానము

ఇరుల మొత్తములైన కురులలో విరిసిన
ఊక్తిపూల్ తుటిమి యుద్రిక్తయగుచు
నాకాశ మను నీలి మావకుంతనమును
నా నఖిశిఖిముగా నమరగప్పి
తదియ చంద్రుని నవ్వు వదనము నొకయింత
కనఁజేసి యంతలో మునుగఁజేసి
సంకేతకాలమ్ము చనునేమొ యనుభీతి
నడల తొందరతోడఁ దడబడుచును

మాటు మణగని యూరి సమ్మర్దమందె
యెగసిపడు నెడందను నిల్వరింప లేని
నీలనిశి చనె నీలకంఠాలయమ్ము
స్వామికొఱకు తమిసాధి సారికయన!

3

స్వామియు యాత్రలో మునిగి, సంజనొనర్చెడి తాండవంబు జా
గై, మునులెల్ల వేతురని యాత్రమునందెను; జాగు జాగై, యా
త్రామిష మానివేయుటనఁ దా నె సహింపఁడు, నీలకంఠుఁడు
స్వామిని వీడఁడించుకయు, స్వామికి నాతఁడనం బ్రియంబగున్ ॥ 4

అదియునుంగాక యచటఁ జిదంబరాన
వాయువగు తాను యాత్రా నిబద్ధుఁ డగుట
వేళమించియు నెల్ల వేవేగ నచ్చు
నని తలంచుచు నాగై సభాధిపతియు॥ 5

అందును నిందు నొక్కపరి అద్భుతనాట్యముసాగె బ్రహ్మ తా
నందెను తాళ, ముత్సుకత నంది మృదంగముసూనె నంది, మి
న్నందిన వేడుకై హరియు నందికొనె బటహంబు, లక్ష్మీ ప
ట్టెం దగుభస్మిక, గటి తటింగొని కచ్చపి వాణిమీటగన్ ॥ 6

పరమచిదంబరంబున సభాపతి తాండవమాడు లెప్పుడు
జరుగును, గాళహస్తి నటు సల్పుట భక్తుఁడు నీలకంఠుఁడన్
నరవరుకోసమై, యతఁడనన్ శివుఁ డెంతటి మోదమందున్
గిరికిఁ బ్రదక్షిణం బరిగి కీడ్వడియున్ శ్రమమెంచ కాడెడిన్ ॥ 7

స్వామి సనాముఁ డాతఁడు విపశ్చినుఁ, డుత్తమ వేదవేత్తయా
సోమకు పుత్రుఁడై, తన విశుద్ధత వేత్తృతఁ దండ్రిమించి వి
శ్వామర సంస్తుతుండగుచు, నాత్మవిదుండయి, వారణాసిలో
సోమకళాధరున్ గొలిచి చొక్కియుఁ దృప్తిపహింప కెంతకున్ ॥ 8

జనకుని యాజ్ఞకైకొని, ప్రశస్త పవిత్ర సమస్త తీర్థముల్
మునుకొని కొల్చి వత్తునని మోదముతోఁ బయనించి నారదుం
డనుపగ వచ్చి చేరెనిట, కన్నిటనియ్యది త్రైతరాజమా
ననియెడి నిశ్చయంబున, మహామతి యాతఁడు చిత్తశుద్ధితో॥ 9

తెలియరుగాక మానవులు, దీనిని మించిన త్రైతరాజ మీ
యిలపయి లేదు, దేవతలు నిచ్చట ముక్తిగనన్ దపంబునన్

నిలిచిరనఁ బవిత్రతను నిస్తులమానను మాట సత్యమా
తెలిసినవారి కీ స్థలము దివ్యతఁగూర్చు నసంశయంబుగఁ 10

నారదుఁడు చెప్ప, దీని యంతమహిమ
తెలిసి, తనకాశి వీడు సుధీవరుండు
వచ్చి యిచ్చోటి ఘనతఁ దా స్వయముగఁగ నె,
నిచట కైలాసమున్నది యచటలేదు॥ 11

గంగ త్రిలోక పావనియె, గంగయనఁ నశియించు పాపముల్
గంగ పవిత్రతఁ గనియెకా శశిమాళి తలఁ ధరించుటల్,
గంగను మున్గి వచ్చుటనఁగా నిక జన్మము లేకపోవుటా,
నంగజవైరి యామెకొఱకై జగదంబ మొఱంగు నెప్పుడుఁ 12

సందియమిందు సుంతయు నెసంగదు, సత్యమె, యైన పుష్కరం
బందుట తక్కువాహినుల యట్లు సరాసరి పుష్కరానికే,
యిందలి స్వర్ణ వాహినికి నీశ్వరు సత్కృప వర్ష వర్ష మా
నందముతోడ నానుగద నాకులు నొసన మాఘపూర్ణిమఁ 13

అగమును, నిత్యపుష్కరము నందెడి స్వర్ణ ముఖి స్రవంతియుఁ
పొగిలి ప్రవేశమాత్రమున ముక్తినిసంగెడి క్షేత్రరాజమై
మిగులును కాళహస్తి పుడమింగల తక్కినవాని నన్నిటిఁ;
నగజయు నాథుఁడుఁ దము గనఁ దగఁబోతురు సర్వజీవులఁ 14

నీలకంఠ మనీషి యీ నెలపుగూర్చి
యిట్లు తలపోసి తానిందె యెట్టి తపము
చేసి యైనను బొంది సజీవముగను
నుండగా నెంచెగన నీశతాండవంబు॥ 15

స్వామి చిదంబరానఁ గడుసంబర్ మొప్పగ తాండవించు, నా
స్వామినిజూచి ముక్తిఁ గనఁ జాలిరి ధన్యులు మానులెందరో
యీ మహినిల్చి వేడికొన, నిచ్చట నీశుండు తాండవార్భటిఁ
గోమునఁజూపఁడా? కన నగుఁ శివ దేవుండు వత్సలుండగుఁ 16

అనుకొని యిట్లు భక్తవగుడైన మహామతి నీలకంఠుఁ, డా
దినమె నదిన్ మునింగి చని దేవళమందున స్వామి నమ్మనం
గని ముదమారఁ గొల్చి తన కాంక్షనుదీర్చు తపంబుసేయగా
ననువగు తా న దేది యని యంతయుఁ ద్రొక్కిచరించి పిమ్మటన్॥

వాయులింగంబు దక్షిణ భాగమందు
క్రోశమాత్రంబు దూరానఁ గొండనంటి
కన్న విచ్చిన నదియు నాకసముచాల
సుందరంబుగఁ గనవచ్చు చోటునందు॥ 18

కామితార్థద శైవలింగంబు నిలిపి
తనకుఁ బ్రత్యేకముగను తీర్థమ్ముగూర్చి
కొని, యొనర్పగ సాగె నకుంతదీక్ష
పరమ తపమును స్వామికై భక్తిగరిమ॥ 19

వాని తపమల్లె యైదు సంవత్సరములు
నిర్విరామమ్ముగా సాగె, నిఖిల జగము
సంతసంబంద, నతని కాంక్షయె విశిష్ట,
మొంతటి విశేషమో మఱి యంత సుఖము॥ 20

పండితుండైన కతన నతండు ముక్తి
నందగా నెంచి తపము చేయంగలేదు,
అది సుసిద్ధమె, లభ్యమౌ నడుగకుండ,
ప్రార్థనంజేల దానికి వ్యర్థముగను॥ 21

నీలకంఠుడు స్వామియౌ నీలకంఠు
తాండవంబును చూడగాఁ దలఁచెఁ గనుల
నతఁ డెఱుంగును స్వామి చిదంబరాన
నాట్యమొనరించు నాట్య మున్నిద్రమతిని॥ 22

తాను కనవలె దాని ప్రత్యక్షముగను
స్వామియే చూపఁగల్గు నపార కరణ

నదియె వలయును వాని కన్యంబుగాదు

ఇట్టి కోరిక కల్గునే యేరికైన॥

23

కలిగిన దన్నవాని యెద గాఢకళామయ మన్నమాట, నీ
తలఁపుల బట్టి నీ యెడఁద తత్త్వము స్పష్టమె యాచునుండు, స
త్కళలను తాండవంబనఁగ గానము నాట్యము సత్కవిత్వమున్
గలిసి యగున్, మఱంతటను కాదును, గానము రెండురీతుల॥ 24

గాత్రముతోడ వాద్యము లొకండును రెండున? దక్షు లెందఱో
పాత్రతనంది, యేకమతి వచ్చి, పరస్పర సామరస్యమై,
భాత్రులుగాగ స్వామికడ సాగినగాని ఫలింపఁబోదు, వాఁ
డాత్రమునందె దానిఁగన, నన్నిట దక్షుఁడెయకాను తప్పకన్॥ 25

స్వామియె సర్వవిద్యలకు స్వామియునొట యెఱింగి, యన్నిటన్
స్వామిపరీక్ష కాగిననె పాల్గొనుటెనని యెంచి, తాండవం
బామెయి స్వామియాడగ మహాముదమానని, యట్టి కోర్కెతో
స్వామినిగొల్పె, వానియెద సర్వకళామయమాట వింతయే! 26

సౌందర్యావధి యార్య, యీ ప్రకృతి తత్సౌందర్యమేచూపు, నా
నందంబందు కళావిదుండెపుడు దానన్ మేలిమింగూర్చి, త
త్సౌందర్యంబును మించు సోయగము హోర్దాకాశ మందంది యా
నందించున్ వెలయించు సత్కళగ కానన్ వాఁడె మిన్నందెడిన్॥ 27

తల్లి దయావిశేషమునఁ దల్లినిమించు కళావిదుండె, యా
తల్లి విభుండుస్వామి, యరుదార మహోత్తమ దివ్యసత్కళా
వేల్లిఁగఁ డౌట సాజమగు, విద్యల కీశ్వరుఁడతఁడే యగున్
దల్లిని గూడియాడు శివతాండవ మొంతటి గొప్పవిద్యయా॥ 28

ఇంతగభీర వాంఛయది, యెంతటి సుందరమా నెడందయో
యంతటి సుందరుండు నతఁడొననియే తలపోయవచ్చు, ద
త్ప్రాంతము సుందరంబగుట తప్పదు, వాని తపస్సు పండుచో
స్వాంతము బట్టియే యదియు సుందరమాచుఁ బొల్పెడిన్॥ 29

ఊలియేడే యతఁడున్న యా స్థలము పూఁదోటయ్యె, నెన్నెన్నొరం
గులు తావుల్ మరియాకృతుల్ గలిగి పెక్కుల్ బారులై, యెవ్వరో
తెలిపిం జూపుచుఁ బెంచినా రనఁగఁదో తెంచె మహానందమై
యెలసెంబో దివినుండి యీ భువికిఁ బుష్పద్వాన మన్నట్లుగఁ॥ 30

మలియే డయ్యది యట్టులే నిలువఁ దామైమొల్చె సర్వర్తు స
త్ఫల వృక్షమ్ములు పంట యీడెనఁగి దివ్యంబౌ రుచుల్ పేర్చుచున్
దొలి సౌందర్యము సుంతయున్ జెడక ట్టుత్తుదీర్పగాఁ జూలుమేల్
ఫలసంతాన మెసంగుటన్ సకల పర్వంబయ్యె ముమ్మాటికిన్॥ 31

మూడవయేట నా వసము మోహనమయ్యె మఱొక్కరీతిఁ, బా
రాడ దొడంగెనందు విహగావళి, చిల్కలు గోరువంకలున్
బాడెడి కోయిలల్ మరియుఁ బాడుచు నాడు మయూరసంతతుల్;
వాడినపూవు నెండువిటపంబును రాలిన యాకు లేకయే॥ 32

నాలవ వత్సరాన నట నవ్యసరోవర మొండుపొల్చె, జం
బాల మొకింత యంట నటు ప్రక్కల రత్నమయంపు గట్టులున్,
వేలికగా దిగంగఁగడు తీర్చిన మెట్లును, లోన నందమా
పూలలతల్ విహంగములు, పుష్కలమైన జలంబు లొప్పగఁ॥ 33

వానితపమేమొ వానిదే, పరిసరంబు
నిట్లు తీర్చిన దెవ్వరో యెఱుంగరాదు
సిద్ధ సంకల్పుఁ డతఁడు వాంఛించె నంద
మే? యెటుల్ తగు! బాహ్య సంస్కృతియె లేదు॥ 34

కనులు తెఱవకయట్టి సంకల్పమొప్పి
చేసెననుటయుఁ దగదు, సంసిద్ధి యెట్లు
చిత్తమది తీటి గారడీ చేయుచున్న
సిద్ధి కలుగునె యే తపశ్శీలికై న? 35

నీలకంఠుని యాశ్రమంబేలె నాఁడు
భువనభువనాల సౌందర్య మవనియందు

పేరుకొనియున్న చోటని పేరుపొందె
మనుజులెవ్వారు చేరంగ ననువుగాక॥

36.

నీలో ద్యానమటన్న మాట చెవి కందెన్ లోక లోకాలఁ, ద
చ్చెల్లం బెక్కి కనంగ వచ్చుసాబగున్, సంతోషముం బొంది మి
న్నేల్కవచ్చు, నొకింతగా దరిసి యేర్లేలోనికిం బోవగా
లీలా మాత్రపు టూహ నందఁ, గదలన్ లే రెవ్వరైనన్ సరే! 37

కాన సురక్షితం బగుచుఁ గానన ముండెను, కంచె లేకయే
కానన జంతుజాలములు గాని జనంబులు గాని చేర రా
నీని మహత్వ మొప్పి, బహునీడజముల్ విహరించు పట్టుగా;
వానిని గూడ శాంతికిని భంగముగాఁ జరియింప నీయదున్ ॥ 38.

ఎప్పుడు నెవ్వరో తుడిచి యెంతయు శుభ్రము చేయుచున్న య
ట్లాపైడు నట్టిచోట, తన యున్నతికిన్ దగు సత్తపంబుతో,
నప్పర మేష్టితుల్యుండగు నాతఁడు, నాలుగు వత్సరంబు లే
చొప్పున నేగెనో కనక, చోద్యముగాఁ దన నిష్ఠ నుండఁగన్ ॥ 39.

అయిదవ వత్సరంబు మొదలైనది, యంతట మెల్ల మెల్లగా
నయిదును నాల్గు నెట్టెదురులైన త్రికోణము లొక్కదానిపై
మెయి మెయి నొక్కటెక్కినటు, మెట్లగు సుందర శాల యొండు తా
నయి ప్రభవించి తత్స్థలము నంతటి వెల్లగఁజేయుచున్నచో॥ 40

ఐదవ యేడు పూర్తి యయినంతట స్వామియుఁ దోచె నంబతో
మోదముతోఁ గనుల్ తెఱచి ముందట గాంచెను నీలకంఠుఁ డ
య్యాదిమ దంపతి ద్వయము నాతఁడు మ్రొక్కుట చొక్కుటంతియే
యేదియు నోరు విప్పి యతఁడించుకయైన వచింప లేదహో॥ 41

స్వామి యెఱుంగఁడా యతని వాంఛను? తాండవమాడ నెంచియే
భామిని తోడఁదోచి తమ స్వైర విహారము తాళజాలు శో
భామయశాల ముందుగ నె ప్రాభవమందగఁజేసి యందె తా
మామెయి తోఁచుటై యింకను నాగునె ప్రేక్షకుఁ డొక్కఁ డెటచే॥

ఒక్కఁడు తక్కువే? రసికుఁ డొక్కఁడె చాలును, నీలకంఠుఁడా
తక్కువ? వానితో శివుని తాండవముం గనఁజాలు వాఁడెవం?
డక్క-జమా మహారసికుఁ డాతఁడు. వానికి నై విభుండె యీ
మక్కువ తోటయున్ నటన మంటపమున్ వెలయించి నాఁడహో!

తాను తపస్సుకై నిలుచు తా వదియే యనుకోను లేక యీ
మానియు, విశ్వకర్మ విసుమానముగా సృజించె నింతయున్
జానగు నంచు స్వామియును, సాంద్ర ముదంబునఁ జూచుచుండగాఁ
దా నగజాత నవ్వీకొనెఁ దన్మయతన్ మొగమింత వాంచుచున్ ||

నీలకంఠుండు తపసులో నిలుచునాఁడె
విశ్వకర్మను బిలిచి తెల్పెను మనంబు
స్వామి యానతి విన్న పార్వతియుఁ దానె
నీలగానయి వాని కన్నియును జెప్పి||

45

ప్రతిదినంబును వాని వెంబడి చరించి
మించు సౌందర్య మొప్ప నిర్మింపఁజేసె
నతని తెలివికిఁ దగిన యట్లయిన నిట్లు
లింత సుమనోహరంబగు టెట్లు లొప్ప||

46

నీలో ద్యాన మటన్న పే రగుట కా నీలా మహాదేవి త
త్కాలంబందున విశ్వకర్మ కృతిఁ జక్కం దిద్దుట హేతువా!
నీలా శబ్దము నీలకంఠమున నుండెన్ గాన నవ్వాని పే
రేలా కాదనరాదు సత్యమిదియే యెక్కాల మందై ననున్ ||

47

నీల కంఠేశ్వరుండట నిలిచి నంత
శైలజయు వెంబడిం జని నీల యగుచుఁ
దెల్పె నీ రహస్యంబు నా దేవునకును;
స్వామి విస్మయమందు టబ్రంబె యిపుడు!

48

విస్మయ మందుటాగి యొక వీక్షణమున్ బ్రసరించె స్వామి, తా
సన్నిత యాచు శైలజయు స్వామిని జూచె, మరంతలోన నే

సుస్మిత వక్త్రఁడౌచు సరసుండగు బ్రహ్మయుఁ దాళమూనె, దే
హస్మృతి నంది నందిగొనె హరి మృదంగము, వెంట విష్ణువున్ ॥ 49

పటహము దాల్చె, లక్ష్మీయును భస్మిక చేతనుబట్టె వాణిచా
క్కటమగు కచ్చపిన్ గొనియె, గౌరియుఁ గాహళమూనె, నిండ్రుఁ డె
ప్పటి వలె వేణు వందికొనె, బాణుఁడు వేయికరంబు లాడదోః
పటల విశిష్ట వాద్యమునుబట్టె శివాంఘ్రులు ఘల్లు ఘల్లునన్ ॥ 50

మెలమెల్ల గదలాడి మోహనత సామాచీన్యమై యొప్ప, గ
జ్జెలు ఘల్లంచును గుండియన్ గదల, లక్ష్మీదేవి భస్మి స్వనం
బాలయన్ మిన్నుల, ధిం ధిమార భటితో నుట్టుత లూగించుచున్
గలయం దాండవమాడె స్వామి నటరా ఙ్గాంధర్వ ముప్పొంగఁగన్ ॥

చినజాలై బలువంది వా గగుచు, రాల్ చెట్లున్ నిరోధింపఁగా
స్వన మొప్పన్ బ్రసరించి, లోయబడి పెల్బున్ వాగు లెన్నెన్నియో
తనలోఁ జేరగఁ బెద్దవాహినిగ వార్ధారా బలాటోపమై
ఘన శైలద్యయి దూసి కొంపొరసి మ్రోగన్ జొచ్చుబల్ సింధువై ॥

స్వన మేసారును తాండవారభటిలో, స్వానమ్మతో వేగమున్
ఘనమై మార్దవమేది, చంక్రమణ మేఘధ్వాన గాంభీర్య సం
జని తౌఢత్య మహార్భటుల్ విరియుచో సంస్తభ దేహత్ములై
కనువార్ బొమ్మలె యాచు నిల్చెదరు దృక్కాంతుల్

చిరత్నమ్ములై ॥

వేలా సమాస్సాల నాలోల కల్లోల
మాలా సమాభీల చావితాంఘ్రు
ఉద్యత్ఫణోదగ్ర ఖద్యోత బింబాశి
వాతాశనోగ్ర బాహు తరస్వి
అశా సముత్పాట నాశా సముద్వోతి
తాభీల జిహ్వోగ్ర సాహుతాగ్ని
వ్యోమాఖిల వ్యాప్త భీమాంబుదాస్ఫల
నోగ్ర విద్యుత్సమా నోరుదేహుఁ

జూచి చూడంగ మనసయ్యుఁ జూడలేక
మూయు కనులైన నా రూపు మాయబోక
లోన వెలుపలఁ గానరానైన వేళఁ
జాల పరిచయమాట సుస్వాదు వైన॥

54

నీలకంఠుండు స్వామి నా నీలకంఠఁ
దాండ వోదగ్ర ఘర్మ మార్తాండ తేజ
నున్న తామిత శాంత నృత్యన్న టేశు
నప్రథమ్యాభి గమ్య నిత్యస్వభావు॥

55

చూచుచుఁ జూచుచే తనకుఁ జొక్కయి చేతులు కాళ్ళు సాగుటై
యేచిన పారవశ్యమున నృత్యగురున్ బరికించు శిష్యుండై
చూచెడి తాండవంబు నటు చూచిన యట్టులె చూపు నేర్పుతో
నేచినఁ జంద్రశేఖరుండు హెచ్చిన మోదముతో నభిన్నుండై॥

56

నీలకంఠ ద్వయంబు మంత్రించి నట్టు
లిర్వురొక రీతిఁ గాలమ్ము పర్వులెత్త
నెంతసేపట్టు లాడిరో యెఱుంగరాదు
వాద్యఘోషలు మాను తెవ్వరును గనరు॥

57

అందఱు వానినే కనుచు నద్భుతమందుచుఁ జూడఁజూడ సం
స్పందము లేని బొమ్మలయి శాంతత నందిన వేళ నిర్వు రా
నంద నిమగ్నతన్ దెలిసి యంతట నీరవ మొప్ప తెప్ప లిం
పొందగ విప్పి చుట్టుగని యూరక యుండిరి తమ్మె చూచుచున్॥

58

అట్లు నిలిచిన నీల కంఠాఖ్యు జీవ
తేజ మెల్లరున్ గన శివతేజ మందుఁ
గలిసిపోయెను దద్దేహ మెలయు జ్వలన
మందుఁ గర్పూరమై హృతమయ్యె నపుడై॥

59

ఆతఁ డర్పించు శివలింగ మందె యుండె
స్వామి దేవేరితోఁ జొచ్చి వానిచేర

నీలకంఠేశ్వరుండు నా నిలిచె దల్లి
యందిన దపుడె యుచిత నీలాంబికాఖ్య!

60

స్వామియు నాలయంబు కడు చక్కగ నున్నను నిత్యపూజ లే
కీ మహి నెవ్వరో యెప్పుడో యెందుకో యిట్టులు చూచి పోవుటే
తా మయి పొందగల్గు సముదారత యన్నటులుండు నచ్చటే
పోముండు సూర్యుడున్ గొలుచుచుందురు తప్పక దారి నుండుటన్ ॥

స్వామి శివతాండవం నాడు శాలయేమి
యయ్యెనో నేడు క్రిందు మీదేమి లేదు
పుట్టు పని యకాట వెంటనే గిట్టెనేమి
నాటి యుద్యాన ముండునా నేటికయ్యె!

62

ఉన్నస్వామికి దిక్కు లేకుండె నకట
నాటి యుద్యాన మున్న నీ నాడు దాని
నాటి యట్టులే యుంచు మానవులు లేరు
సర్వ మందరి చాట శాసకుండె లేడు!

63

వ్యక్తి పేరిట నున్న నేదైన నుండు
వాడు ప్రబలుండె యైన తప్పకయ యుండు
మంది దన్నావొ చాలును మ్రందుటగును
ప్రభుత మాత్రము సుప్రజా ప్రభుతయగును॥

64

ఆలయమున్న చోటు బడి యట్లే నగంబును వెంటనంటి మూ
లాలయ మున్న దిక్కునకు నమ్ములు మూడగు నంత దూర మం
దోలి గుహాల యంబొకటి యున్నది క్రింద గుహాంతరంబునన్
మాలిక గాఁ గనంబడును మానిత తాండవకేళి దృశ్యముల్ ॥

65

ఎగువను కొండపై నెనఁగు నింకొక మాలిక రెంటి మధ్యగా
దిగువను మిద్దెపై నిలిచి తీరిక పశ్చిమ దిక్కు చూచు నా
ల్మోగముల బమ్మ వేల్పు మును పూజ యొనర్చిన బ్రహ్మలింగ మా
మొగముల నాల్గటన్ దనరు మోహన శిల్పము చూడ ముచ్చటా॥

పెద్దగుహ ముఖం బొకటి పేర్చి నహించుట చూచి యెవ్వఁడో
తద్దయు బుద్ధిశాలి లిఖితంబాన రించెను కొండ గోడపై
నిద్దపు బొమ్మ లెట్టెదుట నీటగు చోటు విశాల ముండుటై
యిద్దియ నీలకంఠు కొఱ కీ శ్వరుఁడాడిన చోటనం జనెన్ || 67

నటరా జాడిన చోటె యిద్దియను టన్యాయంబు బాహంఘ్రు లు
త్కటమై యాడినఁ గొండయే విలుగునో తత్స్వామికే ముప్పొయి
ర్కటమౌ నిట్టి యెడఁ మహానటుఁడు సర్వస్వామి తానేల సం
కటమై యాడు నతండు నిల్చినది హృత్కంజంబౌ దివ్యంబాయా||

అది యుంగాక ప్రభుండు తానిచట నాట్యంబాడనేన్ వాఁడు తా
నది యెట్లంది కొనెన్ గనుల్ కననె లేవా నాట్య మవ్వాఁడు తా
నది చూచెన్ దన యున్న చోటుననె లోకాశ్చర్యమై స్వామితో
నెదియున్ భేదము లేనివాఁడుగ మహేశై కాత్మకడయ్యెంగదా! 69

కావున దేవుఁడాడినది కల్పిత మైనది యాట తోడనే
తావున దృష్టి గోచరత తప్పిన, దయ్యది విశ్వకర్మ మే
ధావితఁ దల్లి సూచనలఁ దత్త్రియకై జనియించి యచ్చటే
భావుక లోకమే తెలియు పద్ధతి నున్నది చూడఁ గల్గునో|| 70

ఆ యను భావమున్ దెలియు హ్లాదమయుల్ శివనాథ భక్తు లా
హా యని యందెగా దెచట నైనను గాంతురు, నాట్యశాల యే
మాయె మహానటేశ నటనాదిక మంతయుఁగాంతు, రుల్లమం
దూయెల లూగులాడి యొహహాహో యను చందుదు రాత్మ
సౌఖ్యమున్ ||

నీలకంఠేశు స్వామి మన్నించి నంత
చొక్కు వదలంగ లేదేమొ చుటుకు తటిగె
దేశికుండును శిష్యుఁడా దేవు తోడి
వారలే యాట వారి తత్పరత ప్రబలె||

ఎదురు సేవకె సాయమా యెనుగదన్న
యయ్యె నొకగంట నీలకంఠా లయమున

నాలయము వెన్న నున్న యీ యగము నంద
మింత రాతిరి నీ వెట్టు లెంచగలవు?

73.

పగలు చూచిన స్వానుభవంబె యున్న
దానినే రాత్రి చూచు నందమ్ము వేటు
ఎద్దియేగాని రాత్రి మోహింపఁజేయు
వెండి కొండైన నింకఁ జెప్పెడి దదేమి?

74.

చూచు చూపున్నఁ జాలును పొగసిపోదు
వా ప్రదేశమ్ము నుండి నీ వసలు కదల
వందు నీ వుండ నీకోస మందఱుండె
యుండిపోవలెఁగాన నట్లుండ కన్న!

75.

స్వామి వెంబడి మనము పోవంగ వలయు
నడకయే సాగకున్న దా నత్త నడక
మేలనంగను స్వామి యూయేల లూగు
నంతరంగాన హాయి తా ననుభవింపు॥

76.

అతని నంతగ నూగించు నట్టిచోటు
నాతఁడై యేల వీడు వృద్ధాదులుండి
రందుకై మెల్లగాఁ గడలాడుచుండె
నతని చూపెల్ల కొండపై నంటియుండె

77.

నీవును చూడు మా గిరిని స్నిగ్ధ మనోహర శైలరాశి నీ
వే విధి నెత్తువో యటు లహీన విధంబునఁగాన వచ్చు భా
వా వధి రమ్య దృశ్యముల వారిగఁ గాంతువు శిల్పి వర్యు లూ
హా వధి నెట్లు చేయగల రద్భుత మిట్లు నిబద్ధ బుద్ధులై॥

78.

వారలు తీర్పు బొమ్మలను వారి మనంబులె కానవచ్చు వి
స్తారము లయ్యు నయ్యవి మితంబులె యకాగద యందుచేత నీ
వారయ గల్గు దందు కనులార గజంబునొ గోవునొ కోతిపిల్లనొ
కూర మృగంబునొ మరియు కోమలినొ త్రిదశాళి మూర్తులొ॥

79.

దేవుని సృష్టియైన గిరి దేవుని యందను కాదు నీ మనం
 బేవి కనంగ నెంచునో యవే కనఁజాలుదు వీవు, వేడు తా
 నేవి కనంగ నెంచునో యవే కనఁజాలును, వ్యక్తు లెందఱై
 దేవిన వారి వారి కవి తీటి కనంబడు స్వామి యూటచే॥ 80

స్వామి యనన్ సమష్టి మనసౌ గద, కావున నెవ్వ రే
 మేమి కనంగ నెంతు రవి యెల్ల కనందగు నట్లు చూపి, తా
 నేమి యెఱుంగనట్లు, గిరి యే యన, మూరకయుండు, నీవు నీ
 స్వామిని చూడ నెంచినను స్వామియె యా గిరి యద్భుతంబుగన్॥

మంత్ర జపం బొనర్చు మహిమాన్వితుఁ డౌదువో? కానవచ్చు నీ
 మంత్రము నందు స్పష్టముగ, మంత్రగతాక్షర పంక్తి మాత్ర గీ
 స్తంత్ర విధానఁ జూచి, చరితార్థత నందిన యట్లు తోప ని
 స్తంత్రుఁడవై పరాత్పరుని ధ్యానమునందున మునిపోయెడున్॥ 82

స్వామి గిరిన్ గనం గలుగు వానిని బట్టి, మనంబు సర్వ మా
 స్వామిని జూచునట్లుగ నె సాధన చేయుము, నీ మనస్సు కీ
 స్వామియె యద్దమా మహిమ సాగుట సంస్కృతముం బొనర్చుకో
 నేమియుఁ గష్టముండదు, విహీన మనస్కృత చూడ కన్యముల్॥ 83

కామిత మెద్దియో యదియ కాంతువు కావునఁ గామితార్థమున్
 స్వామి నొనర్చి స్వామి కనవచ్చెడు దాఁక నటేమనంబు నా
 స్వామి పయిన్ నిలంబడగఁ బట్టుము, పుట్టును గిట్టఁజేయు, మిగ
 కేమియుఁ జేయగా వలదు, నీశ్వరుఁడై మనఁజాలు దంతటన్॥ 84

ఎంత కృపాన్వితండు పరమేశ్వరుఁ, డిట్టి యుపాయ ముం దునే
 పంతము పూని నిన్ను దన వద్దకు రాదగఁడంచు శ్రోయువాఁ
 డింతయు నైన! స్వామి యెపుడేనియు సర్వులు రాగఁగోరు, నీ
 వెంతకు స్వామిఁ గోరక మహిమతి నుండిన స్వామి నహ్నికో? 85

కావున సోదరా వినుము కాంక్ష యొనర్చుము స్వామి కోసమై
 జీవితమున్ వృథా వ్యయము సేయకు, మిట్టి యుపాయ మున్న దీ

తావున, రమ్మ రమ్మిచటఁ దద్దయు భక్తిని నిల్చి నిత్యమున్
దేవుని కొండపై నిలిపి దృష్టిని ముక్తి గడింపు మిమ్ముగన్ ॥ 86

దేవుని స్థూలమూర్తి యిది దివ్యము, భౌమము వట్టి కొండయన్
భావము సందఁబోకుము, కృపా భరితంబయి కొండుకొండ టం
చే వివరింతురో యవియె యిచ్చుచు నుండుటఁ గొండయయ్యె, నా
కావధి నెల్ల వారలకు నాశ్రయణీయము స్వామి కొండయై ॥ 87

బండలు గాగ నుండియును బాపము లన్నిటిఁ జెండివైచు నీ
పండిన పుణ్య మంతయును ప్రాపయి వచ్చిన దీనిగొల్పు శై
వుండగు వీలు కల్గు, నది యుండియు భ్రష్టతఁ గొల్వవేని నీ
కండగ నెవ్వఁడుండు నిఁక? నంధుఁడవై యణగారి పోకుమీ ॥ 88

క్రింద వాలయి మీఁది కెక్కిన కొలంది
నిట్ట నిడువైన కొండయే నీదు కావ్య
మో సదాశివ నీవె చేయూత నిచ్చి
చేది కోవలె దయను నీ చేంత కెపుడు ॥ 89

అయ్యె రెండా మడలు నిరాయాసముగను
మిగులు శ్రోశంబు కడచుటే మిపుల కష్ట
మన్న యట్టులు తోచు దయాసముద్ర!
నీలకంఠుని మరులు ని స్వీడ లేదు ॥ 90

వాయు లింగంబు దరియగా వచ్చు నిచట
ప్రతి పదంబున భక్తాళి ప్రబలి యుండి
కదల నీయరు నీవునుం గదల లేవు
వత్సలత చేత నెవ్వరిన్ వదల లేవు ॥ 91

నీలోపాఖ్యానము

విదిత మయ్యెను స్వామి నీ కదల కుంట
కయిన హేతువు నీల కంఠాలయాన
కంత మెఱుంగని నీల యాకశ్చై నిన్ను
ఆమె కథ కూడ నెన్నియే యరుగుద మిఁక ॥ 92

మాళవ దేశ జాతయగు మానిని నీల, పురాజనుస్సునన్
 వాలిన పండితుండయిన పాటుఁడె, పాప మొకండు వాని నీ
 నీల నొనర్చె, బాండితని నిస్తుల యయ్యెను, బాల్యమందె నీ
 లాలక నష్టభర్తృకత నన్నియు వీడి విరక్త చిత్తయై॥ 93

విషయ పరా జ్యుఖత్వమున విశ్రుతయై భవియెల్లఁ జూట్టి యు
 న్నిషేత మనోజ్ఞ బుద్ధియయి నిర్మల విద్య లవెన్న నేర్చి యా
 మిషపయి మైథిలున్ దరిసి మెల్లగ నేర్చెను బ్రహ్మ విద్యయున్
 విషమయి గర్వమేచినది పృథ్వి తనంతటి వారు లేరనన్॥ 94

చదువెంతైనను గర్వ మబ్బునెడ దోషజ్ఞత్వమే దోషమై
 బ్రదుకున్ భ్రష్ట మొనర్చు నట్లగుట నా పాండిత్య విఖ్యాత దు
 ర్మదయై విశ్రుత పండితోత్తములతో మానంబు పాటించి యె
 ల్లిదమున్ జేయఁ దొడంగె నెల్లరను కేళింబోలె భ్రష్టాత్మయై॥ 95

పేరున యోగ విద్యయయి పెద్ద జగత్తునఁ దానె యంచు నూ
 రూరు చరించి వాదముల నోటమియే పెరవారి కబ్బగా
 పౌరుష మంత కంతకును పట్టగరాక ప్రచండమైన హుం
 కార మొనర్చుచున్ జని యెకాయెకి తాకెను కౌంతరవృన్॥ 96

ఆతఁడు రమ్యశీలి మహిమాన్వితుఁ డాత్త సమస్త విద్యుఁడున్
 జేతము పక్వమై యెసఁగు సిద్ధుఁడు పాపముపండి కాక ని
 ర్భీతిగ నీమెహాయి యెదురించునె యాతని? పోతుటిట్టి వి
 ఖ్యాత మృగేంద్రమున్ గెలువ గల్గునె చూడక ముంద రెంతదై॥97

గెలుపొక మాదక ద్రవము గెల్చిన కొద్ది మరింత కింత పై
 గెలుపుల కంగలార్చునటు కీళ్ళు సడల్చును క్రోలి క్రోలి వీఁ
 డలయును వాఁడు నల్లె హతమారును హద్దు నెఱుంగ లేక వి
 హ్వలిత మనస్కు సాహసిక యాత్రఁ గనుంగొనె కౌంతరవృన్॥98

“సా సరి లేఁడు భూమిపయి నన్ను వివాదము నందు చెల్చుచో
 దాసిగ సేవ చేసెదను దాసుఁడవై మను గెల్వలేనిచోఁ

గే సరి వన్న యట్లు కడుకీర్తి వహించితి కాంతరవ్య! నా
తో సరితూగి నిల్చి యగుదో మతి కాదో యెఱుంగు” మన్నచో॥

తనకయి తాను గాల్కదపు తత్త్వములేని యతండె యైన పైఁ
బని వడి వచ్చి దూఁకిన సవాలు నెదుర్కొనకుండు తెట్లు? వా
గిన దది వాగి యేగునని గీటున బుచ్చిన రెచ్చుగాని వ
చ్చిన పని గాక మార్మొగము చెందదువో లఘుచిత్త వృత్తియై॥ 100

వినిన మునీంద్రుఁ డామె గని “వృద్ధుఁడ నైతిని వాదయుద్ధ నై
పుణి గలవాఁడఁగాను, కనఁబోలిన విద్యను సార మెద్దియో
మనసున కంటఁజేయు కృషి మానక యింటనె యుందు నెప్పుడున్
గనఁజను మింక నేరి కడకై నను గామితమెల్ల తీరగన్ ॥ 101

అని తన యందె తానయిన నాతని వీడక యోగవిద్య “నీ
ఘనతను గూర్చి వింటిని, జగంబుల మ్రోతలు మ్రోగుచుండె, గె
ల్పును గొని పోదమన్న మతిపుట్టి సరాసరి వచ్చి చేరితిన్
వెను జనుతెట్టు లూరకయె వృద్ధుఁడ వై వివదింప వన్నచో॥ 102

వినియెద తెల్పు మీ వెఱుంగు విద్యను వీడను తెల్పుకున్నచో
ననుటయు నాతఁ డప్పుడును నామెకు లొంగక “నీ వనంత కీ
ర్తిని గనియున్న దానవు, సరింగన కుంటివి, నీకు నేను చె
ప్పను గలనే? ననుక విడచి పండితులన్ గనఁబొమ్మునీ” వనన్ ॥ 103

పక పక నవ్వి యామె “బలె! పల్కిన విజ్ఞత తేలిపోవుఁ, బ
ల్కక పరువంబు నిల్చికొనఁ గట్లుదు, వెంత వివేక శాలివో
సుకపడు” మన్న వీనులను చూడిన యట్లయి గర్వభంగ మం
దక చననీయరా దనుచు “దన్వి! యెఱుంగుదె బ్రహ్మమీ” వనన్ ॥

“ఎఱుంగక పోవుటేమి? ననుహేళన చెనెదో? బ్రహ్మవేత్తివై
తిరిగెద నెల్ల దేశముల ధీనిధి! బ్రహ్మ మెఱుంగఁ జెప్పెదన్
పరమము నద్వయంబు తెలివై సుఖమై యునికెల్లయై యగో
చరమును స్వప్రకాశమును సర్వగతంబగు బ్రహ్మ” మన్నచో॥ 105

“ఎఱుంగం జెప్పితి వింకనుం దెలియకే నెట్లుందు? నీ వైతివే
దురహంకార విదూషితా తెలివి? యెందున్ బ్రహ్మమొక్కండె యై
యెఱుంగం గల్గితి నే ననం జనుట కింకేముండు బ్రహ్మన్యమై
దురుపై వచ్చితి పొమ్ము పొమ్మిక మరెందున్ నిల్వ కస్మత్ప్రతిన్ ॥

శిరమున్ వాల్చి జనాళి చూడని పిశాచీరూపమై యుర్వరన్
దిరుగం బొమ్ము పొకాలుమం” చతఁడు దానిన్ దిట్టె నమ్మాటతోఁ
గరముల్ మోడ్చి ప్రకంపితాంగి యయి “దుర్గర్వాస నిన్ దాఁకితిన్
కరుణా సింధు! దయాళువై మనుపవే కళ్యాణమున్ గూర్చవే! 107

చరణంబుల్ గొని యుంటి” నంచుఁ బదకంజాతబులన్ వానినన్
సురుగన్ గ్రోధము జాలిగొన్న యెదతో “శూన్యాఖిల స్వాంతవై
తిరుగంగాఁ దిరుగంగాఁ జేరి కొనె దా ధీశాలి కుంభోద్భవున్
సురుగున్ శాపము తన్మహత్త్వమున నిచ్చో నిల్వఁబోకింటిన్ ॥ 108

ఎవ్వరినిన్ గణింప కలు లెంత ప్రదేశము సంచరించితో
నెవ్వరు నిన్ను జూడకిక నేవముతోఁ దొలఁగంగ నంతటన్
మవ్వపు గర్వ మంతయును మాయగ దీనత సంచరించి నీ
జవ్వన మంతరించు తఱి సంయమి గాంతువు శ్రేయమందెదున్ ॥”

అని శాపాంతము తెల్పి పొమ్మనియె నిం కానీల యానీల ఖం
జన సంఘాప ఘనోగ్ర దర్శనత దేశంబెల్ల నెవ్వారు చూ
డను రాకుండఁ గనంబడన్ వెఱచి యుండంబోక పాఱంగ న
వ్విన ప్రాంతంబుల నేడ్చుచుం దిరిగి యల్పీభూత చేతస్కయై ॥ 110

తుదకెట్లో చని కుంభజాత్రమము మొద్దుంబోలె మేన్వాల్చి త
త్సదయున్ గానగ లేకపోయియు నెడందన్ గల్గు మార్పుం బడిన్
సాదఁగుందం గని క్రూరతన్ విడచి యచ్చో నెన్నఁడేగాని మే
లొదవున్ నా కని యుండగా మునియె భానూల్లాస తేజస్కుఁడై ॥

కని సర్వంబు నెఱింగి దానికి నెఱుంగన్ జెప్పె మార్గంబు నీ
వను మం చొక్క మనూత్తమంబు వినిచెన్ వ్యాముగ్ధ చేతస్కయై

య నెనో లేదో సమస్త తాపమును మాయంబయ్యెనో నాగఁ ద
 న్మనువున్ బల్లలు నుచ్చరించి కనియెన్ మంత్రాధి దైవంబునున్॥

మోహన భైరవుం డొకఁడు మ్రోల నిలంబడ “స్వామి స్వామి! నా
 దేహము నీ సమక్షమున దివ్యత నందిన చందమాచు నే
 దాహము పొందనీయక ముదావహా మయ్యెడి నీ వెవండవో
 మోహన మూర్తి వీ యనద మ్రోల నిలంబడ నేల చెప్పవే?” 113

అనుచు వేడిన నా బేల యనద తనము
 నెఱిగి జాలిని బొంది “నన్నెఱుంగు మీవు
 నీవు జపించు మంత్రాధి దైవతముగ
 నపర శివుఁడైన ఘటజన్ముఁ డనుమతించె॥

114

ఈ స్థలంబును దివ్యహా హేతువున నె
 యల్ప కాలాన నీకుఁ బ్రత్యక్షమైతి
 నా మహా మహుఁడనిన పుణ్యస్థలంబు
 నిన్ను జేర్చెద నీ వందు నియతి నిలిచి॥

115

అచిర కాలానఁ బాప ప్రహణ మంది
 మిగులు దురితంబు నా శిక్ష నిగురఁ దుదకు
 నతి దయాళులి శ్రీకాళహస్తి పతియె
 పరమ దయఁ జూప సంతరింపంగఁ గలవు॥”

116

అనుటయు నెట్టి సందియము నందక నీల యతండు ముందుగా
 జన వెను వెంట తాఁ జనుచు జాలిమెయిన్ పథమందు వింతలన్
 వినిచిన వింతు శ్రద్ధమెయి వీనుల నొగ్గుచు పోయి పోయి తాఁ
 గనియె దురంత తాపహర కామ జితాగము కై మొగుడ్చుచున్॥

అట్లు కొనితెచ్చి భైరవుం డామె చేత
 దయను చేయించె గిరికిఁ బ్రదక్షిణంబు
 మూఁడుమాటులు స్వామికిఁ మ్రొక్కఁ జేసె
 నీ ప్రదేశంబు చూపి చేయించె భక్తి॥

117

భైరవుఁ డండగా త్రిదశవందితుఁడౌ కలశోద్భవుండు నిం
డారుదయన్ విధించిన శివార్చన మం దెన లేని భక్తితో
వారక నిల్చె నా తరుణి పంచ దశాబ్దము లేక దీక్షమై
భారవి తోఁపఁ జీకటులు పాతెడి నట్లుగ పోయె పాపముల్॥ 119

పాపము లంతరింప విడువన్ బెను భారము తేలికైన హృ
త్తాపముతో “నెదో యొకటి దారుణ పాపము మీదు శిక్షచే
త్రోపు వడంగఁజేసి నను బ్రోచెద మంటిరి కావ నెంచరే
పాపి” నటంచు వేడఁ “దటి వచ్చిన చేయుదు” నంచుఁ బుచ్చినన్॥

విసువక సీలయున్ శివుని విస్మయ భక్తిని గొల్పుచుండగా
పశువరి యింప భైరవుఁ డపార దయన్ మరణించె నామె త
త్ప్రళమిత పాపదేహము ప్రపాతము నందె భవాంతికంబునన్
వశుఁడయి స్వామి తచ్చవము సజ్జను నిల్చి మణిం జపించుచో॥ 121

మణి యన నోంకారం బగు

మణి కర్ణిక యనఁగ స్వామి మహానీయ దయన్
దనువుఁ దొరంగుటతో ద

క్షీణ కర్ణ మున స్వయము మణి చెప్పటయె యగున్॥ 122

చెప్పట యేమి జీవు లది చెంది తరించుట యేమి సీల య
ట్లొప్పుగ స్వామితోఁ గలిసి యున్నది స్వర్ణది తత్ప్రదేశమున్
ముప్పుఁ దొలంచు స్వామికడ మోహనుఁడై మణి కర్ణి కేశుఁడున్
తప్పక నిల్చియుండు సముదార తపస్సుల కా ర్తి బాపుచున్॥ 123

ముక్తి పాథోధి కరుణా సముద్రుఁడైన
స్వామి యం దెంద తెందరో క్షేమముందు
రెవ్వ రెవ్వరొ భేద మొకింత లేక
యట్టి చేరిన నదుల రూ పరయ లేము॥

124

అభవుఁ డిచ్చట సీల కంతార్చి తుండౌ
సీలచే నర్చితుండగు సీల కంతుఁ

హో యెఱుంగము దూరమందున్న వీర
వార మెసఁగెడి యా యొరం దూరు నందు॥ 125

నీల కంఠార్చితండున్న నెలపు కలదు
ఇచట నున్నట్టి స్వామి నీలేశ్వరుండె
యని వచింతురు స్థల పురాణ నిపుణులు మ
నకు నిజము తెలియ దను స్వామికిఁ దెలియద? 126

నిలిచి తలపోసె స్వామి యా నీలకంఠుఁ
దొలుతఁ బులకించి తర్వాతఁ దలఁచె నీల
దేశ కాలాలు తనువు బంధింపఁ గలవు
అత్మ నయ్యవి యేమి చేయంగఁ గలవు? 127

మే కొనఁడు స్వామి దూర సమీప భేద
మెట్టి భేదంబు నుండ దా యీశ్వరునకు
స్త్రీ పురుష భేద మనరాదు సిగ్గు సిగ్గు
ఏక మేవాద్వయం బ్రహ్మ మీశ్వరుండు॥ 128

గురు శిష్యులు స్వామిని బడి
పర శివు వర కృపను నీల పరమేశ్వరులో
స్థిర వాసమందు చరితము
స్మరియించిన వారలగుచు సారతర మతిన్॥ 129

నీలకంఠుని చరితము నీల చరిత
వెలుఁగు నీడలవంటి వైవిధ్య మున్నఁ
బాటు నప్పటి భిన్న స్రవంతులగుచు
స్వామి చేరంగ నేక రసత్వ మందె॥ 130

భైరవుం డింత మోహనా కారుండగుట
యెందు నున్నదె నీలకై యిట్లు తోఁచె
దాఁ బిశాచిగ నై భయద స్వరూప
యగుట నామెకుఁ దోచి నాఁ డట్ల తండు॥ 131

భయము పుట్టించు రవముచే భైరవుండు
గాగ నుండుచు సమ్మోహక స్వనాన
నామె యెడ జాలిఁ జూపె మహా మహుండు
భైరవాచల మయి యుండు పర్వతంబు॥

132

తొలుత సిద్ధాలయంబు నాఁ దెలిసి శీఘ్ర
సిద్ధి కలిగించు చుండెడి శిఖరి యిద్ది
భైరవున కాశ్రయం బయి పాపముక్తి
నీలకిచ్చి నీలాచలం బేలకాదు?

133

ఈ యనుత్తర కైలాసమే యమేయ
మహిమ కల్పదైన భక్త సంబంధమున్న
పట్టు పట్టున కెంతెంతో ప్రాభవంబు
ప్రబలు చుండును స్వామి యపార కరుణ!

134

అ గ స్త్యాశ్రమము

దీని లో తట్టు పుణ్య ప్రదేశమందె
యిం కొకండగు కొమ్మునం దంకురించు
లింగ మర్చించి తల్లింగ లీనతా ప్ర
సిద్ధి పొందె నం ట య్యగ స్త్రీ శ్వరుండు॥

135

అతని యాశ్రమ మున్నదా యంతరాన
దిగువ జ్ఞాన ప్రకాశ సుతీర్థ మొప్పు
స్వామియే స్వామియే యన్ ప్రశస్తిగన్న
నకల సురపూజ్య పుణ్య వాస స్థలంబు॥

136

లోయలో నెంత సౌందర్యమో యెసంగు
పైకి వికృతంబుగా నుండు బండలుండు
కాయమందెన్ని యెన్ని వక్రతల వున్న
హృదయ మీశ్వర స్థానమై యెసంగు నెపుడు॥

137

ఈశ్వరుండును చోటు సొగ సంతని యెవ్వరు చెప్పజాల రీ
విశ్వగత ప్రశస్త రస విస్తృతి యంతయు వాని సొత్తై యె

శాశ్వత సౌఖ్య మిచ్చుటది సత్యమె యాగద యట్టిచో నదా
శిశ్వతిశాయి మోహనత స్నిగ్ధుఁడెసంగెడి తా వదెట్టిదా॥ 138

సర్వగతుండు శర్వుఁడు రసప్రథితండున లేనిచోటు లే
దుర్విని బర్వి యుండియు నహో యతఁడుల్లము నందె ప్రస్ఫుటా
ఖర్వ మహస్వయాపమున గాననగున్ మఱివాని యంద మా
శర్వుఁ డెఱుంగఁ డాతని నిజస్థితి తెల్పెడి యద్దమున్నదే? 139

అతఁడు కన్ మఱుంగయిన యప్పటి యందమె యింతయైన వి
ద్యోతితుండైన నాటి సాగ సూహ యొనర్పగ సాధ్యమానె వి
ద్యోతితుండౌట యన్న యెడ నుండవు నీవతఁడౌదు వందుచేఁ
జేతము ముంచి తన్మయత చెందుటయే రసమంది కొంటయా॥ 140

చీకటి యెంత క్రమ్మినను చిత్రభ సర్వ మెఱుంగఁజూలు నా
ప్రాకట యోగు లిర్వురును స్వామి సమానత లోయలో రసా
సేకము నందు చిన్మయుని (శ్రీ) వసతింగనఁబోయి యచ్చటన్
నాకము లెన్నియైన సరినాన్ మతిరాని ప్రభావమందుచున్ ॥ 141

కన్నులు మాసి తెన్ను నను గమ్యముచేర గలారు వారు లో
నున్న మహత్త్వమున్ దెలుపునో వెలి వస్తువు లన్ని చూపు సూ
రన్నయుఁ దక్కువైన శశి యగ్ని త్కణప్రభ రిక్కలెన్ని యేన్
కన్నుల కందనట్టి దది కానగనే వలె లోన లోననే! 142

రసము స్వశబ్ద వాచ్య మనరానిది వీరము వీరమన్న నీ
రసమె యగున్ జెనిన్ జొరగరా నెద పొంగెడు నట్లానర్చు శ
క్త్యసమ మహార్థ సంజనక హార్ద వచస్సులె కల్గఁ జేయు నా
దెస రసమట్లై యందమగు నందము నంద మటన్న చాలదే! 143

ఏమని చెప్పగల్గు నెవఁడేనియుఁ జూచెడి చూపు గల్గి నే
నా మహనీయుఁడున్న యెడ నప్పటి యట్టుల నున్నచోటనే
యేమెయి నైన నుందునని యేగి మరెవ్వరు తోడులేక కా
కా మహనీయు లట్టి సములైన యెడన్ గనవచ్చునంతయున్ ॥ 144

అవనీ గతమైన హరి చైతన్యము
 హరితమై చూపు నయ్యవని జములు
 నవని జన్మస్థాన మైన యంబువులనే
 యావిష్కరించు నయ్యవని తలము
 నంబువుల్ పుట్టెనా యగ్ని యందున నన్న
 నిగమోక్తి ప్రకటించు నిగనిగలును
 వహ్ని సంభూతి కీ వాయువే హేతువా
 నని తెల్పు వీచు దైవానిలములు

నిన్ని నా యందె యున్న వీ యెల్ల నేనె
 నాకు నెల్లలు లేవని నగు నభంబు
 నభమనన్ వట్టి యవకాశ మభయ మీదు
 అభయ మగుదును నేనె సర్వాత్మననుచు॥

145

అచట నయ్యాత్మనే కందు వన్ని యెడల
 నందు భేదంబు లన్నియు నడఁగి పోవు
 చూచు వాఁడును చూపును చూడఁబడెడి
 దృశ్య ముండదు దృక్ష్వ దీప్తిని వెలుంగ॥

146

అర్ణవ మెల్ల నేకరస మయ్యు ననేక విచిత్ర వీచులై
 ఘూర్ణన మొప్పి పై పొరల గోలగ నున్నను సీరమాత్రమా
 నిర్ణయ మొప్పి లోతులను నిల్వగఁజాలిన శాంతమైన యే
 కార్ణవ తత్త్వమే యగుట నచ్చట భేదమె యుండ దెన్నఁడున్॥
 అందము భిన్నతన్ గలుగు నందువె? యర్ణవ మందు వీచు లా
 చందమునన్ రసంబె యటుసాగి విభిన్నత కానవచ్చుటన్
 పొందు మమంద సౌఖ్యమును పూర్ణమెదో యనుభూతినందియా
 నందమె చిందులై యిటు లనంత విధంబులతోచు నం చెదన్॥ 148

ఈ పూల చెట్లల్ని యెచట నేనియు నుండు
 నే ముని పత్ని సృజింప కున్న
 నీ పావనోదకం బే పొలమ్ముననుండు
 కలశోద్భవుని కోర్కె ఫలము గాక

ఎన్నెన్ని ఫల జాతు లిచ్చోట నున్నవి
 యతిథి పూజకు నాతఁ డందినవగు
 పచ్చ కర్పూరంపు పరిమళం బిచ్చోట
 విరియునే స్వామి తాఁ దిరుగకున్న

నేఁడి కుంభోద్భవుఁడు తానెందుఁ బోయె
 కుఱుచ బాపఁడు నరకరాంగుష్ఠ మాత్ర
 దేహుఁడందురు స్వామికిం దీసిపోని
 మహిమఁ గలవాఁడు కబురు పంపగఁ జనెనొ?

149

వింధ్య గర్వమ్ము నణచిన పీరుఁడనని
 కొండ కొమ్మున నవ్వచున్ గూరుచుండె
 నతని చిరునవ్వు కాంతులే వితత మగుచు
 రాక రాకయె తమము నిరాకరించు॥

150

అమ్మ లోపాముద్ర యంగు శాంగుళమున
 తన ప్రభావము చూపు స్థల మనంగ
 కనరా దొకండ్లై న ఘనశీల పదముద్ర
 యయిన జగన్నాత్మ మయమె యగును
 పదముద్ర కాల ప్రభావానఁ గనరాదు
 కాని తన్నుద్ర నిక్కముగ నుండె
 నమ్మ నారాధించు నమ్మలలో మిన్న
 యై యమ్మయై యున్న యమ్మ యామె

కుంభ సంభవు వరియించె సంభృతాంగి
 యతఁడు శివుఁడై న నామె పార్వతియె యగును
 వారు లేకున్న శివరామ పదము లెట్లు
 శ్రుతము లయ్యెను జగతి భద్రత గనంగ॥

151

అనుకొనుచున్ గురు శిష్యులు
 తనువుల రోమాంచ మొప్పఁ దన్నయు లగుచున్

మును మున్యాశ్రమ దర్శన
మొనరిచి వెలువడిన రాఘవోదయు లగుచున్ ॥ 152

తమ భక్తి నీత యత్యం
తము శ్రద్ధఁ బరమ వివేకి తంబూని రిపూ
త్తమ దశకంతుని మాయన్
దము విడువక నితర జాగృతంబయి యుండన్ ॥ 153

గురు వెంతొ శిష్యుడంతయి
యిరువురు నా స్వామి యట్లై యెఱుఁగుచు సర్వం
బెఱుకయె తా మన్న పగిది
పరమానందాబ్ధి యందె పరవశులగుచున్ ॥ 154

చనుచుండన్ గిరి దూరమై దరియుచున్ సర్పంబు నా దారి వెం
టనె కానంబడుచుండ దూరమగుచోటన్ స్వామి యాగంగఁ దా
మును నిల్వంబడి కొండ వంకఁ గన నా పుణ్య ప్రదేశంబు నన్
గనకుండన్ జనుటేమి పాడియని నిగ్గందిసినట్టెనచో ॥ 155

భరద్వాజాశ్రమము - లో బావి

అనుకొని రంతరంగముల “నాగి శివుం డొనరించె మేలహాళి!
దినముఁ జరించు తా వనుచు దీనిఁ దలంపక పోవుటొప్పునే?
చనిన మహాపచారమయి శాంతిని గోల్పడి బాధనందుచున్
దినములు పుచ్చు దుర్గతిని దేలెడి వారము, కాచి తయ్యరో!” 156

అని వినయాన మ్రొక్కులిడు చట్టె గిరిన్ గనుచుండి, రప్రద
క్షీణమని, యా దెసన్ దరియఁ గ్లేశము పెల్లని యిప్పుడెన్నుటై
నను స్థలతత్త్వవేత్త మునినాథుఁడు రోమశుఁడార్ద్రచిత్తుడై
తనకు సమస్తమున్ దెలుప ధన్యత గాంచిన ముఖ్య శిష్యుడౌ ॥ 157

భారద్వాజ మహర్షి నిల్చిన సమీపంబైన ముఖ్యస్థలిన్
జేరంగా నిటనుండి పోవవలె, మెచ్చెన్ స్వామి యద్దాని, నీ
దారింబట్టి యొకమ్ము దూరమగు భూధ్రంబెక్కి దాటంగఁ గ
న్నారం గానగవచ్చు లోయనొకఁ డందంబెల్ల విప్పారగన్ ॥ 158

లో బావి యందు రిప్పుడు
 లో బావి ప్రశస్త మగుచు లోలో మునుగం
 గాఁ బాటు పవిత్ర మతుల
 బాబూ! రం డనుచుఁ బిలుచు పట్టయి యుంటన్ ॥

159

మూల లింగమునకు మూడమ్ము వేటుతా
 యాత్రకై శ్రీకాళహస్తి చేరి
 యీ పుణ్య దేశమ్ము నేని చూడని వారు
 దురదృష్ట వంతు లాదురు నిజమ్ము
 కన్నప్ప కొండెక్కి కాననా నిద్దాని
 దానికై నను తీరుదేని యట్టి
 వారి నే మనవలెఁ బరువులు పరువులై
 వత్తురు గుడిచుట్టి వత్తురంతె

స్వామి నైనను క్షణము నిల్వకయె చూచి
 చూచు కన్నుచి స్వామిని జూడఁబోక
 స్వామి హృదయంబు వంటి యీ స్థలము చూడ
 కై న దైనది యాత్ర యన్నంత నానె?

160

కొండ శివుడైన నాతని గుండెనున్న
 శ్వాస కోశమ్ము లివియె లో బావి యొకటి
 యింకనున్ లోనఁగల యగస్త్యేశ మహియు;
 యక్షగుహ యున్నచోటు ద్రహంబె యగును॥

161

స్వామియె కైల మన్న మృదుభావన యుండి నిజం బెఱుంగు వాం
 ఛామతి యున్నచోఁ దెలియఁజాలుదు స్పందము నిశ్చయమ్ముగా
 నీ మహి చేతనత్వ మింక నెందు గనందగు? జేతనండనై
 స్వామి నెఱుంగు నూహయును జాలనిచో నదియేమి జన్మమా॥

162

భారద్వాజ మహర్షి భక్తుడయి సంప్రార్థింప నా రోమశుం
 డీరా ప్యాగ మహత్త్వ మంతయు నెంతేబ్రీతి నుల్లంబు పొం

గారం జెప్పగ విన్న యాసుమతి నే నై దీక్ష నెచ్చోట నిం
డారం బూనెదనంచు స్వామియె శరణ్యంబంచు బావించుచో॥ 163

శాంకరవాణి వించెనట “సాధు శిరోమణి! వాయులింగమై
శంకరుఁ డున్న చోటునకుఁ జాల సమీపమునందె శాశ్వతా
ఖ్యాతికిఁ దివ్యభూమి గిరియందున లోయగఁ గానవచ్చు ని
శ్శంకముగా నటన్ నిలుము శాశ్వత సౌఖ్యము లభ్యమయ్యెడిన్”

విని ముని తత్ప్రదేశమున వీనుల విన్నది సత్యమైనటుల్
కని జగదేశసుందర సుఖప్రద కానన రమ్యమైన లో
యను దన కాత్మచెప్పిన రహస్యలి నిల్వ స్వయంభువై శివుం
డను పదమందె లింగమయి యద్భుతమై ఖరి నిల్చి నంతటన్॥ 165

నిచ్చలు నా శివున్ బరమ నిశ్చల భక్తి సమర్ప చేయుచున్
బచ్చని చెట్టు చేమలను బచ్చగ నుండుచు స్వామి కోసమై
యిచ్చట తీర్థముండఁ దగునే యని యెంచుటతో విశాలమా
ని చెప్పెరు పుద్భవించెనట యెల్లరు నచ్చెరు వంద నిమ్ముగన్॥ 166

ఆకాశలక్ష్మి తా నందమ్ముచూచికో
నవని యీ యద్దమ్ము సమరఁబట్టె
నవని హృత్పద్మ కందాంకురం బీ బాని
సర్వత్ర వ్యాపించె జలజ మయము
కంజాత మధువొల్కి కమ్మనౌ జలములు
గమగమ వలచు చక్కజము గొలుపు
చండాంశు రశ్మి నీ జలము లుడుకగ నీ
య మనురీతిఁ దరువు లావరించె

‘ గంటఁ బడినంత నింత సౌఖ్యం బొసంగుఁ
జేరి సేవింప స్వర్గమే చేరువగును
స్వర్గ మేలాగు మే లపవర్గమబ్బు
స్వామి వినిపించి కనిపించు స్థల మిదెల్ల!

బహు ఫల వృక్షముల్ విరిసి పక్వ ఫలంబుల నే శ్రమంబు ధూ
ర్వహుల వహింపనీయక తపఃఫల మన్నటు నిత్యమిచ్చుచో
నహహ కొఱంత యేమియగు! నచ్చెరు వయ్యెడు వానికై మహా
మహులిట నుండిరా? మునుల మన్ననకై యవి యుద్భవించెనా?

అది యెఱునను నీ మహర్షి దగు మాహాత్మ్యంబు సర్వాతిగం
బెద కుల్లాసమె కాదహో యిచట నేదేన్ బొందగావచ్చు సా
ర దయానిర్భరుఁడా రఘూత్తముని రా రమ్మంచుఁ జేసెంగదా
మదు లీనాటికిఁ బొంగు విందులవి విస్మార్యంబులౌనే భువిన్ || 169

రాముని దెత్తు నే ననిన రాఘవుఁ డా భరతుండయోధ్యతో
నాముని యిచ్చు విందుల హృదంతర మెల్లఁ బ్రమోద మందగా
రాముఁడు వచ్చినట్లుగ నె ప్రాణములన్ సుఖయించి యేగే శ్రీ
రాముఁడు రా నె లేదపుడు రానిదియున్ భువికెంతౌ మేలుగాన్ || 170

రావణుఁ జంపి సీతఁ గొనిరాగ రఘూత్తము వెంటనంటి సు
గ్రీవ విభీషణాదిక వరేణ్య మహాకపి రాక్షసాగ్రణుల్
క్రోవిని జమ్ము ధారలనఁ గోట్ల కొలందిగఁ బుష్పకమ్ముపై
రా విడువంగ లేదు ముని రంజితులన్ బొనరించె నందఱన్ || 171

రామునికోస మేగునని రాముఁడు వచ్చె నటంచుఁ జేసెగా
కీ ముని యెల్ల వారలకు నిట్లొనరించునె యంచు నెంచ రా
దీ మునికెల్ల వారు శివులే మఱి రాములె పోయిచూచి యం
దా మహితానుభావ మదియంది వచింపుము తన్మహాత్మ్యమున్ || 172

ఐకాత్మ్యస్థితి నందఁజాలి నిజమాహాత్మ్యంబు లోకంబు లం
దేకా కారత వ్యాప్తినందియు నతండేకాకియై యిందె యెం
తో కాలంబు వసించెఁ దుట్టతుది కెందున్ స్వామినేచూచు వాఁ
డై కైంకర్య మడంగి స్వామియయి లింగావాసియై పోల్పెడిన్ || 173

భారద్వాజశ్రమ మని

జేరొందిన తావు నీవు పిలువు మతండున్

గారుణ్య మొప్పు బలుకును

ప్రారబ్ధము తీటి నీకు బాసట యయినన్ ||

174

గురు శిష్యుల నా మునివరుఁ

డరుదుగ నాశీర్వదించి యాహ్లాదించెన్

దరము లవెన్నియొ దాటిన

తటి నరుదెంచిరి నరులని తద్దయు ప్రేమన్ ||

175

పూర్వము స్వామి లోపలికిఁ బోయెడి వాడఁట నాటియోపికల్

సర్వము మాయమైనవి విశాల సమస్తలి మోసికొంచుఁబో

నిర్వది మంది కూడియు నదెంతో శ్రమంబగుచుండఁ గొండపై

బర్హును మోసిపోగలుగు భారవహుల్ కనరారు నేడహో! 176

మానిసి తెల్విమిటి విసుమానముగాఁ బ్రకృతిన్ జయించి వి

జ్ఞానముగాంచి నాడనుచుఁ జాపెడి వారలు పూర్వపూర్వ స

మ్మానిత మానవాళికిని మానవులే యను నేటి వారికిన్

గానగనా విభేదమును గాంచి యెఱుంగగ నాను సత్వమున్ || 177

సత్త్వముజాటి నేటి నరజాతి స్వశక్తిని గోలుపోయి ధీ

మత్త్వము పేరిటఁ బ్రకృతి మాయకు లోబడి నీరస స్థితిఁ

చిత్త్వ మెఱుంగకున్నది వశీకృత చిత్తమై యైనచో మహా

సత్త్వమునంది యేపనికి సాధన మేదన దల్ప సత్త్వమై || 178

ఉపకరణాళిపై నొరుగు టొప్పునె యూర్జిత సత్త్వఁడంతకున్

జపలుఁడు కాక దైవమిడు సాధనకోటి నధోక్షజుండయై

రిపుమతి నెంచి గెల్చి తన క్రీడకునై యపుడప్పు వాడు స

త్త్వపుఁ గలిమిన్ స్వతంత్రుఁడయి పాలనసేయు సమస్త విశ్వమున్ ||

ప్రకృతిని గల్గు పంచకము పంచకమానని వాని కెన్నడున్

జకితుఁడు గాక తానెయయి సర్వ మెఱుంగును; వాని నూని త

త్ప్రకృతికి లొంగి సాధన పరంపరలన్ శతకోటి పెంచి వానిచేఁ

జకిత మనస్కుఁడై గెలువఁ జాలితి నం చనఁ డీ ప్రపంచమున్ || 180

పరముఁ డొసంగు ముట్టులయొ ప్రాకృతముల్ పరి వంచకంబులున్
 బరిమిత శక్తి కల్గినవి వానిని బట్టియె మానవుండు నే
 డరయక యేవి యేవో తన యద్భుత బుద్ధి నమర్చి వానితోఁ
 బరముఁడ నైతి నీ ప్రకృతిఁ బట్టితి నంచను నెంతవెట్టియో! 181

తెలివిని నూత్నసాధనము తీర్చిన వాఁడెవఁడైనగాని యా
 తెలివిని సాధనమ్ము విడిచి దేనినిగాని యెఱుంగఁ గల్గునే?
 తెలివియు నిన్ను ముంచు ప్రకృతిఁ లవ లేశముగాగ దానితో
 గలిచెద వెట్టులీ ప్రకృతి? కేళియొకో ప్రకృతిం జయించుటల్ ॥ 182

కనిపెట్టంగల జ్ఞానియన్న జనుఁ డే కార్యమ్ముపై నంతగా
 తన విజ్ఞానమె వ్యర్థమన్నటులె యాధారం పడక దాని తాఁ
 గొని యూరేగెడి బుద్ధిహీనునకు దిక్కుం గల్గునే నేటి వా
 రనలంబున్ ఫలబుద్ధిఁ జేరెడి పతంగాళిన్ విడంబింతురా ॥ 183

పనిముట్టుంగొని ప్రాకులాడు నతఁ డల్పప్రాణి యెవ్వఁడు నే
 కనిపెట్టంగలఁ గ్రొత్తవాని నని మూర్ఖత్వంబుతో వానిపై
 తన భారం బిడునో యతం డరయగాఁ దద్రాస దాసుండు వాఁ
 డెన యెట్లెను సహేంద్రియంబుగ మనస్సే గెల్పు ప్రాజ్ఞునికి ॥ 184

చదువులు సంతకాల కగు చాకిరి విద్యలు లేకపోయినన్
 బ్రదుకుటకై న వృత్తులనుబట్టి జితేంద్రియతఁ వశిత్వ మొ
 ప్పిదమయి యండ నిల్వ నవి పిండి నొనర్చిరి కొండనైన నె
 ట్టిదియును హేలగా జరిపి తీవిగ నుండిరి స్వాత్మశక్తితో ॥ 185

స్వామిని మోసి కొండపయి సాగుట సాగుట లేదు నేఁడు తా
 స్వామిగదా యతం డరుగఁ జాలఁడ? చాలును మూర్తిలేని వాఁ
 డీ మహితుండు మానవత యెత్తును బట్టి చరించుమూర్తి ము
 న్నేమొ యతిక్రమించె మల యిప్పుడు చాలఁడు వీఁడు జాటుటై ॥

భక్తు నుపాసనా మహిమ బట్టి ప్రతీకము శక్తిమంతమా
 శక్తి సమస్తమాత్మకు వశంబయి యుండు వశిష్ఠముఖ్యులొ

ప్రాక్తను లాత్మశక్తిని పరాత్పరు తాటకుఁ బూన్చి గెల్చి ర
 వ్యాక్తను లేమొ దానినిటు వ్యర్థమొనర్తురు ముట్లకోసమై॥ 187

శక్తిగలట్టి యా గురువు భాత్రుఁడు కాయము లిందె యుండగా
 నుక్త మహత్త్వమంతయును నొప్పుగ లోనికిఁబోయి చూచి సం
 సక్తులు గాక స్వాత్మరతి సాగిరి స్వామిని వెంబడించుచున్
 భక్తుల మానసంబుల నె స్వామి వసించు యథార్థమెన్నుచో॥ 188

అంతయు లోన నున్నదని స్వాత్మరతుండగు వాఁడు సృష్టి య
 త్యంతము లొంగి సేవకత నంది భజింపఁగ స్వామియై పరా
 క్రాంతి సహింపఁ డించుకయుఁగాక వెలింగలదెల్ల గెల్తు నే
 నంతయు నన్నఁ దత్ప్రకృతి యాటకు నాడెడి కీలుబొమ్మయ్యా॥ 189

నవనవ మేధతో గెలిచినాము పురాతన లట్లు దేవి! యం
 చవమతి మ్రొక్కుచున్ మనెడి సార విహీనుల మేముకాము క్రిం
 దవు మఱి మీఁదవున్ మిగుల నంతయు గెల్చెదమంచు వీగు వా
 రవుర! మనుష్యరూపముల నాడెడి బొమ్మలె యమ్మచేతిలో॥ 190

హే జగదీశ్వరి! రాజరాజేశ్వరి!

కావుము తల్లీ! నీవె సమస్తము!

శివుఁడు సమర్థుఁడు సృష్టి నొనర్పగ
 శివతను వీవై చెందిన యప్పుడు 1

శివు సహచరిజై చెలగెద వీవును
 శివునకు నీకును చెందదు భేదము 2

మానవ మేధా మహిమము నీవే
 మాయా మోహిత మానవుఁ డీవే 3

మానసమే పెనుమాయైనప్పుడు
 మనసున మాయను గెల్చుట దెట్లుగు? 4

కు మారాయము

జీవుల బుద్ధిదూపమున శ్రీసతియుండి పురాకృతంబు లే
వేవియొ వానిబట్టి బహు వృత్తుల నీని చరింపఁజేసి కా
లావధి నందఁజేయుచు మహాత్ముఁ డెవండు తదీయ భక్తుడై
దేవి! ననుంగృహం గనుము దింపకు మిందనఁగాచు చుండెడిన్॥ 192

తల్లికి లొంగి మొక్కుటకు ధైర్యము కావలె ధీరయామె యీ
యెల్ల జగంబు భోగమున కెట్టెదుట బడియుండ శక్తులై
యొల్లక నిగ్రహం బెసఁగి యుల్లములక జగదంబ నెంచుచున్
వేల్చిత బంధముల్ తెగనువ్రేయుట కెంతటి ధైర్య మొప్పనొ॥ 193

ధీరా! ధీర సమర్పితా! యనుచు నా దేవిన్ సమర్పించు లౌ
కారా యూరక యెట్లు సాధ్యమగు? నోరారన్ నుతింపంగఁ జె
న్నారన్ మొక్కగఁ బూర్వపుణ్యములు తోడై వచ్చినంగాని యె
వ్వారున్ శక్తులు కారనన్ జననికై వాలన్ సుసాధంబొకో! 194

దేవిన్ గొల్పెడి ధీరభక్తులకుఁ దద్దేవీకృతంబైన మా
యా వష్టంభ మదెల్ల మాయమగు, మోహంబెల్ల విధ్వంసమా
శ్రీవిద్యామహానీయ దర్శనమునక శ్రేయంబు సంప్రాప్తమా
దేవీమూర్తిగ నర్చితుండగుచు నార్తిబొందఁ డెక్కాలమున్॥ 195

మరల గిరింద్ర సర్పమది మార్గము చెంతకుఁ జేరినట్లు వం
కరగ మలంగుఁ, గొంత సు సుఖంబగు క్షేత్రము మధ్యనుండుఁ, ద
ద్గిరిపయి చిన్ని దేవళము దివ్యముగాఁ గనిపించుఁ, జెంత నొం
టరిగ మహీజ మొం డెసఁగుటన్ గిరి నెక్కు తలంపుఁ గల్గెడిన్॥ 196

కలఁడు మయూరవాహనుఁడు కాంచునులోయను ప్రాజ్ఞుఖుండుగా
దలఁపులఁ దీర్చు దైవమును, దల్లికి ముద్దుల బిడ్డఁడౌను, శ
క్తుల ఖని, దేవ సేనకును గూర్చు ప్రియుండయి తండ్రివోలె భ
క్తుల యెడ నార్ద్ర చిత్తుండగుఁ గొండపయిన్ వసియించె నేలొకో!

ఇరువురు నిర్వ్వరే గిరిజ కెంతయు మోదముగూర్చుచుండు ర
బ్బరమగు సోదరుల్, తొలుతఁబుట్టు వినాయకుఁ డెట్లులైనఁ బో

ఊరి యయియున్ బ్రశాంతముగఁ దత్త్వ నిరూపక మందహాస సుం
దర వదనార విందుఁడయి తానె గురుం డనిపించు చుండెడిన్ || 198

శరవణ సంభవుం డయిన స్వామి కుమారత వీడఁ డెప్పుడున్
గరివదనుండు మిన్న యనగా సహియింపని చిత్తవృత్తియై
త్వరపడుచుండుగాని మితిదాటఁడు తండ్రియు నన్న తుల్యులౌ
గురువులు గాగ మేల్మిబ్రదుకున్ జగమంతకుఁ జూపుచుండెడిన్ || 199

గణపతి శ్రోశదూరమునఁగాలు కదల్చుగఁ జాలనట్లు కొం
డనుగను చల్లె యుండుటను డాసి మఱింతగ దగ్గరుండి త
ల్లిని దనతండ్రిఁ గొల్తమని లీలఁగ వచ్చిన స్వామి ముద్దు బి
డ్డని దన చంకకై త్తినటు టక్కునఁ దోచు మనఃప్రియంబుగన్ || 200

ఎత్తున గుట్టపై నిలుచు నీ మహనీయుని గొల్చి లోకమం
దెత్తగు తావులం బడసి యెంతయు గౌరవమందువారు లో
కోత్తరు లెందఱో గలరు ప్రోద్య దనుగ్రహబుద్ధి స్వామి నీ
కైత్తటి నేమి కావలయునేని స్మరింపుము చాలు పొందనౌ || 201

ఇచ్చట కొండ చీలినది యీ గిరి నున్న సమస్త తీర్థముల్
హెచ్చిన వర్ష వేళల సమీకృతమై ప్రవహించు వాగు వా
విచ్చిన యట్టులౌ నిటను వెల్వడి వచ్చి సువర్ణ వాహినిన్
మెచ్చి సమైక్యమై నది క మేయ మహత్త్వము గూర్చు నిచ్చలున్ ||

ఉత్తర వాహినీ గరింపు నూర్జిత మైన సువర్ణ వారితో
నుత్తర దక్షిణమ్ములకు నుర్విని బర్విన వెండికొండ రా
మెత్తని మధ్య భూమిపయి మెల్ల గ సాగెడి స్వామి వెంట నీ
పుత్తమ భక్తి నేగుటన నూరక వచ్చెడి భాగ్యమానాకో! || 203

ఎన్ని జనుస్సులన్ దపము లెన్ని యెనర్చి గడించికొంటి వో
యెన్నగ వచ్చునే యిహము నేలను మోక్ష పథానువర్తివై
యున్నను సిద్ధమే యదియు నోయి పరాత్పర! మాకు నేల యా
యున్నతిఁ గూర్ప వం చడుగు చుందురు తక్కిన చోట్ల భూప్రజల్ ||

పురి వసియించియున్ జనకపోవుట యన్న మతేమి చెప్పనొ
పరి పరి జీవులున్నటులె వారును, మానవ జన్మ గౌరవం
బెఱుంగని వారలో యెఱిగి యేచిన తీవ్ర నిరోధ హేతువై
యరుగగ లేక స్వామి యిటులాయనె యంచుఁ దపించువారలో॥

కలి వలనన్ జనంబులకుఁ గల్గు సహాయము లేకపోదు నేఁ
డలయక దాటి పోగలుగు టట్టిదె పూర్వము శైలతీర్థముల్
బలిసి స్రవించు సప్త డిటు వాహిని దాటుట తేలికానె త్రి
ప్పల బడి తెప్పయం దిడుచుఁ బోటరులై తరియింపఁజేయనొ॥ 206

బ్రహ్మ గుడి - నటరాజరంగస్థలము

కలి మహిమన్ జలంబులటు కాలువ సాగవు తేలికయ్యె నా
వలి మలకూఁతు పెన్నిటికి భక్తగణంబుల కెల్ల వారికిన్
కలిగిన భాగ్య మిట్టిదని కాలు కదల్చిన వెంటఁ గొండపై
తెలియగవచ్చు దేవళము తెల్పుచు బ్రహ్మ సుధీ విశేషమున్ ॥ 207

నిత్య సమర్పితుండగుట నిల్చి వెలింగెడు దీప కాంతులన్
సత్యముగాఁ దలంపనగు సత్యజగత్తున భాగ మొండు తా
క్షీత్యవతార మందెనని సృష్టి నొనర్చెడి దేనె యంచు సా
మత్యముతో మరెవ్వరును మాటన లేని స్థలంబు నెన్నఁబో॥ 208

గిరియు మృగేంద్ర మై తెఱచె గిల్బిషమున్ హరియింపవాయినాన్
విరివియు నెత్తు కల్గు నొక విస్మయహేతు గుహాముఖంబు త
చ్చిరమునఁ జిన్నయుండగుచు శీర్ష ములన్ నలు దిక్కు లెంచుచు
ప్పరమున లింగమై తనరు బ్రహ్మ సమర్పిత పార్వతీశుడున్ : 209

మూల స్వామిని బట్టి పశ్చిమ ముఖంబుల్ సర్వలింగంబు లీ
నేలన్, నిల్పిన భక్తు పేరు గనియే నిల్చున్ దదాచార మె
క్కాలం బందయి బ్రహ్మలింగ మనగా భ్యాతీన్ వహించెన్ శివుం
డే లింగంబయి నాల్గమోములయి యుండెన్ బంచమం బూర్ధ్వమై॥
నాలుగు మోము లుండుటను నాలుగు మోముల వేట్పు గొల్చుటన్
బాలురు నజ్ఞులున్ గుడిని బ్రహ్మదిగాఁ దలపోసి రంతె కా

కాలయకారు మాటఁబడి యా యజు కెన్నఁడు పూజ లేదు దే
వాలయ మిద్ది పద్మజ సమర్చితఁడై వెలుగొందు స్వామిదా॥ 211

సద్యోజాతము పశ్చిమంబగు, నుదంచ ద్వారము దేవంబు తా
నుద్ద్యోతంబయి చూచును తరము, ప్రాగున్మృఖ్యమై కొండ వై
పుద్ద్యోతించు సఘోర నామకము, విద్యుత్తేజమై దక్షిణం
బుద్ద్యోతించుచు మించుఁ దత్పురుష, మయ్యార్ధ్వంబై యీశానమా॥

తోలుదొత్తన్ శ్రుతిశైవ వక్తముల సద్యోజాత వక్తమ్మునే
తెలుపం బూనుట దాని కన్నిటను నాధిక్యంబు చేకూరె నిం
దులకై కాదొకొ పశ్చిమాభి ముఖ మెందున్ శ్రేష్ఠమన్నాట పె
ద్దలు పేర్కొందురు కాశహస్తి చురి క్షేత్ర స్వామి యట్లయ్యెడిన్ ॥

అజుఁడెంచెన్ శివుఁ గొల్వగా నభవుఁడీ యత్యద్భుతాకారుఁడై
నిజ శక్తిన్ బ్రభవించె శిల్పమనుటొతే వింత నాజమ్మనన్
నిజ మానంతియె సూక్ష్మ సూక్ష్మతర సున్నిధాన్య రేఖా విభా
గజ వైదగ్యము చూపి రాతి నేటు చెక్కంగిల్లు నే శిల్పియేన్ ॥ 214

చుట్టు ప్రదక్షిణించి చనుచున్ బ్రతి మోమును జూడవచ్చు, నా
కట్టెడి మోము నెట్టెదుట కట్టియ మేనయి నిల్వవచ్చు, నా
కట్టు నొకొక్క మోము నటె, కావునఁ జట్టగలేవు, స్థాణువౌ
నటె శివుండు, నీవు నటు లొదువు, జీవుఁడనన్ శివుండెయ్యా॥ 215

మానవ నిర్మితం బొకటి మాన్య జగద్గురులున్న గోపురం
శాని గిరింద్రమున్ గలుపు నాలయ మందునఁ జూడవచ్చు స
ద్దానికి దీని కంతరము దైవిక మెంత ఘనంబో తెల్పు వి
జ్ఞాన మదేల లో మునిఁగి జ్ఞానివి కమ్ము జగమ్మె నీదియో॥ 216

సృష్టి నొనర్చు బ్రహ్మయును సిద్ధికినై శివుఁగొల్చి యిచ్చుటన్
బుష్టి గడించె నటె తమ పుట్టు వెలుంగని వార లిర్వరున్
వ్యష్టిగ బ్రహ్మ తా నజుఁడు త్ర్యంబకుఁడౌ నభవుండు వారి సం
సృష్టి ఫలం బదేమి యిట సేవ్యత నందుట కేమి హేతువా? 217

సృష్టి లయంబు నందవలె సేవ్యత నంది శివుండు బ్రహ్మకున్
 సృష్టిని మోహమున్ దొలఁచె శ్రీశివ దేవుఁ డొకంఁడె మోహమున్
 వ్యష్టిగ నందనట్టి ఘనుఁడౌను లయంబది స్వీయధర్మమై
 వ్యష్టిగ నున్న బ్రహ్మ శివభావమునంది విముక్తుఁ డయ్యెడిన్ ॥ 218

శివుని లయాన నాశనము చెందదు సృష్టి వినాశమున్నచో
 శివుఁ డెటులొను వ్యక్తతను చెందిన వన్నియు సంహృతంబులై
 శివ తను వొందుటే యగును సృష్టి విలాసము చూప నెంచుచో
 భవుఁడయి సంహృతంబులను వ్యక్తము చేయు శివుంఁడె సర్వమా॥

శివుఁడు మృడుండు భక్తులకు సేగి యొకింతయు సోకనీక మే
 లవు సుఖమిచ్చు వాఁడగుట నట్లు మృడుండని పిల్లురాతనిన్
 శివుఁడిడు సౌఖ్య మెట్టిదగు శ్రేష్ఠము శ్రేయము బొంది బందిలో
 దవలిన భోగజాత మది దాహకమా నది కాదు కాదయా! 220

హరి హర బ్రహ్మలను వార లాది శక్తి
 చేతి పనిముట్లు విశ్వ ప్రసిద్ధలైన
 శ్రీయు గిరిజయు వాణియు శ్రీస్వరూప
 లే త్రిగుణ కలితలును కల్పితలు నిజము! 221

ఉన్న దా శక్తి యా శక్తి యుండు నెప్పు
 డాత్మయందే యదియె పరమాత్మ శివుఁడు
 అగును జగమెల్ల శివమయం బగును నిజము
 శివుఁ డహమ్మని యుండుటే శివతఁగనుట॥ 222

వ్యవహారం బిది యెల్ల వాఙ్మయము హృత్పద్మస్థితిన్ దల్లి మూఁ
 డవు శక్తుల్ వెలయించి త్రైపురుష విఖ్యాతిన్ సమాజించుకో
 నవకాశంబు నొసంగు నా జననియే యంతః పరావాక్కు త
 ధృవమై సర్వజగంబు భానమగు నా వాక్యే యుపాస్యంబగున్ ॥

ఛందంబన్న సరస్వతీ హయము హంసంబౌను స్వస్వామియై
 ఛందోహంసి వశిమ్ముగా త్రిజగతీ సౌందర్య సందర్శనా
 నందంబంద విహార మేగు కవి రా జవ్యాహతుండ్జై శతా

నందున్ మించి యనంత సంఖ్యల మహానందంబు తా నంది మి
న్నందున్ జాతికి నట్టిదేయగు రసానందంబు నందించెడున్ || 224

గురు శిష్యులు కవు లగుదురొ?
సరస్వతి హయము తలంచి సన్నుతి పరులై
దొరలించిరి పలుకుు నిటు?
గురుమతి! నా కొక్క మాటకున్ బదులిడుమా? 225

కవి యనఁగా నెవఁ డందువు?
కవి యనఁ గవి యనఁగఁ గవియె కావ్యం బల్లున్
కవి యనఁగ బ్రహ్మవేత్తయె
కవియై విహరించు జీవ కారుణ్యమునన్ || 226

గురు శిష్యులు కవులే! శం
కరులను బోలుదురు వారిఁ గవులని యెంచన్
వర కవితా గురు వైభవ
మెఱుఁగని వా రొల్ల కేడి యేదియొ యనుచున్ || 227

కవిత మనుష్య మాత్రుల జగద్వ్యవహారము నెంచి వారికై
మివుల తపించి జీవితము మేలును చెడ్డ నెదల్ ద్రవింపఁగా
చెవులకు నింపుగా శ్రమము చెందగ నీక వచింపగా వలెన్
మివుల నదేమి యైన నగు మేలి కవిత్యము కా దనందగున్ || 228

అని నిక్కచ్చిగ నందురు
ఘన మునులై సుకవు లగుదురు కవితయు యోగం
బని యెంచు మనకు వారికిఁ
బని లేని వివాద మేల? వారును గవులే! 229

గురు శిష్యులు బ్రహ్మను విడి
పరికించిరి కొంతయెత్తు బండపయి నెవ్వఁడో
మురువుగఁ జెక్కిన బొమ్మల
వరుసను తచ్చిల్పి వరుని భావము గనుచున్ || 230

మిదై దిగి కొండ నోర్విడు
పెద్ద గుహను గల్లు చిత్ర వీధిని గనుచున్
దద్దయు ముదమందిరి మది
నొద్దికఁ జని స్వామి పెంట నుండిరి సములై ॥

231

నటరాజ రంగ మనుటది
యెటు తగు నను ప్రశ్న పుట్టి యెప్పుడో పోయెన్
పటువగు శిల్పము లున్నవి
నటరాజును జూడవచ్చు నలుపురి నడుమన్ ॥

232

ఇక్కడ నుండి యూరనుటయే సబ బయ్యెడిఁ గొన్ని యిండు లిక్
ప్రక్కలఁ గానవచ్చుఁ గుడి ప్రక్కను గొండ యదే విధాన నా
ప్రక్కను స్వర్ణ వాహినియు బాటచనున్ నడి చాయఁబోను పోన్
నొక్కిన యట్టులై యెడమునున్ గనిపింపదు బాట మాత్రమా॥ 233

మ ణి క ర్ణే శ్వ రా ల య ము

కొండకు బాటకున్ నడుమఁ గోటి విశేషము లున్న వందుచే
నిండిన కండ యన్నటులై నిర్భరుఁడై చనుస్వామి బ్రహ్మ క
ట్లుండగ నున్న దైవతము హాయిగ నాగె మరంతలోన నే
కొండ దరిన్ మఱొక్క చిటుకోవెల యున్నది పల్కరించుచున్॥

అదియే మణి కర్ణేశ్వర
సదనము మృతులైన భక్తజనుల కుడిచెవిన్
సదయుఁడు మణి వినిపించును
దదనుగ్రహ మంది ముక్తి తద్దయు నందన్ ॥

235

శూలాగ్ర శిక్ష నందిన
నీలను మును భైరవుండు నియతి విసరగా
రాలెను దత్తాయాంబిట
వాలిన కృప వినిచె స్వామి ప్రణవ మణి చెవిన్ ।

236

దీనికి సూటిగ నదిలోఁ
గానగ నగు సిద్ధిద మణికర్ణిక గంగం

బోనిది దక్షిణ కాశీ

స్థానం బిది యని యనెవరు స్థల తత్త్వజ్ఞుల్ ||

237

కొండ నంటియ గుడియుండుఁ గూతవేటు

దూరమైనను కాదు విచారహేతు

వీ శివుండును నేఁడు పేర్కొని పోయె

పూజ గోల్పోయి నాడు సంపూర్ణముగను!

238

పురిగల బావులన్నియును పూర్తిగ నెండిన యప్పు డీ గుడిన్
వఱలిన బావినీరె పురి వారలకెల్లర కార్తి మాన్పె నం
చెఱిగిన వారు చెప్పెదరె? యిప్పటి కట్టి జలంబు లున్నవే
గిరిదరి, నేల వాడుకొనకే త్యజియించిరొ చెప్పలే మహా!

239

ఈశకృపా విశేషమది యిప్పటికిన్ మును పట్టె యున్న నా
యీశుఁడె కాని వాఁడయిన యీ కలి కాల జనాళి, మోహితం
బై సిలుగుల్ భరించుటకునైన సుసిద్ధమె కాని యీశ్వరున్
వాసిగఁ గొల్వ నెంచదు కృపామయ! ఈశ్వర! నీవె కావనొ॥

240

బావి జలమ్ము లుండుటయె వాలిన నీ కృప కెల్ల సాక్ష్యమై
కోవెలతోడ నీవు బడుగుంబలె నెవ్వరు చూడకుండు దు
ర్భానము నందగా వలసె; వచ్చునో రాదో పునస్సమర్చనా
భావ వివేక మీ ప్రజకు బంధుర విశ్వజన ప్రతారకా!

241

నీ వే మైనను మా కదేల ప్రభువా నీ బావి యున్నీరు మా
కా వశ్యమ్ము లటంచు వాని వఱకే యత్యంతమున్ శ్రద్ధతో
దైవమ్మున్ నిను లెక్కసేయని మహాధన్యాత్ము లౌచుందు మిం
తై విశ్వాస మొకింతయున్ గనము దేవా మమ్ము రక్షింతువే!

242

చాల పురాతనాలయము చాలిక లున్నవి చిన్నదయ్యు మే
ల్గేలి విశిష్ట శిల్పము నమేయ కళా విభవంబు నొప్పి యు
దాల నికేతనం బమరి న్యాయమే నీ విటు విస్మృతుండవై
మూల పడుండు దుర్గతిని పొందుట చూపవయా ప్రతాపమున్॥

243

మణి కర్ణేశుండ వీవని

మణి కంఠేశుండ వనుచు మాహాత్మ్యం బీ

యణుయుగమున గల దంచును

జనతతి యనుకొనును గాని జరుగవు పూజల్ ||

244

శివ కేశవ సంతానం

బవు నా యయ్యప్ప కంఠ మందున మణితో

శివుండ వని నిన్ను గొల్వగ.

నవమణి కంఠేశ బిరుదనామము కలిగెన్ ||

245

ఇటు లెంతరు నిను గొందటు

పటు వగు వాదంబె గాని వాకిట తా న

క్కట పడియున్న దదియె ప్ర

స్ఫుటయై యా నీల మణిని పొందుట తెలుపున్ ||

246

కావున మణి కర్ణుండవే

దైవమవై నిత్యపూజ దైవాటగ మ

మ్మే వేశఁ గాచుచుండుము

నీవే నీ పూజ మరల నెలకొలుపు మయా!

247

ఉచ్చిష్టుండవు నీవు నిన్ మిగులునే యుర్విన్ మరేదై న, నీ

వుచ్చిష్టంబు కిరాతుఁ డిచ్చినను దేవోయంచు తిన్నావు, ని

న్నుచ్చిష్టుండని యన్న హోమమునఁ గంతోక్తిన్ శ్రుతుల్ పల్కు మా

కుచ్చిష్టంబన దూరమైతివి కదే వ్యోమాలకా! వంచకా! ||

248

నీ వైశిష్ట్యము నీవె తెల్పికొని మన్నింపం దగున్ స్వామి! తా

దేవుండైనను గొప్ప యేమి కల దర్థిన్ దానె యత్నించి యే

నైవేద్యమ్ము గడించుకోవలె నెత్తెనన్ బిచ్చ మేవారికిన్

నీవై పెట్టుచుఁ బ్రోత్సహింపఁ దగ దెందే నీచ సంచారముల్ ||

249

బిచ్చము నీకు వృత్తి యయి వీరును వారు శ్రమించి కూర్చుచోఁ

బాచ్చెము లేక పొట్టకయి పోడిమి వీడి కరంబు చాచి నే

వచ్చితి బిచ్చ మిం డనగ వాయి యెటుల్ విడునయ్య పూర్వపుం
బిచ్చి దినాలు కావు విభు! బిచ్చము పుట్టదయా మహేశ్వరా! 250

నీకే బిచ్చము పుట్టఁబోని దినముల్ నీ వాది భిక్షుండ, వా
లోకేశుం డటులుండె నేను నటులే లోలత్వముం బొంద కే
కాకి గావున బిచ్చమెత్తి కొనియే కల్యాణము గాంచెదక
నా కింకే మనరాదు పో యెవరు పంతంబూన బంధం బగ్గె॥ 251

మనుజుల తెల్వి నేడు విసుమానముగా నభివృద్ధి చెందె నీ
వనునది యొక్కతైన నిను నర్థము చేసికొనంగఁబోక వీ
రెనుబది నాల్గు లక్షల నహీనుల మే మె యటంచు నీవును
బనియెది లేక భిక్షుకుండవై బ్రదుకక దగదందు రయ్యరో! 252

సర్వజ్ఞుండవు నీ కుపాయమును దెల్పక జాలు తెల్లను మా
పర్వు నిల్పితి వెట్టులో బ్రదుకు లీడ్వం జాలి నా మింతకు
శర్వా! నిత్యుండవై యి కెట్లు దినముల్ సాగింతువో చూచికో
యుర్విక బుట్టిన వారు గిట్టుటయు మేలోహో కనం జాలితే! 253

వచ్చెదమని గురుశిష్యులు

బిచ్చమె ప్రియమైన శివుని వెంబడి జనగా

వచ్చిరి జనములఁ గలిసిరి

మెచ్చిన మది స్వామి వారి మే కొని చూడక॥ 254

శ్రీపాదములు - సూర్య చంద్ర పుష్కరిణులు

స్వామీ! స్వామి! దయానిధీ! యవియె దాపై వచ్చె మాకోసమై
శ్రీ మహాహాస దివ్యకాంతి విలస చ్ఛృంగార పల్యంకికా
వై మానీక సమర్చనార్హములు శ్రీపాదంబులే వచ్చె మ
మోముక నిత్యము వీధియందయిన నిత్యుక నిన్ను చూపించుచుక॥

పడమటి గోపురంబు గని వాలిన భక్తి నమస్కరించుచుక
కుడిని గలట్టి రావికడ గుంపుగ మూగిన నాగమూర్తులం
దొడయని వోలె నున్న పదయుగ్మము నుల్లము నందిమిడ్చికో
గడగెద వేని నీ బ్రదుకుఁ గాంచు కృతార్థత చూడు వానినిక॥ 256

రాతి పయిన్ ధురంధరుఁడు రాగ పదాంకము లంటినట్లుగా
చేత నులిన్ ధరించి యొక శిల్పి రచించెను పాదముద్ర లా
చేతకు మెచ్చి యీ యవి వశి ప్రవరుండగు స్వామివండు వ
న్నా! తగునే జనంబు నిటు నమ్ముఁ డటంచును సీవు కోరుటల్ || 257

ఏమీ యేమని యంటి వీశ్వరుఁడు తా నీ మాత్రమున్ జేయలే
డో మాసింద్రుల డెందముల్ తనకు నెంతో హాయిగూర్పుంగ నం
దే మోజై చిరముండి యుండి యెపుడో యీ దివ్యదేశంబు నే
త్రామోదమ్ముగ చూచిపోదమని రారా నట్లు కారాదొకో! || 258

అడుగులు లేనివాఁడె యయి హత్తును ముద్ర లెడందె లందు, నె
త్తడచును లోక కంటకుల కట్టై రసాతల మంటిపోవ, నా
తఁడు తన కాలి గుర్తులను తాను శిలాతల మందు చూప లే
కడుగులు చెక్కిపెట్టుమని యాతని సీతని వేడికో వలెన్ || 259

అభవుఁడు నామరూప రహితాత్ముఁడు నిర్గుణుఁడంచు స్వామినిన్
సభయతఁ డెల్ప నాతనిని చాలని వాఁడని యెంచుచుంటివే?
అభము శుభమ్ము నీ వెఱుంగ వయ్య మహాత్మా! శివుండు సర్వ దు
ర్లభుఁడయి యెల్ల వారలకుఁ బ్రాణ పదంబగు వాయులింగమా || 260

ఉంటివి యూపిరాడెడి నహో తలఁపుల్ ప్రభవించుచుండె లే
డంట యెటుల్ ప్రభూత్తముఁడె యంతయుఁ దానయి యున్నవాఁడు తా
నుంటయె సర్వముండు ననుచుంటకు మూలముగాఁగఁ దోచె నా
కంటను దెల్వీయై పడసి తంటఁ బ్రయంబయి యుండు నాతఁడే! || 261

కుడి రావి చెట్టు నీడల

నడుగులఁ గని మ్రొక్కికొంటివా? యింక నందే

గుడి యున్న దొకటి చిన్నది

పడి పడి మ్రొక్కంగనైన భాస్కరుఁ డుండెన్ || 262

ప్రక్క నె యుట్టిపోని తనుపారు జలంబుల బావి యున్న దెం
తక్కజ మిట్టి గండ శిల యైన గిరింద్రము చెంత స్వామి కిం

పెక్కగ ముఖ్యమైన జలమిచ్చెడి బావి యుగాలనుండి న
ద్దిక్కులవారిఁ బిల్చి తన తీర్థము నిచ్చి తరింపఁజేయునా? 263

మనుజులు త్రవ్వఁ జాలరివి మానక వచ్చి శిలాప్రదేశమం
దను వని త్రవ్వ మూర్ఖు లెవరై నను నుందురై క్రీ జలంబు లెం
దును లభియించు తేత్రమునఁ దోయము లిట్టివి దేవభాతముల్
పనివడి వారె యిట్టి ఘనమై భవమున్ బ్రకటింతు రన్నరొ! 264

ఇద్దియె సూర్య పుష్కరిణి యిచ్చటనే రవి దక్షయజ్ఞ మం
దద్దిన పాప పంకిలము సాంతముగాఁ దపియించె స్వామి నాఁ
డద్దెర తోచి సూర్య జలమాని మనోహర మంచు నెంచి నే
నెద్దిన మేని యీ జలములే కొనె దంచు ననుగ్రహించెఁబో॥ 265

ఇప్పటి కట్టులే శివున కీ జలమే యభిషేక వారి యా
ముప్పల నూపు గంగ యెటు మోహనమో యిది యల్లె బావియై
యొప్పుట స్నానమాడుటకు నొప్పురు దర్శన పాన సాధ్యమై
కప్పిన చీకట్లుల్ విరియగా వెలిగించును హర్షగేహముల్॥ 266

ఎడమను చంద్రపుష్కరిణి యేర్పడి యున్నది చంద్రుఁ డిచ్చటన్
బడసెను సిద్ధి దైవకృపఁ బాపము లన్నియుఁ బాసిపోవ నేఁ
డుడు పతియై యుమాపతి మహోన్నత శీర్షమునందు వెల్లుచున్
దడయక సర్వలోకములఁ దన్నుచు నుండును చల్ల వెన్నెలన్॥ 267

ఇదియును తగ్గిపోనిదియె యిందలి నీరమె నేడు శోభన
ప్రదముగ దేవభాన జనరంజకమై చెలువాలుచున్న; దీ
మృదిత మలార్చనీయ పరమేశ్వరుఁడీ రవిచంద్ర సేవచే
ముదిత మనస్కుఁడౌచు జగమున్ దనియింపఁజేయు నెప్పుడున్॥

రవి శశులిట శివదేవుని

ప్రవిమల హృదయములఁ గొలిచి భవ్యత నందక

సువిదితమయ్యెఁ బ్రభాసము

భువీదీని సమాన ముండఁ బోదను ఖ్యాతిన్॥

ఇచ్చటి చంద్రతీర్థమున కెట్టెదుటన్ నదిలో నమోఘమై
హేచ్చిన భక్తి గ్రంథులిడు నెల్లర కార్తిని బాపి నిత్య సం
పచ్చయ మిచ్చు తీర్థము తపస్వి జన ప్రియమున్న దద్ది ము
న్నచ్చపు భక్తు లెందఱకొ యార్తి నడంచినదై వెలింగెడున్॥ 270

గోపుర మున్న దైత్తయిన గుట్టపయిన్ గుడితోనె యందుచే
నా పయి కెక్కి చూడు మిటు హారి మనోహర వారిపూర మిం
దోపి ప్రశాంతమై కదలు నుత్తర వాహినిగా గిరీశ బా
హా పరి రంభణాశ నని నట్లుగ తోచును చూచినాడవే॥ 271

చూచుటతోడనే మివుల శుద్ధుడ వాదువు భక్తి సమ్రతన్
బ్రాచికిఁ జూచి స్వామి గిరిపై కనులుంచి నమస్కరించి యిం
పై చను స్వర్ణ వాహినిని హాయిగ స్నానము నొచరింపఁగా
వే చను సర్వపాపములు వేచును ముక్తియు నీదు రాకకై॥ 272

మృత్యుంజయ వృత్తాంతము

నదియం దెన్న విశిష్ట తీర్థములు తీర్థస్థాన భక్తుల్ శుభా
స్పద బుద్ధిన్ గయికొన్న వున్నయవి నిల్వం బూను దెచ్చట న
య్యదియే యొక్కొక్కడందె సిద్ధినని యొయ్యం జెప్ప నవ్వానిలో
నిది యొక్కండు మృకండు సూను దయతో నిందాడి ముక్తింగ నెన్॥

ఆ రా జాత్తముఁ డా యమధ్వజ సుతుండై ధర్మియై కర్మియై
ధీరుండై సుగుణాల వాలుడయి యెంతేనిష్ఠ ధర్మప్రజా
వారం బేలుచునుండి దుర్విధినిరై క్వప్రోక్త శాపాహతిన్
ఘోరంబౌ పతనంబు నంది తుద కెగ్గం ద్రోచె నిచ్చటనే! 274

అంతటి పుణ్యశీలి యటు లొటయ వింత సుమంతచాలు శృం
గాంతము నంటి యచ్చ టిసుమంతగ జాతిన నేమియోను బా
హ్వంతర మందెవం డొ కరుణాన్వితుఁ డంది వహింప కున్నచో
సుంతయు నెమ్ము చొప్పడదు సున్నము లోనికి శీల మట్టిదొ॥ 275

జీవిత మెల్ల కాలమును చీమ చిటుక్కన కాచికొంచు నీ
వే విధినైన శీలమున కెట్టి విఘాతము తాకనీయ రా

దావనితుండవై త్రుటియ యైనను నేమరి తేనిచాలు దో
పావహమై సమస్తమును వ్యర్థమై యైచను చూచుచుండగన్॥ 276

రంజన మాచరించుటను రా జన సార్థక మైనరాజు మృ
త్యుంజయుఁడెంత యోగ్యుఁడయియొక్క యనాదృశి శక్తుఁడయ్యె; నా
యంజనశైల మెంత యనునట్టిది యాతని గాఢనిద్ర కొ
ల్పెం జనుఁ డొక్కనాటి పగలే పెను నిద్దుర నాఁడె రైక్కుడున్॥

వచ్చి మహర్షి రాడ్లహము వాకిట నిల్చె నృపుండు మంత్రులొ
వచ్చి సమాదరింతురని వాలెను ప్రొద్దు, నెవండు రాఁడు, నే
మచ్చెరు వా మహర్షి కపు డాకలి మండె, బురస్థు నొక్కనిన్
బుచ్చెను నిద్రలేపి తన భక్తి గురించిన మాట చెప్పఁగా॥ 278

రాజును నిద్ర లేపుటన రాత మృగేంద్రము రెచ్చగొట్టుటే
తేజ గలాఁడు మానియును దేలిక యా పని వాఁడు మెల్ల వ్యా
ఘ్రాజినధారి చూపు పడరాని ప్రదేశము చేరి యెట్టులో
రాజ గృహంబు దాపు జని ప్రాణము లుండునొ యుండవంచునే! 279

గంటకు పైన వేచి యింక కంఠము విప్పక తప్పనట్టులై
కంటికి నిండుగా నిదురగాంచు నృపాలు చెవిన్ జలంబులన్
దుంటరి పోసినట్లై బిరుదుల్ పరియింపఁగ వాని వించునే
గెంటుఁడు వీని గొంతు విడి గీయన నీయక మూయుండంచ నెన్॥

వాఁడేమి చేయఁగలఁ డింక

గీడై నృపశిక్షఁ బడసి కిమ్మన కుండెన్

మ్రోడై వాకిట నిలిచిన

వాఁడా మునిరాజు రాజు వచ్చుట కనకన్॥

281

అతిథియు వచ్చి వాకిట గృహస్థుని మాటకు వేచి యుండ స్వా
గతమొ మఱొక్కటో తెలుపగా నొక్కఁడేనియు రాఁడు, చెప్పఁ జ
న్నతఁడును గానరాఁడు, మరియుదకుఁ బాత్రుఁడు కాఁడితండునే
ఎతగఁజనన్ జ్యోతుండగుచు వీధుల వెంటఁ జరించు గావుతన్॥ 282

అనియెను త్రోవఁబోయె నతఁడాకలితో నిక నేమి యున్న దా
ముని నుడి వెంట శత్రువుల ముట్టడి, రాజపలాయనంబు, త
ప్పనివయి బంధు మిత్రులకుఁ బాసి యొకండును కానలందు నే
దనిన నదే భుజించి మనుటై తిరుగాడె బదాఱు వర్ష ముల్ ॥ 283

గిరి శిఖరంబు నుండి తలక్రిందయి దొర్లెడు వానిఁ జూప నీ
కరసి వహించు వాడనగ నాతని పుణ్యము తోడురాగ శాం
తరజు, మృకండుసూను, కరుణామయుఁ, బావనసహ్య కన్యకా
వరతటిసీ తటస్థిత నివాసమునక దపియించు మానినిక ॥ 284

కని కరుణాకరా! యనుచు గాళ్ళను వాలి యఘాపనోదనం
బునకు సహాయమై మనుచు పుణ్యమునం జనుమంచు వేడినక
ముని కదలాడిపోయి “నృప పుంగవ! లేలవు కాకు లెమ్ము, నీ
వినుమడి భోగ భాగ్యముల నిట్టె గడింతువు స్వామి సత్కృపక ॥ 285

ఈవు యమధ్వజాత్మజుడ వేను నెఱుంగుదు నిన్ను రైకవృశా
పావధి దగ్గఱయ్యెఁ గృతమంతయు భోగ్యమ యెల్ల వారికిక
శేష్ఠులౌ నలాదులును జెందరె దుఃఖము, లందికోరె క
ర్మావధి పూర్వభోగముల కందని యింద్ర సమాన భోగముల్ ॥ 286

కావున ధైర్యమూని శివుకై తపమందుము లెమ్ము లె” మృనక
చావె శరణ్య మంచదియు జాలి వహింప దె యంచు నేడ్చు నా
జీవుఁడు మృత్యు మృత్యురస సేచన భాగ్యము నంది నల్లె సం
జీవన మందిలేచి “మునిశేఖర! ప్రీణిత చంద్రశేఖరా! 287

నా జని ధన్యమయ్యె మునినాయక! నిస్సనఁజాలు పుణ్యమై
రాజయినక సుఖంబు గనరాదని స్వానుభవంబు చెప్ప నిం
కే జనుఁ డద్దికోరి కొను నీ జని నింక సుఖానుభూతి పై
మోజున వ్యర్థముం జలుపు మూర్ఖ తవోయె దయాపయోనిధీ! 288

నీ నుడి వ్యర్థమై చనదు నిస్తుల భోగము లున్న వన్నచో
వానికి నై నిరీక్షయును పాటును రెండు నిరర్థకంబులౌ

పూని వివేకమూని తనువున్ బరమార్థము నందె నిల్ప నా
కైన యుపాయముం దెలిపి యాది కొనం దగునయ్య జాలిమై॥ 289

నన్నును దండ్రి తాతలను నా చరితంబును సర్వమీవె నా
కున్నది యున్న యట్టులని యుంటివి నేనిక సీకు చెప్పంగా
నున్న దె? జ్ఞానదాయి యభవుం దనియించు నుపాయ మేదియే
నున్న వచించి సిద్ధిగన నోముడు పూర్ణ దయా మహేశులై! 290

అడుగక భోగభాగ్యముల సందుమటంచును దాను సిద్ధుడై
నుడువగ వాని మాటయును నోవన గిట్టక త్రోసివైచి యి
ట్లడిగెడు రాజుగాంచి ముదమందిన మానియు “రాజశేఖరా!
తడయక సీవు ధన్యుడగు దారిని దెల్పెద విన్ను నా నుడిన్॥ 291

శివుని చరిత్రముల్ బహువిశిష్టము లల్పుర కందరావు తొ
ల్లి విధియు గర్వియై తలవలిన్ గొలఁకాడిన దానిగిల్లి యా
శివుఁడు జగత్ప్రియార్థియయి చిప్పంగఁ జేకొని బిచ్చమెత్తె వి
ష్ణువును సురాసురల్ నరులు చోద్యముగాఁ దను వెంబడింపఁగన్॥

నేనును శంకరుం బడియె నిస్తుల భక్తిని సాగుచుంటి మా
ర్గాన యమాలయంబు కనరాగ శివుండట నాగె వెంటరా
నైన ననున్ యముండు వెనుకైనది సర్వము తోచి గొప్ప స
మ్మాన మొనర్చి శ్రేష్ఠ విధి మానిత పూజ నొనర్చి యిట్లనెన్॥

ఓయి మృకండుజా! భవదనూహ్య మహా మహిమంబు నాహృదిన్
మాయదు స్వామి వెంట నిటు మాసదనంబున కేగుదెంచి మే
లాయె ననుగ్రహించితివి యర్హుడ వీవు మహాసమర్చకున్
వేయివిధాల మేలగును ప్రీతుడ వై తివయేని మాయెడన్॥ 294

ఆప్తకాముండవౌ సీకు నమిత ముదము
కలుగఁ జేయున దేదీయఁ గలను నేను
శివునకుం బ్రీతి పాత్రుడ వగుదు సీవు
నయిన నొక్కటి యిత్తు సమాదరింపు॥

ఈశ్వరుఁడు లేని దేశ మెందేని లేదు
 సర్వ గతుఁడయ్య నా జగజ్జనకుఁ డొక్క
 యొక్క యెడ మడుగులను సూర్యుండు తోఁచు
 నట్లే ప్రస్ఫుటంబుగ వెలుఁగందు చుండు॥

296

స్వామి నిజవై భవంబు విస్పష్ట పఱచు
 తేత్రరాజమ్ము లందు విశిష్టమైన
 దాది కైలాస మట్టిదే యనుట యేమి
 యధికమే యగు శ్రీ కాళహస్తి పురము!

297

నిఖిలుఁ డచ్చట నానంద నిలయవాసి
 నిఖిల జీవార్తి మోచన నిరతుఁడగును
 తల్లి పార్వతి జ్ఞాన సాంద్రస్వరూప
 దర్శనా భయదాత్రి! నిత్యప్రసన్న!

298

సానంద యోగి పుంగవుఁ
 డానంద నిమగ్న చిత్త జాహిత మతియై
 దైనందిన సేవామతి
 నా నగరము నందు శివుని యంతటివాఁడై॥

299

ఐకాత్మ్య ప్రాభవమున
 లోకులు నుతియింప నిలచి లోకేశ్వరుఁడౌ
 శ్రీకాళహస్తి పతి నుతి
 శ్లోకత వెలయించె నిఖిల సుశ్లోకుండ్లై॥

300

శతనామాంబుజ మాలిక
 ప్రతిపద మహిమాన్వితంబు భావితకంఠ
 స్థితి మాత్రత నతిసుందర
 మతి గిరిజా ప్రాణనాథ మహిములఁ జేయున్॥

301

నీ కిచ్చెద నద్దానిని
 కై కొని యోగ్యులకును విధిగా నొసఁగుచు లో

కై కోపకార మొసరుపు

మీ కరుణ వహింపు మనుచు నెంతయు శ్రద్ధఁ ॥ 302

నా కుపదేశించెను నే

నా కంజాత స్రజమ్ము ననవరతము ప్ర

త్యేక శ్రద్ధ ధరించెద

నీ కిచ్చెద దాని గొనుము నియమితమతివై! 303

దీనిఁ బరిగ్రహించి వెనుదీయక వెంబడి కాళహస్తికిన్

మానితభక్తిఁ బొమ్ము విసుమానముగా శివమూర్తి యట్టులే

కానగ వచ్చు నచ్చటి నగంబునకుఁ బ్రణమిల్లి వాహినిఁ

స్నాన మొనర్చి శైలజను స్వామిని దీని జపించి కొల్వమీ! 304

సంజల మూట దీని ననుసంధిత భక్తి జపించుచున్న మృ

త్యుంజయ! చంద్రశేఖరుడహో మిగులఁ బ్రിയమంది రక్షణం

బంజక యిచ్చి వెంబడినె యార్తి తొలించును తృప్తుడైన మృ

త్యుంజయ సామ్యమేమి యయియుందువు స్వామిగ నే యభిన్నతఁ ॥

మృత్యువు దీని నా చెవిని మెల్లగఁ జెప్పుచునున్న యప్పు డా

మృత్యువునే జయించి నను మృత్యువెఱుంగని నిత్యజీవిగా

నత్యనుకంపఁ జూచిన దయామయుఁడా శివదేవుఁ డెంత సం

ప్రీత్యను మోదముల్ జలదరింపులు తెల్పెనొ చెప్పలేనయా! 306

అని శతనామ కంజ సుమహారము నాతని కంఠమందు ని

ల్చిన దనఁ బ్రీతిఁ జెప్పి యింక శీఘ్రమె చేరుము కాళహస్తి నీ

వనుచును దారిఁ జెప్ప నతఁడాక్షణ మందె ప్రమాణమౌచు ద

క్షిణ దిశనుండి యుత్తర ముఖనత ద్వాదశ యోజనంబులై ॥ 307

దూరము నుండియే సకలదోష నివారక మాశుతోష సు

స్మేర ముఖారవింద మన స్నిగ్ధ మనోహర కాంక్షులీను గం

భీర సితాగ శృంగమును మే న్నడకంగను జూచి మ్రొక్కుచుఁ

చేరువయైన కొద్ది శివుఁ జేరుట యేయనఁ బుల్కు లందుచుఁ ॥ 308

చేరి యిదే ప్రదేశమునఁ జిత్తము తన్మయతఁ భజింపఁగా
పాణెడి వాహినిఁ మురియు పర్యతముఁ గను చెంతసేపు నిం
డారు ముదంబు నందెనొ హృదంతరవర్తి యెఱుంగఁగా వలెఁ
చేరువ గ్రామముఁ మఱచు చిత్తము మోదము నందు నేటికిఁ॥

గిరి శృంగంబున నుండి యేటికట చక్కిఁ నిల్చు బిల్వగ్రముఁ
బరికింపఁ బరికింప వాని మది కీ ప్రాంతమ్మునం దెల్లచో
గిరిజానాథ కృపా కటాక్షములు దుష్టే శాపహారుల్ నిరం
తరముఁ వెల్వడి మాలలై తనువు సంతఁ గప్పుచున్నట్టులై॥ 310

కదలఁ లేక చిరంబు మెచ్చుచు శిరః కంపంబు గావించుచుఁ
నది మధ్యంబున కేగి తన్మయత స్నానం బాడి యచ్చోట నె
మ్మదికిఁ శాంతి ఘటించుటఁ దనకు నైర్మల్యమ్ము చేకూర్చు (శ్రీ)
ప్రద తీర్థమ్మని నిశ్చయించుకొని కొల్వంజొచ్చె స్తోత్రంబుతో॥ 311

నదిలో నిత్యస్నానము

నదలో శివదేవు మూర్తి యెప్పుడు ముఖమం

దుదితంబగు సుమ మాలిక

చెదరక యండంగ రాజు సేవించె భవుఁ॥

312

కోవెలయందు దక్షిణ ముఖుండగు స్వామికి వామభాగమం
దా విమలాత్ముఁ డాత్మ శివుఁ డచ్చట నుందు ననంగ నిల్చి మే
ల్తావుల బిల్వప్రతములఁ దప్పక యిచ్చుచుఁ బూజచేసె నా
దైవము వాని పూజకును దన్మయతఁ భజియించె దృష్టిమై॥ 313

మృత్యుం జయార్చితుండే

మృత్యుంజయ దైవమనంగ మెలఁగెడు నేడునీ

బ్రత్యక్షమ్ముగ బదులిడు

నత్యంత ముదావహముగ నార్తుల మొఱకుఁ॥

314

మూలస్వామికిఁ బ్రాతినిధ్య మితఁడెప్పుఁ బొందు నా స్వామి యే
వేళఁమై ఘన సార పారిని సమర్పింపఁ ముదంబందు ని

త్యాగంబుండని పాలు తేనె మొదల నన్యంబు లెంతెంత ము
ఖ్యాలైనం గొనఁ డందుచే నితఁడె తానందుకొ దచామోదియై॥ 315

వఱపులు వచ్చి వర్షములు వచ్చుట లేదని స్వామి గొల్చుచో
కఱపులు దీటునంచు జలకంబుల ప్రీతునొనర్ప నెంచుచో
కొఱతలు తీర్తు నే ననుచుఁ గూర్చి గొనుకొ ముదితాత్మకడౌచు నీ
వరదుండె వారు వా రొనఁగ వచ్చు సహస్ర ఘటాభిషేకముల్॥ 316

పగటను నిద్రఁబోయి మునివల్లభు పూజకు నోచుకోక ప
న్నగమగు దుష్టకర్మ దశనంబుల పీడితుండై పదచ్యుతికొ
దగిలి వచింపరాని పరితాపము నందిన మాట సత్యమా
మిగిలి యదే దొసం గతని మేలిమికికొ కతమాట చిత్రమా॥ 317

పగలున నిద్రఁబోవుటది పాపమె కూడని నిద్ర పాపమా
తగునది మానుటెం కొకటి తార్కొను గావునఁ జెందనీయగా
దగదు సరే యితండపుడు తాపసి నాదర మొప్పఁ జూచినకొ
రగులుట శాపమిచ్చుటయు రాజ్యము పోవుట లేమి క్షేమమా॥ 318

కానీ యీ ప్రభు వింతయున్నతిని మార్కండేయుఁ డందించు నా
మానీకంబునఁ బొందఁ జాలుటది సంభావ్యంబు కాకండెడికొ
గానన్ రైకవమహర్షి శ్రోధమను వంకకొ శాప మకొవ్యాజమై
వీనికొ రాజ్యము వీడిపోయి యటు సేవింపకొ బ్రబోధించెఁబో॥ 319

ఎంత విచిత్ర మీస్థితి సమీక్షిత బుద్ధికి నేది దోష మ
త్యంత మటంచు తోచినదొ యయ్యదె యంతము నందు శ్రేయమా
టంతకు హేతువంచు ముదమందగఁ జేయుచునున్న దందుచే
నెంతయు దీని నమ్మఁదగ దిశ్వరునే నెఱ నమ్మియుండనొ॥ 320

మృత్యుంజయుఁ డిచ్చుట శివు

సత్యంతము శ్రద్ధతోడ నర్చించిన తీ

రత్యంతము స్తుత్యంబగు

ప్రత్యయమే భక్త తతికిఁ బర మందించున్॥

321

తిరుగుడు వడి తిరిపెంబై

యరిగిన యవ్వాని కా మహాత్ముడు నుడివెన్

గురి కుదిరెను స్థిరమతితో

గురు సముదై జపమొనర్చి కోరిన దండెన్ ||

322

మాటకు శక్తి దాని నను మానిసి బట్టి జ్వలించుచుండు వి
స్ఫోటిత మాఖరమ్ములకుఁ బుట్టెడి మోతయె శక్తి శూన్య మా
ర్భాటము లేక శాంతమతి స్వచ్ఛ హృదబ్జపు మూల నాశ మా
స్ఫోటితమై క్రమాన నెగబోతయి లోననె యున్న దెట్టిదా | 323

అయ్యది వ్యక్తమయ్యెడిది యాతనికే యది యాతఁడే మరి
కెయ్యది లేదు నాదమొకటే నిరతంబుగ నాగుచుండు సం
ద్యోనఁ దొల్త సుస్వరము లున్నను మెల్లగ లీనమౌచు సం
దియ్యని నాదమే మిగులు నేని పరాత్పరు నందినట్లెయ్యా || 324

ఆనంద లక్షణంబై

యానాహత మనుచుఁ దెలియనగు హృదయమునన్

శ్రీనాదరూపమునఁ దా

నై నర్తించు నదియె పర యమ్మయు నదియే ||

325

ఆ నాదమందు వారల

కానందమె యెల్ల యెడల నాదిమజననీ

స్వానంద మన్నయట్లుగ

లోనన్ వెలి లేక తోచు లోలోతులదై !

326

అటు కొండ, స్వామిదేవాలయం, బిటులింత

శాంతమై ప్రవహించు స్వర్ణది యును

వాహినీ పశ్చిమ ప్రాంతస్థ కాంతార

మాకంద తరు శిరో మాలికలును

మృదు నిస్సవన శ్రవోమిళిత మంత్రాక్షర

వ్యోమ స్థితండు మృత్యుంజయుండు

వాహినీ మధ్యాన ప్రభవించి నాడన్న

చందాన నిల్చు దృశ్యమ్ము నీవు

కన్ను లెదుటను కట్టించుకొన్న యెడల
 నాతఁడొనరించు తపము నీయదియె యగును
 తపసి వెంబడి జనపు తపస్సు లెపుడు
 తపసియేపోడు నిలుచుచు తప మదెప్పు॥

327

కావున క్షేత్రవాసమునఁ గాంతుము పూర్వ ముసింద్రకోటి సం
 భావిత సత్తపః ప్రభవ బంధురశక్తి సహాయమాచు ని
 న్నే విధినైన సన్నిధికి నీడ్చుకపోయి దినంబు మ్రొక్కగా
 దైవము నిన్ను దగ్గఱకుఁ దార్చుకొనం జను యత్నమంతయున్ ॥ 328

గురు శిష్యుల కచ్చోటను
 నరవర మృత్యుంజయుండు నాగవిభూషన్
 వరశత నామాంబుజ సం
 స్మరణంబునఁ దనియఁజేయు మహిమము తోఁచెన్ ॥ 329

పులకిత తనులై యిరువురు
 పలికిరి తన్నామములను పలికిరి భక్తుల్
 గలగల మని నది జలములు
 జల చలన వినూత్న వాద్య చాతురి నెఱపన్ ॥ 330

శత నామా జ్ఞ మాలిక

శివ! మహేశ్వర! శర్వ! శ్రీ రుద్ర! శ్రీ విష్ణు!
 ఓ పితామహ! కాపు మోయి మమ్ము!
 సర్వభర్తాపు నీవే, సంహసభూమి నీ
 కీ దివ్య కైలాస శృంగ మయ్య!
 పార్వతీ దివ్యాంగ పరివర్తనం బౌ న
 ఖండ బిల్వచ్ఛద కాంక్షి వీవు,
 లూతార్తిమోచకా! లోకార్తి నాశకా!
 సర్వజ్ఞ! దేవ! సంసారవైద్య!
 ఓ పరాత్పర! పరమాత్మ! యోపి మున్ను
 కాళమును నేను నీ పూజకై పెనంగఁ

బ్రాణములు పాయఁజేసియుఁ బరమదయను
ముక్తి నిచ్చిన యల్ల మ మ్మును గ్రహింపు॥

331

వెలి మొగిల్ తెలి నీట జలకమాడెదవు, తే

జోనిధివి, త్రి జగద్యోని వీవు,
దివ్యమంగళ విగ్రహ! వ్యాపకానంత!
శతకోటి బ్రహ్మాండ సంతతులను
పిండి చేయగఁ జాలు పండితుండవు నీవు

మోహమే లేని సమ్మోహకుండవు!
సద్య ఉజ్జాత పంచబ్రహ్మ తను వీ, వ
నాది నిధన సువిఖ్యాతుండవును

శంభు! సచ్చిదానంద శశ్వత్స్వరూప!
ఓ హిరణ్యగర్భ జనక! త్రాహి త్రాహి!
జ్ఞానసూనాంబికా పతీ! జ్ఞానదాయీ!
యో మయూరార్తి సంహర్త! యో మహేశ!

332

రామమోహ నిబర్హణ! మునీశవరద!
వేదాంత వేద్యా! ప్రమోదరూప!
కాలాత్మ! బహుచిత్ర కల్యాణ కృచ్ఛక్తి
మంతా! గిరీడ్ ధనుష్మంత! పశు ప
తీ! సర్వ తత్త్వోపజేశికా! శబరా భ
యద! గౌర! గౌరీశ! సదయ! దేవ!

స్వర్ణముఖతీర వాసీ! శబర నేత్ర
పూజితా! విజయముక్తి దాత!

శ్రీరమేశాది సురగణ సేవ్యతనిడి
యా యగస్త్రుని మన్నించినట్టివాఁడ!
వైదికాగమ పీఠస్థ! వేదరూప!
భుజగ మణిజాల పూజాప్రమోద భరిత!

333

హరి విరించాదృష్ట సురపూజ్య పదశీర్ష !

మణికర్ణ! మృడ! స్వభూ! మంజుభాషి!

పంచాక్షరాకార! పరమేశ! దుర్గా క

సక రుచిప్రద! యనంత కమనీయ

గుణగణా! నీలా నిగూఢ పిశాచీ వి

మోచన కారణ! ముక్తిదాయి!

లింగోద్భవా! ధృతానంగ భస్మప్రియా!

విద్యామహారాశి! విద్యులపతి!

ఆమయాహీన! పంచాక్షరాభిధేయ!

ప్రబల సుభగా సకల శోకభంజనచణ!

అర్కపాపాంత! చంద్రక్షయ ప్రహర్త!

సకల సురనాయకా! భర్త సకలపూజ్య!

334

ఆనంద తాండవా! హరహరోద్ధర్తా! మ

హా నేత! శక్రప్రహర్ష విభవ!

దుర్గా సమారాధ్య! భర్తా! మహేశ్వరా!

చక్ర కిల్బిష మార్జకా! క్రతుపతి!

స్కంద సర్వజ్ఞ తాస్పద! పంచధాభిన్న

మస్తక! శ్రీనతమహిత వామ

పద! జపాలా భక్తివశ సంచరా! మూక

మృత్యుంజయార్తిఘ్న! మృత్యు మృత్యు!

వృద్ధభూసుర వేషధారీ! మహేశ!

నారదాఘోదదాయి! సనత్కుమార

శుకపరాశర పూజితా! సకల సుర గ

ణోరు శక్తి విజ్ఞాత! మహోగ్రతేజ!

335

కల్యాణదాయి! మార్కండేయ హృదయ సం

స్థిత సర్వ సంశయ చ్ఛేద దక్ష!

యక్ష వపుర్ధరా! యమశాసకా! సహ

స్ర సుర సంవంద్య! భుజంగ భూష!

పద్మ సేనక రాజవర కన్యకా యుగ్మ
 సేవిత పాద రాజీవ యుగ్మ!
 ధర్మాసనా! తుంగ! కర్మచ్చదా! నిత్య!
 భృత చక్రధర విభూ! నుతి వినోద!

నీలకంఠ మలాపహా! నిఖిల పూజ్య!
 వరగుణాభీప్సితార్థ సంపత్ప్రదాయి!
 బ్రహ్మపురవాసి! దేవర్షి వరపురాసి
 కా! పితా! విష్ణునగరవాసి! పరేశ!

336.

రక్షిత సారంగ! శిక్షితాఖిల దైత్య!
 భర్తా! భరద్వాజ వందితాంఘ్రి!
 పాండ్య పురస్థితా! భక్త భీమార్చితా!
 సకల సురనుత! ప్రసన్న కాళ
 హస్తీశ్వరా! కుమారస్తుత కాళహ
 స్తీశ్వరా! కాళహస్తీశ దేవ!
 గోవింద నయనాబ్జ గుణిత కోమల పద్మ
 సంపూజితా! సుదర్శన వినోది!

కష్ట సంప్రాప్తములు స్వామి కమలము లివి
 భక్తి నర్పింతు నంతె కాపాడు మయ్య!
 నీదు పలుకులఁ బలుకు పొందికయు లేదు
 లేదటంచును త్రోయక లీలగొనుము!

337

అడుగులు పడ వెవ్వరికిని
 నడచియు నడవదు జనమన నడచుచుఁ బదునై
 దడుగులు కడచెనొ లేదో
 గుడి నుండెడి స్వామి చూపుఁ గొననగు చోటన్ ||
 ఆ నడక యాగి పోగా
 దానం గల విలువ మదులఁ దగిలిన యట్టై

338

మానితభక్తి జనమ్ములు

జానుగ ప్రాబ్ధుఖత నూని శైలము మ్రొక్కన్ ||

339

పరస్పరాభిముఖ్యము

స్వామియుఁ జూచెను స్వామిని

ఆ మోముల వెలుఁగుచున్న యానందమ్మున్

ధీమన్ముఖ్యు లెఱుంగుదు

రే మాత్రపు వారలైన నెఱుఁగుదు రిమ్మున్ ||

340

అది యెదియో తనూలతల కైందవమున్ మఱపించు కాంతి యొ

ప్పిదమయి సోకి పుల్కలయి ప్రీతి ననల్ స్మృతిపల్లవంబులున్

పొదలగ మేనులుండిననె పొందగఁ జాలితి మిట్టిసాఖ్య మిం

కెదియును గోరకిట్లె యిటనే కడతేరుద మందు రెల్లరున్ ||

341

అది సరిగా గృహస్థ తతి కాద్యుఁడు స్వామి స్వయంభువుండుగా

గదలకయుండి పశ్చిమ ముఖస్థితి దూరమునందు నుండి యిం

పొదవగఁ దన్ను జూచెడి తలోదరికై పరికించు చోటగున్

గదిసియ యుండి కాంచెదరుగా విరహంబు నపూర్వదంపతుల్ || 342

షట్చక్రమ్ములు దాటి సప్తమ సహస్రార స్థితిం గాంచుటే

షట్చు చన్మహిమాచలంబులను నిస్సారంబు లన్నట్లుగా

త్విట్చక్రం బొకఁడిట్లె దొర్లి చని మిద్దెంజేరె నింకది యీ

ద్విట్ చేటీ నివహంబు తాఁగనక యందేయుండు నెల్లప్పుడున్ || 343

బాలాజీ యను పేర వెల్లునది యా ప్రాతమ్ము నాసాయ మా

బాలాలోకనహేల నీ ప్రభువు కై వల్యమ్మునందుండు డెం

దాలం దొక్కరె యయు్య దేహమిరుచందాల్ చెందె స్త్రీ పూరుమై

కాలంబు చిటురెండు మూర్తులుగనై యందది యిందిద్దియా || 344

ప్రాకారోన్నత కుడ్య రంగ్రథుటితద్వారమ్మునం జొచ్చి యే

చీకుంజంతయులేని యాల్మగల దృష్టి స్ఫార కల్యాణ కృ

ద్రాకాచంద్ర మయూఖ నిర్మథన నిర్వన్నవ్య భామాలికా

నీకమ్ముల్ జగమెల్ల నిండునిట సాంద్రీ భూతమై పొల్చెడిన్ || 345

ఆ యెత్తేమిటి యింతపల్లమున నీ యీశుండు నిల్చుంట యే
మీ యన్యాయ మిదెచ్చుటేని కలదే యెత్తెక్కి కూర్చుండులే
మాయా మర్కము లే మెఱుంగని సతీమాణిక్యముల్ స్వామికై
డాయన్ రారొకొ వేగిరం పడుచుఁ జూడంగానె నిల్వోపకన్ || 346

స్వామిని గద్దెపై నిలిపి చాన కడుంగడు భక్తి గొల్పుటే
క్షేమము న్యాయమున్ సరియె శ్రీనిటు లగ్రమునందు నుంచి త
త్వామి యధః ప్రదేశమున స్వస్థమతిన్ వసియించి కొల్చుచో
నేమియు తప్పులేదు మది నెట్టి విభేదము లేని వారలై | 347

ఎత్తును పల్ల మంచనుట యేమి వివేకము దేశ కాలముల్
విత్తులు మాయ యన్న చెనువృక్షము లోకము లెల్ల గప్పుచున్
మత్తిలఁ జేయు వానిబడి మాన్యులు లోబడకా ప్రభావ ము
త్తుత్తిదిగా నెఱింగి యెపుడుందురు స్వాత్మలయం దె స్వస్థులై || 348

స్వామీ! గర్త సదా! యిదేమి రసికత్వం బయ్య యత్తైత్తి యి
ట్లామెన్ జూచెదు బెల్కొదో మెడయు? నా కా కర్మమేలా మదీ
యామే యోర్థ్వ ముఖంబునం గనెద, ధ్యేయం బెప్పుడట్లున్న నే
యా మోదమ్మును గూర్చు నం చ నెదవో యత్తైన నీవామెకో? 349

ధ్యేయుండ వందువేని యవధీరణ మందిన యట్లు గోతి యం
దాయమ సన్నిధానమున నంతగ శీర్షము వంచి యుండుటల్
హేయము కాదె? యో నిసుఁగ! యెన్నకు మిట్టు లధీనయామెనా
కాయెను మిన్న నేనె యటు లాయమకున్ మరియాద చూపెదన్ ||

ఆయమ యిట్లు వెల్వడుచు నంతట వైభవ మెల్ల చూపుచున్
స్వీయ విలోకనామృత నిషేచనమున్ బొనరింపకున్న చో
మాయును సర్వలోకములు మాన్య జగజ్జననీత్వ పీఠిపై
నా యమ యుండ నే నిటుల సాక్షిగ నుందును స్వస్వరూపతన్ || 351

ఇరువుర మంట వెట్టి యెటనేనియు నున్నది యొక్క తత్త్వమే
చెరి సగమంటయున్ దగదు స్నేహ వశాన సమైక్య మాటయున్

సరి యనరాదు చిన్నయ రసస్థితి నేకమె యయ్యు సృష్టికై
విరిసి యిటుల్ కనంబడుచు వృత్త శుభస్థితి చూపుచుండుటా॥ 352

పురుషుడె గొప్పయకా ననుట పోలునె యెల్లెడలన్ గణంబులో
నిజిసి చరించుటే యతని యెక్కువ తత్కణ ముబ్బజేసి యె
ల్లరు ముదమొందఁ జూడనగు లాగున విస్తృతి నందఁజేయుటల్
పురుషుడు తానుగా నలుపఁ బోలునె దానికి నామె కావలెన్ ॥ 353

లోనయి యేలుటే ఘనము లోపల నుండి గృహంబునేలు, లో
లోన సుఖంబుగా నిలిచి లోలుండు గాక రథంబుతోలు నే
నే నిజమైన స్వామినని నిక్కి గృహోపరి నల్లె బండిపై
తా నిలుచున్నవాని గని తప్పక నవ్వును లోకమంతయున్ ॥ 354

కావున పూరుషుం డెపుడు గర్తము నందె యెసంగుచుండు మే
ధావి నటంచు నీ గరితఁ దక్కువ చేయకు మామె లేనిచో
నీ వెలుంగంగ లేవు నిన్ను, నీకు విముక్తియె లేకపోవు శ్రీ
దేవి మహత్త్వముం దెలిసి ధీనిధివై వెలుంగొందు మర్భకా! 355

ఇట్లులు స్వామి చెంగటనె యెంతయు సన్నిహితత్వ మొప్ప నీ
గట్టుల గుట్టెఱుంగుటకు గాఢ ప్రయత్నము చేసినట్టి యా
దట్టులు స్వామినుండియె నిదానముగా గ్రహించువారలై
పట్టునఁ దిన్నయత్వమున భావన చేసిరి తన్నహత్వమున్ ॥ 356

అంతటి పుణ్యాత్ముడా రాజు కానాడు
పట్టు లే మది గట్టి పగటి నిద్ర?
అప్పుడే రైక్వుండు నతిథిగా వచ్చి య
భోజనం బయి తిట్టి పోవుటేమి?
రాజ్యమ్ము కోల్పోయి రమణీ సుతాదుల
కెడమై మహారణ్య మృగ మనంగ
తిరుగాడి తిరుగాడి తరుణమ్ము వచ్చిన
పోయి మార్కండేయ పుణ్యవసతి

చేరుకొనుటేమి? సరతను క్రూడమృగము
వా తెఱచి మ్రింగఁబోక తత్పాద పద్మ
యుగము నెత్తికి నంట కై యుగము మోడ్చి
యాతనిద యకుఁ బాత్రుఁ డిట్లగుట యేమి?

357

ఆ మహర్షి యు జాలి నామాబ్జ మాలిక
కంతార్పితంబుగాఁ గనికరించె
నితఁడీ ప్రదేశాన నింత దివ్యంబైన
యీ పట్టు నెట్లు గుర్తింపఁ గలిగె
(శ్రీ) కాళహస్తీశ శ్రీనివాస ప్రేయ
సీ దృష్టిలిం దాళి శింజితములొ
చారు స్వనా భోగ స్వర్ణముఃఖి నదీ
సంచాలన స్వాదు జల నినదమొ

తెలియ రానట్లు లీ నదీ తీర్థమందు
నిలిచి యా రాజు మూలికా కలిత హృదయ
కందరాంతర వాసి రాకేందు వదన
నాద రూపానఁ దోచు నానంద వశత॥

358

నిత్యమ్ము నద్దాని నియతిమై ముమ్మాఱు
పతియించి పతియించి ప్రణతుఁ డగుచు
వైదికాగమ పీఠవాసంబు వరియించు
నాత్మలింగము తృప్తి నంద పూజ
చేయుట బ్రదుకొచు నేయైదు మాసాలొ
గడపి నాఁడే యంద మొడయఁడైన
(శ్రీ) కాళహస్తీశు స్నిగ్ధ హృత్పద్మంబు
విచ్చి సువాసనల్ విరియుటేమి?

విరిసి దరిసెన మిచ్చి యందఱకు జరుగు
నట్లై కోరుము వరమన నదియు కార్తి
కసిత పక్ష పూర్ణిమ తిథి దెసలు పదియు
వెన్నెలలలోన వెలుంగందు వేళయందు॥

359

కోరెనా యీరాజు? కోర్కెయుండున వేని

కై నను మోదాబ్ధి యందె యుండి?

యాపాద మస్తకం బానంద వీచి యే

సాధకాకృతి నిల్చు నాథ వేళ

తాను వేటుగ నుండి తనకోర్కె తెలుపగా

యత్నమ్ము సలుపు వాఁ డవునె శివుఁడు?

శివుఁడు కాచున్నచో శివుఁగొల్వఁ గలుగునా

శివునకుం గోర్కులు చెలఁగునేమి?

యతఁడు కోరఁడు, శివుఁడు మర్యాద కొఱకు

కోరు మను సంతె ప్రారబ్ధ పార మెటుఁగు

నాతఁడే దాని బట్టి యనంత కరుణ

నేది యేదో శుభ మనుగ్రహించి చనును॥

360

అతఁడు మృత్యుం జయుం డితఁడు మృత్యుంజయుం

డెవరై న తీసిపోయెదరె యపుడు

ఇచ్చు వాఁడొకఁడయి పుచ్చుకో నింకొకం

డచ్చుగా నున్నారె యాత్మ శివుఁడు

పదివేల రూపాలఁ బరగి నాటకమాడి

బహురూపతను వీడి బ్రహ్మముగను

మిగులు పూర్ణానంద జగదంద్రజాల ద

ర్శన విహీన నిరతి శయమె యగును

మాయులున్నదె యీ మహా మాయ కెపుడు

చూచు వాఁడుండ నదియు విచ్చుచునె యుండు

పరమ సమ్మోహకంబౌట నురక చూచు

వారి కెప్పుడు కొఱతె రానేరదయ్య॥

36

మృత్యుంజయ ప్రభు వత్సత్తముం డౌట

పదివేల యేన్దుల బలము గలిగి

పుత్రమిత్ర కళత్ర పూర్ణుడై సేనా స

మేతుడై మంత్ర సమీహితమ్ము

పాటించి యరివర్గ పాటనం బొనరించి
 తన రాజ్యమెల్ల విస్తరణ మంద
 తాను ధర్మాననే తత్పరుండై యుండి
 ప్రజనలై ధర్మ తత్పరత నిలిపి

పూర్వ భోగంబు లెవియు దాపునకు రాని
 మేలి భోగంబు లీమేనఁ జాలపొంది
 తుదకు నామాజ్ఞ మాలికా భ్యుదిత సాంద్ర
 మోదమగ్న మానసుఁడయి ముక్తినందు॥

362

ఇపుడె ముక్తుఁడ వగుదె నీ యిష్ట మేమి
 యేది యెపు డెట్టులో సర్వ మెఱుఁగు నతఁడు
 నీదు మేలునుకోరి మన్నించు నతఁడె
 (శ్రీ) శివాజ్ఞను రాజ్యమ్ము చేయవలయు!

363

మృత్యుం జయుని రాజ్య మెట్లుండ వలయునో
 యట్టులే యుండు ధర్మాను గతిని
 భానుమతీ సుధామానుపమామేయ
 భక్తి సంసేవిత భవ్య దేహ
 మది బంధమే కాక యనుకూల సాధనం
 బై యుండ దైవ కార్యముల నెల్ల
 ప్రతి పదమ్మున మెచ్చి ప్రసవ వర్షమ్ముల
 నామోదమును దెల్పు నాచరించి

బంధు పరివార మంతయు బలిసి చుట్టు
 స్వస్థమతి తాను చెప్ప న ప్పగిది శాంత
 చిత్తులై చేరి తనతోడ శివునిగూర్చి
 శివ మహేశ్వర శర్వ వచించుచుండ॥

364

ఖట్వ మరణంబు క్షత్రియ గర్హితంబు
 గాన నటుకాక వైరాగ్యఖడ్గ ఖండి

తాత్మ దేహుండె యగుచు వీరానుగుణము
ముక్తికొఱకై న సమరాన త్యక్తదేహి॥

365

అతఁడు సార్థకనాముండై యభవుఁ జేరె
నా మహామహు పేర నీ యాలయమున
వైదికాగమ పీఠమై పరగు చోట
దక్షిణామూర్తి దగ్గర దర్శనీయ॥

366

లింగ మున్నది స్వామి యట్లే యదియును
పశ్చిమమ్మును జూచును పశ్చబుద్ధి
తనను సేవించువారికిఁ దడయ కిచ్చు
నేది యైనను సేవింప నేలరారు?

367

మృత్యుంజయా పాహి మృత్యుంజయా!
సత్యమ్ముగా నాడి ఆడింపుమా!

జడమైన జగమెల్ల జగమాను నీ మహిమ
శవమైన దేహమ్ము శవమాను నీ దయను 1

స్థూలమ్ము సూక్ష్మమ్ము కారణమ్మును గూడ
నాలంబ మీవు కా కలరంగ వేవయా! 2

పదము పదమున మమ్ము పడనీక పట్టంగ
ప్రారబ్ధ మడ్డనా పరమేశ దయఁజూడు 3

బమ్మ తలగిల్లు నీ బలిమి ముందట వాని
తలవ్రాత లేటు నిల్చు తలయె మాయమ్మాను 4 368

కొండయు స్వర్ణ వాహినియు గొప్ప కులమ్మున కూర్చిదంపతుల్
రెండు నుదఙ్ముఖమ్ములయి తృప్తిగ నిర్వూరు రెండు వైపు లం
దుండి శివున్ గిరింద్రుడును నోమెడి తల్లిని వాహినీంద్రమున్
రండని వెంట తోడుకొని స్రవ్యయ మొప్పగఁ గొంచు బోదగో! 369

వెంబడి భక్తబృందములు వేలకు వేలయి పోనుపోను మా
ర్గంబును సన్న నౌట నిరుగట్టల సందున నుచ్చిసాగు వా

గుం బలె దోఁవఁ బల్లకులకున్ బలవభావము పట్ట నద్ది ది
వ్యంబగు తెప్పయుత్సవము వైభవమున్ బ్రకటించు నెల్లడన్ || 370

త్రిమూర్తి రహస్యము

అల్పగ లన్న యాల్పగలు ప్రాదిమ దంపతులైన వీరికిన్
మేల్మీ యెటుంగ మెచ్చట సమీహిత బుద్ధి నశెంత యేకమా
కల్మీ ఘటించిరో తను వొకండయి నిల్చెను రెండుకాక యీ
చెల్మీ నెటుంగ వచ్చునె విశిష్టమయా త్రిజగంబు లందునన్ || 371

జంటలు మాటి యందునను జంపతి తత్త్వ మహత్త్వ బోధ కా
పంటయె కానవచ్చు నలువం గన వాక్సతి దాని జిహ్వపై
నుంటయు లచ్చి విష్ణునెద నుజ్జ్వల యాటయు మేను లేకమై
యుంట యుమా మహేశులకు నొప్పిన వైఖరి చూడముచ్చటా || 372

జగతి శరీరధారులకు సర్వులకున్ గరణంబు లెన్న మూఁ
డగును వచస్సు మానసము సంగము కాక మతేమియున్న వా
మగువలు మువ్వరున్ బ్రియులమై నెట చేరిరో కొంచెమెంచుచో
త్రిగుణితమై కనంపడుట వృత్తి విభిన్నత వ్యక్తి యేకమా || 373

ఏక వ్యక్తిని మూఁడు సాధనము లెల్లెట్లుండునో మూఁడు ప్ర
త్యేకం బొక్కొకచోట నుండి యెటులా యేకంబు పూర్ణంబు ను
శ్లోకంబున్ బొనరించునో తెలుపు నిష్కల్మషసితింగాక తా
మే కైకంబుగ వాఙ్మనస్సులవి మేనేలేక యెల్లుండెడిన్ || 374

ఏది ముందేది వెనుకని యెంతగింజ
కొన్నదేల దయినను మిక్కుటము మేను
ముందు పొడసూపు లో డెందమును వచస్సు
నుండి పనిచేయు చుండెడి నండగొనుచు || 375

దేహమే లేని యెడల నదృష్టము లయి
యేమి చేయంగ లేవు కానీ శరీర
ముండఁగల దని లేకుండ నుండియేమి
ఫల మనంగను పంచతం బడయునంతె || 376

కావున నే త్రిమూర్తులను కాయజు బూడిద చేసి స్వీయమా
 దేవికి నేక కాయమున దీటుంగ నుండ ననుజ్ఞ యిచ్చి శో
 భావహలోక సంహరణ భారము దాల్చు శివుండు శంకరుం
 డై వెలుంగొందు నంతమున యందు ననంతుండు తానయాటచే॥
 హృదయము లేకమై పలుకు లేకము దేహము లొక్కటైన యీ
 సదయులు నామ రూపముల సర్వమునన్ శివమూర్తులౌదు రే
 కొదవయు లేక లోకములకున్ దొలి జంటయి జంట లెట్టి స
 త్పదమును బొందఁజాలుదురు స్పష్టముగాఁ బ్రకటింతు రెప్పుడున్ ॥

తలలో నాలుక, | యెదలో

మెలఁగెడి వెలుంగౌచు మగువ మెయి మెయి యగుచో
 నిల నేల? పతి జగ త్రయి

నలవోకగ నేల వచ్చు నద్వైతముగన్ ॥

379

త్రికరణముల్ సమాసముగ దీటి తనూద్యయ మన్నయట్లు తో
 పక యొక్కటైన యూల్కగలు వంద్యులు నారి నుమామహేశ రూ
 పకులనియే తలంచి యటు భక్తి నొనర్చుట చూచుచుగదు మ
 ట్లొకటయి తోడుగా భవమహోదధి దాటుట తేలికయ్యెడిన్ ॥ 380

దంపతు లెంత యొక్కరయి తాత్త్విక భేదవిహీన శుద్ధ నై
 లింపత నందినన్ గనగ లేరు విముక్తిని కూడి మాడి యా
 సంపద స్వస్వరూపతయె చాల రొకళ్ళొక రంది యాయఁ గ
 ల్పింపఁగలారు తోడగుచుఁ బెంపు నహింపఁగఁజేయు యోగ్యతన్ ॥

ఇది నిజమైన హేతువుననే సతి చేయి గ్రహించువేళ “నో
 ముదిత! త్రివర్గమందు మన భోగ మభిన్నము వ్యక్తి భావమే
 గదియక యేకమై మనుట గమ్యము సిద్ధిని పొందఁ గల్గినన్
 దుదకు విముక్తియున్ గలుగు తొయ్యలి! యద్ది స్వతంత్ర మేయగున్ ॥

కావున నన్ని సాక్షిగ త్రికాయ పరిష్కృత పూర్ణ సంస్కృతిన్
 నీవు మదీయ పత్నివని నేను గ్రహించితి నిన్ను నన్ను నీ

జీవిత మేకరీతి రససిద్ధిని దన్తయులన్ బొనర్చి సం
భావిత ముక్తికిన్ దగిన బాసట యయ్యెడు కాక స్వాదువై || 383

అనుటయునన్న మాటలకు సర్థమెఱిగిన సత్యశీలి తా
ననిన విధాన భార్యను సహస్ర విధంబుల తోడు నీడయున్
దనకు సుఖానుభూతికిని ధర్మసమాచరణాత్త నిత్య భా
వనకును ముఖ్యయౌ ననెడి పావనబుద్ధి వహించు నెప్పుడున్ || 384

దార పరిగ్రహంబు మన ధర్మము నందు వివేకయుక్తి ని
ర్ధారిత జీవితాశయము ప్రాప్తికి గాక పశుత్వవైఖరిన్
ప్రేరణకున్ వశుండగుచుఁ గ్రీడలఁ దేలగ కాదు నిగ్రహం
బారఁ జరించి యైహికము పండి పరమ్మును గొంట కయ్యెడిన్ || 385

ఇరువుర కీ వ్యవస్థ కడు నెత్తగు శ్రీతరు వెక్కునట్లు మేన్
బరువున జాఱకుండ నిలువన్ విలువెంచి వహించు బంగదమై
సరస సుఖాప్తి తృప్తినిడి శాశ్వత సౌఖ్యమునందె నిల్పెడిన్
తిరుగగ నేదు స్వేచ్ఛమెయి తీర్పు పరస్పర సారసంపదన్ || 386

ఒకరయి చేయఁజాలనివి యొక్కరి కొక్కరు తోడుగాగ తే
లికగ పొనర్ప గల్గునవి క్లిష్టములయ్యును లొంగి వచ్చు నె
న్ని క పనులెన్నియో గలవు నీవు గృహస్థుఁడనై న యప్పుడే
సుకరము లాను సంఘమును జూచు నినున్ దస్యకై న వానిఁగన్ || 387

బ్రహ్మచారి వానప్రస్థ పారికాక్షి

భిక్షుకాది జనమ్ముల కుత్సీకింత

కూ డొసంగి రక్షించుట గూడు కలుగు

నీ గృహస్థుల ముఖ్య సత్కృత్యయె యగును || 388

స్వామి గార్హస్థ్యమున నిది సాధ్య మగు నె

ఏల కాదయ్యె యతఁడు మహిష్టుఁ డగును

ఆది భిక్షువు తానై యనంతభిక్ష

నెల్ల వారల కెప్పుడు నీయఁగలఁడు!

ఇచ్చుచున్నాడు కాన నీ యెల్ల జగతి
స్వ స్వ కర్మానుగుణ ఫల ప్రకరమంది
జీవయాత్రలు సాగించి పోవఁ బోవఁ
జివరికైన శివస్వామిఁ జేరికొనును॥

390

అర్థనారీశ్వరాలయము

కదలని యట్టులే కదలి కన్నులకుం బ్రియ మార దూరమం
దురిత శశాంక మండల మొ కో యన స్వర్ణముఖి స్రవంతినిన్
గదిసి యుద్గిశన్ విశదకాంతులఁ జిమ్ముచుఁ జిన్న దేవశం
బెదుట కనంబడన్ విభుఁడు స్వేచ్ఛ మెయిన్ దనలోనఁ దానయై॥

పరిపరి నూహ చేయుచును భక్తుల మెచ్చుచునుండఁ దత్కథా
సరణి నెఱుంగనట్టి జనసంఘము స్వామి ముఖంబు చూడకే
గురిగ నటే కనుంగొనుచుఁ గోవెలయున్ నదియున్ బ్రశాంతి సం
భరిత తదాలయావరణ భవ్యతయున్ హృదయమ్ము లంటగన్ ॥392

ప్రకృతి సమస్తమున్ హృదిని పావనమున్ బొనరింపఁ జాలుఁద
త్ప్రకృతిని సంస్కరించి తన స్రజ్జ మెయిన్ గడు సుందరంబుగా
ప్రకటితమున్ బొనర్చి యది ప్రజ్ఞ ఫలంబని యెంచు మానవుం
డకట! తమంత సుందరములైన ప్రదేశములన్ గనండహో! 393

కనగల భావుకుం డచటఁ గాలు కదల్చగ లేఁడు పాద చా
లనమునఁ గాల శిల్పి విపుల శ్రమఁజేసిన చేత యంతయున్
క్షణమున నాశమౌను మఱి కాంచుట యెట్లు తదీయ దివ్యసం
దన జయ రామణీయకము? తాల్పగ నౌ మృదు భావపక్షమున్ ॥

మిన్నున నుండి చూడవలె మేదిని యందము చాల యెత్తు పై
నున్న నిదంతయున్ బలియుఁ డున్నతుఁ డెవ్వఁడౌ యుచ్చ సీచముల్
సున్న మొనర్చి బిట్టణచి చూపు సమానత నన్నయట్లు నీ
కన్నుల మాయఁగాన నగుఁ గాశ్యపి సర్వము వర్ణచిత్రమై॥ 395

దానికి సంతసించుటది తత్త్వమెఱుంగుట కాదు భేదముల్
కానగ నైన యెత్తుననె కాకివి గ్రద్దపు కాక హంసవై
మానసచారివై యెగిరి మండల చంక్రమణం బొనర్చుచున్
దానిని గాంచినన్ దెలియు దైవ కృతాఘల శిల్పరమ్యతల్ ॥ 396

ఇటు లిటు లుండగా వలె నిటే యని నీ వనుకొందు వట్లె చే
యుట యన మాటలే ప్రకృతి నున్నది సర్వము నున్నయట్లె నీ
వెటనెది కోరుదో యదియె యిండుక భేదము లేకతోచు న
ప్పటి ముదమెంచి యందుదిగి వాలు మెదే నొకయెత్తు చెట్టుపై ॥ 397

శివ! కైలాస నగ స్వరూప! రసరాశి! దివ్యమా నీ మనో
భవ శిల్పా ప్రతిమాన నైభవము సర్వంబున్ విలోకించి సం
భవతా సంభవతల్ మదిన్ నిలుప కా ప్రాంతంబు నందుండి పో
నపు నం చెంచి గభాలునన్ దుమికె దంతన్ లింగమై యొప్పెడున్ ॥

ఇది తండ్రి! శివమైన షట్పదిని నీ వెంతే ప్రియంబార మె
చ్చెద వన్నించు మనోహరామృతకథా శిల్పంబునన్ నీ దయన్
పదిలంబైన చతుర్థమా పదము ప్రాప్తంబైన యీమెట్టై న
న్న దయాసాగర! మీది యైదవది మిన్నుందాక నందించెడిన్ ॥ 399

పదిపది నిన్నె నిన్నె కనవచ్చు నటంచుఁ బరీక్షగాఁ గనన్
గదిసిన దెల్ల నీవ యని కాదని యల్లల నాఁడు మానసం
బదయత మాయఁజేయుటకు నాఘ్నంబునై మరి కొంత సాయమా
నదయతఁ బొందితేని యింకఁ జాలును ధన్యత నీవయ్యెదన్ ॥ 400

పంచమ పదము

వాకార పదము

వాయన వచ్చు టాక్కటియె వర్తిలు చుందువు వస్తువీవె శ
ర్వాయ నమో భవాయ సుమబాణ భారాయ త్రినేత్రకాయ స
ర్వాయ నమో నమో నిఖిల వందిత దివ్య పదారవింద యు
గ్గాయ శివాయ మాళి పరిమండత చంద్రకళాయతే నమో! 1

వాయన రమ్మ దేవయని పల్కుటయే యగు ద్రావిడోక్తి వా
వా యని యెంత పిల్చినను పల్కువు ద్రావిడదేవ! భాష రా
దా? యనుకూలతన్ గనవ? ద్రావిడి నాంధ్రుండ నీవు నెప్పుడో
వా యని నన్నుఁ బిల్తువని వాలిన భక్తిని వీను లొగ్గితిన్ ॥ 2

చదువన్ వేసిన నున్నకొద్ది మతి నాశంబైన దన్నట్లు బె
ట్టిదమై తోచు విభేదముల్ కనము కంటిన్ నమ్మియాంధ్యమ్మునం
దెదియున్ భేదము కానరాదనుచు నింతే సత్యమానంచు దు
ర్గదమై నిన్నును ద్రావిడిన్ జలిపి కొంపల్ తీయుచున్నామయా! 3

చనువు కొలంది యీ పగిది సాగెడి మాటల కేమిగాని రా
యని నను వాయటన్న నొకటా నవి రెండును జేర్చి రావయా
యనినను నొక్కటే యగు యథార్థముగా నొకచోట లేక యుం
డిన గద వచ్చి చేరుటకు నీ వయినన్ ద్వరసందఁ జాలుటల్ ॥ 4

ఉండియు లేని యట్లును మఱొండెదొ యున్నది యున్నదిద్ది వే
ఱొండెది లేదు స్పష్టముగ నుండి కనందగు దాని మిథ్యగా
ఖండితమున్ బొనర్చి యొక కంటికి రెంటికి మూటికైన నె
న్నండును గానరాని నిను నమ్ముటయున్ బొనరించె దీ వహా! 5

పంచక మీ ప్రపంచకము పంచకుఁ డీవును వాస్తవంబు క
న్పించక, కానవచ్చు నది పేరును రూపమె, నాకులేవు, న

న్నించవు, నిత్య సత్యమును నేనె, సనాతనుడన్, స్ఫురింతు, న
న్నెంచు మటందు వీ. వొకట నేని నిజాయితీ కాన నా నాకో! 6

మోసమెయ్యా ప్రపంచమున మోసమె సత్యమగున్ గరిష్ఠ తా
క్యా సమ ధీ విశిష్టులకె యన్నియుఁ దోడగు నచ్చ తెల్వి, యే
మోసములేని, దీ జగతి మోసము బట్టబయల్ పొనర్చి వి
ద్యా సముపేతుఁజేయునది యక్కట లేనిది వ్యర్థమైనదిన్ || 7

ఏరొ యమాయికుల్ మన కివేల వినోదపు లోకలీల లీ
సారి శివాజ్ఞ చే మనుజ జన్మము వచ్చిన దెంత పుణ్యమో
జాగరనిత్తుమే యనుచు స్వామిని నిన్నె వరించి సర్వ సం
సార విరక్తులై మనుచు సాధన లందె నిమగ్ను తాదురున్ || 8

వారే ధీరులు దేహ పాటవము తప్పన్ లేదు, భోగంబు ల
వ్వారై యెట్టెదుటన్ మమున్ గొనుఁడు తృప్తస్వాంతు లీ రై సము
ద్ధారం బందఁగఁజేయుఁ డంచు నిలువన్ దత్వజ్ఞులై ధారణా
ధారంబున్ గొని భోగజాతముల చెంతంబోరు సామాన్యమే! 9

కశ్చిద్ధీర యటంచు కారక మహా కంఠోక్తిగాఁ జెప్పు న
త్యాశ్చర్యంబగు గాదె కోటి కోకఁడై కాంచు కైవల్య, మా
యు శాంచల్య మెటింగి వైషయిక మెట్లూర్పున్ బ్రతారించునో
ని శ్చాయమ్ముగఁ జూచుచున్ దగులు తెంతే మార్ఖ్య మానేగదా!
కేవల భావనం బుననె కేవలతన్ గనినట్లు వెన్నుపై
మోరగ రాకయున్న వెనుమోత భరమృఖలమ్ము మాయమై
పోవ సుఖస్థితిన్ విరతి పొందిన యట్లుగఁ దోచుచుండె నో
దేవ! దయామయా! వెనుక దీయక తోడ్కొని పొమ్ము వెంబడిన్ ||

పంచమ మైన యీ పదము వాది, వకారము సాధబీజ, మే
వంచనలేదు, తత్ఫలమె, భావము నం దమృతమ్ము లూరుటై
సంచిత పాప సంచయము సర్వమడంగి యనంత సౌఖ్య మి
ట్లొందిన మాత్ర నబ్బినటె యేదో మహత్త్వము చూపుచుండెడిన్ ||

సు బ గా వి జ య వృ త్తాంతము

స్వామి! కనందగున్ విజయ సౌధము నీయది చీకటిన్ స్వధా
మామిత కాంతిఁ జీల్చి సదయా యిటు రమ్మని కూత వెట్టునో
యేమొ ప్రయాసమైనదని యించుక తాళుము వచ్చినట్టులే
సోముని నీటఁ జూచికొను సోముని పోలిక తృప్తినందెడిన్. 13

సరిగా నిచ్చటి కుత్తరంబుగను క్రోశం బున్నదంతే పర
స్పర మొక్కింత సహాయమై మనుట నే సౌందర్య ముప్పొంగునో
యెఱుంగంగా నటుచూడు, మేటి దరినా యీశాలయంబెంత సుం
దరమై యున్నది వచ్చి వచ్చి యట తిష్ఠన్ వేసె నే సామియో॥ 14

కొద్దిగ పశ్చిమంబునకుఁ గోరి మలం గిన యేటి గట్టుపై
నొద్దిక కూచుండి యట నొయ్యనసొంపుగ నాడుచున్న యే
ముద్దియనో కనుంగొనెడి మోదముతో నది వంకఁ జూచుచున్
దద్దయు కాల ముండఁగల దై వము సుందర సుందరుండగున్॥ 15

సత్యమె సుందరంబు శివ సంపద వానిని నీ వెఱుంగవే
సత్య మహేశ్వరుం డతఁడె సర్వ మహీతల రామణీయకం
బత్యమితాదరంబున విహాయస మందున నుండి చూచి సం
స్తుత్య మిదే యటంచుఁ బొడసూపెను వింతగ దేవితోడుతన్॥ 16

అర్థనారీ శ్వర ఖ్యాతి కనుగుణముగ
వామ భాగస్థ పార్వతీ కోమలాంగ
సంగ సంజాత పులకోద్గమాంగ లింగ
రూపుఁడు శివుఁడు కలఁడపు రూపముగను॥ 17

అట్టి చో తెంచు కొనుటందె యతని గరిమ
పరమ సౌందర్య వేత్తతా పటిమ తెలియు
నతని యంతటి వాఁడె మహాత్వ మెఱిగి
భక్తి సేవించు భాగ్యమ్ముఁ బడయఁగలఁడు॥ 18

అచ్చట నుండి నీవు కను మాదెస యంత విశాలభూమి, నిన్
మెచ్చగఁ జేయు వృక్షతతి మెండుగనుండి యెడంద నిండుగా

నచ్చపు భద్రభావమున నందగఁ జేయును శాంతి సర్వ సం
పచ్చయ శోభితంబయిన పట్టది, దానికి దక్షిణమ్మునన్ ॥

19

కొనఁగల కోపెలన్ దరిసి కోరి యవాచిని గాంచుచుంటి వీ
దెసఁ బయినుండి నీ పదము ధ్యేయముగా ప్రవహించువాగు, త
ద్విసరుహ నేత్ర పెంబడిన వీరుఁడు సుందరుఁడైన శైలరాట్
ప్రసవ శరుండు, నా నడుమ వాయు మయాత్మ శివాలయంబునున్ ॥

మువ్వురు మువ్వురే విరియు మోదము పట్టగ లేక వాలుగా
రివ్వున వీచు గాలులకు రేగడి జత్తు పటాంచలంబులున్
మవ్వము గూర్చ మాటికిని మార్పుచు మార్పుచు మూటివంక దా
దవ్వుల నుండి చూచు శుభదంబగు పుణ్య మదెంతవారికొ॥

21

ఆ గాలి నీ తనూ వ్యాప్తుతి నందంగ
శివు కొగిలింత వాసించినట్లే
ఉడు గణంబుల వెల్లు పొడల జరీ తళ్ళు-
వలి పెమ్ముతో వచ్చు వాహిని గన
హైమవతీదేవి యనురాగ సుధ పొంగ
వాత్సల్యమున వేగ వచ్చినట్లే
(శ్రీ) కాళహస్తీశ శివ శిరోభూషణ
శశికాంతి నీ పయిన్ సాగినట్లే

నీవు నీవొచు నుండనే లే వటందు
మానుషత్వంబు సంసారమాయ సర్వ
మంతరించిన యట్లాచు సంతసమున
నీవు నీవైన మహిమ శాంతిని భజింతు॥

22

అట్టి పట్టున సత్యేశుఁ డధివసించి
యుగ యుగమ్ములుగా నుండ నుర్విజనులు
ధర్మ మున్నన్ని నాళ్ళు తద్దయును భక్తి
నిత్య పూజలు జరిపి నిర్ణద్రముగను॥

23

వాని తనియించి ఫలములన్ బడసి యుండి
రిప్పు డే కారణముననో యెవ్వ రచటి
కెంత పిల్చిన వెడల రదేమి చేటా
స్వామియని భక్తి యనుమాట వదలివేసి॥

24

ఉరక వాహ్మళి కని యేగు నూహయైన
పుట్టకున్నది యిది యేమి పోవుకాల
మో యెటుంగము కలి మహా పూరుషుండు
జీవ సుఖ మెట్టిదైన హర్షింపలేడు॥

25

అంగము కల్గు దేవత స్వయంభువె యైనను పుట్టువేళ యుం
డంగ తదీయమా ఫలము తప్పదు జాతక మొక్కరీతి సా
గంగ నసాధ్యమా నెవరికైనను కావున నీ శివుండు చే
యంగల దేమి? సౌఖ్యముల నందెడి కాల మదెట్లు వచ్చునో? 26

వెనుక మహా విభూతిఁ దనవెల్గు జగంబుల నెల్ల నింపఁగా
ని న శతకోటి దీధితుల నేపు వహించిన వాఁడె శక్తి నేటికిన్
దనకడ నున్నవాఁడె యరుదారగ నిప్పుడు కూడ కొంద తా
యనఁ గనఁబోయి మ్రొక్కి-కొని యద్భుత సిద్ధుల నందుచుండ్రహా॥

ద్వాపరమందు కృష్ణభగవానుండు కాయము తాల్చియున్న యా
పాపపు వేళ - నే మనెదు? పాపమ? పాపమె మానవుండు ని
ష్పా పత నున్నచో నతఁడు పాప మదేల శరీరమంది సం
తాపము నందగా వలయు? తప్పకయే యటు వచ్చెగావునన్ ॥ 28

అఘములు హెచ్చి ధర్మ మడుగంటిన యప్పుడె యుద్ధరింపగా
రఘుకుల రాముఁడో నరవర ప్రియ కృష్ణుఁడో యకాచు నార్తుఁడై
మఘువుండు వేడికో హరియు మానక భూమికి వచ్చి దత్తుఁడై
యఘ మడచున్ సదాత్ములకు నండగ నిల్చి సహాయమయ్యెడిన్॥29

అటుల మహానుభావుఁ డతఁడాత్రి నడంపగ వచ్చువేళ నే
చటుల తపస్సులన్ జలుపు సాధులు నుండిరి రాక్షసాంశ లు

త్కటమయి శ్చత్రవంశముల కాయములన్ ధరియించి యుండెఁ దొ
క్కటమయి భూ భరం బడపగాఁ బనియైనది వెన్నదొంగకున్॥ 30

నాటి కథా విశేష మిది నమ్మవుగాని నిజంబు గాగ ని
చ్చోటనె సర్వ భూప్రజలు చోద్యము నంద విశిష్ట దంపతుల్
పాటవ మొప్ప దుర్భగ వి పాటనమున్ బొనరించి స్వామియే
యకాట తటస్థమయ్యె గుడియందులకున్ బలమైన సాక్ష్యమా॥ 31

పుష్కర పుత్రుఁ డా విజయ పుణ్యుఁడు పుట్టె నవంతి దట్టుడై
దుష్కర విద్యలన్నిట సుదుస్సహ యత్న మొనర్చి జ్ఞానవాః
పుష్కలుఁడంబుజాసన సముండని పేరు గడించి యన్నిటన్
నిష్కలుషుండై యై పరమనిష్ఠ కృతార్థత గాంచె మీఁదటన్॥ 32

ఆతని వర్తనంబున నొకంతట నెవ్వరు వేలు చూప లే
రాతని కాతఁడే దొర యటయ్యును లోకము చిత్రమైన దే
దో తన మాట వేయక యెదుర్కొనకుండ దదెంతవారి న
ట్లా తఁడు నొక్కమాట పడనయ్యెను సత్యము కాకపోయినా॥ 33

చక్కని వాడతండు కడు చక్కని దాతని భార్య యిర్వరుఁ
మిక్కిలి మంచివారు కలిమి బలిమి గుణశీలవంశ తా
దృక్క మనీయ సర్వ పరిదృష్టుల యందును తుల్యులే మరిం
కెక్కడ గట్టి జంట జను లెవ్వరు చూడగ లేరు భూమిలో॥ 34

లందఱవంటి వారగుచు నందఱ పోలిక యీడు జోడుగా
బందుగు లందఱుఁ దరిసి బ్రహ్మయే వీరికి వ్రాసిపెట్టె నే
కం దిసుమంత లేని యెకసంబగు జంట యిదొక్కటయ్యె వై
శంబ శుభాని కెప్పుడు విలంబము కూడనిదంచు మ్రోయగన్॥ 35

పుష్కర శంభురాతు లటు పూజ్యులు బందుగులాడు మాటలన్
నిష్కలుషత్వ మెంచి తమ నిర్ణయమున్ జవదాట నట్టి యా
నిష్కలుషాత్ములన్ దెలిపి నిక్కముగాగ పరస్పరంబు మ
స్తిష్కములందు ప్రీతి విరజిమ్మి మరుండు జయంబుగాంచుటన్॥ 36

ఒక సుముహూర్త మబ్బిన మహోత్సవ మొప్పగ నుద్వహంబు వే
డుక జరిపించి రెల్లరు కడుంగడు మోదమునందఁ గాల మం
దకలుష వైఖరికొదనువు లంకిత మాటకు యోగ్యవేళయు
బ్రకటిత మయ్యె నాటి నిశి వారి చరిత్రమె చిత్రమయ్యెడిక॥ 37

యువకుఁడు నందఁగాఁడు విజయుండు వివేకి ప్రియానిరీక్షమై
వివిధ మనోజ్ఞ దృశ్య సముపేత కళాభవనంబు నందు ప
ల్లవ మృదు శయ్యపై నొరగి లాస్య మయూరిగ దేవి వచ్చు వై
భవమును జూడ దృష్టి నటె పాయక యుంచి తపించుచుండగన్॥ 38

సుభగా నామక వాని కాంత హృదయ జ్యోతిన్ సముద్ధిప్తిమై
సభ యాక్షుల్ వెలి జమ్ముచుండ నడలో సంకోచ సామ్మఖ్యముల్
రభ సంచార పెనంగుటన్ ముగుద భద్రాకార మత్తేభరాట్
విభవోపేత పదక్రమాభ్యసన ప్రావీణ్యంబు చూపించుటన్॥ 39

విజయుఁడు చూచి చూచి తన వీనులలో నొక నిగతనాద ము
ద్భిజ మన మెల్లగా పొడమి తేనియ సోనగ తాకుచుండ నా
రజ మయి తన్మయత్వమున ప్రాణపదుంబుగ క్రోలుచుండి వా
రిజ భవు వారువంబు వలె ప్రేయసి చెంతను వాలుటెంచుచున్॥ 40

ఎఱింగి యెఱింగి పెద్ద లిటు లిర్వురకున్ సమకూర్చిపెట్టి, రా
యిరువురు నిట్టివేళ నిటు లెవ్వరు లేని కళాగృహానఁ దా
మరుదుగ కూడి కొందురని యాత్రముతోడ నిరీక్ష చేయగా
నొరిగిన రమ్యవేళ నెటులుండగబోలునో యట్టులుండిరా? 41

ఉండక యేమి లోపమిట నున్నది చూపులు చొక్కులన్నియున్
దండిగ నుండె ముగ్ధయయి తన్వి సఖిజనవాక్య సంస్మృతిన్
కొండగ నున్న లజ్జయును గొండికగా పతి చెంతవాలి కూ
ర్చుండెను వాణి వారువమె రూఢిగ వాలిన దన్న యట్లుగన్॥ 42

అతఁడు నామె పార్శ్వమున నానుక యుండగ హంసి అెక్కలన్
బ్రాతిగ నంటి నల్లె స్వకరంబును చూచి ప్రియాంగనా మనః

ప్రీతికిఁ జేరదీసినటు ప్రీతి వహించెను కాని వీనికిన్
హేతు వదెట్టిదో తెలియ దెక్కడ తోచవు కామభావముల్॥ 43

గర్భాధాన గృహంబునం దిరువురా కల్యాణ కాలీయ సం
దర్భంబున్ గొని యాడి హాయిగ నిరాతంకంబుగా స్వేచ్ఛమై
నిర్భీతిన్ రమియింపవచ్చును కళానిర్వృత్తి పారమ్యమున్
స్వరోగంబు నధఃకరించుచు రసాస్వాదంబు నందందగున్॥ 44

అట్లేయెన విశేష మేమి? యపుడాహా యాల్మగల్ వారు తా
మట్లేకాంతము నందు శయ్యపయి ననోన్యన్యంబు బాహ్యంతరం
బెట్లున్ దప్పని దన్న యట్లే తడవట్లే యుండి యల్లంతలో
పొట్లంబైన సుమంబు విచ్చినటు కూర్పున్ వీడి యొక్కొక్కరిన్॥ 45

కన్నులఁ గన్నులుంచి యెద కాంక్షలు వెల్వడఁ జూచి చూచి రా
గోన్నతి సర్వమాంతర ముహూర్తధనంబున పక్వమైన య
ట్లేన్నఁడు మున్నెఱుంగని మహిష్ఠత గూర్పగ నామె లేచి కాం
తున్నయ నంబులన్ దనియ నోపక త్రావెడు నట్లు చూచుచున్॥ 46

నాథా! మోహము చిత్రమైనయది జ్ఞానం బార్చివేయున్ శిరో
వేధన్ గూర్చు నిదేమి యిట్లయితిఁ దన్విన్ మీకు సేవామతిన్
బాధన్ గూర్చిన పైచి నాకునయి యీ పాల్గొలుండంచున్ సుధా
మాధుర్యంబు నడంచు క్షీరములఁ బ్రేమంబార నందించుచో॥ 47

పాత్రం గైకొని యాతఁ డాత్రమునఁ “జెప్పన్ దప్పుగాదేమొ నీ
గాత్రం బీ దెస మెల్లగా నడచి రాఁగాఁ జూచి తల్లంతలో
నేత్రంబుల్ చిఱుమూత పడ్డయటలై నిర్వాణ తుల్యంబుగా
శ్రోత్రంబందు నినాద మెయ్యెదియొ యుచ్చుంబోలె విస్పించినన్॥ 48

ఒడ్డ లొక్కింత యెఱుంగకుండుటయె కాదో బాల! లో తెల్విలోఁ
బడి యుంటిన్ మరి నీవు వచ్చినది నా పార్శ్వంబు నందున్న దే
వడువున్ దోపదు చేయి నీ బుజముపై వాలెన్ మరేదైన నీ
వడుగన్ జాలితో నేను చెప్పితిన్ నాకై గుర్తు లే దింతయున్॥ 49

అని విజయుండు చేగల పయస్సుల గ్రోలుచు నుండ “మన్ననో
ధన నిఖిలాపహారి విబుధా! విజయా! విజయమ్ము నీ కగున్
నినుగని నప్పడే తనువు నీయది డెందము నీది కొంచెమై
నను మిగిలించి నాదని యనందగ దన్న మనంబు గల్గుటన్॥ 50

అవి యివి చెప్పి నెచ్చెలులు హాస్యము లాడుచు నన్ను వీడి పో
వివశత నందియున్న తను విద్ది యెటుల్ కదలాడె నెట్లు నీ
సవిధము చేరె నీ కరము సాగి ననున్ స్పృశియించుదాక నా
కవగతి లేకపోయినది యప్పుడు వేటొక పారవశ్యమై॥ 51

విచ్చిన పూవు వృంతమును వీడి చ్యుతంబగు నల్లై వచ్చి నీ
పచ్చని పట్టునం బడితి వల్లభ! నన్నిక వేటు వ్యక్తిగా
మచ్చునకైన నెన్నకుము మాటల చేతల నూహలందునన్
నిచ్చలు నీ కభిన్ననయి నీవె యనం దగి యుంటి నాయకా!॥ 52

అనుచు నివీత శేషము పయస్సును కన్నుల కద్దికొంచు భ
క్తిని గొని యాకులన్ ముడిచి కీరము లన్నటు చుట్టి యిచ్చుచో
ఘనుడతఁ డందికొంచు చిబుక్కుబును బట్టి ప్రియాంగనా ముఖం
బునఁ గనులుంచి చూచుచునె “పోలునె దేవి! త్వదుక్తి కిద్దియున్॥

నీ వనినల్లై నీ వయిన నే నతి ధన్యుడ లేనిదేమి యే
దైవము నిన్ను న న్నిటుల దంపతులన్ బాసరించెనో యదే
దైవము నన్ను నీ యెడల దాసమతిన్ వరి వస్య చేయు మం
చే విధి నైన దేవి కృప నెప్పుడు కోరు మటంచుఁ జెప్పెడిన్॥ 54

దేవి! నీ విడు తమ్ములమ్ము గొన నెంతే వాంఛ కల్గెన్ గృహ
పైవశ్యమ్మున నీ గదే” యనఁగ నా వాత్సల్య పూర్ణాత్మత
దాహవమ్మున్ గ్రహియించి నోటనిడి పుత్రప్రేమ నొల్కించెఁ ద
త్యే వా విష్కృత సత్కవిత్వమున భక్తిన్ దేవిఁ గీర్తింపఁగన్॥ 55
స్త్రీమూర్తి! త్రిగుణాన్వితా! ప్రకృతి! కంఠింబోలు నీ తత్త్వమున్
వ్యాముగ్ధాత్ము లెఱుంగఁజాలరు జగద్వ్యాపార రూపాత్మవై

సామాన్య వివశు బాసరైదవు వాత్సల్యముతో నేరి నీ
వామోదింతువా వారికే కలుగు నిన్నర్చించు సద్బుద్ధియున్ ॥ 56

సతిగా వచ్చి ననున్ బ్రయాత్మజునిగా సాకన్ గృహవార్ధిజై
మతి సిద్ధంబయి నిల్చి నా వనిన నమ్మన్ వచ్చునే తల్లి! మో
హితుగాఁ జేయక పూర్ణ వత్సలత నన్నే వేళ రక్షింపు మీ
బ్రతుకున్ వెంబడినుండి కాచి తుది సాఫల్యము నందింపు మీ! 57

నతు లర్పితు మదీయభార్య గతి నీ నా జీవితం బేలగా
నతి లోకాద్భుత సుందరాంగి వయి నాయావాసముం జేరితే
నుత నానావిధ సేవలన్ జలిపి నిన్నున్ మెచ్చగాఁ జేసెదన్
సుతుగా సాకి కృతార్థుఁ జేయుము సుధాస్రోతస్సు లందించుచున్ ॥

పతి సతి నట్లు స్తోత్రములు పట్టుచు నుండ సతీ మనస్సు త
త్పతి పయి నెట్టి భావము నవశ్యము పూనును? మాతృభావ మం
దతివ స్థిరంబుగా నిలువ నయ్యెడి కార్యమె? కోర్కె యుండియున్
సతిపతి నట్లు బిడ్డవలె సాకగఁజాలునె చూడనయ్యెడిన్ ॥ 59

కార్యము లందుదాసి, గృహకార్య వినిశ్చయమందు మంత్రి, మా
త్సర్య విహీన రూపగుణ సంపదలక్ష్మి, ధరిత్రి యోర్పునన్
భార్యయై మాతయై నిను నపారకృపన్ గనిపెంచు, శయ్య యం
దార్య మనోభిలాషఁబడి యాను తిలోత్తమ రంభ యెవ్వరేన్ ॥ 60

అనియెడు శాస్త్ర వాక్యముల నమ్మయు నొనను మాట యున్న, దై
నను పతి నట్లు చూడఁగల నారి లభించునె యెచ్చుటైన? క
ల్గిన ప్రియసందనుండు పతికిన్ బ్రతిరూపముగాన వానికిన్
జననినె తండ్రికిన్ జనని నా వచియించుట సాధ్యమానాకో! 61

మగనికి తల్లియకా మగువ మాన్య జగత్త్రయ లోకమాతయే
యగును, సమంజసంబె యది, యామెకు మాతృత స్వీయధర్మమా!
తగునాకో తల్లియకా మగువ దారగ నెంచుట యట్టి సేత చే
నగు నతఁ డంబకున్ మగఁడు నట్లనఁ బాశవ మీశ్వరత్వమా! 62

అంబ మగంఁడె సాంబ శివుఁ డాతని కంబయె లేదు, సర్వలో
కాంబకు భర్తయై యతఁడు నంబ మగం డనఁ జెల్లె నల్లె లో
కంబునఁ దండ్రు లందఱును కాని నిజాంబకు భర్తయైన వా
నిం బశు వన్న చాలదు కనీసము పశ్వధముం డనం దగున్ || 63.

శయనాగారము ప్రేయసీ ప్రియుల స్వేచ్ఛాగేహమై పోక దే
వియు భక్తుండు నిగూఢముల్ కను సమావేశస్థలంబయ్యె స్వా
శయముం దెల్పి శరీరభోగమున కాశంజూప కానంద చి
న్మయ దేహంబున ధర్మపత్నియగు చానన్ బొందు ధన్యత్వమై || 64.

వాహినియున్ సముద్రుండును పాతెడి మూర్తులు గడ్డకట్ట నే
మోహము లేక యంటకయె మోదరసస్థితి నున్నయట్లు లీ
దేహము లంటకుండినను దేహి యొకండు రసస్వరూపుఁడై
యూహల నేల వారి మధురోహల యూయెల స్వామి యాడెడిన్ ||

దినముల్ సాగుచునుండె బంధుతతి తద్దివ్యత్వమే కొంచెమై
నను గన్పెట్టగ లేకపోయినది యానందంబె పొంగారు చుం
డను సందేహము లేల కల్గు? నిజమాడన్ వారి దాంపత్యమున్
గని యాహా యనుకోని వారు గలరే గార్హస్థ్య సీమావధిన్ || 65

నరుండు గృహమేధి యగుట సంతతిని గోరి
యనుట సత్యంబె జీవితంబునకు లక్ష్య
మేది యన్నను తుది మోక్షమే యగుగద!
భోగమున శక్తితోడత సాగవలయు || 66

పరమ పురుషార్థ మందించు కొఱకె యన్ని
యాశ్రమంబులు వర్ణముల్ యజ్ఞములును
జీవుండున్నట్టి స్థాయి తజ్జీవ యాశ్ర
యెట్లు సాగిన సఫలమో యెఱుక పఱచు || 67

కాయములు కల్గు భోగ మోక్షముల కొఱకు
భోగమన పాపపుణ్యాను భూతి యగును

కృత ఫలమ్ముల నందుచు బ్రతికి యండి
యెట్లు బ్రతికిన ముక్తియో యెఱిగి బ్రతుక॥

69

అట్టి జన్మంబు చారితార్థ్యంబునందు
బ్రహ్మచర్యంబై మోక్షార్థి వ్రతము గాగ
విజయ సుభగాంబ తన ప్రియ విభుని చేత
నాతిగల బ్రహ్మచర్యంబు నడవఁజేసె॥

70

వాలు పయి నడక యగునిది
యే తాల్యము లేని ధీరులే యిటు పోగాఁ
జాలుదురు వీర లిరువురుఁ

జాలియె జనియించి యిట్టి జత కట్టిరొకో!

71

మన పురాణంబులం దిట్టి జనులు పూర్వ
ముండి రన్నట్టి కథలు చెప్పటకు ముందె
నాకుఁ జెప్పకు మిట్టి నన్నాసి కథలు

అట్లు బ్రదుకుట మనుజ సాధ్యంబై కాదు॥

72

సంఘమును వీడి చని మనుజ స్వభావ
మించుకైనను దెలియని క్రిం చెవండా
ఉత్తమోత్తమ మంచుఁ బెల్లూహ చేసి
చెట్ట కథలల్లి చెప్పఁ దాఁ జెడ్డ కోతి॥

73

అనుచు దురుసుగఁ దోచి నట్లనెడి వారె
నేడు బహుమంది వారి కింతిని గనంగ
గంగ వెఱులు పుట్టు నాగంగ లేరు
కాన నట్లందు రంతియే గద నిజమ్ము!

74

పూర్వ యుగముల నే కాదు పుణ్య పురుషు
లుద్భవించురు దుష్కలి యుగము నందు
ఘోర కలి పెచ్చురేగి మ్రింగుచునె యుండ
శారదాదేవి ప్రభవించె భారతమున!

75

ఆమె సహధర్మ పత్ని శ్రీరామకృష్ణ
పరమహంసకు, వారి దాంపత్య మెట్లు?
సంసరించిర? సంసార సాగరమున
నమ్మత పాథోధి విహరించు హంసలయిరి! 76

చెవులు చెవులకు మధ్య కొంచెమ్ము తెలివి
కలుగువారలు విని వినఁ గలుగు వారి
కిట్టి వా రుండిరని చెప్పి యెంతయేని
భక్తి మ్రొక్కంగఁ దగిన దంపతులు కలరు! 77

పేరు ముందేల చెప్పట? విన్నయంత
వీరలా వీరలం గూర్చి వినియె యుంటి
మదియు నెవ్వరో కల్పించి నట్టి కథయె
మనుజమాత్రులె యట్లుండి రనుట తగదు॥ 78

ఆనుచు విన్నట్టి దాని పెన్నను గలట్టి
తత్త్వ మారయ కురక చెత్తగ గణించి
త్రోసి వేయుట యేగాని వాని గాంచి
యట్లు కావచ్చు నని యైన నాన పడరు॥ 79

తెలిసినది యైన క్రొత్తగాఁ దెలియుటుండు
నెవని ముఖవాణి యెట్టిదో యెవ్వ రెఱుంగు
దు రది కావున వినుట కాతురత వలయు
విని విచారించి సత్యమున్ గనగ వలయు॥ 80

ఆయన పండితాగ్రణియు నాత్మ విచార పరత్వ నిష్ఠచే
నేయది యేమి యైన నొక యింపుక యేనియు లెక్క సేయ కూ
హాయతి లోనలోనఁ జరమావధి చర్చ యొనర్చుచుండుటే
ధ్యేయము గాగ జీవితము తీర్చిన పుణ్యలు బ్రహ్మవేత్తలున్ ॥ 81

తరుణమునందె పెండ్లియయి తన్వీయు వచ్చిన దత్తగారితో
సరసముగాఁ జరించి పరిచర్యను పెద్దల మెచ్చఁ జేయుచున్

వరపు డనంగ నిల్చినది వర్షము లేగిన వత్తమామలున్
దరలిరి పెత్తనమ్ము తనదై గృహ బాధ్యత పూనె నెమ్మదిన్ || 82

పరముఁ డతండు నిత్య విధి వాలును భోజన మాచరించు స
త్వరుఁడయి చింతనమ్మునను వ్రాతను శోధనమందు ముగ్ధుడిన్
జరుగుచు నుండె నిల్లు తన సాధన సాగుచు నున్న దింకఁ దా
నరయు పనేమి యున్న దటు లర్థ శతాబ్దియు దాటె నెట్టులో || 83

తన పనియందె తాను నిరతమ్ము నిమగ్నుఁడు లో మునింగి యో
చన మొనరించు చుండుటయొ సాగి జపంబున ముగ్ధి యుండుటో
మనసయి వ్రాయుచుండుటయొ మానక యధ్యయనంబు సేయుటో
తన కశనం బదెట్లు తరి తప్పక వచ్చునో నేరఁడాతఁడున్ || 84

ఎనుబదియేండ్లు వచ్చినవి యింతియు నెత్తిన ముగ్గు బుట్టయొ
పెనిమిటి నట్లై కొల్చినది విశ్వమెఱింగిన పెద్ద పండితుం
డనితర దుర్లభుండు తనకయ్యెను భర్త యిఁకేమి కావలెన్
వనితకు భర్తృ సేవనమె వాలిన పంట కొఱంత లేదటన్ || 85

పడమటి సంజ వాలినది భామిని దీపము గొంచుఁబోయి యా
తఁడు కలఁచోట నుంచినది తన్నియె తన్నియె తన్నియెవ్వరో
“పడఁతి! యిటేల వచ్చితివి? వచ్చితొ యెవ్వరుగాని పంపిరో
నుడువు మటన్న “దైవమ! కనుంగొను మే నిట నింటి కోడలన్ || 86

అరువది యేండ్ల క్రింద తమ యాశ్రయమందితి నాటినుండియున్
నిరతము సేవచేయుచునె నీరజ బంధుని రాక పోకలన్
పరిగణనం బొనర్చుచునె వాలిన జీవితమయ్యె నేటికిన్
గురుకృప గల్గి నా పయిని కూర్చి ననుం గనుగొంటి రయ్యరో! || 87

జని చరితార్థమయ్యె నిఁకఁజాల కృతజ్ఞ” నటంచు మ్రొక్కుచో
విని తనుపెల్ల నిక్కగను విస్మయ మందుచు “నీవు పత్నివా?
నినుగొని నట్లై నాకు స్మృతి నిల్వక పోయినదేమి సేసెదన్
మనము బహిర్ముఖింబగుట మానెను జ్ఞానసమాధి మగ్నమై || 88

ఐనది యేమొ యైన దిఁక నాత్మసతిన్ నిను విస్మరించితిన్
 మేనిది నీదు సేవలనె మేనయి యున్నది యింతదాఁక నీ
 కేను కృతజ్ఞతా మతి నహీన వరం బొకఁడిత్తు కోరుమా
 చాన!" యనంగ "మాతృత నొసంగుము స్వామి!" యటంచు

వేడినన్ || 89

మరల మరింత విస్మితుఁడు మాన్యుఁడు భామిని తేరి పారగా
 చురుచురు చూపులం గనుచు "సుందరి! యీ వయసేమి? యిప్పుడా
 వరమెటు లబ్బు? కోర్కె యిది వ్యర్థము కాఁ జన దందుచేత మ
 ద్వార రచనంబు నీ స్మృతిగ భామతి యయ్యెడుగాక యింకిటన్ || 90

శిష్యులు పుత్రులే యగుట శ్రీమతి భామతి! ఈ మహాకృతిన్
 పోష్యమటంచు నెంచు బహుపుణ్యులు బోధ్యముగాగ నెంచు స
 చ్చిష్యులు నీకు పుత్రకులె చింతను వీడుము నాదు మాటచే
 శిష్యకు నీకుఁ బుత్రవతి చెందెడు లోకమె చెందుగావుతన్ || 91

అని దయఁ జూచెనంట! తన యంతటి జీవితమందు నింట నుం
 డిన కులకాంతనే యెఱుంగఁడే యది యేమి సమాధి? యట్టివా
 నిని నిజభర్త నట్లు చిరనిష్ఠ యజించిన యామె యెవ్వరో
 మనుజులె మానవోత్తములు మాన్యులు మానవ జాతి కంతకున్ ||

వాచస్పతి మిశ్రులనన్

వాచస్పతి తుల్య బుద్ధి వైభవ మొప్పన్

ధీచణ మోదావహ మగు

వాచా మహిమంబు గల్గు భామతికారుల్ ||

93

అట్టి వారలు పొడమెడు నట్టిచోట

నిట్టి వా రుండి రనంగ నదేమి భ్రాతి?

దేహ మనునది కట్టె సందేహమేల

దేహియేదానిఁ దన యిచ్చఁ దీర్చికొనును!

94

తనువు నిమిత్త మాత్రమగు దానికి లొంగిన నద్ది యేలికై
 నిను తన దాసుఁ జేసికొని నీ రథులన్నిటిఁ గ్రోలఁజేయు, దా

నిని నియమించి నీ యదుపు నెక్కొనఁ జేసినఁ జెప్పినట్లుగా
పని విను స్త్రీయుఁ బూరుషుఁడు వర్తిల లేరొ శివ స్వరూపులై ॥ 95

సుభగా విజయు లవంతిని

శుభమతులని కోరి పెడలి చూడఁ దగిన దు

ర్లభ దంపతులని జనములు

సభలను వచియించు దాఁక సాగె యశస్సుల్ ॥ 96

ముదిత మనస్కులై మెలఁగు మోహన మూర్తులు శశ్వదాత్మ సం
పదకయి నిర్విరామముగ పాటు పడంజను పుణ్యదంపతుల్
గదిసినవారి నెల్లరను గాఢహృదబ్జము విచ్చి యందులో
పదిల మొనర్చు నట్టి మృదుభావులు వారికి వారె యీడహో! 97

పడక టింటను వారి ప్రవర్తనమ్ము

తెలియ దెవ్వారికిని వారు తెలుపరుగద

ఎవరు లోనికిఁ బోరుగా యెఱిఁగి యెఱిఁగి

యింక నా లీల తెలియు తె క్లేది దిక్కు? 98

ఏది తెలియుటకైన ధీ చోదకుండె

దిక్కగుం గాక యన్య మేదియును లేదు

శయన గృహమైన నేమి? రే జనుట తగదు

పగలు చూడంగ వచ్చుగా దిగులు తొలఁగ ॥ 99

ఎందుల కంత యచ్చెరువు? ఏమి కనుంగొనఁ జాలితందు? రా
ణ్ణందిర మెందు పోలదను మాదిరి నున్నది పాలగచ్చుతో
పందిరి పట్టె మంచమున పాన్పు సుధాబ్ధిని శేష శయ్యయే
విం దొనరించు దిండ్లు కనిపించును రెండు మనోహరంబుగా ॥ 100

గోడల నిండ బొమ్మలవిగో యిది దంపతులుండు చోటు నీ
వోడక వచ్చి తే మనుచు నున్నవి మూలల సాలభంజికల్
పాడగ నాడగా వలయు వాద్యవిశేషము లొక్కటేమి కొం
డాడుట కేండ్లు పూండ్లు నగు నట్టి యగారము దాని యందున ॥

దినమును నేక శయ్యపయి దేహము లొండొకటిన్ స్పృశింపఁగా
వనితయు వల్లభుండు తెలవాటలు నుండియు నే వికారమున్
గనకయె తల్లియున్ సుతుఁడుగా మెలఁగం గల వారు వారు నా
ధనమున కిద్దియున్ దగిన దారియయా దృఢ చిత్తులైనచో॥ 102

ముదుసలి తల్లి దండ్రులకు మోదముతోఁ బరిచర్య చేయు నే
యదనున నిత్యమున్ విడక యన్నియు యజ్ఞము లాచరించు నా
చదువుల తల్లి లచ్చియును చక్కని స్నేహము తాల్చి తన్ను నిం
పొదవఁగ జూడ నా విజయుఁ డొందిన సౌఖ్యము దివ్యసౌఖ్యమా॥103

దేశ దేశముల తైర్థికులు సూటిగ వచ్చి
వారింట విశ్రాంతి బడయు చుండు
ఏ మహామహుఁడు తద్ద్రామంబునకు నూత
నాగంతుకుండైన నచట విడియు
సంతానహీను లా సతి పతులను మాట
తెలియ లే రిల్లు బాలల మయంబు
కల్పవృక్షంబుతోఁ గామ భేనువు వచ్చి
జతయయ్యె ననెడిదే జనము మాట

సుజన మూర్ధన్యుడైన యా విజయ విప్రు
భార్యయై సుభగ గనె సౌభాగ్యగరిమ
పరమ పుణ్యాత్ము లవ్వారి వందనమ్ము
సకల సౌభాగ్య దాయి నిస్సంశయమ్ము!

104

వారి గృహస్థ జీవితము వంద్యము, సంగ మొకింత లేని సం
సారము, భక్తిబంధురము, జ్ఞాన వినిర్మల, మాత్మ వేత్తతా
పార కఠోర దీక్షమెయి బాధక మయ్యును సాధకమ్ము, సం
స్కార పునీతమై రసజగద్విహృతిన్ బరి మోద హేతువై॥ 105

కామ సహస్ర మూర్తి యగు కాంత తనంటత శాంతచిత్తయై
నీమమునన్ బ్రియున్ నిలిసి నిస్తుల భక్తి సమస్త భోగముల్

కామితముల్ కొఱంతయని కందువ కై ననుఁ దోఁపనీక సం
ధా మహిమాన నిత్య నియతంబుగఁ దీర్చుచునుంట పూర్ణమా॥

స్త్రీ మూర్తిన్ విహరించినంత పడతిన్ స్త్రీ మాత్రమే యందువో
శ్రీమాతన్ దలపించు నన్నిగతులన్ శ్రేయః ప్రసన్నాత్మయై
సామోదమున వచ్చి యాత్మజని మోక్షప్రాప్త్య సామ్రాజ్య పీ
ఠి మధ్యమున నిల్పఁజూచునటే చేటియు క్తయై బోటియై॥ 107

సుభగ యని పేరు పెట్టె విశుద్ధుఁ డశఁడు
వినుతి కెక్కెను సౌభాగ్య విద్య గాగ
పోడశిగ వచ్చి చేరె విశుద్ధ విజయు
వేతె యే మున్న దింక శ్రీవిద్య యగును॥ 108

శ్రీవిద్యా మయమైన వారి గృహమున్ సేవించుకోనెంచి తా
నై విచ్చేసె మృకండు సూనుఁడొకనాఁ డా మాని కాంతామణిన్
దేవిన్ జూచెడి కన్నులన్ గనుచు దేవీ! యంచు బోధించి యున్
దీవించెన్ మనసార మార జయమూర్తిన్ భర్త నగ్గించుచున్॥ 109

బాబూ! సత్యము చెప్పుచుంటి నిల దాంపత్యంపు సౌభాగ్యమున్
శ్రీబండ్లారము మానవావళికి మీచేఁ జెప్పి చూపింపగా
నా బంధూక సుమాభ యాల్మగలుగా నావిరభవించెన్ సదా
శ్రీ బుద్ధ్యాత్ములు మీకు నొక్కటిక నాచే నొన దే మున్నదో?
అయినను తల్లియే నుడువు మన్నది కావున వచ్చితిన్ మదా
శయమును నట్టిదే నరుఁడు నల్పు శ్రమం బెటువంటిదైన నా
శయము ఫలించు తెప్పుడును స్థానము కాలముబట్టి యుండెడున్
జయమిట మీకుఁ గల్గదు నిజంబు చనుండికఁ గాళహస్తికిన్॥ 111

అటమును పేను నిల్చిన మహా మహిమాన్వితమైన మంచి చో
టట పదముంచు టేమి ఫల మందుట యేమి విలంబ ముండ దొ
క్కట స్థిర వాసమున్ జలుపు కాంక్ష నె పొండు నిరస్తమోహులై
కటకట పొందనేల యిట కాంతు రటన్ వెనువెంట లక్ష్మమున్॥

అను మార్కండేయుని మా

టనుగొని విజయుండు క్షణము నటన్ నిలుచుట కొ

ప్పని మనసై వెనువెంటనె

తన ధన మఖిలమ్ము సంచితమ్ము నొనర్పన్ ||

113

గురుతర యత్న మ్మొనరిచి

సరిగా నొకమాసమునకె సన్నద్ధుండుగా

నెఱిగిన యవంతి వాసులు

విరహము సహియింప లేక బృందమ్ములుగాన్ ||

114

తామును సాగిరా విజయ దంపతు లిద్ద రుమామహేశులే

యీ మహనీయ యాత్ర జరిపింతురు చూడుఁ డటంచు దివ్యులున్

ప్రేమను జూడ భక్తి నిబిరీస మనంబుల స్తోత్రగానముల్

స్వామిని గూర్చి వెల్వడగ సాంద్ర ముదంబునఁ దేలియాడుచున్ || 115

కొండకు దక్షిణాగ్రమునఁ గూర్చి మృకండుజుండున్న దివ్య భూ

ఖండము మంగళాయనము గాంచి యటన్ సదనం బొకండు తా

ముండుట కేర్పరించుకొని యూర్జిత మా శివ భక్తి పెంపునన్

దాండవ కేళిలోలు పదతామరసంబులఁ గొల్పుచుండఁగన్ || 116

విజయుండు నిత్యమున్ దనదు వీటికి వాయు మయాత్మలింగ భా

వజరిపు దేవశమ్మునకు వచ్చుచుఁ బోవుచు దూరమెంచ క

క్కజమగు భక్తి నష్టపుడు కాంతను గీమును విస్మరించుచున్

భజనమునందె తన్మయతవాల గతించెను మూండు వర్షముల్ ||

ఆశ్వయుజ శుద్ధపాడ్యమి యగుట యేమి

దేవి నర్చింప విజయుండు దిగుట యేమి

ఆలయమ్మున కేగి తానచట నిలిచె

దనకుఁ దన పూజ యాతఁ డంతర్ముఖుండు ||

118

బాహ్య పూజయు సాగింపవచ్చు దాని

కవసరంబైన హంగు లత్యధికములగు

నింటి పట్టున నైన వాల్గంటి తోడు
తో సమస్తము నమరు సంతోషముగను॥

119

దేవి సాన్నిధ్య మందె తా దీక్ష నుండి
విడువ కర్చింప వలె బహిర్విధి నటన్న
స్వీయ గృహ మానె తనకు దేవీ నిలయము?
అదియును న్నాక యాంతరం బధికము గద!

120

మూల లింగంబు వాయవ్య మూలనున్న
దివ్య విజ్ఞాన భూమి యందే వసించు
దేవి; యచ్చోటనే తాను దీక్ష పూని
అమ్మ నర్చింప వలె నది యతని వాంఛ!

121

అంతర్యాగ విధానమే వరముగా నాతండెదో మూల నై
రంతర్యా సమ బాహ్య సంస్కృతి విహీనాంత స్సమారాధిత
స్వాంతానంద మహేశ్వరీ మహితుడై సాగించె నా దీక్ష రా
కాంతం బందు బహి స్కృతిం గనియె ధన్యంబయ్యె జన్మంబనన్ ॥

సుభగా దేవి తనంత వచ్చినది యా శుద్ధున్ విలోకింప వ
ల్లభుఁ డందందగు దాని నందికొనె నాహ్లాదంబు కాకేమి? దు
ర్లభమా సిద్ధి లభించె డైత్ర మహిమన్ ద్రాసంబు లేదించు కే
నభయంబొసని యింటి కేగినది నాఁడై రాక యాతండురాన్ ॥ 123

ఒకటియు రెండు నాళ్ల పదునొక్క దినంబుల పైన నాల్గు నా
ళ్లకట శ్రమించె నంచు నబలామణి వానికి సర్వ పోషక
ప్రకరము కూర్చి నిచ్చి మధురంబగు విందుల తన్ని యాతండున్
చకితుఁడు కాదు నాక కొని చాన మదిన్ గమనించు చుండగన్ ॥

కార్తిక పూర్ణిమా నిశిని కాంత తనంతట వాని సన్నిధిన్
పూర్తిగ నగ్నయై జలధి పోలిన శయ్యను ద్వీపమన్నటుల్
మూర్తి విలోకనంబుననె మోహితుడై పయి వాలు నెట్లు రా
గార్తి నటన్న వైఖరిని నాతనినే గమనించుచున్నచో ॥

125

ఎన్నఁడు స్వీయ దేహమునె యిట్టులు చూడక స్వీయకాంతనై
 నన్నడ యాడు పద్మిని యనన్ ముఖమున్ బద హస్త యుగ్మముల్
 కన్నులు తప్ప నింకొకటి కానని యా విజయుండు దీక్షతో
 నిన్ని దినాలు సర్వజగదీశ్వరినే తలపోయు చిత్తమై ॥ 126

చూచిన దేమి ? చుక్కలను చొక్కఁగఁ జేసెడి నల్ల మిన్ను మీఁ
 దై, చెలువారు మీలు సొగసైన మృణాళము లున్న చెర్వు క్రిం
 దై, చెరు వంటియే హృదయ హారి గిరి ద్వయమొప్పు, నవ్వియే
 చూచిన కాంతి పూరముల చందమునన్ దగు నాల్గు కాల్యలున్ ॥

సొగయు నెడంద యున్న యెడఁ జూడగ వచ్చు సమస్త దేశమం
 దగ జను లోకమాతఁ జిటు హద్దులనైన సమస్తమందు నేన్
 నిగనిగలాడు తల్లి కమనీయ తనూద్యుతియే కనందగున్
 మిగిలి యనంతయై జనని మృగ్య యగున్ గనుచుండు సర్వమున్ ॥

మట్టియె కుండలై నటులు మాతృ శరీరము నుండియే సుతుల్
 పుట్టెడు నట్లు కోటులయి పొల్చెడు దేహము లన్ని తల్లి లే
 కెట్టులు వచ్చు నా తనువు లేమి యగున్ జననీమతల్లియే
 పుట్టిన యట్లుగా వివిధ మూర్తులఁ దాల్చును సత్యమింతియే ॥ 129

ఏ తనువైన నీ ప్రకృతియే జడ మన్నటు చేతనంబునై
 యా తొలి యాకసంబు మొద లంతమునంగల భూమి దాఁక నా
 నా తనుతన్ నవంనవము నాఁ బొడ కట్టుచు నుండునంతె వి
 ఖ్యాత కణంబు నందయిన సంతయు నుండును సూక్ష్మరూపమై ॥

అణువుల నణువు మహత్తుల

కును గడు మహత్తగుచుఁ బరగును గద పరమా

త్సూనకుఁ దనకు భేద మెఱుం

గని జనని నిఖిలము జనని కాక మతే మా !

131

స్వవశుండై విజయుండు స్పష్టముగ విశ్వంబెల్ల దర్శించి యం
 దె విశిష్టంబుగ నొక్క చెర్వుకడ రెండే రెండు సూచ్యగ్రవృత్తాద్భుత

స్తవసీయామల కాంచనాగములు దృష్టంబైన నవ్వానినే
యవలోకించుచు నుండి యుండి మహాసీయానంద ముప్పొంగగన్ ॥

శివదేవా! కరుణించి నా విటులు మచ్చిత్తంబు మత్తంబుగా
భవదీయాకృతి నిండియున్న యది శర్వా! పార్వతీ భ్రామరీ
స్తవసీయాగ్రము లొప్పు లింగ తనువులో సంభూతమై రెండు నైం
దవ సమ్మిశ్రిత కాంచన ప్రభలు చిందన్ వెల్లు నిచ్చినహా! 133

అని పూజించెను తెల్ల వాటలు సహస్రా నేక పర్యాయ చి
ద్భవ నామస్మరణంబై సర్వముగ దీక్షన్ నిల్చు నవ్వాని క
న్గొనుచున్ శైవమహాంబాకండె తన కన్నుందోయికిందోచుచుం
టను చేష్టారహితాకృతిం గడపెఁ జంటన్ శైవభావంబుతో ॥ 134

పోడశియైన తల్లిఁ దలఁచున్ మన మన్న స్వదేహ మామెయకా
నీడకు మార్పు మూలముగ నిల్చిన దానిని బట్టి యకాను వె
న్నాడిన దేవి తానగు కనన్మణి కాంచన దేహ యష్టి యకా
నీడను వాడు స్త్రీ వపువునే కనకుండెను లింగలీనుడై ॥ 135

ఇంతకు మించి సిద్ధి యని యింకొకఁడున్న దె వానికిం బరీ
తౌంతమునందు పూర్ణ జయ మబ్బిన, దట్టులు తాను మానవీ
స్వాంతము నూనినందున తపంబుననే మఱి స్వాస్థ్యమందనౌ
నింతియ యింతి దేవి యయి యేమి విశేషము; స్త్రీ కరంగెడున్ ॥

విజయుని కన్నుదోయి యరవిచ్చిన పద్మము తాచు చూడగా
నిజమున కున్న దచ్చట మణిద్వయవైఖరిఁ బొల్చు కన్నులన్
బుజమున చేయి వైచి తను పూర్ణదయన్ గనుచున్న తల్లియే
యజపజ లేకపోయినవి యద్భుత లింగము లేమి యైనవో! 137

శయనాగార సుదర్శనంబుననె వాత్సల్యాత్మయై వడ్రి పుం
జయ మార్గంబున దిద్ది తీర్చిన ప్రియా సౌభాగ్య మీనాఁడు త
జ్జయమున్ వమ్మొనరించు యత్నమున వస్త్రంబూడ్చి సగ్నాంగియై
శయనించెన్ స్తన యుగ్మ మర్చితము దీక్షన్ లింగ భావంబునన్ ॥

పున్నెము తోడుగాగ తన పుట్టుపు భ్రష్టముకాక యోగ్యమై
యున్నది యింతవట్టు నయయో దిగజాటుట కెంత కావలెన్ ?
సన్నని చీలికై నను వెసన్ బ్రవమంతయు నీటి భారమై
తిన్నగ మున్ని యబ్ధి కవధిన్ గనకుండునె చూచుచుండగన్ ॥ 139

తల్లి దయాంతరంగ సుతు తప్పను గాచు స్వతంత్ర యామె నే
నెల్లి యెఱుగినన్ దిగు లొకింతయు లేక వసింపఁగల్గు సం
ధిల్లిన సన్నివేశము మదిన్ మెలఁగన్ దనువెల్ల నిట్టై కం
పిల్లుచు నున్న దింకఁ దడ విందుఁ జరించుట యొప్పదింతయున్ ॥ 140

అని తలపోసె నా విజయుఁ డాక్షణ మందె ప్రయాణమై తపం
బున కనువైన తా పెది యపూర్వము పట్టగ నౌ నటంచు మె
చ్చిన మది యేటిగట్టుపయి శ్రీకర సోముఁడు సత్యమూర్తియై
కన నగుటన్ కృతార్థతను గాంచి యొకించుక యుత్తరంబునన్ ॥

పర్ణకుటీర మొండు తన పాటుననే వెలయింపఁజేసి సా
పర్ణుఁడు దైవమాటయె యపర్ణత నుండు మటంచుఁ జెప్పు నీ
నిర్ణయ మేను తప్పనని నిల్చెఁ దపంబున నంతలోనె మో
దార్ణవ మందు మున్నె నిక నాకలి దప్పియు లేవు వానికిన్ ॥ 142

అనుకొనినట్లై యైనదని యా సుభగాంబ తనూప సంహృతిన్
గనఁ గృతనిశ్చయాత్మయయి కట్టినగీము సమస్త సంపదల్
ధన కనకాదులున్ బహువిధంబుల యోగ్యుల కిచ్చి వైచి ని
ల్చెను తపమందు స్వర్ణముఖి చెంత శివాలయ ముల్ల గాంచుచున్ ॥

అనుకొనినంతనే తనువు నారతి కప్పుర మట్లు మాయమై
చనవలెగాక యమ్మయును చాన వలెన్ దప మాచరించియే
చనవలెనో యటంచు మనుజత్వము నెంచక మాటలాడరా
దినుఁడు సభంబునన్ గదలఁ డించుక తత్ప్రతి బింబ మూగెడిన్ ॥

అందిన దేహముం బడియె యాచరణంబును నుండు నేను స్వా
నంద మయాత్మ నా తనువు నాకు వశంబయి యుండు నన్నచో

సందియ మేమి యల్ల వివశత్వము నందక యుండి పొమ్మునీ
వందిన దేహ మూడుటకు నచ్చతపంబె శరణ్య మయ్యెడిన్ ॥ 145

అదియునుగాక దై వమిటు లంది మనుష్య శరీర మందులోఁ
బదిలము గాగ నుండుచు స్వవర్తనముంబడి తోడి మానవుల్
బ్రదుకులు దిద్దుకొందురని పట్టుగ పెట్టెడి నొజ్జబంతి న.
య్యది గమనించి దిద్దికొని యుండెద రాత్మహితాళి మానవుల్ ॥ 146

సుభగాదేవి తపస్సు సాగిన దటుల్ శుద్ధాత్ముల వార లా
యిభజన్మధ్య వయస్సురూప విభవం బీ దీక్షలో ధన్యమై
యభయంబందు నటంచు మెచ్చుచుఁ దవీయంబౌ తపోమార్గమున్
శుభమానంచు వరించి తాము నటు నిల్చున్ శ్రద్ధ పాటింపగాన్ ॥

తెలవాటకుండ నిస్తుల మణి కర్ణికా

స్థలమందు శ్రద్ధమై స్నానమాడు

దినము పార్థివ లింగమును నిల్పి భక్తిమై

సర్వోపచార పూజల నొనర్చు

క్రమముగా పెంచి సంఖ్యను దినమ్మునకు నూ

ర్లింగమ్ము లర్పించు రీతిసాగ

ఓం శివాయ నమ ఓం ఓం శివా యనమ ఓం

ఓం శివాయనమ ఓం ఓం శివాయ

నమ యనుచు నిర్విరామ నినాద మొకటై

భృంగ రుతివోలె రోదనీ రంగమెల్ల

నింగి నిబిడి కృతమ్ముగా నియతి నిలువ

సుభగ సౌందర్య మన్య దుర్లభమై యయ్యె! 148

అస్మదంశాప తారమై యమిత నియత

జాగ్ర దున్నతుడైన భక్తాగ్ర గణ్య

విజయు సంతగ నొటపిడి పెట్టె నీమె

యీమె యేమాత్ర మాగునో యెఱుఁగుదమని ॥ 149

శివుఁడె తలపోసి వేంచేసె నవునుగాక
యిట్టి జంగమ శివుని మున్నెన్నఁ డేని
యరసి నారమె శ్రీకాళహస్తి పురిని
ఎవరికై వచ్చి నాఁ డొ మహేశ్వరుండు? 150

ఉమ కొఱకు గాక యాతఁ డిం కొకరి కొఱకు
వచ్చునే కల్ల సుభగ శివాయ మతియె
రజ్జుపై గుండె ననఁగను పజ్జఁ జేరి
కూరుచుండెను వానిఁ గన్గొనద సుభగ॥ 151

శివుఁడె కావచ్చు వచ్చి నిల్చినది చెంత
నామరూపంబు లంది కన్పట్టు వాఁడు
భవ్యుఁడే యగుగాక కేవలుఁడు కాఁడు
ఆతఁడెప్పుడు హృదయంబునందె యుండు॥ 152

తానె యతఁడొచు నతఁడె తా నైన యపుడు
ఎవరి నెవ్వరు చూతు రిం కేల కన్ను
తెఱవ గావలెఁ దెఱవ కన్దెఱచు టన్న
తాను తాఁగాక తనువైన తవ్వి యగుట! 153

ఆమె నిష్ఠను పరికింప నతఁడు వచ్చె
నెదు రగుచు నది తనకె పరీక్ష యయ్యె
నేమి చేయు నా భక్త కాంతా మిళింద
మెపుడు దయఁజూచునా యని యెదురు చూచె॥ 154

పోదమా యని యింక లేవఁబోవువేళఁ
గాంచె నాతనిఁ దత్సుభగా లతాంగి
సంభ్రమించుచుఁ దన్వి “ద్విజప్రవర! త
మరు కరుణను వచ్చినది నే నరయకుంటి॥ 155

నన్ను మన్నింపవలెను విన్ననువు దోప
నెంత సేపుంటిరో యేమొ యీ యబలను

చూడవచ్చిన పని యేమి? శుద్ధమతుల
రాన తిచ్చినఁ దీర్పంగ నైనఁ దీర్తు”॥

156

ఆమె గాంభీర్యమునకు మాయాద్విజుండు
చకితుఁ డౌచునె కన్నొమల్ ముకుళితములు
గాగ నొక యింత సేపుండి “కాంత! మాది
యీ పురంబే దినంబు నిట్లేగు నపుడు
చూచుచుంటిని నిన్ను నీ చొప్పు నెల్ల॥

157

నవనవంబగు త్వత్తనూ నైగనిగ్య
మెల్ల నీ లింగ పూజ నశించుచుండె
నీ వయసులోన నీ విట్టు లెందుకింత
నియమనిష్ఠల నుంటివో నెలత! యెఱుంగ॥

158

నీ నేత్ర యుగ్మాన నిలిచె నీరధు లన్ని
యాలోతు నెఱుంగ నే నభిలషింతు
భవదురో బౌన్నత్య మవరోధతం బొందు
మేరు వింధ్యమ్ముల స్మృతికిఁ దెచ్చు
గగనావలగ్న! యీ కాయ శోషణ మేల
నా మాట విని నీకు నమృకమ్ము
గదుర మాయుంటి కయ్యదె దగ్గర నె యున్న
దరుడెంచి స్వయముగా నన్ని తెలిసి

సకల భాగ్యంబులున్న నా చాన వైన
నేను ధన్యుడ నగుదు నీ కీ దురంత
యాతనయుఁ దప్పు యశావనమృతి తరస్వి
దానిఁ బోసిక భోగింప నొనుగాడె!”

159

ఇంతవఱకును సుభగ సహించి యుండి
విన్నదాతని పల్కులు కన్న దతని
వంచనారీతి! యతనికిన్ బదులు పల్కి
యెల్ల వారల కెఱుక కల్గింప నెంచి॥

160

శివ శివా! నీపెట్టు శ్రీకాళహస్తి పు
 ర నివాసి నంటివో యనిన మాట
 లన్నియున్ తేత్ర మాహాత్యము నెఱిగిన
 వాఁడైన గలనైన పలుకరాని
 వీతేత్ర మందుండి యిట్లెల యాడితో
 యేనించుకంతయే నెఱుంగకుంటి
 ననుజూడు మో యన్న! నా మెడ నున్నట్టి
 మాంగళ్యముం జూచి మాటలాడు
 కాళహస్తిని నిలిచి నిష్కలుషమతిని
 తప మొనర్పంగఁ దగు నరతనువు నంది
 యద్ది చేయవు మగనాలి యొద్ద నిలిచి
 నన్ను పెండ్లాడు మందువా? నానలేదో?

161

తేత్ర రాజమ్ము నందు నీ చేయు పుణ్య
 మెట్లు వేరెట్లు పెరుగునో యట్లు పాప
 ఫలమును పెరుగు నీ కింతవట్టు తెలియ
 దో? మహి సురుండ వనంగఁ దోచుచుంటి?

162

ఇంతకంటెను ఘోర మింకేమి యుండు
 పొమ్ము నా మ్రోల నిలువక పొమ్ము పొమ్ము
 పోక నిలిచిన నాగేంద్ర భూషణుండు
 నీకు నీ హద్దు నెఱిగించి నిలుపఁగలఁడు!"

163

అన్నదో లేదో యాతండు నయ్యె శివుండు
 జ్ఞాన సూనాంబ, గణపతి స్కందముఖ్యు
 లితర దేవత లందఱుద్భుతము గదుర
 పెంబడిం దోచి రట వియధ్విధియందు॥

164

జయ సర్వదేవేశ! జయ శూన్యకారణా!
 శశిరవి శుచినేత్ర! జయము జయము
 త్రైలోక్య విగ్రహ! లీలోప సంహార!
 జాట జూటీ గాంగ! జయము జయము

హాలా హాలాదనా! ఘాలాగ్ని నిర్దగ
 సంకల్ప సంధవా! జయము జయము
 త్రయ్యంత సంవేద్య! తస్వీకృత రమేశ!
 శాక్వర వాహనా! జయము జయము

నీవే నేనయ్య నీనుండి నెగడి నేను
 నీవు కాదన్న యట లే వేనా చేయు
 చుంటి నిచ్చట స్వామి నన్నొంటి చేయ
 కింక నీయందె యేకమై యిచ్చుడఁ జేయు॥ 166

అనియెడి విజ్ఞ ప్తిని విని
 కనుచుండ నె సుధగ మెఱపు కన్నుల వెంటన్
 ఘనతేజ మొకఁడు వెలువడి
 యిన శశి శుచినేత్రు చేరుటల్లరు కనఁగా॥ 166

ఇల సుధగ తనువు నల మి
 న్నుల శివ గిరిజాకుమార నుత దేవా నే
 కుల దృశ్యము నొకపరి క
 న్నుల కగపడని వయ్యె నోర్విన దయ్యెన్ ॥ 167

అటు సుధగా విముక్త విధమంతయు గాంచిన స్థాని కర్షు లి
 చ్చట తప మూనియున్న ఘనసాధకు సర్విజయున్ స్మరించి యే
 కటకట చెందనీక యొలుంగన్ బ్రయమారగఁ జెప్పినంతటన్
 జటి నిట వీక్షణ స్మరణ సుధృత చిత్తుఁడు జృంభితాత్ముఁడై॥ 168

అమె గురుత్వ మందె తన యధ్యక్షయగుటన్ స్మరించుచు
 దా మెయి తాల్చి వచ్చి యగుదారిగ దారిగఁ జీరి తల్లియై
 యీ మహి మానవాంగమున నెల్లు చరించిన జీవితంబు బో
 ధామల సత్ఫలం బిడునో యంతయు నేర్పిన యామె నెంచుచున్॥

జయహో ఉమానాథ! మానాథ నాథ!
జయహో జగన్నాథ! మన్నాథ! నాథ!

సుభగా మహోదార! శుభ చింతనాధార!
ఇభచర్మధర! ధరాధర కన్యకా మార! 1

అభయ ప్రదాయకా! అఖిలాండ నాయకా!
ప్రభు విష్ణు సాయకా! అజయాఖ్యమాయికా! 2

పాపవిచ్ఛేదక త్కేత్ర సంవాసకా!
పాపౌఘ నాశకా! భవబంధ మోచకా! 3

త్రిపుర సంహారకా! సంసార తారకా!
స్మర గర్వ దారకా! మారకో న్యూలకా! 4 170

అయ్యేటి స్నానంబు నయ్యంబు పానంబు
శివవిభు స్మరణంబు చింతనంబు
నిత్యాభిషేకంబు సత్యాభి భాషంబు
నేకాంత వాసంబు నిదే తపంబు
ప్రణవాది పంచాక్షర ప్రాణ మూలంబు
మహితాల వాలంబు మను జపంబు

బిల్వంబూ సీపంబూ విశ్రమ స్థానంబు
సంతర్కుఖ త్వంబె యూశ్రయంబు

పంబు కుశపల్ల వంబులే ప్రస్తరంబు
నందు నాచ్ఛాదనంబు కృష్ణాజినంబు
పైకతం గౌసనంబు సుసంగతంబు

విజయ జయ మూలము లివియె నిజము నిజము! 171

అచిరకాలంబునందె జయంబు సందె
స్వామి సత్యై శ్వరుని యందె సంభవించి
దర్శనం బిచ్చె విజయు నాదర్శమందు
బింబితంబును బింబమే పంబినట్లు! 172

ఊరక యిచ్చెనా యదియు నూర్జిత డాతఁడు స్వామి పూజ దై
వారగఁ జేయగాఁ దిరుగు వారని నిర్మల భక్తి చూప నా
రారగఁ దా నొనర్చు నిజమారయనైన పరీక్షలందు నిం
డారిన దీక్ష నిల్చి చ్యుతి నందక యుండిన యప్పు డిచ్చెబో॥ 175

విజయ విరక్తుఁ డూర్జితఁడు విశ్రుతుఁ డప్పు డొనర్చు పూజ ప
ద్మజఁడును చేయఁజాలనిది మానిసి తాను విరక్తుడైన భా
వజ విషయాభిలాష విడువం జనుగాక తదీశ్వరుండు న
క్కజముగ మాడిపోవ నణగారుట కొప్పునె యొప్పు డెన్నఁడున్॥

తనకంబు పానంబె ధారణ కగుగాక

యభవు నై వేద్య మనర్థ మయమె
తనకు వృక్షచ్ఛాయ తలదాచుకొనుచోటు
స్వామికి దివ్యమాభవనమె తగు
తాను దర్శల పై నె మేను వాల్చును స్వామి
కర్పించు మృదు శయనాదికంబు
తనస్నాన మయ్యేటి మునకతో సరిపోవు
స్వామి పంచామృత స్నానమాడు

సకల జగదీశ్వరుండు స్వామి సకలభోగ
ములను కొఱత లేకుండ నెప్పుడును పొంద
వలయునేగాని తనవలె నలయరాదు
విజయుభక్తిని స్వామి కుబేరు మించె॥

175

సంకల్ప సిద్ధుఁ డాతఁడు
సంకల్పము లన్ని స్వామి సౌఖ్యమ్మునకై
కింకర త దిన దినమ్మును

నింకిం తింకింత గాగ హెచ్చగఁ జేయున్॥

176

ఏది తలంచు నయ్యది యదే క్షణమందు తలంచినట్టులే
మోదము గొల్పుచున్ నిలువ మోసులు వాఱెడి భక్తి పెంపునన్

ఇహమున నెల్ల భోగముల కెంతో సమర్థము మానవాంగమున్
దహతహ తోడ నిల్చికొను దారిని బూనక వెట్టివాడవై
యహరహమున్ దృఙ్చించుటకె యాత్రము సందెదు భోగ సాధనం
బహహ తృఙ్చించి నిస్పృహత నందగ నేల? వరింపు మెద్దియేన్ || 182

సుభగను మించు సుందరుల శోభనమూర్తులఁ గోరికొందువో
శుభమతి నిచ్చెదన్ వెనుక చూడక వేడు కుబేరుఁ డెంత యీ
విభవము ముందనం దగిన విస్తృత వైభవమిత్తుగొన్ను నీ
కథయ మగున్ వరంబుగొని హాయిగ నుండుము దీర్ఘజీవివై! || 183

వచ్చినవాఁడు విష్ణు లిటు వారక వారిని భోగ వాంఛ పై
మచ్చిక పుట్టఁ జెప్పిన నమాయికు లెవ్వరుగాని నమ్ముచున్
జెచ్చెర వేడికొందు రని చెప్పిన యల్లె యొసంగు విష్ణువున్
త్రచ్చిన పాలపెల్లి గను తన్ని వరించిన ముద్దు పెన్పిటై! || 184

విజయుఁడు నట్టిఁడే యగున వీరుఁడతండు సుశీఘ్రుండు భే
షజముల గాంచి జావయగు సత్త్వ విహీనుఁడు కాఁడు విష్ణువున్
విజయుఁడు మెచ్చి నట్లుగ నె వీనుల విందగు మాట లాడి నీ
రజ నయనాభిలాషబడి ప్రార్థన సేయు వరంబు లన్నటుల్ || 185

భ్రమ కలిగించి తుట్టతుది “భాగ్యపతీ! పరమార్థవేత్త! నా
భ్రమ నుడివింప వచ్చితని భ్రాంతి వహించితి నీవు భ్రాంతతన్
ప్రమను భ్రమాత్మకంబుగ నిరాస మొనర్పగఁ బూను కొంటివే!
శ్రమపడి వచ్చినందులకుఁ జాలకృతజ్ఞుఁడ నన్ను వీడుమా! || 186

నీకంటెన్ మునుపైన భక్తుఁ డొకఁ డున్నే? మున్ను వే పద్మముల్
స్తోకంబై న విలోచనం బొసఁగి హెచ్చున్ భక్తి మెప్పించి త
చ్చీ కారుణ్య మహత్త్వమై కొనవె నీ చే చక్ర మద్దానిచేఁ
డికుం బాసి సమర్థతన్ బదవి మెచ్చింపింతు వయ్యా శ్వరున్ || 187

నీవును బ్రహ్మ మున్ను కన నేరక యాదియు సంత మెంతయో
వావిరి వోవు టంతయును ప్రాబడెనో యటుగాక నీవె యా

దై వము చూరగొంచుఁ బరదర్శన మబ్బగ నీక యుందగున్
భావమొ యిట్లు చెప్పినను భ్రాంతు నొనర్పగ నెంచి దేలొకో?”

అనుటయుఁ జంద్రహాసుఁ డహహోయని చూపుచు స్వస్వరూపముఁ
“నను శివ దేవుఁడంపఁ బయనంబయి వచ్చితిఁ జంద్రహాసుఁడన్
జని శివ దేవు ప్రీతిఁగనఁ జాలితి వయ్య ననున్ సహింపు మే
ననినవి నావి కావు గద యా శివు మాటలె యప్పఁజెప్పితిన్ || 189

పోయి వత్తు” నటన్న యబ్బురము గదుర
విజయుఁ డతిభక్తి ఫలము లర్పించి వాని
సాగనంపెను పిదప నచ్చటనె యుండి
హెచ్చు శ్రద్ధను పూజ సాగించుచుండ|| 190

తరుణమున స్వామి యొసఁగె సుదర్శనంబు
పుత్రమిత్ర కళత్ర సంపూజితఁడుగ
వానికి శివై క్య మొసఁగి యవ్వని చేత
నర్చితంబైన లింగంబు నధి వసించె|| 191

మందు వెనుకలకేమి సంపూర్ణ విజయ
మంది గార్హస్థ్య మందుండి యంది కొనఁగ
వచ్చును విముక్తి తెలివిగా బ్రతికి తేని
యందు రా దంపతులు మనకందఱకును|| 192

వియ దఖలంబు నా విజయ వీరు జపంబయి ఓం నమశ్శివా
య యనియె యిప్పుడున్ వినఁగ నొనట నించుక యేటి గట్టుపై
నయమున నిల్వఁ గల్గునెడ నాదము సర్వము నింగిలోననే
లయమయి యుండు నొగ్గు చెవులంబడి తెల్పును తత్త్వమంతయున్ ||

ఇది సుభగా జయ్యాఖ్య సకలేష్ట శుభప్రద పుణ్యదంపతుల్
ముదితయుఁ బూరుషుండు ఘన మోదమునందు విధంబు తెల్పు శ్రీ
ప్రద కమనీయ గాథ శివపార్వతులన్ స్ఫురియింపఁ జేయుచున్
ముదమును భక్తి ముక్తులు నపూర్వముగా నొసఁగంగఁ జాలెడిన్ ||

శివంభ జే సాంబశివం భ జే
భవం భ జే స్వానభవంభ జే!

స్వానందంబున చక్కగ నుండక స్వాన్వానందము నందగ నెంచుచు
శివతను మెచ్చక జీవుడవైతివి శివుడవు నీవే భవుడవు నీవే!

విషయానందము విషమని తెలిసితి విషము మ్రింతి స్తంభించుట తెలిసితి
విషకంఠుడవై విహరింపుమురా విషమే యమృతంబయిపోవునురా!

రాగములో భవరోగంబున్నది త్యాగములో భవ భేషజ మున్నది
తలఁపును బట్టియే భవమునఁబడితివి తలఁపును ద్రిప్పిన తొలఁగున
దంతయు

జగతికి మేల్కొని చిక్కల బడకుము మిగిలెడి శివునకు మేల్కొనిసుఖపడు
ఎఱుంగుము నిద్రను జగమే మున్నది శివుఁడొక్కడే నిద్రను మేల్కొను.

నిద్దుర నెఱుంగని శివుడవు నీవై నిశ్చింతుడవై నీలో నుండుము
శివతను వీడక భవత భజించిన భవముపసంహృతమై పోవునురా!

రాయ గోవురము

ఉత్తర దిక్కుగాఁ జనుచు నుండిన దారి యిటన్ మలంగి ప్రా
గుత్తర మూలఁ బ్రాజ్ఞుఖత నున్న మహాన్నత గోవురమ్ముకై
తత్తర మంది యేగు దివిఁ దాకున యన్నటు లున్న దద్ది యా
యెత్తున నాగి దేవతలు నీ భువికిన్ దిగి వత్తురే మొకో! 196

వత్తురొ యేమి వచ్చిరని వాకొన వచ్చును స్వామిరాకకై
తత్తర మందు డెందముల దానికి ముందటి వీధులందు నెం
తొత్తుగ నెంతమంది జనముండిరి? చేతుల పళ్ళెరంబు లె
త్తెత్తుగ పట్టి కాచికొను చెప్పడు వచ్చునటంచు వేచుచున్ || 197

కేవల మూరివారెయనఁ గ్రించు దనంబగు సంతమంది పో
రే వల గొంటి? కీ జనము లెక్కడి వారో? పరాయి వారితో
దేవతలున్ నిరీక్షణ మతిన్ మిళితంబయి యుందు, రట్లు కా
కేవముగాదె స్వామి చనియెన్ జనముండిరి యూర నన్నచో || 198

ఈ గాలి గోపురం బెంతెత్తు కట్టిరి

వేయి యేడులు దాటి పోయినవట!

ఉత్తర ద్వారంబు నుండి వేంచేసి శ్రీ

స్వామి యిందుండియే చనును పురికి

నెవరు కట్టిరో యేమొ యెచ్చోటఁ జూచిన

ఖడ్గ వరాహమ్ము కానిపించు

రాయగోపుర మన్న ప్రఖ్యాతి నందిన

దే రాయలో యెవ్వ రెఱుంగ రిపుడు

చోళులో పల్లవులొ చాల సుందరంబు

అటు చక్రాలపై సహస్రార మనఁగ

నేడు నంతస్తు లిప్పటి కెక్కవచ్చు

నాటి జనముల శ్రద్ధ కంతకును సాక్షి!

199

దీని నిటఁ గట్టిరేమి విదిక్కునందు

అలయము తోడి సంబంధ మగపడదని

ఇప్పు డనుకొంటలో వింతయేమి కలదు?

కట్టినపుడున్న యట్టు లొక్కటియుఁ గలదె?

200

ఈ గుడియే లేని యప్పు డీ యేరు మున్ను

మేరు కైలాస గిరుల మేల్మేలటంచుఁ

దాచుచునె పాటు చుండంగ దాని నాపి

యుత్తరం బేగఁ ద్రిప్పి రీ యూరి కొఱకు!

201

దగ్గఱగ నున్న రెండు కొండలకు నడుమ

నేరుఁ బొంగ వింకెట్టు లూరుకట్టు

టీశ్వరునకు దూరము పోవు పెట్టు లనుచు

నేరు త్రిప్పంగ గోపురం బెత్తినారు!

202

సిద్ధ సంకల్పు లవ్వారు సింహ బలులు

గండ శిల లెన్నో తెచ్చి యఖండముగను

చాల దృఢమైన మిగుల విశాలమైన
నరు లెఱుంగని లోని పునాది గాగ॥

203

వీటి ను త్తర మంపి “ముంపింక రాదు
నేను రక్షణ ముందు మీ ర్నిలువు” డంచు
నభయ మచ్చెడి దీని సమర్థముగను
కట్టి రానాఁడు బద్ధ కంకణులె యగుచు॥

204

అగుట నాఁడిది యాలయం బందలిదియె
పెద్ద ప్రాకార ముండి యీ పెద్దగోపు
రమును నాలయ సంబంధితముగ నుండ
నది శిథిల మగుట నిపుడు చెదరియుండె॥

205

మధ్య పెనువీధి వచ్చె గొంపలును పెరిగె
నాలయావరణమై గృహాల మయము
అగుచు నున్నను వారించు నధిపుఁ డేడి?
స్వామి సాక్షియె చూచు నికేమి చేయు?

206

ఇప్పుడు పెద్ద గోపురము నట్టెదుటన్ నిలుచుండె స్వామి యం
దొప్పెడి పూజలం బడసి యొర్పునఁ దూర్పున కేగి వెల్వడన్
జెప్పిన నించుకంతయును చీల్చుక దారి యొసంగ వీలు లే
కెప్పటి యట్లే యుండు జన మెట్లొ తలంగగ ను త్తరానకున్ ॥ 207

మలఁగి నగరంబు నాల్గు వీధులఁ జరించి
రాయగోపురమునకు మిత్రం బనంగ
తేరు వీధికి నెదురుగాఁ దీరి యున్న
చిన్న గోపుర మందుండి చేరు గుడికి॥

208

జనము లిద్దాని నేఁడు బిచ్చాల గోపు
రమ్మటందు రెవ్వరొ దాసి రాజు మునుపు
గుడిని కట్టించినప్పుడు కోర్కె పడి త
నంత బిచ్చ మె త్తిన సొమ్ము వ్యయ మొనర్చి॥

209

వెలయఁ జేసిన దందురు; నిలయ మిపుడు
 బిచ్చ మెత్తెడు వారికి పేరు సార్థ
 కంబు చేయంగ వా రందె కాపురంబు
 చేయు చున్నట్లు యుందురు చెదరకుండ॥

210

అదిసరే యింతజన మిట నంతగుంపు
 కట్టియుండుటకుఁ గలదు కారణంబు
 పెద్ద గోపుర మందుండు వేళ స్వామిఁ
 జూచి సేవించు కొనుట వచ్చునె మరింత?

211

అది మహా భాగ్య మగుట నత్యంత భక్తి
 నట్టి దర్శన మంది జన్మాంతరంబు
 లేక యుండుదు మన్న వివేక మూని
 యంతగాఁ జేరుచుందు రనంతజనము!

212

కష్ట జనుఁడయ్యు నరుఁడు సుఖప్రియుండు
 శ్రమయె లేకుండ ముక్తి పుష్పంబు వలెను
 ఒడిసి పడవలె స్వామి మహోన్నతుండు
 గోపురాంత స్థితుఁడు జగద్గురుఁ డొసంగు

213

అది మహాపూజ్య మే యగు నయిన నేమి
 స్వామి కాబట్టి ప్రభు వైభవం బెలర్పఁ
 గదలి బిచ్చుల గోపురం బొదిగి రాగ
 దాటి చనునంత జనములున్ దరుగుచుండ్రు॥

214

కుడికిఁ జూచిన నొక చిన్న గుడి యగపడు
 నదియె శ్రీకాళి విశ్వేశు నాలయంబు
 కాళి విశ్వేశ్వరుఁ డిటకుఁ దాఁ గదలి వచ్చె
 నన్న నీ తేత్ర మహిమ నే రెన్నఁ గలరు?

215

ఇచట నుండియుఁ గాళికే నేగవలయు
 ననుకొనెడి వాఁడు సరకాని కరుగు నంట!

ఆ నుడికిఁ గల యర్థంబు నరయ వలయు
స్వామి యందు విశ్వాసమ్ము సడలకున్న॥ 216

కాశి మాశేల యెత్తు? సంకల్ప మిదియు
సడలి నప్పుడె కలుగును సరియె కాని
కచటి స్వామి యందైన నెఱైన సడల
కుండునే నమ్మకమ్ము తా నుండఁబోదు॥ 217

అట్టి భాగ్యమ్ము కలదేని యయ్యదిట నె
కుదిరి యుండెడి దయ్యది కుదుర లేదు
“సంశయాత్మా వినశ్యతి” సందియంబె
యదియొ యిదియొ తరింప నే యదియు నొకట॥ 218

తూర్పు గోపురము

దక్షిణ ముఖమ్ముగాగ నద్దాని చాటి
కొంచె మటు నిటు తిరుగగా గోపురంబు
మరి యొకటి తోఁచుఁ దూర్పు గోపుర మనంగ
నయ్యదే యెంత రమ్య శిల్పాన్వితంబు 219

ప్రాద్ధున యాత్ర కేగు తఱిఁ బ్రాద్ధగునంచు నిటం గలట్టి యీ
గద్దటి శిల్పి రమ్యకృతిఁగానకపోతిమి యిప్పు చీకటై
యెద్దియుఁ జేయలేముకద యీశ్వరునిన్ సరి దేవళమ్ము నే
తద్ద యెఱుంగఁ జాలని వృథా మతులేమి యొనర్తు రీ నరుల్॥ 220

గోపుర మందు శిల్పములు కోరికదీఱఁ గనందగున్ బరీ
తాపము తీర్చఁ జాలిన సుధామయ మూర్తు లనేక మున్న వా
రూప మనోహరత్వమె యరుంతుద వేదన నైన మాన్యు నీ
వోసి వెలుంగునన్ గనుము ఉజ్జ్వల మయ్యెడి నీదు డెందమున్॥ 221

లోనికిఁ బోయి పెద్దిరిగి లోలుపతన్ గమనింప వచ్చు నె
న్నేని మనోహరాకృతుల నిచ్చట శంకర దేశికోత్తముల్
మానిత వేద శిష్యగణ మండితులై కనవత్తు రెవ్వరే
గాని తలన్ ధరింపనగు జ్ఞానులు వారని తెల్పుచున్నటుల్॥ 222

దీని కుభయ పార్శ్వంబులన్ గానవత్తు
రా కుమారుఁ డొకంట జ్ఞానాంబ యొకట
అమ్మ చిన్నప్ప డట్లున్న దన్న యట్లు
చిన్న విగ్రహ మున్నది చెలువముగను॥

223

బిల్వమున్ వేప పెనఁగిన వేది యొండు
దాని చెంతనె జ్ఞానాంబ త్యక్తమూర్తి
పూర్వరాట్ ప్రతిష్ఠిత లింగములు కడచిన
వచ్చుఁ బాతాళ విఘ్నేశ వరవివేకి!

224

కొండ నంటియు యున్నది కోవెలేమొ
పశ్చిమాభి ముఖుండయి వచ్చు స్వామి
కెడమ ప్రక్కన గుడి దాని కెలన నున్న
వరుసలో వీర లున్నారు వరదు లగుచు॥

225

కుడిని గల బహిః ప్రాకార కుడ్య మంటి
బాల జ్ఞానాంబ సత్రంబు పైని కొన్ని
దివ్యమూర్తులు కంటి కెంతేని ముదము
గూర్చుచుండు నాగి తెలిసికొనఁ దగినవి॥

226

ప్రక్కనే యున్న దుత్తర ద్వార మనఁగ
పైని గోపుర నిర్మాణ మేని పూర్తి
కాక, యట్టి భాగ్యము మరి కలదొ లేదొ
యెప్పుడో పడిపోయి నటులుండు నింపులేక!

227

స్వామి యీ ద్వార మందుండి బయట కరిగి
యేరు చేరును నగరాని కేగునపుడు
పెద్దగోపుర మందుండి వెడలవలయు
నిట్టి యాచార మిచట పాలింపఁబడును॥

228

కోట వలెగట్టి రీ పెద్దగుడి నదెంత
యెత్తు? పైనున్న నందు లతైత్తి చూచి

తనియుచునె నిల్వలేక నీ తలను వాల్చు
వీ పథం బిది మివులు ఘంటా పథంబు! 229

పశ్చిమోత్తర మూలను స్వామి యాగి
గురప సాని మంటపమునఁ గొను సమర్ప
అచటనే బహిః కుడ్యము నంటి యుండె
రెండు కాళ్ళ మంటపము నీ దృష్టి నాపు! 230

అందు గణపతి యుండు నానంద మూర్తి
స్వామి క్షేమంబుగా తిర్గివచ్చె నన్న
సంబరంబెల్ల వాని యాస్య మునఁ దెలియు
నేను మొగమైన నేమి పూర్ణేందు సమము 231

ఇది మహాలీల బ్రదుకు లి వెల్ల వట్టి
నాటకమ్ములు వ్యక్తులందఱును లోన
నాత్మకై సర్వ మొనరింతు రన్యులకయి
చేయుచున్నట్లు లెంతో వచించుచుండ! 232

“ఆత్మనస్తు కామాయ ప్రియం భవతి” య
ని శ్రుతియె వచించి దానినే నీవు శ్రద్ధ
గురు ముఖంబున విని మదిఁ దఱచి తఱచి
యదియ యై యుండు మను నిది ధ్యాసనమున! 233

గురు శిష్యు లాత్మ నిరతులు
గిరి చుట్టుట వారి హృదయ గేహము లందున్
స్థిర నిశ్చ లాత్మదీప
స్ఫురణంబును నిర్నిరోధముం బొనరి చెన్ ॥ 234

వెలి తనువుల గనవచ్చును
తెలిసియె యనుబంధ మెల్లఁ ద్రవించినవారై
గల గల లాడెడి కురిడీ
లలయక తమ యందుఁ దామెయై యుందురహా! 235

కదలెడి దేహము కదలును

కదలదు నదియెల్ల స్వామి కదలిక బడియే

యెదలేని దెదియు నున్నదే

చిదంబరమునందు శివుడు చిందులు ద్రొక్కన్ ||

236

రెండు కాళ్ళ మంటపము గుర్తించి యచటె

దక్షిణాభి ముఖుండయి తరలె స్వామి

కదలనీయదు కాదె ప్రాకారనంది

స్వామి యభిమాన మట్టులే సాగుటెట్లు

237

ఇదియె కైలాస శిఖరంబు కదలివచ్చి

స్వామికై నిల్చె నిచ్చట స్వామి మున్నె

వాయులింగ స్వరూపుడై ప్రభవ మందె

వచ్చినది కొండ స్వామియు మెచ్చె నంతె!

238

సరిగ శిఖరాన సదృశ వరులు కలరు

శివుడు తనుగొల్పు వారిందన్ మివులజేయు

నందు రది యెంత సత్యమో యరయవచ్చు

దాను క్రిందనె శిఖరమున్ దనయులకిడె!

239

కలడు కన్నప్ప సర్వ జగత్ప్రసిద్ధి

గన్న మహితానుభావుండు గాన నగము

కూడ కన్నప్ప కొండగా నేడు పేరు

పొంది యున్నది యతిలోక పుణ్యుడతడు!

240

అచటనే కాదు గర్భగృహంబునందు

స్వామి చెంతనె యుండి యా స్వామి కంటె

ముందు స్నాన భోజన సౌఖ్యములను పొందు

చుండె నిజకుమారులకు ముందుందు ననుచు||

241

ఎంత వాత్సల్యమో స్వామి కితని మీద

అతడు చూపిన భక్తి యనన్య సాధ్య

మట్టి భక్తికి స్వామి యట్లగుట యందు
 వింత యేమందు స్వామికిన్ బ్రీతి మెండు॥

242

సారంగోపాఖ్యానము

ఇతనితోడఁ గైలాస నా భేష్వరుండు
 నుండుఁ గొండపై భక్తుఁ డా తండు గూడ
 చాల చిత్రమా జీవి యుయ్యేల లూగి
 చారి తార్థ్యంబు నందెను స్వామి కరుణ!

243

సారంగుం డొక బ్రాహ్మణ బ్రువుండు విశ్వఖ్యాత గోదావరీ
 తీరంబందలి విప్రకూట మను భూదేవగ్రహారంబునన్
 సారైశ్వర్య మహాధనాభ్యుండయి వేశ్యామోహ మూగింప సం
 సారంబున్ ద్యజించి యీ యెడకు వేశ్యం గోరి వచ్చెన్ జెడన్ ॥
 చేడియున్ వేశ్యయె బుద్ధి చెప్ప మరలన్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరున్
 విడకుండన్ భజించి బాగుపడియెన్ విశ్వాస ముండన్ వలెన్
 జెడుగుల్ కూడఁ దరింపగాఁ గలరు నాస్తిక్యంబు మెండొచు నె
 వ్వండు యత్నింపఁడు గాక స్వామి యనుకంపామూర్తి ముమ్మాటికిన్ ॥

అని మహారాజు సుమతి సింహాధ్వజుండు
 పాలనము సేయు దినములు స్వామి కపుడు
 జరుగు భోగము వర్ణింప సాధ్య మగు నె
 దేవత లసూయ పడుదురా తీటుఁ జూచి!

246

దంతులు నైంధవంబులును దాంతులు శాంతులు వేదవేత్తలున్
 బంతముతోడఁ బాల్గొనెడి వారసతీ తిలకాల మేళముల్
 వింతలు వేడుకల్ వివిధ విద్యలఁ జక్కగఁ జూపు నేర్పరుల్
 కొంతకుఁ గొంత స్వర్గ మిదిగో యని పించెడి దప్ప డెంతయున్ ॥ 247

రాజు స్వయమ్ముగా నడచిరాగ జనంబులు స్వామి వెంట న
 వ్యాజ కృపాపరుండయిన స్వామికిఁ దామయి యేమిసేయ సం
 పూజన మానొ యంచు నది పుష్కలమై ప్రభవిల్లఁ జేయుచున్
 దేజము నెల్లఁజూప శివతేజము పట్టగరాని దయ్యెడిన్ ॥

248

రాతిరి రాత్రికాదు శివరాత్రిగ సాగెడి యుత్సవాన ల
తూతిగ దీపకాంతుల ప్రకాశమునన్ జనయాత్రసాగ నం
దే తరుణీ లలామ జగదేక విలాసిని విశ్వమోహిని
భ్యాత మొనర్చు నాట్యమును గానక పోయిన జన్మవర్థమా॥ 249

బోగము మేళమున్ శివుని భోగములం దొక టానె సిగ్గులే
కేగతిఁ జేర్చి రద్ది విభుఁడెట్లు స్వయమ్ముగ నుండె నచ్చటన్
త్యాగము త్యాగమంచుఁ గుల మంతయు నీతి యొకింత లేక యా
బోగము వృత్తి మానుటయు పుణ్యమె స్వామి సహించు టెట్లొకో!

ఇప్పుడు చర్చకున్ దిగిన నీ కథ సాగదు నీవు వృత్తి నే
చొప్పన నిర్వహింతు వది చూచునె గాని యదెట్టి వృత్తి యం
చెప్పుడు స్వామి లెక్కఁగొనఁ డించుక దేహము నిల్పికొంటకై
చొప్పడు వృత్తి యేదయిన శుద్ధమె యా భగవంతు నెన్నినన్॥ 251

అన్నియు వృత్తులే యెదియు నక్కఱ లేనిది లేదు హేయ మా
నన్నది కూడ సంఘమున కందుఁ బ్రయోజన ముండి తీటుఁ గా
కున్న స్ఫురింప దద్ది యదియున్ దగునీతి యెసంగి సేవ్యమా
తిన్నగ నర్పితం బగుచు దేవునకున్ బ్రിയమైన భోగమా॥ 252

వృత్తి యసహ్యమన్న విపరీత మనస్సితి పూర్వలంద కే
వృత్తియుఁ దప్పగాదు బ్రదికించుట కై నది జీవితానికై
వృత్తిని నిర్వహించుకొను చెట్టి మన స్సితి కల్గియుంటి వా
చిత్తము ముఖ్యమంచుఁ దమ జీవితముల్ నడిపించి రోర్చుమై॥ 253

పుట్టుకఁ బట్టియే యదియుఁ బుట్టును దానిని నీవు శ్రేయమం
చెట్టి జాగుప్సయున్ గనక యీశ్వరు నెంచి కృతజ్ఞ బుద్ధివై
నెట్టెద జన్మ మెట్టులనొ నీవు ప్రియంపడి మేలి జన్మకున్
నెట్టుము మెట్లు మెట్లుగను నీదరిఁజేరుదు నిశ్చయంబుగన్॥ 254

అని దృఢ బుద్ధి నూని యెవఁ డాతని కయ్యెడి స్వీయవృత్తిలో
ననితర సాధ్యజీవితము నా పరమేశ్వరు నెంచి తీర్చునో

శను నతఁ డై హికంబున సుఖంబు పరంబున యందు సౌఖ్యమున్
దనిసెన యేని యీశ్వరుఁడు తథ్యముగా నిడు ముక్తియున్ సఖా॥

బోగము చాన యయ్యుఁ గను ముక్తిని, వేదము లన్ని నేర్చియున్
రాగము నూనుచోఁ గనఁడు రాగముఁ జంపెడి స్వీయవృత్తి నా
బోగము చాన వీడక యపూర్వ కళావిభవంబు సాధ్యమై
రాగ శివార్పణంబుగ విరాగత చూపి తరింప వచ్చుఁబో! 256

తనువు లభించు తెప్పడును దానికి నై మును నీ వొనర్చు క
ర్మను బడి కాన తత్ఫలము మానునె? పొందగనిమ్ము నీవు దా
నిని గొని దాని నంటకయె నీవయి యుండుచు దేవు నెంచు మా
వనిని కృతార్థతన్ గనిన స్వామి నినున్ దయఁజూచుఁ దప్పకన్ ॥

ఇంతకు విశ్వమోహిని యహీన కళావిభవంబు చూడకే
చింతను ముగ్ధిపోయితిమి చిన్మయ సృత్య విహార నైపుణీ
శాంత తిలోత్తమాదిక యశస్విని యామె నొకింతసేపు త
త్ప్రాంతము నందు నిల్చి కను స్వాంత శివున్ విడకద్ది మేలగున్ ॥

శివుఁడా బొందిని గూడ నుండెఁ కద యే సిగ్గున్ గనంబోక యెం
త విచిత్రంబుగ హావభావముల నత్యంత ప్రియంబౌ నటుల్
శివుఁడున్ మెచ్చెడు నట్లు చూపు? నెద మెచ్చెన్ విద్య యద్దాని కా
భవ మందెన్ గృహ కృత్యతన్ గ నెద నా భాగ్యంబె భాగ్యంబనున్ ॥

ఆమెను సృత్యవేళఁగని యర్భకు లూరక నేను నేనటం
చామెను గోర నూరువరహాలకు శుల్కము తెచ్చికోమ్ము ర
మ్మా మెయి చేతకాని యెడ నర్భక! పొమ్ము ధనమ్ము తెమ్ము నీ
వేమెయి వాడవైన నిదివృత్తి యిటుల్ చనునంచుఁ జెప్పెడిన్ ॥

ఒకపరి విప్రకూటమున ధనాధ్యులు కొందఁ టిందు యా
త్రకు నయి వచ్చి భాగ్యమున దాని మనోహర రూప సంపదన్
జకిత మనస్కతన్ గని విచాలితు లయ్యును దూలిపోక త
త్ప్రకటిత విద్య డెందములఁ బాయక యుండగ వీటి కేగుచున్ ॥ 261

సారంగుండు విశేషముల్ తెలియు వాంఛన్ వచ్చి వేడంగ నా
మారా కారున కీమె గూర్చి వినిపింపన్ వాడు వెన్నెంటనే
దారన్ బిడ్డలఁ దల్లనిన్ విడిచి చేతన్ లక్ష కేమాత్రమో
మీరంగా నగు సొమ్ము కై కొని యిటన్ మిండండుగా నిల్చెఁబో!

వానికిఁ దండ్రి యిచ్చి చనె భాగ్యము తొమ్మిది లక్ష లందులో
నై నవి యెన్నిదిప్పటికె యంతయు నిందుకె యున్న లక్షతో
దీనిని పొందగావలె నిదే పరమార్థ మటంచు వచ్చె న
వ్యాని వివేకమే మనఁగ వచ్చును కేవల శిశ్న దేవుఁడ౯ 263

ఎవఁడు మనుష్య జీవితము నెప్పుడు శిశ్నమే దేవుఁడంచు సం
భవమగు సర్వ మా సుఖము వాంఛ వ్యయించునో వాడుభ్రష్టుఁ డ౯
శివుని గనం డతండనుచుఁ జెప్పును వేదము శిశ్న దేవుఁడై
భవమున మ్రగ్గు చుండునని పల్కును తప్పని సత్య మిద్దియా॥ 264

వేదము శిశ్న దేవులని వీరిని పేర్కొని నిందసేయ మ
ర్యాద లెఱుంగనట్టి త్రిపురా సుర సంతతి జాతి మానవుల్
వేదము శిశ్న దేవుఁడని పోర్కొనుటన్ శివుఁడన్న శిశ్నమే
కాదనలేము యోనియును గానగ వచ్చును చూడరాదొకో! 265

మునుపు మనుష్యు లెక్కువగ పుట్టక పోవుట చేత దేవునిన్
మనుజుఁడు స్వీయ వాంఛబడి మన్నన చేయునుగాక లింగ రూ
పునిగ భజించి రీ భరత భూప్రజ లంచు శ్రుతిన్ స్మృశించు యో
చనకు న యోగ్యు లే యగు విచక్షణ శూన్యులు పల్కిరక్కటా!

వారిని బట్టి నేడు మన భారత మందలి పెద్ద పెద్ద లే
మార విజేత, నెన్నఁడును మానిని స్వీయ శరీరమందె యే
పార తనూద్యయంబుగల వారల యట్లు చరింపరాని కా
మారిని శశ్నియోని మిళితాకృతి యంట వివేకమానొకో? 267

మేళన చిహ్నమే యయిన మేఢ్రము యోని నిమగ్నమాను, లిం
గాలఁ దదగ్రముల్ నిగిడి కానగ నొను, జనించు నవ్వీ త

నూలములై న యోనులను పూజ్యనరోత్తమ! వ్యర్థజీవితై
యేల చరింతు విప్పగిది యీశ్వర తత్త్వ మెటుంగ నెంచుమీ! 268

ఈభువి నెవ్వఁడేని జగదీశ్వరు సత్కృప నందఁగోరుచో
ద్రాభనొనర్చు దేహమునఁ దన్మయతన్ గనరాదు” మాతృదే
వో భవ” యాజ్ఞ తండ్రి గురువున్ మఱి వెద్దలఁ బూజనీయులన్
శోభ వితవ్యమున్ గనక శుద్ధుండవై భజియింపు మంచనున్ ॥ 269

వేదము చెప్పు తీరిది వివేకితఁ దల్లిని దండ్రి సద్గురున్
భూదివి జాది పూజ్యులను పోడిమి నా భగవంతు నట్టులే
మేదుర భక్తిఁ గొల్వవలె మేచ్చుని వోలిక శిశ్న దేవుండై
కాదని చెప్పనట్టి శ్రుతి కా శివుండన్నను శిశ్నమర్థమా ॥ 270

శివ శివ! యింత ద్రోహమును చేయుచు నున్నను చూచుచుందువే
శివ తగునా యుపేక్ష? మఱి చేయునదేమిటి? సాక్షి నీవు, నీ
వెవని కృతంబు వాఁ డనుభవించెడు నట్టులు కర్మసూత్రమున్
దవిలిచి యూరకుంటి విఠకఁదప్పునె ముప్పు కృతాపరాధికిన్ ॥ 271

శిశ్నము హేయమానె? యది సృష్టికి మూలముకాన పూజ్యమా
ప్రశ్నమె లేదటన్ బ్రజలు భక్తి భజించుట తప్పు కాదయా
ప్రాశ్నిక! తండ్రి కెట్లు వరివస్య నొనర్తువో యట్లు సేయుమా
శిశ్నమె దై వమై నిను వశీకృత చిత్తు నొనర్చి కాచెడిన్ ॥ 272

ఊరక లేనిపోని విధురోహులఁ దూలుచు నీ మనస్సు న
ట్లారడి పెట్టికొందు వకటా! యది మానవ కల్పితంబు కా
దేరికి సాధ్యమా నటు మహేశ్వరు నెంచుట నాగలింగ ది
వ్యోరు సుమంబుచూడు మట నున్నది సృష్టిరహస్య మంతయున్ ॥

శివలింగంబది కేంద్రబిందువును సూచించున్ గనన్ రాని త
దృవు నట్లూహ యొనర్పగా వలయుఁ గేంద్రంబైన తద్బిందువే
యవు నీ విశ్వము గాఁగఁదోఁ చెడిని గాదా బుద్ధిసూహింపుమా
శివుండే తత్సమమున్ సృజించి యిడి పూజింపంగ బోధించెడిన్ ॥ 274

అతి సూక్ష్మంబగు బిందు వొక్కటియె పెల్లె రేఖయై కోణమై
ద్రుత నానాగతి వృత్తమై వివిధ మూర్తుల్ తాల్చు నమ్మాడ్కి న
ద్భుతమా విశ్వమిదంతయన్ బ్రభవ మందున్ నిల్చు లీనంబగున్
ద్రితయాకార భవత్ప్రభావమునఁ దండ్రి! బిందుయాపా! శివా! 275

సమతన్ వీడక బిందువై త్రిగుణ వైషమ్యముతో భిన్నమై
యమితాశ్చర్యము గొల్పు నీ మహిమ వ్యాఖ్యానించు చిహ్నముగా
నమలోదాత్త మనీష సంయములు దివ్యప్రేరణన్ సత్య త
త్త్వము దర్శించిన మూర్తిరాజము నెడందన్ నిల్చి కొల్వందగున్ ॥

ఏకంబై త్రిగుణంబుగా ద్వయముగా నేనే నటంచున్ బ్రపం
చాకారమునఁ దోచెదీవె పరమేశా! స్వాత్మయోనీ! భవ
త్తోకాతీత మహత్త్వమంతయు సమాలోచింపగాఁజేయు నీ
శ్రీకారుణ్యము సంజలించెద విభూ! శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! 277

వచ్చిన సారంగుం డిటఁ
జెచ్చెర కట్టించె నొక్క శ్రీ సదనంబున్
పచ్చని పీతాంబరములు
ముచ్చట ధరియించి విశ్వమోహినిఁ గనియెన్ ॥ 278

“వింటిని నిను విన్నట్లే
కంటిని నా కనులు రెండుఁ గన్నవి ఫలమున్
పంట వగు నిన్ను నెట్లే
గొంటకు నరుదెంచి నాడఁ గోరు మెటేనిన్ ॥” 279

వానిన్ జూచిన విశ్వమోహినియు వహ్నియంచు డెందంబుగో
మేనం బొంగులు వార మెచ్చుచు “రతిస్మేరాననాం భోజ ది
వ్యానందప్రద మారసుందర! సహస్రానంద మందించెదన్
దేనెన్ ముంచెదఁ దెమ్ము నూరువరహాల్ నిత్యమ్మునక గోరుచో॥”

దినముక నూ ర్వరహాల నిచ్చుకొనుచుక దేలెక మహానంద మం
దనయమ్ముక ననయమ్ము వాని ప్రతియై యా లక్షయుక దీరు నం

జనము తన్నెంచి యిట్టు ల నొకనుట వినియు
వాని యేడుపు స్వయముగా వీనుల విని
వృత్తి వా రెల్లరును జూచి విస్మయపడ
విశ్వ మోహిని యవ్వాని వీటికేగె!

288

వచ్చు నక్కంతఁ జూచి సంభ్రమము నంది
కన్ను చెదరంగ లేదని ఖాయపరచు
కొన్న తరువాత లేచి పైకొన్న మోహ
వివశత నొక యించుకయుఁ గప్పికొనలేక॥

289

పోయి కౌగిలి నూని “నా పొలతి మిన్న
ప్రేమ మెయి వచ్చినావె నిన్నీడి నేను
బ్రదుక లేనింక దయను న న్వదలి పోకు
లక్ష ధన మిచ్చితిని ప్రేమ భిక్ష నిడుము.”

290

అనుచునె యేడ్వసాగె నటు లంతటి వ్యక్తి నిసుంగు వోలెఁ దన్
బనవుచు నుండ నామె తన పజ్జను నిల్చిన వానిఁ జూచుచుకొ
“ఘనమతి! యేల యిట్లురక కన్నుల నీరిడి యేడ్చె దీమెయికొ
గనియెడిదేమి? యెమ్ములును కండలు ప్రేవులు చీము నెత్తురుల్॥

తను వన నింతియే వెలికి తన్నిని తోలిది కంటి కింపుగా
నణువణు వెంత కశ్మలము? స్వాంతమునకొ గమినింపు మిందుకై
ఘనమగు జీవితంబు వృథగా విలవింతువు వెట్టిగాని రో
వనితకు నాకుఁ బ్రేమయన వచ్చునె కేవల నాటకం బగుకొ॥

292

ఎవఁడు ధనమ్ము నిచ్చు నతఁడే ప్రియుఁ డంతియె కుంటివొదొ గ్రు
డ్డివె యగుదో యెవండయిన డెప్పరమే వెలయాలు కుష్మినికొ
గవయును మస్మధుం బలెనె కానదు మోహము వేనియందు రా
నవు ధన మబ్బుటే వలయు సంతరహాఃక్రియ ముంచి తేల్చెడికొ॥

బేలవుకాక నా పయిని ప్రీతిని దేవుని వైపు త్రిప్పి జ
న్మాల యఘంబు లన్నియును మాయగ జీవిత చారితార్థముకొ

హేలగ నంద బ్రాహ్మణుండ వెందుకు యత్నము చేయకుంటి వీ
లీల వృథా విలాపములఁ గ్లేశము నందెదు బుద్ధి హీనతఁ ॥ 294

శివునిఁ దలంచి యీ పురిని చేరిన మాత్రనే ముక్తి కల్గు నీ
శివుఁడు దయామయుండనుచుఁ జెప్పెద రెల్లరు తత్త్వ వేత్త లీ
వపుర! ననుం దలంచి యిట కాత్రము మై పరు వెత్తివచ్చి నేఁ
డవిధిని నిర్ధనుండ వయి నప్పటికిఁ శివునెంచ వేలాఁకో! 295

మూడేండ్ల నది వచ్చి నీ విటకు సొమ్ముం దెచ్చి నా పొందుకై
వీడం జాలితి వెన్నఁడని చని దేవిఁ జూచినావే గుడిఁ
పాడౌ బుద్ధి కదెట్లు తోచు భువి నెవ్వఁడని నిఁబోలె ని
ట్లాడం బోవునె తీర్థ మింకయిన నన్నా! స్వామి సేవించుకో! 296

కలరు మహాత్ము లిచ్చట నికామ దయాపరు లెట్టి పాపి ను
జ్వలతర శక్తి పాతమున స్వచ్ఛ నొనర్చి హితమ్ము కూర్చు పా
రలఘులు పోయి యందొకరి యాశ్రయముం గని దీక్షితుండవై
యలఘు తపం బొనర్చి కరుణాకరు సత్కృప నంది కొమ్మికఁ ॥ 297

ఎన్ని దినమ్ము లీ విటుల నేడ్చిన నేను కరంగుటుండు నం
చెన్నకు మన్న! నాదయిన వృత్తి ధనార్జన శీల మద్ది సం
పన్నునె కోరు నిర్ధనుండవై ననుగోరుట వ్యర్థమన్న! నే
నిన్నిటు నిర్ధనుఁ సలుప నిల్చిన దైవ నిమిత్త మెంచుమీ! 298

తెలియరు గాక మానవులు దేవుఁడె సర్వము దొంగ, వేశ్య, త్రో
వలఁ బడు బందిపోతు, వెనుపాటునఁ గత్తుల గ్రుమ్ము ఘాతకుం,
జొలసి దహించు వహ్నియును, సూరక పన్నులు గుంజు రాజునుఁ
దెలిసి శివాజ్ఞ చే నటులు తీర్తురు కాలము వచ్చి నంతటఁ ॥ 299

వారు నిమిత్తమాత్రులయి వ్యక్తుల భాగ్యము తారుమారుగా
నేర మొనర్తు రా పనికి నిల్చుట యందును వారె యాటకుఁ
గారణముండు నీశ్వరు నికామ నియామక మెట్టు లెట్టులో
నేరరు మానవుల్ తెలిసి నిల్పుము సోదర! భక్త జీవితై! 300

ఎంగిలి దోషమంచనక యింతి ముఖామృత మానుభ్రష్ట సా
రంగుండు తన్ముఖంబున నె రాగనిరాసక వాక్యజాల మి
ట్టింగల మన్నయట్లు నిలువెల్ల దహింపంగఁ గాశహస్తై పై
పొంగిన భక్తిచేతఁ దన పూర్వ చరిత్రను సంస్మరించుచు॥ 301

చెంగున లేచిపోయి గుడి చెంత నదింగని తాప మార్పుకో
నంగద గొన్న యట్లుగ నిజాంగము నీటను ముంచి యుంచి కొం
డం గను చట్టె యుండి ప్రకటంబుగ భావము మాతీనట్టులై
గంగను గంగ చేరుననఁ గన్నులఁ గార్చెడి నీటి వెల్లువై! 302

“ఎంత నిజంబు పల్కినది యింతి? మహేశ్వరుఁ డీమెచేత నా
కింత వివేక మేర్పడగ నిట్లు వచింపంగఁ జేసె నంతె; నే
నెంతటి మూర్ఖుడ౯? జనకుఁ డిచ్చిన తొమ్మిది లక్షలాస్త్ర ని
శ్చింతగ వెచ్చ పెట్టితిని చిత్తజ తొత్తయి బుద్ధహీనత౯॥ 303

పుట్టితి బ్రాహ్మణుండనయి పుణ్యము వెన్నటి దంతొ యింతొ చే
పట్టి ధనాధ్యు పుత్రునిగ, బ్రాహ్మణ ధర్మము నూననైతి, న
న్నెట్టిన పాప మెట్టిదియొ నిచ్చలు శిశ్న పరాయణుండనై
పుట్టువు వ్యర్థముం జలిపి పూర్తిగ నిర్ధనుడైతి నేటికి౯॥ 304

ఆలిని బిడ్డల౯ జనని నావురు మంచన వీడి వచ్చితి౯
దూలితి నిట్లు లాపదను తూలి యట౯ సరివారి మధ్య దు
ష్కాలము నెట్లు నెట్టెదరొ కాన నొకించుక నా యఘంబు న
న్నేలయణంప దిట్లగుట కిం కెది యా నదె కారణం బగు౯॥ 305

కల సొమ్మంతయు కామినీ సుఖమె ముఖ్యమ్మంచు వెచ్చించితిన్
జలుపన్ లేదయొ దాన ధర్మములు వీసంబేని యిన్నాశ్శక్తి
వెలయా లిట్లు ప్రబోధముం జలుపఁ దెల్పిం గాంచి దుఃఖంతు నే
యలఘుం డిప్పుడు నన్నఘాలయుని డాయంబో దయం జూచెడిన్॥

అని తా నించుకయైన పుణ్యమును చేయంబోని దుర్మార్గుడై
చనుపెట్టున్ ఫలియింపదంచు నిదియే సత్కార్య మీ జన్మ కం

చను కొంచున్ దొలుదొల్త నేగె గుడికిన్ స్వామిన్ సవిత్రిన్ గనుం
గొని సాష్టాంగ మెఱంగి యార్తిమెయి మ్రొక్కుల్ మ్రొక్కి-
సుస్వాంతుడై 307

ఒక్కని బ్రాహ్మణుం గని మహాదయు నాదర మొప్పు బిల్చి నా
కొక్క గృహంబె యున్న దిట నుత్తము లీ రది స్వీకరించి నా
చిక్క వదల్చి పెట్టుడు ప్రసిద్ధ దురాత్ముడు వీని యిల్లు నా
కక్కట లేదటంచు నెదురాడక నన్ దయఁజూడుడంచునున్ || 308

తన వెంటన్ గొని పోయి వానికది వార్ధారా సమేతంబుగా
మనమం దెట్టి ఫలంబు కోరకయె సమ్మానంబుతో నిచ్చి వెం
టనె పోయెన్ గుడి చెంత కచ్చటనె యుండన్ నిశ్చయించెన్ యదృ
చ్ఛను లబ్ధంబగు నద్దియే మనుచు నష్టంబేమి యంచెంచుచున్ || 309

పొరింబది నాళులిట్లు దినమున్ నది మున్గుచు స్వామి మ్రొక్కుచున్
బరిషరి వేదనం గనుచు బ్రాహ్మణు లుండెడి చక్రతీర్థమున్
దరిసి యెడమ్ముగా నిలిచి దక్షత వా రొనరించు నిత్యమున్
గర మరుచౌ ననంగ నటె కాంచుచుఁ గాలముఁ బుచ్చుచుండఁగన్ ||

మూడేడ్డై నది వాడు వచ్చి పురి కమ్మాడేడ్డలో నెన్నడున్
వాడా బ్రాహ్మణ సంఘమున్ గనిన పాపంబించుకే జేయఁ జే
నాడున్ వేశ్యల కొంపలంబడియె యుంటన్ వాని నెవ్వారు నె
వ్వొడో సుంత యెఱుంగ రట్లగుట నవ్వొడల్లై కూర్చుండుచో||

విబుధుఁ డొకండు జాలిగొని “విప్రుని వోలిక కానిపింతు, వే
దా బెదురు కన్నులన్ బలిసి తోచు నెవండవు నీవు? నిత్యమున్
గుబులుగ వత్తు పూరకయె కూర్చుని యుండెదు వేమి కావలెన్
సబబెటు మూగివై యడుగఁ జాలవో? చెప్పము సత్య” మన్నచో||

ఇన్ని నాశ్శకు నైన మహీసురుం డొ
కండు తన్ను విప్రుడని ముఖంబు చూచి
పలుకరించుట కతఁడు విహ్వలితుఁ డగుచు
నురక కన్నీరు గార్చుచు నుండి యుండి||

ఏల కదలించి వీని కేనింత నలత

కలుగఁ జేసితి నంచు నక్కటిక మూని

యాతఁడును నిల్పుకొన లేక యడలు నంద

నెట్టులో గొంతు విచ్చి తండ్రి! యటంచు॥

314

“తా మనినట్లు విప్రుడనె ధన్యుడ నేటికి నాదు మోము నం
దా మెయి లక్షణం బొకటి యెసను జూడగ నయ్యె మీకు నా
మోమును జూడఁ బాపమగు మూర్ఖుడ, భ్రష్టుడ, దుష్టచిత్తుడన్
స్వామి! ననున్ గృపంగనగఁ జాలితి రెంతటి భాగ్యవంతుడన్ ॥

తండ్రి యొసంగి నాఁ డగణి తంబగు భాగ్యము విప్రకూట మం
దాండురకై యభేచ్ఛముగ హద్దులు మీటి వ్యయించి వేశ్యకై
తీండ్రము హెచ్చి యీ పరమ తీర్థము చేరి వ్యయించి లక్ష నేఁ
డెండ్రిని బోలి భూవివర మేదని చూచుచు నుంటి భూసురా! 316

ఇంతటి భ్రష్టు నన్నుఁ గరుణించి మహేశ్వరు నందఁజేయు సు
స్వాంతులు నున్నవా రని భవత్ప్రియ భాషణమే వచించె నా
యంతట నేనుగా నడిగి యాశయ భంగము కాంతునేమొ నా
కంతటి భాగ్యమున్న నెవరైనను ప్రేమను పల్కరింపరే? 317

అని తలపోసి నిత్యమిట కాత్రము తోడుత వచ్చుచుంటి నేఁ
డనఘ! భవత్కూటాక్షమున కాదర పాత్రమునైతి నెట్టులో
నను నొక చిన్నమెత్తు సుగుణంబున కేని యెడందయందు తా
వును గన నీని దుష్టు శివుఁ బొందెడి త్రోవను జూపి కావరే?” 318

అనుటయు బ్రాహ్మణుఁడు విమలాత్ముఁడు వానికి “నీవు ముందుగా
దినమును విస్మృతంబయిన దేవి సవిత్రిని తీవ్రనిష్ఠమై
మనన మొనర్పు మార్నెలలు మానక నిత్యము వేయిమారు లా
జనని మనూత్తమం బనుము సర్వము చక్కబడున్ దనంతటన్ ॥

అని వానికి గాయత్రిని

వినిపించెను మరల వేద విధి పూర్వముగనీ

మును పొందియు నుటచిన దది

కినుకును గొన కెంతొ నెనరు కృపియయి చూపన్ || 320

వాడును దాని శ్రద్ధమెయి వార్పుచు వచ్చెఁ ద్రిసంధ్యలందు నా
పోడిమి నాటు మాసములు పూర్ణముగా ముఖమం దదేదొ క్రొ
వ్వాడిమి తోచె వాని యెద స్వచ్ఛముగా నొక నిబ్బరమ్ము పా
తాడె ద్విజన్ముఁ డెన్నఁడును త్రాయక మంత్రము వీడరాదహో!
ఉపనయనమ్ము వేడుకయి యూరక వేలు వ్యయించు టో యదై
నపుడె వివాహ యోగ్యతని యైనదిగా ననిపించుకొంటయో
యిపుడు పనయ్యె నెవ్వరికి నేని జపంబొనరించు బుద్ధియే
కృపమెయి కల్గకున్న దిక్క గీడు ఘటిల్లక యెట్టు లుండనౌ || 322

గాయత్రియె పరమంబగు

నీయది సత్యమ్ము శ్రద్ధ నెవ్వఁడు దీనిన్

వేయి జపించునొ నిత్యము

మాయురె యవ్వాడు చెడఁడు మహానీయుఁడగున్ || 323

సారంగున్ బురికొల్పి దీనిపయి నిష్ఠన్ నిల్పు న ప్పాటుఁడే
తీరుం జూచి ప్రహర్షి తుండగుచు సందేహంబు లే దించుకేన్
ధీరుం డీతఁడు దీక్ష నిల్వఁగలఁ డర్థిం జెందు పారమ్యమున్
ప్రారబ్ధం బనుకూల మయ్యెనని సంభావించి యవ్వానితో || 324

“కంటేమిత్ర! యనుగ్రహించినది సాక్షాత్సర్వ విశ్వేశి యీ
వెంట న్నీవు మరింత శ్రద్ధమెయి దేవిన్ గొల్పుచో నెన్నఁడో
పంటల్ పండు తరింపఁగల్గుదువు క్షీప్రంబే ఫలంబందు చూ
పుంటున్ చాలదు దీనికిన్ జతగ వే తొండంది చేయన్ వలెన్ || 325

కను మా బిల్వము నీడ మాటట శివుల్ కైలాసనాథాఖ్యు లీ
వనుమానింపక పోయి వేడి కొనుచున్నా! నిన్ను నవ్వారె దీ
క్షను నిల్పఁగల రద్ది పొందిన యెడన్ గైవల్య మే దక్కు నీ
జని ధన్యంబగు” నంచుఁ జెప్పి చ నె వాత్సల్యంబుతో నంతటన్ ||

గాయత్రీ జపపూత చిత్తుడగు దీక్షాశీలి సారంగుఁ డా
 ధ్యేయం బందగ నెంచు ధీరుడగుటన్ దీర్ఘాత్ములం జేయగాఁ
 గాయంబందె శివుండనంగ నట వృక్షచ్ఛాయ నున్నట్టి ధౌ
 రేయున్ భక్తి విసేతి యుక్తుడయి ప్రార్థించెన్ సమిత్పణియై॥ 327

మూఁడవ కన్ను, మాళి శశి, ముమ్మొన వాలును, మై సగాన న
 య్యాడుది లేని శ్రీ శివులె యన్నటు పండిన బ్రహ్మవర్చసం
 బాడెడి ఫాలమొప్పు విమలాత్ములు వారలు వీనిజూచి యె
 వ్వాడొ భవిష్య మెట్టిదొ తపస్విత సర్వ మెఱింగి వెంబడి॥ 328

గురుకృప వానికిం గురుత కోరి వరింతురె వారె యన్నటుల్
 పరమ రహస్యముల్ మివుల స్పష్టము లొనటు విప్పి చెప్పి స
 త్వర ఫలదాయి సంసరణ వార్ధి తరిష్ణు తరి॥ పడక్షరి॥
 త్వరితముగా నొసంగి “వినువత్స! ననుంగని మే లొనర్చితొ॥ 329

గిరి శిఖరంబు నందొకట కీర్తి పతాకము నాగ లింగము॥
 సిర మొనరించి నిత్యము మది॥ గురు నెన్నుచు మంత్రరాజము॥
 స్మరహరు ప్రీతికై యయుత సంఖ్య జపింపుము సంధ్య నెన్నడు॥
 మరువని స్వామిపూజ నియమంబగు బిల్వదళాదికంబుల॥ 330

ఇటు లొనరించి లేని మది నీశ్వరుఁ డెంతయు మెచ్చి నిన్ను సం
 కట పడనీక సత్వరముగా దయఁజూచును సందియంబు లే
 దిట శివుఁడెంతో వత్సలుఁ డహీన కృపామతిఁ గాచు నెల్ల ర॥
 కటకట చెంద నీడు నిను గావగ నిల్వెను విశ్వమోహినిన్ ॥ 331

కర్మవశాన వేశ్య యయి కామిని యున్నది కాయమెప్పుడు॥
 కర్మఫలంబె తుచ్చమయి కట్టగ లే దది జ్ఞాని జీవుని॥
 మర్మ మెఱుంగు మట్లగుట మంచిదె సాధన కెవ్వ రెట్టిరై
 శర్మము నందఁ జాలెదరొ స్వామి యెఱుంగును భూసురోత్తమా! 332
 అనుకూలం బగు దేహ మబ్బినది నీ కా దేహ మేమయ్యె నీ
 వనుకూలింపక కామభోగమున హేయంబయ్యె, హేయంబె యై

యను వర్తింపని జీవుఁడుండి యట మాన్యంబైన ధ్యేయంబునే
కనుచుండెన్ మఱిమీకు నిర్దురకు సాంగత్యంబు దై వాజ్ఞయా॥

ప్రారబ్ధ క్షయ మయ్యెగావునఁ దరింపక గల్లు దీ వన్న! ని
స్సారంబైన జగంబు పోవిడుచు నా చందంబు చూపింతు నే
నీ రీతిం గనుడన్న యట్లు శివ శై లేంద్రంబు శృంగంబు నం
దారూఢిఁ దపియించి దై వకృప సౌఖ్యంబందవయ్యా వెనక॥ 334

కైలాసేశ్వర సద్గురుం డలులు పల్కన్ విన్న సారంగుఁ డు
ద్వేలం బౌ సుఖ మప్పుడే కలిగి వా ర్వీచిఁ మరాళంబు నా
హేలాడోలల నూగి యాడు మనపై యెంతే ప్రియంబౌనటుల్
మాలాకార వచస్సులక దనిపి సమ్మానించి యాజ్ఞం గొనె॥ 335

సుముహూర్తంబున వెంట బ్రాహ్మణులురా శుద్ధాంతరంగమ్ముతో
యముఁడేనిక నిలుపంగఁ జాలునొకొ న న్నన్నట్లు తద్దివ్య శై
లము కొమ్మెక్కి గురూత్తముం దలంచు చాహ్లాదమ్ముతో వారి నా
మము నిల్వక వలె నంచు లింగ మనుకంపక జూడ స్థాపించుటై!

నియతిక సద్గురు విచ్చు శైవమనువుక నిర్దిష్టరీతిన్ దినం
బయుతం బోర్చి జపించుచుక గిరి పయిక వ్యాపించి యున్నట్టి త
త్త్వియ బిల్వాగ దళమ్ములక శివుని భక్తికొల్పుచుక వాఁడు వి
స్మయముం గొల్పుచు నాలుగేడు లతి నిష్ఠక నిల్చె నచ్చోటునక॥

కన్నప్ప కొండ

దివ్య కైలాస స్థ భవ్య శృంగంబైన
యానంద నిలయమే యగు నగఁబు

తెల్ల తెల్లని రాళ్ళు తెల్పుచున్నవి నేటి
కియ్యది వెండి కొండే యటంచు

కైలాసగిరి పైన కైలాసనాథాఖ్య
లింగ గురువరు సారంగుఁ డుంచె

నా కొండ కొమ్మన్న నంబికా ప్రియునకు
నత్యంతముక బ్రయమైన చోటు

స్వామికిని కన్నొసంగి విశ్వమ్ము చూచు
మంచి యవకాశ మిచ్చిన చెంచుతేడు
కోరి వసియింపఁ గన్నప్ప కొండ యంచు
పేరు గాంచిన పరమ పవిత్ర నగము!

338

దిగువ ప్రాకార నంది నందించుచోట
నుండి యెగువను శిఖరాన నున్న స్వామి
నెట్లు చూచుట యంచుఁ బ్రశ్నించు కొనకు
క నెదు సోపాన పంక్తి దక్షిణము నందు॥

339

ఎక్కి వచ్చెడు దాక విశ్వేశుఁ డిచట
నుండునా యందు వేమొ రాకుండునే య
తండు? బోయలు మోసి పై దాక వచ్చి
దింపగా లేరుగాక పంపింపలేరొ?

340

భావవిమాన మెక్కి గిరి పైగల శోభను జూచి వచ్చుచో
నేవిధమైన చిక్కు ఘటియింపదు భక్తి ప్రదక్షిణించి సం
భావన మొప్ప వీరిఁ గని వచ్చుట యెంతయు ముఖ్యమాట నే
దో విధమైన త్రోవ నెటొ త్రొక్కవలెన్ దృజియింపరాదహో॥

అనుకొనుచుండగానే నడయాడెద విచ్చట దారియందు దే
సిని గనకుండ విల్విడిచి నిక్కిన బాణము వోలె వచ్చితో
కనుమిట నుండియేని సరిగా నెద కెంతటి హాయి గూర్చెడిన్
గనులకుఁ జారితార్థ్యమును గల్గునుగా రమణీయదృశ్యమై॥

342

స్వామి ప్రతీచి చూచు దిగువన్ బయి నీవును నల్ల నిల్చి స్వ
ర్ణామర వాహినిం గనుచు హాయన మైనను తృప్తిగాంచెదో
నీ మును బాటునట్టి నది నీ కనిపించును కృష్ణ వేణియా
భామిని గాగ ముక్తి సతి వాలెను గాదె మనోహరాంగియై॥

343

ఎడమకుఁ జూచుచో దిగువ నెంతటి విస్తృతమైన లోయ యా
నడుమను రమ్య వాపి గగనానికి సుందరమైన యద్దమై

బడలిక సర్వము మఱచి భావన సేయగ ప్రోత్సహించు నం
దడుగిడి వెంబడిక దిరుగు టన్నది సాధ్యము కాద యేరికి॥ 344

అది లో బావిగ గుర్తు తెచ్చికొని యత్యంతమ్ము నూత్నమ్ముగా
మదికిం దోచుట కద్భుతంబు గదురక మన్నించి యీ ప్రక్కగా
మృదులాపీన మహీస్తనం బనగ నెమ్మిక్ వోచు దుర్గాంబ క
ఘైదురానట్టి నగమ్మునే కనుచు నట్లే యుండగా నెంచవే! 345

మరియు దూర్పున కీపు చూచిన పురీ మాతృస్తనం బన్య మ
చ్చెరువై తోచు నదే గుహాలయము తచ్చీచున్నగంబుక గపి
శ్వరుడౌ ధూర్జటి నీలపర్వతమునా వర్ణించె నాడట్లు పి
ల్చిరో? విద్యా నగమన్న పేరొకటి వాసిం గాంచె నీ నాటికి॥ 346

నడుమ గలట్టి యూరును గనక మది కేమని పించు నీకుఁ గా
ల్నడ నడయాడు నప్పు డొక నైపుణి లేదనిపించు దాననే
పొడగనె దెంతో యందమును బుద్ధికి దూర సమీప భేదమం
దడ రెడు వింతరీతులకు నద్భుతమై కనుచుందు వట్టులే! 347

పరుగుల్ వెట్టి క్షణంబు తీరని యటుల్ పాతాడగాఁ జేయు న
ప్పురి చైతన్యము సర్వ మేమయినదో బొమ్మయ్యె నిశ్చింతగా
పరుగుల్ వెట్టుచునుండు సెప్పటి వలెక పై కేమొ యట్లుండ దీ
తిరకా సేమిటి? దూరమైన యెడ నెంతేశాంతి నందంగనా॥ 348

గురుఁ డీ హేతు వెటింగియే యటు లనుంగుం దెల్పె గొండెక్కి మి
న్నొరయన్ నిల్చి తపింపు మంచు నిట వాడొందెన్ మహానంద ము
ర్వర సర్వంబును వాని డెందమున కార్థాటంబు లేనట్టి ని
ర్భర దృశ్యంబుగఁ దోచె బాలుడగునే రంజిల్లి తోనాడగన్॥

తన పూజయుఁ దన జపమును

దనకున్ బరి తృప్తి గొలుపఁ దత్పరుఁ డగుచున్

దనయందె నిలిచె నాతఁడు

కనుగొన నితరంబు క్షణము కానగ లేకన్॥

శృంగము చూపినట్టి సొగ సియ్యది నింగికి దగ్గరాచు సా
రంగుఁడు సారగుం డయిన రాజ పథంబిది కాప్యశైల మీ
భంగి ననుగ్రహించు బహు భంగుల వారి శివత్వ మిచ్చుచున్
పొంగులువారు భక్తిమెయి పూనుఁడు దీని భజింప నెల్లరున్ || 351

జపముం జేయుచుఁ బూజ చేయుచును సాక్షాచ్చైవ తేజంబె స్థూ
లపు శైలాకృతిఁ దోఁప దాని పయి లీలామానుషుండై స్వ దే
హపు సౌందర్యము చూచికోఁ దలఁచి సారంగుండుగా స్వామియే
వపువుం దాల్చి చరించుచున్నటులు తోఁపన్ నాల్గు వర్షంబులై ||

మెడ రుద్రాక్షులు, బూదిపూతమెయి, విస్మేరా ననంబున్ సదా
మృడ సంభావన మొప్పు వానిఁగనఁ దానే దేవుండై యుండి పె
ల్వడి తానే తను జూచు నన్నటులు తోఁపం జేయు టాశ్చర్యమే
పడయ న్నేరము గాక తత్త్వ మదియే భావింపఁగాఁ గల్గుచో || 352

జ్ఞానాంబా పతి కాళహస్తి శివుఁడా జ్ఞానాంబతోఁగూడి సే
నానీ విఘ్నపతుల్ విరించి ముఖ నానాదేవతల్ వెంట రా
నానందంబున వాని కెట్టెదుట ప్రత్యక్షంబుగాఁ దోఁచి “వ
త్సా! నీ భక్తికి మెచ్చితిన్ భవ దభీష్టం బెద్ది వాక్రువు”నాన్ ||

జలజల పూలు రాల్పుచు నెసంగెడి నూతన పారిజాతమై
పులకలు తేరు మేను జలముక్తమ వక్త్ర విసారి బాష్ప తుం
దిల నయనాభిరాముఁడయి “దేవ! దయానిధి! కానవచ్చి తే
కలుషము లన్నియున్ గఱచి కాచితి వింకను గోర నున్నదే! || 353

స్త్రీ వ్యసనాన చిక్కికొని శ్రీని సమస్తము కోలుపోయి యే
స్త్రీ వ్యయహేతు వాచు వివశీకృత చిత్తు నొనర్చెనో తదీ
యా న్యయ బోధ మేల్కని దయామతి నద్గురుఁ డిచ్చు మంత్రరా
డీవ్య మహత్త్వ మిట్లు నను తేల్పగ నిన్లనఁజాలి తీశ్వరా! || 354

నీదయ విశ్వమం దిపుడు నిన్నె కనుంగొనుచుంటి నెల్లెడన్
మోదమహోర్ణ వంబిదియె పొంగులు వాతెడు భేద బుద్ధియే

లేదు మతేమి కావలయు? లే రొక వాంఛయు నాకు శ్రేయ మీ
వేది తలంతువో యది వరించెడి గావుత నన్ను నీశ్వరా! 357

అని కృతకృత్యతన్ గనిన యట్లు జపంబున మున్నిపోవ నా
తని శివుఁ డెంతో మెచ్చి తన తత్త్వమునన్ లయమందఁ జేసినన్
దినకరుఁ డన్న యట్లు నవదీధితులన్ వెదజల్లు చప్పుడుం
డిన యటె యిప్పుడుండు నతనిన్ స్మృతి గొల్పుచు లింగమచ్చటన్ ||

కై లాసనాథ వినుతం

బై లింగము తన్ను భక్తి నర్పించిన త

త్వా వేయాంశు మనస్కుని

శీలము ప్రకటించు చుంట చిత్రముగాదే! 359

అది వ్యసనంబె యశా మగువయందె మరెందునుగాదు కాని వాఁ
డెదియు నసుందరంబు వరియింపఁడు సుందరమైన దానికై
యెదియును లెక్కచేయక త్యజించు విరక్తత వచ్చి వచ్చి యుం
డెదనని యేరికొన్న ధరణిం గను మెంతటి సుందరంబహా! 360

తన కూర్చుండిన చోటు శృంగమయి చెంతల్ లింగము న్నిల్పి పూ
జను ముప్రొద్దులు ముగ్ధుచున్ నడుమ శీర్షం బెత్తుచో మ్రోలఁ గొం
డనె లింగా కృతి చూడగాఁ గలుగు చోటల్ వాఁడు కూర్చుండె జ
క్కని చోటయ్యది వానిగుండె సాగసున్ గన్పింపఁగాఁ జేసెడిన్ ||

గహనం బెవ్వరి కై న కర్మగతి దుష్కర్మంబూ సత్కర్మమో
ప్రహితంబై తనువయ్యె నెప్పుడెది విస్పష్టంబుగాఁ దోచునో
మహి నెవ్వాఁడు నెఱుంగ నేరక యసంభావ్యంబు సంభావ్యమై
విహృతిం జెందు విచిత్ర మాచుఁ గనమే వీఁడెట్టి వాఁడయ్యెనో! 362

శ్రీ కాళహస్తి శ్వర కవచము

తారకధ్వంసి విద్యాశైల విభుఁడు

కారుణ్యమునఁ దూర్పు కడనుండి కాచు

1

ఆశీత వార్ధి వీరాగస్త్య మాని

తాపసాగ్రణి కాచు దక్షిణమునుండి

2

నీలకంఠస్వామి నిలిచిపడ మటను
జాలమ్మ లేక రక్షా పరుండగుత 3

హస్తాత్త వార్ధి విఖ్యాత దుర్గాంబ
నే స్తమై కాచు నిర్ణీద్ర యుత్తరము 4

పాతాళ విఘ్నేశ పరమ పావనుఁడు
త్రాతయకా నా కథ స్సానంబు నుండి 5

అకాశభైరవుం డభయ ప్రదాత
ప్రకారమై కాచు పై నుండి నన్న 6

తత్సదా శివుఁడు ప్రాతః కాలమందు
మత్సహస్థితి బాల మధ్నాహ్నమందు 7

మణి కర్ణ సంత్రాతృ మణి సాయములను
నను నెట్టు (శ్రీ) విశ్వనాథుండు కరుణ 8

కాచు చుండెదరు రక్షా శీలు రాచు
యే చెట్ట నన్నంటి యేచకయ యుండ 9

సర్వశత్రూత్సార సామర్థ్య మొప్పి
సర్వాస్త్ర దేవుండె సురక్ష నిలుచు 10

ఆరోగ్య మాయతం బగు నాయు వాసఁగి
ధీర మార్కండేయ దేవుండు ప్రోచు 11

సాధకుం డీకవచ సురక్ష నిలిచి
బాధ యే కనకుండు ప్రభు పాలితుండు 12

(ఇది విశిష్ట ద్విపద, ఇంద్రగణములలో చతుర్మాత్ర గణ
ములు పరిహరించి భల, నలల మున్నగు పంచమాత్రగణములంగీ
కృతములు) 363

శ్రమ కోర్చి గిరి చుట్టి స్వామి వేంచేసె
విమలాత్మునకు నింక విశ్రాంతి వలయు. 1

ఎంత భారంబైన నెట్లెట్ల మోర్చి
సుంతైన కుదుపు తత్తుఖ భంగ మగుట 2

జాగరూకత మోచి సాగంగ వలయు
లో గుడిన్ దగులు మల్పులు తిరువేళ 3 364

ప్రాకార నంది నిలుమని
శ్రీకాళానేకప పతి స్మేరాననుడై
మీకొ శ్రమ నా కంటునె
యాకాశము నంట గలవె యన్యము లెవియేన్ || 365

సరి సరి సాగుం డనుచున్
గరుణింపగ క్రొత్త బలము కాంచిన యట్లై
భరమూనిన పరివారము
కరమరుదుగ ముందుకేగి కదలక నిలిచెన్ || 366

స్వామి గిరిన్ గనుంగొనుచుఁ జక్కగ నుండెను రాయ మంటపం
బా మెయి దక్షిణాన నిటులంజి వినాయకుఁ డొప్పుచుండ, నిం
కేమి వలెన్ బ్రభూత్తమున కిష్టమటుల్ గిరి చూచు చుండుటల్
స్వామి స్వతంత్రుఁ డాతనికిఁ బట్టపు చుట్టెఱి గోడ లెవ్వియున్ || 367

కదలిచి దేవళాని కింకఁ గాంతుని జేర్చుట కష్టమానె? బె
ట్టిదమగు కష్టమా ననియె డెందము కొందల మందుచుండె, నీ
యదనున స్వామి కెట్టులొ మహాముద మందఁగఁజేసి మెల్ల గా
నదయుని లోని కొప్పుదల సంధిలఁ జేర్పగ నొను తెల్విమై || 368

అదియే మంతగఁ గష్ట మెప్పటికిఁ గాదయ్యా శివస్వామి చా
ల దయాశాలి మదిం దలంచిన నె నిల్వం జొచ్చు నౌదార్య మా
యెదకున్ నైజము సార్ద్ర చిత్తముల నిట్లే తోచుచుండున్ సదా
మది నింకిం చెడి ధైర్య మబ్బుటది సామాన్యంబె జీవాళికెన్ || 369

ఎదుటను నున్నవాడె యగు నెప్పుడు పెండ్లి కుమారుఁ డన్నటుల్
పొదలిన సత్కథల్ వినుచుఁ బొంగితి మింతకు నెంద తెందరో

మది నుదయించి స్వామిదయ మన్నన చేసిన తీటు తెల్పుచున్
బదము కదల్చు లోపలనె వార్ధి మునింగెద రెట్టు తెన్నుటల్? 370

వ ర గు ణ పా ం డ్యుఁ డు

వరగుణుఁ డనంగ సుందర పాండ్య వంశ
జాత భూపతి మంత్ర దీక్షా గురులను
భ్రష్టమతి వీడి మిగుల నాపదల నంది
కాశహస్తీశు కరుణ మోక్షమ్ము నందె॥ 371

పిప్పలా దుండు కరుణఁ దెల్పిన వివేక
మందఱకు గూడ నెంతొ శ్రేయస్కరంబు
గురుని తర్గరు బోధను సరకు గొనని
వాఁడు వరగుణుఁడైన నాపదల నొందు॥ 372

అఖిల జగమును శక్తి శక్తాత్మకంబు
శక్తి మచ్చక్తులకు భేద ముక్తి యందె
యవి యనుటయె చెల్లని వవి యద్వయమ్ము
నేక మగుట నియ్యది విస్మరింపరాదు॥ 373

పార్వతీ పరమేశ్వరుల్ పరగుదురటు
పార్వతియు నీశ్వరుండును ద్వంద్వ మెట్లు?
సరిగ పార్వతీపుండు రమేశ్వరుండు నట్లే
హరి హరాత్మక మాన యీ యఖిల జగము॥ 374

హరి హరుల కిర్వురకు భేద మరయువాఁడు
అంతమేలేని నిరయ మం దడఁగు వాఁడు
బొమ్మ బొరుసైన నాణెంబు పొలుపు గాంచి
యేకమని తెల్వి నంది సుఖంప వలయు॥ 375

సర్వ పతి యాది శక్తి చతుర్విధంబు
భోగశక్తి భవానియే పురుషనకును
హరి సుదర్శనధారి రెండవది యగును
అనిఁ బ్రకాశించు కాళి మూడవది సుమ్ము॥

37

దుర్గతి నివారిణియే దుర్గ భర్తనకును
నాల్గు శక్తులు శివ విభిన్నములు కావు
శుద్ధ చిద్రూపిణి భవాని, శుభ్రుఁడు హరియు
సత్త్వగుణమూర్తి, దుర్గ రజః ప్రధాన
తామసియే భద్రకాళి తత్త్వమ్మునందు॥

37

శక్తి శక్తము లాటఁ గేశవుఁడు శివుఁడు
వేటు వేటని పల్కుట వెట్టిమాట
శివుఁడె విష్ణువు విష్ణువే శివుఁడు గాన
వారి నిర్వరుగా భ్రమం పడగ రాదు॥

371

అలయంబున స్వామి జ్ఞానాంబ యెట్లు
లభిముఖంబుగ నున్నారొ యట్టె యుండు
రేడు కొండల బాల యీతేఁడు చూడు
బాల కాదని వేంకటేశ్వరుఁడె యన్న
పేరు మాతెను తత్త్వమ్ము మాటలేదు॥

379

ఇట్టి నిశ్చయ జ్ఞానమ్ము నెపుడు విడక
జప మొనర్పు మటంచుఁ బంచదశి నొసంగె
వరగుణుఁడు దాని జపించి స్వామి కృపను
స్వప్నమున గాంచుచుండెఁ గేశవ శివులను॥

380

మోద సంధాయి హరిహరాభేద బుద్ధి,
గురుని యందలి భక్తి, తద్గురుఁ డొసంగు
మంత్ర జపమున నిష్ఠ సంపదలు గాగ
వరగుణుఁడు తేలె సర్వ సంపదలయందు॥

381

చేరువు నిండిన కప్పలు చేరునట్లు
 సర్వులును చేరుచుండు వైశ్వర్య వంతు
 నట్లే చేరిరి బౌద్ధుల యవని పతిని
 వీని మతి సౌఖ్య లాలస విఱిగిపోయె॥

382

వైదిక మార్గమందు నిలువన్ వలెనన్న శ్రమంబు హెచ్చు నిం
 దేదియు నశ్రమంబున లభించెడి దుండదు భక్తిదార్ధ్య సం
 పాదితమైన జ్ఞానమె భవంబును దాట శరణ్య మంచునున్
 మాది సుఖార్థ్య మిందు చనుమా యని యేరిని వేడ దెన్నఁడున్॥
 వేదము నొప్ప మే మనెడి వారలు తేలిక దారి యంచు దు
 ర్వాద మొనర్ప భ్రాంతులయి వైదిక ధర్మము వీడి భ్రష్టులై
 వేదన లందుచుండెదరు వెట్టియ కాక జగత్తునందు శ్ర
 ధ్ధాదర లభ్య మెయ్యదియు నశ్రమ లభ్య మొకండు నుండునే! 384

బౌద్ధమును స్వీకరించిన వరగుణునకు
 గురుని ధిక్కృతి మంత్ర విస్మరణమునను
 ప్రబల దోషంబు లేర్పడి ఫలితముగ నె
 సంపదల పోకతో నపస్మార మబ్బె॥

385

బౌద్ధు లప్పుడు తను వీడి పారి పోవ
 నుభయతో భ్రష్టుడైన యా యుర్విపతియు
 దిగులుపడి కాలమును వెళ్ళదీయుచుండ
 దేవ ముని నారదుం డరు దెంచుటయ్యె॥

386

ఆతఁడు సర్వమున్ దెలిసి యుక్కటి కంబున రాజుతో “మహీ
 నేత! గురూపదేశమున నిల్వని దోషము నిన్ను తాకి సం
 పాతము తెచ్చి పెట్టె నను భావ్యము తప్పి కొనంగ శక్యమే
 చేతము చిక్కబట్టుకొని చేరి కొనందగు కాళహస్తికిన్॥

387

అక్కడ పూర్వముట్లే గురు వందును మంత్రము నందు శ్రద్ధమై
 నిక్కపు భక్తి నూని శివునిన్ భజియింపుము లింగరూపునిన్

మిక్కిలి కంటి వాని దయ మిక్కిలి శ్రేయము నీకుఁ గల్గెడిన్
చిక్కుఁ దొలంచి కాచుటన శ్రీ శివదేవు స్వభావమయ్యెడున్ || 3
అనుటయు బాగుచేయక రుజుర్దితుఁడా నృపు డీ పురాని కె
న్నినమతి వచ్చి స్వామిని గ నెన్ గనునంత నె ధైర్య మందె భ
క్తిని శివలింగమున్ నిలిపెఁ దిన్నగ స్వామికి పెన్గు తట్టునక
పెనుకటికంటె నెక్కువగ వేడిమితో జపియించె నిష్ఠమై || 38

స్వామి యనుగ్రహంబు సులభంబుగ పొంది తరించె నాతఁ డం
దేమియు వింతలేదు; ముని యిచ్చిన మంత్రము నందె దోషమై
భూమిపుఁ డార్తి నందెనని పూర్ణ దయామతి నన్యు లెవ్వరో
క్షేమము తెల్ప బాగునడె సేగి తొలంగగ నందు రక్కటా! 39

దోషం బేమి యనంగ భేద మొకఁ డెందున్ లేదు పొమ్మంచు నే
రో సామిన్ భజియింపు మంచనక వారున్ వీరటం చిర్వరన్
వైషమ్యమ్మునఁ జేర్చుటే మిగుల పాపం బయ్యెఁ గాబట్టి యా
దోషంబున్ బొనరింప రా దనుచుఁ దోడ్తో నందు రా పండితుల్ ||

పిప్ప లాదుం డొసంగిన వింత మంత్ర
మందు శివరామ గోవింద యనిన పిదప
మరల నారాయణ యని పిమ్మటను మరల
శివు మహాదేవ యనుచు వచింప వలయు || 392

ఇరువు రొకరైన యపుడు పేర్లెట్లు భిన్న
ములగు? నుభయుల కగు నామములును గలవు
గాదె? నామ రూపముల కైక్యమై చెప్పఁ
గలిగి నపుడు నామ సాంకర్య మేమి? 393

పిప్పలాద మహర్షి యల్పీయుఁ డగునె?
అతఁడు తప్పేల చెప్పను? వ్యర్థ మతులు
తామె సుమతుల మనుకొని తప్పలనుచు
లేని పోనివి యురక కల్పింతు రిట్లై || 394

వరగుణుడు భ్రష్టుడయ్యెఁ జార్వాకమైన
 జౌద్ధమున్ స్వీకరించుట; బుద్ధి కలిగి
 నారదుని దయఁ దిరిగి తన్మంత్రమున నె
 స్వామి దయకును పాత్రుడై స్వాస్థ్య ముండె॥

395

ఏకం బద్వయమైన బ్రహ్మమున కెందే సామ్య మెట్లుండు? న
 జ్ఞేకం బయ్యును సాధకాళి హితమూహించున్ బ్రసన్నాత్ముడై
 యేకైకంబుగఁ దోచు నొక్కొకరి కట్లే యాట నే రూపమై
 యేకం బద్వయమైన బ్రహ్మమె యగున్ హేయం బగున్ భిన్నమై॥

స్వామీ! పంచమ సత్పదం బిటులు నీ సంపూర్ణ సాహాయ్యమై
 యీ మై వెల్వడె మంచి నీ దగుత తప్పెందున్నఁ దత్సర్వ మీ
 యాముస్యాయణు నెత్తిపై నిడుము దేవా! పుట్టు వందన్ గృతం
 బేమైనన్ భరియింపనే వలయు నా కే చింత లేదయ్యరో॥ 397

అనుకొనలేదు నే నిటు మహాకృతి కూర్పగఁ జాలు దంచు నే
 మనిన సుదీర్ఘ కావ్యముల కాదర ముండని కాలమిద్ది నీ
 పె నను నిమేషమేని మతిపెట్టి తలంచుట కింత సందు నీ
 యని యుబలాటమై తరిమి యంతయుఁ జెప్పి రచించి తయ్యరో॥

వా యని పిల్చితిన్ మరల వా యని పిల్చితి దేవ దేవ రా
 వా యని పిల్వఁ బిల్వ దయవచ్చితి చొచ్చితి గుండెగూడు ముం
 దే యట నుండి పల్కితి వదే నిజ మీపు వినా మరేమి లే
 దాయె నటుల్ వచించుటకు నైనను నీవయి దిక్కు లేదహా! 399

అంతగ నొక్కగా నొకఁడవై నను సర్వము గాగ తోచి నీ
 యంతట నీవె వేషము లనంతముగా భరియించి మించి క
 ల్పాంతము సాగు నాటకము నాడెదు సాక్షివి నీ వొకండవే
 చింత యిదేటి కయ్య నినుజెంది సుఖంబుగ నుండరాదొక్కో!

400

ఐదవ సత్పదం బయిన

హ్లాదమునన్ మిముగూర్చి యన్నటుల్
నా దగు మోహమున్ దమ ద

నన్ వచియింతును మాట కారినై
పాదము పెంచ నేల? నినుఁ

బట్టితి షష్ఠ పదంబు పూర్తిగా
ప్రొది యొనర్చి నీ పదము
ముట్టగ నిమ్ము దయా పయోనిధీ!!!

షష్ఠ పదము

యకార పదము

“యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యా దేవీ సర్వమంగళా
తయో స్సం స్మరణా త్సంసాం సర్వతో జయమంగళమ్॥
లాభ స్తేషాం జయ స్తేషాం కుత స్తేషాం పరాభవః

యేషా మిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః॥”

1

అడుగిడి సాగునప్పు డిటు లనొనుచున్ జనుచుంట పెద్దలం
దెడపగరాని వాడుకయి యెల్ల శుభంబుల గూర్చుచున్న యీ
నుడుల గలట్టి యర్థ మపనోదన హేతువు పాపరా శికిన్
మృడుడు మృడాని విష్ణువును మేలొనరింతురు మువ్వు రొక్కచే! 2

యా యా యే, యని యా గుణింత మటులే యామూల కీ మూల కీ
వై యెన్నెన్ని విధాల ప్రశ్నమడుగన్ యత్నించినన్ వచ్చు తె
ల్వీ యొక్కండగు నేక మద్వయము నింకేమైన లేదంటయే
యై యా యొక్కటి యాత్మయే యనుటతో వైకృస్థితిన్ జెందనా॥ 3

యా యా యా యని బుట్టు చించికొని యన్యోన్యంబు తర్కించి యే
మామెన్ దేలెడి దేమి యన్నిటికిఁ దా నొ మూల మాత్మాన్య మే
చాయన్ దోపదు తానె స్వీయమగు నిచ్చన్ బట్టి తా నొనుదుర్
జ్ఞేయం బైన జగంబుగా నగు పురాణీ! స్వాస్థ్యమే శ్రేయమా॥ 4

వరగుణ పాండుడు నిలిపిన

సురుచిర లింగంబు చెంత సుందర లింగం

బరుదైన దొకటి యున్నది

హరలింగం బదియు చోళుఁ డర్పించినదా॥

5

రాజేంద్రచోళుడు

రాజేంద్ర చోళుడనఁగా

రాజేంద్రుడె చాల మంచి రాజగు నతఁడున్

మోజుపడి యొక్క పూవున

కై జరిరితుఁడు విముక్తి కై యిటు వచ్చెన్ ||

6

కరుణ వరుణాలయుఁడె

గిరిజా పతి వానిఁ గాచెఁ గేవలుఁ డయ్యున్

హరుఁ డెంత చిత్ర మతయో

వరకృప నెదో వంక పెట్టి భక్తుల నీడ్చున్ ||

7

త్రి శిరః పల్లీ నాథుఁడు

శశిమాళియె వంశదైవ సన్నుతి నందన్

వశి యయి రాజ్యము నాతఁడు

శశి శేఖరుఁ డాత్మ మెచ్చుఁ జలుపుచు నుండెన్ ||

8

కాంతి మతి చంద్రరేఖలు కాంచనాంగు

లచ్చరల మించు వార లర్ధాంగు లయిరి

వారితో సర్వభోగ మవ్వారి గాగ

ధార్మికుండయి రాజు స్వసమతి నుండె||

9

తిరుచి యనంగ నేడు వినుతిం గను పట్టణ మద్ది, తల్లియై

హరుడట సర్వజీవులకు హాయి నొసంగును, వాని గొల్చి యా

నరపతి సౌఖ్య మందుచు జనప్రియుడై వసియించుచుండగా

హరునకుఁ గాళహస్తి పతి కాతనిపై దయ కల్గె వింతఁగన్ ||

10

మాతృ భూతేశ్వరుఁడు మహా మహిమ కలఁడు

కలఁడనంగను విన్న విఖ్యాత యోగి

యక్క డున్నట్టి కాశ్మీర మందునుండి

యిచటి త్రిశిరః పురమ్ము మే లెంచి వచ్చె||

11

ఆ మహా యోగి సర్వజ్ఞుఁ డగుట వలన

హరుఁడు జవ్వంతికా ప్రియుం డనుట వినుచు

నేమిటది యని కడు విచారించి తెలిసి

యోగ బలమున సాధించి యుగం గొలిచె॥

12

అది యొక రమ్యహా కుసుమ మద్భుత మైనది వర్ణ వాసనా

విదిత మనోజ్ఞ తాదులను వేరికి విన్నదియైన కాదనన్

గుదురున చూచుటల్ మునియు కోరి దివంబున కేగి దానినిన్

గదిసిన యోగశక్తి మెయిఁ గట్టిన యంటెనె తెచ్చె నింటికిన్॥ 13

దేవ పూజార్థహా తన పూవు దోట

దాని మివుల శ్రద్ధను నాటి తత్సమంబు

లెన్ని పూచిన నన్నిటి సీశ్వరునకె

భక్తి నర్పించుచుండె దీప్త వినయమున॥

14

అది పెరిగి పెద్దదై రోజు కైదు పదియు

పూచుచుండెడి దట్టులె చూచుచుండ

నేఁబదియు వంద యగుచు నన్నేని పూయ

నన్నిటిన్ స్వామి కర్పించు నయ్యసఘండు॥

15

స్వాదు జవ్వంతికా పుష్పజాతి పూజ

యా మహామహు వ్రతమది యాగరాదు

యోగ శక్తిని సాధించి యోర్పుతోడఁ

గవ్వపడి పెంచి పూలిచ్చు కాలమందు॥

16

దాని పూవులు స్వామియే తాల్ప వలయు!

నేరు నాచెట్టు దరియ రా దెవరు పూవు

కోయనే రాదు కోసిరో యాయెనంతె

యెవరి కెట్టెట్టు లానొకో యెఱుంగ రెవరు॥

17

రాజున కిట్టి యోగి శివరాతుఁడు పట్టణ మందె యుండి సం

పూజన మాచరించు దినమున్ శివు నన్న సువార్త కూడ నే

రోజున నందలేదు పలుత్రోవలు పూజకు స్వామి కేదియున్

యోజనరాదు మానసమె ముఖ్యము వాలుట దాని బట్టియకా॥ 18

ఒకనాఁడా విభుఁడాల యమ్మునకు భక్త్యుదేక మొప్పన్ సభా
 ర్యకుఁడై పోయి విభున్ భజించి చనువో నా పుష్ప నిర్మాల్య మ
 ర్చకుఁడీయం గొని కళ్ళ కద్దుకొని తత్సేందర్య సౌరభ్యముల్
 చకితుం జేయగ నట్టె చూచుచు మహాశ్చర్యంబునన్ మున్నుటె॥ 19

ఎంత మనోహరం బిది మహీవలయంబున నిట్టి పుష్ప మీ
 ప్రాంతము నందు లభ్యమగు వార్త యెఱుంగక యుంటి నేటికీ
 వింత సుమంబు కంటఁబడె వీడుదునే యిది యెక్కడున్ననున్
 స్వంతము చేసికోవలయుఁ జానల కీవలె నంచు నెంచుచో॥ 20

కాంతిమతి చిన్న భార్య యక్కాంతు గదిసి
 యా సుమంబును గూర్చి మహాభి మాన
 మంది యెఱైన నద్దానిఁ బొంద కున్న
 బ్రదుకు బ్రదుకేమిటని వాని పట్టుదలకు॥ 21

ప్రాణమున్ బోసి పెంచి యూర్పాడనీక
 తరిమినన్ రాజు తహ తహ పెరిగి పెరిగి
 పురమునం దెచ్చు టున్నను పూవులెన్ని
 యున్న నన్నియున్ రాజస్వ మూరివారు॥ 22

తమకుఁ దామయి తెచ్చి రా ధాత్రి పతియు
 మెచ్చి బహుమాన మిచ్చు బల్మిని గొనంగ
 వలసి వచ్చెనా పడియెడి పాట్లు తెలియ
 నేరి కెఱుంగింగ రా'' దని యెల్ల యెడల॥ 23

చాటఁ బంచెను చాటింపు సాగి సాగి
 యెల్ల చోటులఁ బర్వె యోగీశ్వరునకు
 వినగ నయ్యెను రాజాజ్ఞ వినియు నతఁడు
 వ్రతము భంగింపఁ జనదని వదలఁడయ్యె॥ 24

భటులు పురమెల్ల గాలించి పట్టువడక
 యెవరు తెత్తురొ యెప్పుడో యెఱుంగుద మని

యాలయము కడ కాపు కాయంగఁ దుదకు
యోగి తెచ్చుట కనుచు నయ్యోగి దరిసి॥

25.

రాజు నానతిఁ దెలుప విప్రవరుఁ డతఁడు
సాధు మార్గాన నద్దాని చరిత యెల్ల
పేరు విన్నది మొదలు తద్వినుత పుష్ప
వృత్త మంతయు దాని కెల్లంత చేయ॥

26

ఇప్పు డిట్లుగ లభించు నిత కష్ట
పడుచు దైవంబు కృపను లభ్యమగుచుంట
స్వామి కర్పించు టొక్కటే వ్రతము గాగఁ
దాను నివసించుచుంట నంతయును దెలిపె॥

27

వినిన వారలు యోగ్యులై వెడలి రాజు
నకు వినతి చేసిరి నృపతి యొక విధమున
మతిని మందలించుకొని సుఖం పడగ వచ్చు
కాని ప్రారబ్ధ మట్లు చక్కబడనీదు॥

28

కాంతి మతి వాని బుద్ధి ఖడ్గమ్ము నంచు
సాన బట్టుచు పదును హెచ్చంగఁ జేసె
నంతె రాజాజ్ఞ మరల నూరంత తెలిసె
నెల్లవారికిఁ బెను భయ మినుమడింప॥

29

“స్వాదు జవ్వంతికా పుష్ప జనక వృక్ష
మీ ఊణము నుండి రాజస్వమే యెఱింగి
యెవ్వరును ముట్టరాదు యోగీశ్వరుఁడును
పౌరుఁడే యకాట రాజాజ్ఞ మీఱరాదు॥

30

దినము భటు లేగి పూవులు తెచ్చి మూఁడు
మూలలన్ గట్టి తనకును మహిషులకును
వేటు వేటుగ భక్తి నర్పింప వలయు
తప్పచో ద్రోహులకు మృతి దండనంబు॥”

31

యోగి శివరాతుఁ డెంత మహోగ్ర కోప
మందియున్ శాంతుఁడై శివునాజ్ఞ యెట్టు
లున్న నట్లగుం గావుత మనుచు నురక
సాక్షియై యుండిపోయె; రాజాజ్ఞ భటులు॥

32

వచ్చుచుండిరి, పూవులు వ్రతము తప్ప
రాజునకుఁ జేరుచుండెను; రాజమాళి
మిన్నకుండెన? యుండునే మిన్న కతఁడు?
ఏమి యెఱుంగని యల్లె యెన్నేని చేయు!!

33

భటు లొసంగిన మాల నా ప్రభుఁడు తలను
భక్తి ధరియించి సంతోష పడుచు నుండె;
కాంతి మతి దాని దాల్చి నాకంటె ధన్య
కాంత లెవ్వారటంచును గర్వ మంద॥

34

సాగె; జ్యేష్ఠభార్య యయిన చంద్రరేఖ
దినము నద్దాని గొనుచు మందిరము నందె
కరుణ వేంచేసి యున్న శ్రీహరున కిడుచు
మ్రొక్కులన్ మ్రొక్కుచుండె విముక్తి కొఱకు॥

35

మువ్వ రుండిరి ముగ్గురకు మూఁడు మతులు
రాజునున్ రాజు భార్య లుర్వరను వారు
పొందనగువాని కనుగుణంబుగ నె కలుగు
నట్టి బుద్ధులు పుట్టించునది శివుండె॥

36

ఇట్లు పదినాళ్ళు సాగెనో యేమొ యంత
లోనె వింత వార్తలు గాలిలో యధేచ్ఛ
జనుల చెవులను బడుచు వచ్చినవి నిజము
లవునొ కాదో యిపుడు తెలియంగరాదు॥

37

కాంతి మతి యెంత ధన్యనుగాఁ దలంచి
కొన్న నామెకు నొరిగిన గొప్ప లేదు

పైగ నాథున కామెకుఁ బడుటలేదు
చంద్రరేఖ గర్భముఁ దాల్చె స్వామి కరుణ!!

38

రాజు మతియందదేదో విభ్రమము తోచు
నిపుడు సామాన్యులకు మారు పెఱుంగరాక
యున్నదేకాని మతిమంతు లున్న విషయ
మిట్టై గ్రహించి రధిపుఁ డింకేమి యగునా?

39

నెల నాల్కై నది మిన్ను మన్ను నొకటే నేలేది మిన్నేది? నీ
తెలివిన నన్ను భజించు వాని సుమముల్ తెప్పించుకోఁ జాలి, తీ
వలలోఁ జిక్కితి పెందుఁ బోయెదవురా పక్షియటంచున్ శ్రవో
వలభుల్ దూటి రవంబు లువ్వెసఁగ వీవన్ సాగె దిగ్వాయువుల్ || 40

మతి మంతుండయి యున్న రా జెటులు సంభావించునోగాని నేఁ
డతఁ డు ద్విగ్నుఁడు గేహమున్ విడిచి భార్యా ద్వంద్వసంబంధమా
స్మృతి యొక్కింతయు లేక యేదో పనిమీదే పోవునన్నట్లుగా
మతి పెంటన్ జనజొచ్చెఁ గాంతిమతియున్ మన్నాఁడుడంచున్
జనన్ || 41

మొదటన్ గాలిగఁ దోచి వారిరువురా పోటొడ్డు కోలేక త
ప్పదమున్ జేసినవారు వీధి బడగా పెన్నంటి మన్నే దివం
బు దెసన్ వర్షము రీతిగాఁ బడు తుణం బున్నన్ గిరిన్ మించునా
నెది యెట్లున్ గననీక పొవుటయి వా రెట్లెగిరో యేమొకో? 42

కాంతి మతి యేమి యయ్యెనో కాంతుఁ డెఱుంగఁ
డామె యణగారిపోయె నా భూమి రజము
పై బడంగ నెచ్చటనో యేర్పఱుపరాక
యామె స్మృతి లేని రాజు బాధాకులుండు||

43

వాని పెన్నంటి పెనుమట్టి వాన విడక
పడగ సాగెను వాడు దుర్భర దురంత
వేదనం బడి పడలేక వెట్టి యగుచు
నెచట తలదాచు కొనక పర్విడగ సాగె||

44

వాన తరుముచునుండె నవ్వఁడు పరుగు
వెట్టుచున్ జాల జేత్రముల్ విడిచి చనుచు
నెచ్చటను రక్షణం బింత యేని కనక
వచ్చి వచ్చి యిచ్చోట సువర్ణ ముఖరి॥

పశ్చిమపు టొడ్డు చేరి ప్రాగ్భాగ మందు
కానవచ్చెడి కైలాస కాంచ నాగ
ములను గాంచుచు కైమోడ్చి మ్రొక్కువఱకు
వాని విడువక మినుమట్టి వాన తరిమె॥

4

ఏటఁబడి వాఁడు తూర్పున కేగి నిలిచె
నాగిపోయెను మనువాన యంతలోనె
కావుననె నేటికిని రెండు గట్టులకును
చాల వ్యత్యాస మగవడున్ సర్వులకును॥

47

పశ్చిమమ్మున మెరక యా ప్రకట పల్ల
మిట్లగుట కిద్దియే హేతు వల్లేగి చోళుఁ
డద్దరిని గిరిని గిరి ప్రత్యంతధాత్రి
స్వామి యున్నట్టి వసతి సర్వమును జూచి॥

48

సహజముగ సాధువున్ విజ్ఞఁ డహరహంబు
దైవమున్ గొల్చు సద్భక్త జీవుఁడగుట
నిట ప్రవేశమ్ముననె ముక్తి నిడు శివుఁడని
విదితమై యున్నమాట తప్పదను రీతి॥

49

వాని మతికిని స్వాస్థ్యమ్ము పరమ తపము
నందు నిల్వగ ననుకూల మయిన చోటు
వసతి సౌకర్యములు తమంత సమ కొనగ
పంచ వర్షంబు లతఁడు తపం బొనర్చె॥

50

ధర్మపురిలోని రాజ సౌధంబునందు
గాలి వీచుచు నుండ శంకరుని పూజ

యందు నుండిన పెదరాణి యిందువదన
గర్భవతి చంద్రరేఖ నిక్కమ్ము నెఱిగి॥

51

చాల దుఃఖించి తేటి తత్సమయమందు
ముఖ్యమగు ధైర్యమును గోలుపోక స్వస్థ
మతిని మంత్రుల తోడ్పాటు నితర జనుల
సాయ మందుచు రాజ్యంబు చేయసాగె॥

52

కాల మందునఁ బ్రసవించి బాలు గనియె
సర్వసుగుణాల వాలుఁ డా సతి సుతుండు
అమర జవ్వంతికా నాథుఁ డనఁగఁ బరగె
మాతృభూ తేశ్వరున కది మాటు పేరు॥

53

ఇచట రాజేంద్రచోళు మహిత తపంబు
శివుఁడు కడు మెచ్చియును పరీక్షింపఁ గోరి
వానికిని స్వప్నమునను గన్పట్టి “యోయి!
చాలు తపమికఁ జాలు విశ్వాస ముంచి॥

54

కోరు మెదియేని తీర్చుట కొఱకె యిట్లు
కాని పించెదు నెట్టి భోగముల నేని?
వలయు వానిని కోరుము వత్స!” యనుఁడు
వాఁడు పరిపక్వబుద్ధి యా పలుకు వినుచు॥

55

“శివ శివా! స్వామి స్వప్నమే యనువుగాక
నిన్ను జూచిన వాఁడు నిన్నే వరించు
గాక తుచ్చ భోగంబులన్ గాంక్ష సేయు
ఁబట్లు పొసఁగును ముక్తి నా కి” మృనంగ॥

56

స్వామి వదలక యెన్నియో పద్ధతులను
పూని పరికించి లోభమ్ము నూనకుంట
కాత్మ మెచ్చుచు నపుడె సాక్షాత్కరించె
గలయె నిజమయ్యె వాని కక్కజము గదుర॥

57

“ఓయి రాజేంద్రచోళ! నీ వుండు మిచట
నాలయంబున స్వామి పెన్నంటి యున్న
తూర్పు దిక్కునఁ గొండ నత్తుకొని యున్న
స్థలమునన్ లింగమున్ నిల్పి కొలుము దినము.”

5

అని వచించెను వెంట నం తర్థి నందె
నాఁడె రాజేంద్ర చోళుఁడు నాథుఁ డనిన
చోటుననె వరగుణ శివుం డాట కయిన
తోడు వచ్చె నటంచు సంతోషపడగ॥

5!

చోళ లింగంబు నెలకొల్పి శుద్ధ హృదయ
పారి శుద్ధ్యము త ల్లింగ భావమంది
కానవచ్చు ననంగ నఖండముగను
వెల్లులన్ జిమ్ముచుండ సేవించుచుండ॥

60

చాల కాలమ్ము సాగె నా చోళపూజ
చంద్రరేఖా సుతుండు రాజత్వ మంది
తండ్రి సంగతి తెలిసి యాతనిని గూర్చి
దేశమంతయు గాలించి తెలియలేక॥

61

తెలిసి యెట్టులొ కాళహస్తికిని వచ్చి
తన్నెఱింగించుకొని “కన్నతండ్రి! పోద
మింటికిన్ రాగదే” యన్నఁ జంటివాని
చూచినట్లుగ రాజైన సూనుఁ జూచి॥

62

“బాబు! నీ వింతవాడవై భారమెల్ల
చక్కగాఁ బూని యుండ నా కక్కడేమి
పనియు నుండదు మీకు నేనని యొకండు
ఉన్ననున్ లేక యున్నను నొక్కటె యగు॥

63

అమ్మ నడిగితి ననుము న న్నడుగకు మిఁక
స్వామి నర్పించు కొనుచు నిచ్చటనె యుండు

నెప్పటికి నైన కరుణింపఁ డేమి స్వామి?
యిక్కడే యుండునింక నీ వేగు విడ్డ!!

64

అని వచించి పంపించెను తన జపాన
తాను మునిగెను శుద్ధ సత్త్వమ్ము నంది
నిష్ఠ మెలఁగెడు వారి కా నీల గళుఁడు
చాల సులభుఁడు స్వామి సాక్షాత్కరించి॥

65

లీన మొనరించికొని వాని లింగమందు
తాను లీనమ్ము గాగ నాతండు నిలుపు
లింగ మీనాటికిన్ కథా శ్లిష్ట మతుల
కతుల శుభముల నొసఁగి యాహ్లాదమందు॥

66

శాంత శివ మచ్యుతం
దాంతం హర మద్భుతమ్

భజేహం భజేహం భజేహం భజేహం
నిరీహం భజేహం భజేహం నిరీహమ్॥

సత్యం శివం సుందరం
నిత్యం జ్ఞాన మనస్తమ్

భజేహం సదాహం భజేహం సదాహం
నిరూహం సదాహం భజేహం భజేహమ్

ఏక మేవా ద్వయం బ్రహ్మం
సచ్చిదానందం స్వయమాత్మమ్

భజేహం దురూహం నిరీహం భజేహం
సదాహం భజేహం స్వయం స్వాత్మరూపమ్॥

67

స్వామి కెదుట శిలా ధ్వజస్తంభ మొప్పు
దాని శిఖరానఁ జిలునంది కానవచ్చు
స్వామి ధ్వజ మన నంది ధ్వజమ్మె యగును
నంది స్వామి కెపుడు వాహనమ్ము గాదె!

68

నంది యనఁగను నానంద మందువాఁడు
ఎల్ల జీవుల నానంద మెవని కబ్బు!
ధర్మమున నిల్చు వారె యందంగలారు
ఘన మహానంద రస సదాఖండ సుఖము!

6

నంది ధర్మమ్ము శివు వాహనమ్మొలుంగు
మన మొనర్చెడి ధర్మమే మనకు శివుని
తానె వహించి తెచ్చి ముందటను నిలుపు
నందివలె జూచుచుండి యానందమంద॥

7

చక్రధర వృత్తాంతము

ధ్వజము తలపోయగాఁ జక్రధరుఁడు స్మృతికి
వచ్చు చున్నాడు మహితాను భావుఁడతఁడు
సాధువై యుండి పాపండ సంగమమున
నపజయము లంది యేమిరా యనుచుఁ గలత॥

71

అంది య య్యగస్త్య ముని దయన్ మెలఁకువ
గని గురుండిచ్చు మంత్ర మఖండముగను
నొక్క రోజున జపించి యక్కజముగ
స్వామిలో లీనమయ్యె నా చక్రధరుఁడు॥

72

శివ మూలం బగు ధర్మ వృక్షము వశిష్టేష్వత్వమే హేతువై
శివుఁడే తస్మహానీయ వృక్ష మహితాస్తిత్వ ప్రధానుండగున్
శివునిం గాదన ధర్మమెట్లు నిలుచున్ జిత్తంబు మత్తంబుగా
వ్యవహారంబు సమస్త మెల్లరకు వ్యత్యస్తంబెయ్యె కూల్చెడిన్ ॥

73

శివునిన్ ద ద్వ్యవహారమున్ గనుచు వాసింగాంచగాలేని దు
ర్భవు లర్థంబు గ్రహింపలేక మదులన్ వైరస్య ముంబూని వా
చవికిన్ లోగి మతుల్ మలంచికొని భ్రష్టత్వంబె మే లన్నటుల్
శివతన్ బొందక నష్టపోయెదరు ఛీ ఛీ యెంత కష్టంబహా!

74

మూలం బండు జలంబు పోసినయెడన్ మూర్ధాగ్రమందున్న శా
ఖాలం బ్యేక కిసాలయంబును పునః కాం త్యుజ్వలం బౌనటుల్
మూలం బౌ శివుఁ డర్చితం డయిన సంపూర్ణార్చనంబై త్రివృత్
త్రైలోక్య స్థిత దేవతా తతియు ప్రీతంబై ప్రసన్నంబగున్ || 75

సత్య మిటుండ దక్షమతి సాగిన యల్పులు తాము సూటి దౌ
ర్గత్యము నందుచున్ బరులఁ గాంచి శివుండు శ్మశానవాసి సౌ
మత్యము లేదు కాటి బసుమంబును సాములు పచ్చితోళ్ళు నీ
వ్యత్యయ వేషధారి కొక వందనమా యని యీసడించుచో || 76

అలసులు, నున్నకొద్దిమతియైనను వాడక వారు వీరు నె
ట్టులు పలుకాడినన్ దల నటుల్ కదలించెడివారు వట్టి మ
చ్చలుగ నెయెంచి పూజ్యతయుఁ జావగ నెవ్వగఁ బొందుచుందురే
యలపును బొంద కెల్ల పుడు నర్థ మెఱుంగుట శ్రేయమయ్యెడిన్ || 77

జగ మన్న నె మహా శ్మశానమై యున్న దం
దు మిగిలెడిది తానె ధ్రువుఁడు తాను

అధ్రువం బగు సర్వ మడఁగించి యందుండు
తాను గావున నె శ్మశాన వాసి

సచ్చిదానంద విశ్రాంతి నందింపగా
జడము నాడించు చిత్స్వామి యగుట

నటరాజ బహుమాపి నామంబులన్ దాల్చు
నిత్య జాగరత నిర్మిదుఁ డతఁడు

సర్వ కశ్మల మైన ముజ్జగము లతని
కలుషహర శీలమున నె మంగళములగును

సర్వ మంగళ మాంగళ్య చాన యయిన
శివుని కంటె విశుద్ధుఁ డే ధవుఁడు కలఁడు? || 78

ఉర వైవిధ్యము వారి వాస మురమా నూహన్ బ్రదర్శించు వా
రులవై యిరైట గట్లు తోచుటయె మేలోహో యెడంబుండు నే

కర మాశ్చర్యము స్త్రీయుఁ బూరుషుఁడునై కాకుందురా హేతుఁడై
యెఱుంగుగా నగు సేక మద్వయ శివంబే సర్వమానం బొగిన్ || 71

తా నుమాధవుఁ డగు రమా ధవుఁడు నిజము
ధవత మాత్రమై శక్తి శక్తములు వారు
వేషనామ వైవిధ్యము విసరి వైచి
తత్త్వ మాత్మగఁ దెలియు చిత్త్వమై శివత||

81

ఆ వ్యాఘ్రు చర్మ మెట్లగు పించు నయ్యదే
నిర్జితాహంకార నియతి సుమ్ము
కృత్తివాసోనామ కీర్తితుం డగు శేల
యజ్ఞాన గజ చర్మ మది ముసుంగు
తాను తానై యున్న తత్త్వంబు నందింత
విశ్వమ్ము వ్యక్తమై వెలుంగు తెటు
లా ముసుంగున నుండి యనుభవించి విముక్తి
నందింప నందుచు నఖిల జగము

నింద్రి యాహుల నతఁ డొక్కఁడే జయించి
వలయునట్లుండు మేని సొమ్ముల నొనర్చె
మనసె మాయా మృగం బొను మది శివునకె
లొంగి యున్నది చేత నుప్పొంగు భక్తి||

81

తలపై సుధాంశువు తత్త్వదీప్తియై సుమ్ము
సుర సింధువే జ్ఞాన సర మెఱుంగు
మా ఫాలలోచనం బది విచ్చెనా యేని
జ్ఞానాగ్ని సర్వమ్ము కాల్చి వైచు
జీవుఁడున్ దేవుఁడున్ జెలంగుచుండియు గూడ.
జగతి లేకున్నచో సాగ కుంట
నా కన్ను తెఱవక యర్కేందులోచన
ద్వయమునన్ జూచు విశ్వముల నెల్ల

నెవఁడు తానైన వాఁడొ బ్రహ్మాక్షుఁడగుచు
వాని ఫాలాంబకము విచ్చి వాని సర్వ
కర్మ సంచయమున్ గాల్చి శర్మ మిడుచు
లోకముల నెల్ల గాచు నలోలుపతను॥

82

ఆ శివుఁ దద్విరోధుల యహంకృతి మూలక దుష్టవాక్య వై
నా శక ఘాసమట్టై తిని నాదని మ్రోయుచు విస్మరించుచో
వేశమునన్ దిగంబడుటె విష్ణువు నమ్మి శివద్రుహుండుగా
నాశము తప్ప దట్లె శూరు నమ్మియు శ్రీహరి మ్రొక్కగావలెన్ ॥

చక్రధరుండు స్వచ్ఛమతి సద్గుణ భూషితుఁడచ్చ శీలి ని
ర్వక్ర పరాక్రముండు బుధవర్గ సమాశ్రయమొప్పువాఁడు రాట్
చక్రము నెల్ల గెల్వ గల శక్తి గలాఁడని పేరుపొంది శ
స్త్రక్రమ మంచు తూర్పుదెస దక్షిణ మిట్లు ప్రదక్షిణముగా॥

84

దిగ్విజయ మెంచి పోయి ప్రాగ్ది శ నె యూఱు
చోట్ల గెల్పొందలేక విశుద్ధుఁ డగుట
నేమి యిట్లగు చున్న దే దేని దోష
మున్నదో యేమొ దిద్దు కొందున్న యట్లు॥

85

అనుచుఁ దద్దోష మెఱుంగు తెట్లని విచార
పరతఁ దిరుగుచునుండ నిల్వల కృతాంతఁ
డయ్యగ స్త్యుండె యెదుట ప్రత్యక్షమయ్యె
నా త్మణంబందె రాజు సాష్టాంగ మెఱగె॥

86

లేచి నిసీతుండై శివుని లీల వెలింగెడి మాని కన్నులన్
జూచి యెదో మహత్త్వ మది చొక్కగఁ జేయగఁ గై మొగిడ్చియే
నా చెవి పాపనం బగున? నాథ మునీంద్రుఁడు సర్వదర్శియై
యీ చెవి కేదియైన వినిపించున శ్రేయమటంచు నెంచుచో॥

87

“నాయనా! చక్రధర! ప్రసన్నమగు దారి
తాత ముత్తాత లందఱు నేతలగుచు

త్రొక్కినది యుండ నది పెడద్రొక్కి నడచి
చిక్కు పడుచుంటి వీవు మంచిదియె వినుము॥

8

స్కార్త దృష్టిని మాని పాపండ మతిని
శివుని నిరసించు చున్నావు శివుడె సర్వ
మది యెఱుంగక యురక స్వయం ప్రహేళా
పద్ధతిన్ బూని దురపిల్ల ఫలము కలదె॥

8

ఒకని నమ్మంగ వచ్చు వేటొకనిఁ దిట్ట
నేమి పని యిర్వరును నొక్కరే యగుటను
ఎవని నమ్మితో వానినే యీసడించు
తై మహా పాప మగుచున్న దేమి వింత?

91

సలుప రాదద్ది శివుడు కేశవుడు నొకరె
ఒకరి పూజింప నొకరు మే లొసంగు చుందు
రట్టి యన్యోన్యలకుఁ గలహంబు తెచ్చు
దుష్టమతి యేమి సరియైన త్రోవ నడుము॥

91

నీకు మంత్ర మ్మొసంగెద నియత మతిని
దాని గొని పొమ్ము మన్నదీ తట గతమ్ము
కాళహస్తికి నచట శంకరుని మ్రోలఁ
గూరుచుండి జపంబు నిండారు భక్తి॥

92

చేయు మీ మంత్ర మహిమ మీవే యెఱుంగు
దనుచు నాతఁడు వినయాన సంజలించి
వినుట కొగ్గిన చెవియందు వినిచె మనువు
దీక్షితుండయి కాళహస్తికిని వచ్చి॥

93

ఆ మహాముని చెప్పిన యల్ల మొదట
నదిని స్నానమ్ము చేసి శ్రీనగము చుట్టి
దేవళమ్మున స్వామిని దేవిఁ గొలిచి
స్వామి మ్రోలను గూర్చుండె జప మొనర్ప॥

94

తెల్లవారలు జపియించె దెల్లవారె
 దెల్లవారిన హృదయమం దెల్ల లోక
 ముల్లసిల్లగ లోకమ్ము లుల్లసిల్లె
 శివుడు వాడయి యంతటన్ జెందియుంట||

95

ఎంత చిత్రమ్మో వీని యీ వింత ముక్తి?
 వింత యంతయుఁ బొందెడి విధమునందె
 ముక్తి యొక్కటె స్వామియే ముక్తుడెపుడు
 ఆతడే జీవుఁ డతఁడు గానైన ముక్తి!!

96

దేవ దేవ! దయానిధీ! భవదీయ దర్శన భాగ్యమీ
 జీవుఁ డందిన వేళ యెట్టిదొ చేరి నిల్తు సమక్ష మం
 దీవు చూచెదొ చూడవో తనువిద్ది యున్నది లేనటుల్
 నీవె యుంటివి నేను లేనని నిత్యమున్ దల పింతువే!

97

నేను లే నని యున్నదీ వని నిన్నె చూచెద నన్నచో
 నైనదా ప్రభు! చూతు రెవ్వ రటన్న యంతట నేననన్
 లేన లేనని యంటి వేగద లేచి తెప్పుడు నీ వనన్
 కానవత్తురు మీరె యట్లుగ కాక వేటుగ నుంటినే?

98

చూచు వాడును చూడ నొనది చూపు సర్వము నీవెయై
 యేచు విశ్వము నెల్లకాలము నిట్టులే కనుచుందునో?
 నీ చరిత్రకు నీదె బాధ్యత నీ వలెన్ నిలి చుండగా
 కాచుటయ్యదె కానరాకయె కాంచుచుండెద సర్వమున్ ||

99

“(శ్రీ) కాళహస్తీశ చరణౌ శరణ మహం ప్రపద్యే”

ఇది పదునేడు వర్ణముల యీశ్వర మంత్రము నీ పదద్వయం
 బదె శరణంబటంచు శివునందె ప్రపత్తిని గల్గియుండి యీ
 పదిపయి నేడు వర్ణములు పల్కిన మాత్రన మోక్ష మబ్బెనే
 యదియును నొక్కనాడ పరమాద్భుత మియ్యది కానమెచ్చటన్ ||

చక్రధరుఁ డొక్కఁడే యిందు స్వామి లింగ
ముంచి పూజింప లేదు తా నున్న దెంత
యొక్క దినమయ్యె సంతలో నున్న వాఁడె
యున్న యట్లుగ స్వామిలో నుండె నంత॥

1

స్వామికా చక్రధరుఁడన్నఁ జాల యిష్ట
మెంత యిష్టము కాకున్న సంత త్వరగ
ముక్తి నొసఁగును? సరె యిచ్చె ముగియ లేదు
దేవు దయసాగె వాని పుత్రికల యందు॥

11

రాచ పడుచులు

అతని కిర్వరు పుత్రిక లమృత లతిక
కాంతి మతియును రాజశేఖరుఁడు కొడుకు
తండ్రి వై రాగ్య మూని యాత్రా నిమగ్నఁ
డైనపుడె రాజ శేఖరుం డయ్యె ప్రభువు!

11

తనయ లిర్వరు మోక్ష తత్పరత నుండి
పెద్ద వా రయ్యు నుద్వాహ విధికి చొరక
శైవ దీక్షను నిరతమున్ స్వామి గొలుచు
చనుచు సోదరు రక్షణ మందె యుండ॥

11

స్వామి పనిఁ బూని వారికి స్వప్నములను
కానిపించి పంచాక్షరిఁ గరుణ నిచ్చి
శిష్యుఁ డనుపేరఁ దానె యా శీలవతుల
వెంటడిన్ నిల్చి తెచ్చి యివ్వీట నిలిపె॥

10

“అక్కా! వింటినె రాత్రి నాకుఁ గల యం దా కాశహస్తీశ్వరుం
డు కుంబోని దృఢాశ్మగాత్రుఁ డటులయ్యున్ వాయుమృద్వంగి నె
చక్కిన్ నిల్చి మనూపదేశ మొసఁగెన్ సత్యాభిధేయుండు ని
న్నిక్కన్ జేర్చును వాని వెంటఁబడి రమ్మి యంచుఁ జెప్పెన్ జుహ
కల కల్లాస చెలీ! సుభానుభవ మొక్కండె యగున్ గాదె నా
తల ముట్టెన్ ప్రభు వీ తనూలతిక సంతానద్రు శాఖంబలెన్

బులకించెన్ గనుదోయి చెమ్మలురిసెన్ బూర్ణేందు బింబాస్య ని
మ్ముల కెట్లెగుట చెప్పవే యిచట నూర్పుం దీయలేకుంటి నే! 107

అను చెల్లింగని యక్క “నాకు నటులే యాస్వామి కన్నించె శ్రీ
మనువుం జెప్పెను రమ్మనెన్ మనకు శర్మ స్వామి యెవ్వండో దా
రిని చూపం గలఁడంచుఁ జెప్పె నిఁక వేతే చింత యేలా సనా
తనుఁడో స్వామి యనుగ్రహంబు కలిగెన్ ధైర్యంబునన్ నిల్వనొ॥

అని యిట్లీర్వురు వారి వారి కగు నట్లా రాత్రి కన్నట్టిదా
యనుభూతిన్ స్మరియించుచుండ నట కొయ్యన్ వచ్చె నొక్కండు వా
నిని శిష్యుండో గురుండో యేమనఁగనో నీ ముందు శ్రీస్వామి ని
ల్చిన నే మాదువు వారు నల్లె యయి మల్లెల్ గుప్ప మన్నట్లుగా!

తను వెల్లన్ బలు సౌరభంబు లెనఁగన్ దారాడు నవ్వాని దే
వునిగా నెంచి స పర్యలన్ జలిపి యా పూర్ణేందు బింబాస్య లా
తనితో “స్వామి! పనేమి” యన్న “మిము నా దై వంబు పంపింపఁ దో
డొకని పోవచ్చిన సత్యశర్మ” ననఁగాఁ గొమ్మల్ చిగుళ్ళెత్తుచున్॥

రా జగు తమ్మునిన్ దెలిపి ద్రవ్యములన్ సమగూర్చి సిద్ధమై
రాజ ని భాసనల్ తలిరు ప్రాయము కన్యలు స్వామిఁ జేరుటే
మోజయి వాని వెంట బడి పోయిరి నమ్ముచు వాఁడు దేవుఁడై
పూజకునైన పూవులను బోలెడి వారలఁ గాళహస్తికిన్॥ 111

చేరిచె; రాజ కన్యకలు చేరిన వెంటనె స్వర్ణ వాహినీ
నీరములన్ మునింగి గుడి నిల్చిన స్వామిని దేవి మ్రొక్కి యా
దారిని జూపి తెచ్చిన సుధామతి చెప్పిన చోట లింగముల్
కూరిచి పూజ చేయుచును గోట్ల కొలంది జపించుచున్నచో॥ 112

శివుఁడు కనిపించి తనలోనఁ జేర్చుకొనియె
స్వామి యింతటి శ్రద్ధ నవ్వారి యెడలఁ
బూన కారణ మేమి తత్పుణ్యమె యగు
పుణ్య ముండిన మనకు న ప్పూజ్యుఁడట్లై॥

ధ్వజమునకుఁ దూర్పుగాఁ గొండ దరిని కట్టి
యున్న మందిరమ్ముల యందు నోగిరమ్ము
లిప్పు డమ్మెడి కొట్టమ్మె యిర్వరపుడు
లింగముల్ నిల్పుచోటు ముక్తిం గనంగ॥

114

లోనికిం బోయి చూచిన గానవచ్చు
నొక్క లింగంబె కాని యందుండె రెండు
నందులు వరుస ముందు వెస్కలుగ నొప్పి
యట్టి లింగంబు లుండిన వా యనంగ!

115

రాచ పడుచుల గుడి యన్న ప్రథ యొకండు
కలదు గాని యే రాచ కన్నెలో తెలియదు
పద్మసేనక రాజాత్మ భవ లిరువురు
నిందె శివపూజ చేసి తరించి రంట!

116

బహు శతాబ్దుల నుండి తీవ్రమగు కాల
మునకుఁ దోడుగ పాలనమ్ములును మాఱు
చుండు నపుడెల్ల మఱి యింత శోభ పేర
నెన్నియో మార్పు లగుట వింతేమి కాదు॥

117

ఉభయ వంశాల వారివి యుండెనేమొ
పూర్వ మది నాల్గు నేటి కిప్పు డది యొకటె
అంత వఱకున్న యందుకు హర్ష మంది
స్మృతిని తనియుట మేలు సంస్మృతియె ఘనము॥

118

ఆంధ్రకవి ధూర్జటి ప్రభు వన్య కన్య
లిరువురం జెప్పె మధురవా రిరువు రగుటె
సామ్య మితర చరితము పొసంగ దెచట
వారు వేశ్యలె యే మాయె భక్తమణులు!!

119

వేశ్య కన్యల కథను ద్రావిడము నుండి
తెచ్చెనో యేమొ ధూర్జటి తెలియరాదు

స్థల పురాణాన వారి సంస్కరణ లేదు
పద్మ సేనుని చరితమ్ము పడయ నగును॥

120

పద్మసేనక వృత్తాంతము

శీర్ష కాశ్మీర దేశ పశ్చిమ విభాగ
మందునన్ మనోభంగ మన్నట్టి కొండ
ఆ నగంబంటి శ్రీ నగరాభి ధాన
రాజధానీయులంబగు రాజ్య మొప్పు॥

121

మాయురే! నాటి రాజగు యమధ్వజుఁ డిర్వరు భార్యలుండియా
జాయల పెద్ద సత్యవతి చక్కని పుత్రుని యొగ్గుఁ గాంచినన్
హేయము నాక కాంతిమతి యెక్కువ చక్కనిదంచు నామొకై
మాయని మచ్చగా వసుధ మాన్యుఁడు కాని ద్వితీయునందిడన్ ॥ 122

వాఁడు దురాత్ముడై ప్రభుత వాలి యొనర్చుచు నన్న నెంచకే
తేఁడుగ విట్టివీగ నొక భృత్యుని పోలిక పద్మసేనుఁడున్
కీడు పడన్ దదంబయును క్లేశము లంది సపత్ని చేష్టలన్
వాడి చెడంగ నుండుచు దివా నిశ లా శివు నెంచుచుండఁగన్ ॥ 123

తండ్రి యున్నాఁడు బ్రదికి. యుత్తముఁడు పెద్ద
కొడుకు వాఁడయ్యె రాజ్యమ్ము కోలుపోయె
హేముఁడను చిన్నవాఁడేమొ హీనుఁడయ్యె
రాజ్యమున్ బొందె నిది వ్యతి క్రమము నిజము॥

124

హేతు వా కొండ యం దున్న దేమొ దాని
రంగదేమి? పేరును మనో భంగ మనుట
యేమి? యెంత చిత్రమ్ము మహిపతియును
ఆ మనోభంగ మందియే యట్లొనర్చె॥

125

అట్లనుట గూడ తప్పె యా ననగ వచ్చు
కొండపేరు మనోభంగ మండ యగుచు

సమ్మ వారల కిడు సమనస్కు యోగ
మందు రద్దాని కభిమాను లయిన వారు॥ 126

సత్యవతి చాలయోగ్య దుస్సహము కాల
మెట్టులో యీడ్చుచుండె నా యీశ్వరుండె
యెన్నటికి నైన దయఁ జూచు నన్న మతిని
దినము గడవంగ దినము దుర్దినము గాగ॥ 127

నృప పురోహితుఁ డున్నాఁడు నీతివేత్త
సాధు వతివృద్ధు ధర్మ సంస్థాపనేచ్చు
వవని పతి యిట్లు సేయ సాహస మొనర్చి
సత్య మిత్రుం డతండు దుస్సహము గాగ॥ 128

కోరి రాట్సన్నిధికి వచ్చి గురుండటంచు
రాజు తగినట్లు చేయు మర్యాద లంది
కూరుచుండి యతండు వాక్కుద్ధి యొప్పఁ
బలుక వలసిన మాటలు పలికె నిట్లు॥ 129

“కులమునకున్ బురోహితుండఁ, గూర్తును నీకు, గురుండనంచు నా
వలన నొకింత గౌరవ ప్రవర్తన మున్నది యందుచేత నీ
కలుషము చెప్పి చక్కఁబడగా నొనరింత మటంచు వచ్చితిన్
దెలిసియు నిట్లు చేయుటనఁ దీఱని దోషము రాజశేఖరా! 130

జ్యేష్ఠ, నవక్ర విక్రముని, శ్రేష్ఠుని ప్రక్కకు నెట్టి కామ భూ
యిష్టమితిన్ ప్రియాంగనకు నిష్టము కావున ధర్మమంచు బం
హిష్ట వినాశ హేతువగు నింతటి పాపము చేయు టొప్పునే?
కోష్ఠ మహాగ్ని పెట్టితివి శ్రోయును నాల్కలు రేపు మాపటన్॥ 131

నీ హేమ బ్రభురాజ్య మెట్లగునొ కంటే పద్మసే నాగ్రజున్
ద్రోహింగాఁ జెఱసాలఁ బెట్టుమతి నుద్యోగించు చున్నాఁడు రా
మోహ మ్మానసుఁ డాతఁ డుత్తమ్ముఁడుగా మోహంధుఁడై
వీడు కా
లాహిన్ రేపుటె యకాను సాధువన శౌర్యం బేది యైనాఁడొ కో॥

దోషంబున్ గ్రహించి తేని యిపు డా ద్రోహిన్ విసర్జించి ని
ర్దోషున్ యోగ్యుని పద్మసేనకుని వంద్యున్ రాజు చేయంగ నా
తోషమ్మందు సమస్తలోక మటు సంతోషమ్ముతోఁ జేయగా
సీషచ్ఛక్తియు లేక యున్న విడుమా యిల్లాలితోఁ బుత్తునిన్ || 133

వారిం దుండి వినష్టు లా నెడల నీ పాపంబు పండున్ ధరా
భారం బూనగనైన వాఁ డొకని సేవన్ మ్రగ్గగా నేల చు
ర్వారంబైన పురాకృతం బిటులు జారన్ యోగ్యకాలంబు రా
నేరున్ వానిని నిల్ప లే రతఁడె పాలించున్ బ్రభూత్తంసుఁడై || 134

మంచి వాఁడే ప్రభుండు యమధ్వజుండు
యుక్త మెఱుంగును గురుని నియుక్తి నెఱుంగు
గురువు నందెంతో భక్తియుఁ గొఱత లేదు
శూన్య ఫలమయ్యెఁ గాంత దాసుండు గాగ || 135

ఎంత యత్నించి జ్యేష్ఠున కీయఁ దగిన
రాజ్య మీయగ లేక తద్రక్ష నెంచి
గురువు నలరింప వాని నిష్ఠరత నెపము
పెట్టి రాజ్య భాగము నుండి పెడల నడచె || 136

ఇట్లు చెఱునున్న యల్లె యెంతెంతో కష్ట
మురక పడుచున్న పద్మసేనోర్వి పతికి
స్వేచ్ఛ లభియింప నవ్వొనిఁ జేరఁదీసి
సత్య మిత్రుండు నిల్చె బాసటగ దయను || 137

కాలాధీనము సర్వ మీ జగతి తత్కాలం బహో యేకమై
హేలా వైఖరి నొక్కొక్కరికి ప్రత్యేకంబగున్ వింతగా
నాలో నెన్ని విశేషముల్ పయికి కీడ్చి లోన మేలాను త
త్త్వా లేయాంశు కిరీటికే తెలియనా ప్రారంభ సంరంభముల్ || 138

పద్మ సేనకుఁ డట్లు వెల్వడినవాఁడు
సత్య మిత్రుండు మార్గ దర్శకుండు గాగ

క్షేత్ర రాజమ్ము వారణాసికిని జనియె
నచట నొక మాన ముండె శైవార్చనమున॥

139

బ్రహ్మ మానస సుతుఁడు నారదుఁడు వచ్చి
యార్ద్ర మతి చెప్పె శ్రీ కాళహస్తి మహిమ
తత్ప్రబోధము మెచ్చి యిద్దరును వచ్చి
చేరి రీ పుణ్య వాసమ్ము సిద్ధినంద॥

140

వారటు వచ్చి నంతట నె స్వర్ణ ముఖన్ బెను భక్తి మున్ని శ్రీ
వారిని దేవినిన్ విమల భక్తి భజించి ప్రదక్షిణంబుగా
వారని భక్తి జుట్టు నెడ వారి యదృష్టము పండినట్లులై
చేరె మరుద్వతీ సుతుఁడె చెంతకుఁ జూచెను సత్యమిత్రునిన్॥

141

“మీరు మహానుభావు, అను మేయమె యియ్యది పుణ్య మెంతయో
చేరిన హేతువై యిటకుఁ జేరిరి యూరక రాగలారె? కా
మారి కృపార్థు లైనపుడె యాతఁడె తెచ్చును యోగ్యజీవులన్
జేరిరి గాన మీకు నగుసిద్ధి యభీష్ట మదెట్టి దై ననున్॥

142

సత్య మిత్ర సీవు సకలార్థ సాధక
శక్తి కలుగు నట్టి సత్య హేతుఁడ
వీ నిసుంగు పద్మసేనుండు నీ యండ
జయము గాంచు నిజము స్వామి కరుణ!”

143

అనుచు మృకండు సూనుఁ డమలాత్ముఁడు శ్రీ శివదేవుఁ డన్నటుల్
ఘనమతి వారి నేటి కుడి గట్టున వచ్చిమ దిక్కునందు చ
క్కని యెడ లింగమున్ నిలుపు కర్మ కలాపము బోధచేసి దీ
క్షును దయ నిచ్చె నంతట సుఖ స్థితి నిల్చెను పద్మసేనుఁడున్॥

144

ఉత్తర ముఖమ్ముగాఁ బాటుచున్న యేటి
కెడమ కుడి భాగములకు నదెంత భేద
మీ కుడిని గుడియు గిరియు నెడమ వైపు
వట్టి మిట్టైన బయలును బ్రబలి యుండె॥

145

అయ్యదియె తూర్పు పడమర యగు నిదియును
దేశ కాలమ్ము లివియు భ్రాంతి ఫలితములె
ముమ్మొదటి వౌట ప్రబలముల్ మోహవృక్ష
మీ ద్విదళ విస్ఫుటనమున వృద్ధినందు॥

146

భ్రాంతి గెలువంగ భ్రాంతి తోడ్పడగ వలయు
ముల్లు తీయంగ విలుగని ముల్లె వలయు
నట్టులే భ్రాంతులందు సహాయకములు
నున్న వటువంటిదే తూర్పు మిన్న యనుట!

147

ఎచట నైనను తూర్పు మహీయము గద
సూర్య నారాయణుఁడు సాక్షి సోముఁడు నటె
ఉదయ మంది వెలుఁగుదు రభ్యుదయమునకు
కాళహస్తీశ సోముఁ డక్కడ నె యుండె॥

148

క్రమమార్గ దర్శన ఖ్యాతి మార్కండేయ
ముని తాను పొంది మున్ముందు నిలువ

సత్యమిత్ర పురోధ సార్థకాఖ్యుండౌచు
వెంబడి నుండి దుర్విధి నడంప

స్వామియే స్వప్న దర్శన మిచ్చి యిట్టిట్లు
చేయు మంచును మధ్య చెప్పచుండ

బహుసిద్ధ జనగణ ప్రబల సేవా పుణ్య
దేశమ్ము ఫలదమై దీప్తి నిలువ

పద్మ సేనక రాజేంద్ర భవ్యపూజ
సాగె నిర్విఘ్నముగ పది సమల వటకు
ప్రమిద దీపమె కానగా వచ్చె మొదట
నిపుడు వేయి వెల్లుల వేయియే వెలుంగు॥

149

స్వామి యతనికిఁ గరుణ సాక్షాత్కరించి
పద్మ సంఖ్యాక సైన్య సంప్రాప్తితోడ

నామ సార్థక్య మిచ్చి యనంత విజయ
శక్తి దయచేసి “పోయి రాజ్యమ్ము చేసి॥ 11

భోగ భాగ్యాలతోడి సంపూర్ణ జీవి
తమ్ము తృప్తిగా పొంది యధర్మ మిలను
గాన రాకుండఁ జూడు దక్షత కుమార!
యేనె వెన్నంటి యుండి రక్షించుచుందు॥ 15

ఇతఁడు సంపత్ప్రదేశ్వరుం డింక నెల్ల
వారి కిచ్చు సంపదల నవారి గాగ
జీవితం బంత హృది నన్నె చెంది యున్న
కతన మోక్షమై దేహమ్ము పతన మంద॥” 15

అని కరుణించె, నల్లె శివునాజ్ఞ చెలంగుట పై న్య మబ్బె, గె
ల్పును గొనె, రాజ్య ముబ్బినది, పూజ్యుఁడు తండ్రియు తమ్ముఁ
డొక్కఁడున్

తన మతి నంటి నిల్వ నరుదారగ వారిని దొల్తనుండి యి
ట్లనుగులె యన్నరీతిఁ గని యందఱకున్ బ్రియమాచు నేలుచున్॥
నూరో నూటికి మించియో బ్రదికి వేనోళ్ళన్ బ్రశంసల్ గనెన్
సారంబౌ పరమార్థముం గనియె నిస్సారంబె యయ్యున్ నరుం
డారీతిన్ జగమెంచి దానిగొనియే యందన్ వలెన్ సారమున్
పారం బందగ నావ నెక్కవలె నావన్ వీడి పోవన్ వలెన్॥ 154

శ్రీకాళే భోన్నతాంగున్ శ్రితసుజన గతిన్ జిత్తవిశ్రాంతి హేతున్
శ్రీ కైలాసాగవాసున్ హృదయ విహరణున్ జన్మయానందరూపున్
నైకాభీష్ట ప్రదాతన్ నఖిభుత దురితున్ స్వాత్మసంస్థి త్యనంతున్
సాకారామోద వాయున్ సతము గొలిచెదన్ సచ్చిదానంభావున్॥

జ్ఞానాంబా ప్రాణనాథున్ సత సుజన శివున్ సార సంపత్ప్రదాతన్
నానాత్వ చ్ఛేద దత్తున్ బహుభువన ఖనిన్ నవ్యనవ్య ప్రభావున్
కే నే శావాస్య తత్త్వున్ గృతక తను ధరున్ గీర్తనాంహో వినాశున్
ధ్యానానందాత్మరూపున్ సదమల హృదయున్ ధ్యానముం జేయు
చుందున్॥ 156

రుద్రాక్షాకార లింగా! రురు కలితకరా! రూపనామ ప్రకాశా!
 కద్రూజా భూమితాంగా! కరధృతడమరూ! కామినీకాంతదేహా!
 నిద్రాహీనాతిరేకా! నిరతి శయనిధీ! నిత్యజాగ్రత్స్వబుద్ధా!
 చిద్రూపా! పార్వతీశా! చిరసుచిరసుఖి! చేష్టితాశేషలోకా! 157

దండకము

శ్రీ కాళహస్తీశ! కైలాసవాసా! మహాదేవ! దేవా
 త్రిలింగాధిష్ఠితాంధ్రీ మహాపుణ్యధాత్రిక శివానంద చిన్నామ ధాత్రీ
 ధరేంద్రమ్ము ప్రత్యంత భూమి మహాప్రాణ రూపాన మా పుణ్య
 ముల్ పండి మున్నెన్నఁడో తోచి స్వర్ణాకృతిం జెంది రాప్యంబుగా
 నిల్చి లోహంబుగా మారి యీనాటి కీరీతి సుశ్రేత శిలయాచు
 నున్నా వనక నీదు కారుణ్య వారాశి కంతంబు లేదయ్య యద్దాని
 యందే నిమగ్నంబులై యుండు బ్రహ్మాండ భండమ్ము లెన్నెన్ని
 యైసక సుధా ఫాలనేత్రా! సదాభోగి మూర్తి! మహాయోగి నేతా!
 శివాఽహం శివోఽహం సృష్ట్యాది య దేకమేవాద్వయం బ్రహ్మవై
 యుండి యంతర్గతానేక జీవార్తి నిర్మూలనావేశముం జెందియో లేక
 స్వానంద మందెంత సేపుందు నిట్లంచు నీ వెంచి యున్నావో
 స్వాస్యమ్ము కానుండ స్వాధీనమై యుండు మాయక మహామాయ
 మాయమ్ము నో సాంబ! నీ నుండియే వ్యక్తముం జేసి మీ యిర్వు
 రేకీ కృతాకారులై యుండి యీ సృష్టి కల్పించి యిందంతటకొని
 యొండదియుకొ లేని తత్త్వమ్ము వారయ్య భిన్నంబుగాఁ బొల్పు
 భూతాత్మకంబా ప్రపంచమ్ముగాఁ దోచి కోటాను కోట్లైన కోశ
 మ్ములక దాల్చి త్వద్భిన్న మేదైన జాడ్యమ్మై యెయుండ భోగంబుచే
 గాని పోనట్టి కర్మమ్ము భోగింపఁగాఁజేయ సర్వాన జీవంబు తొలు
 కాడగాఁజేసి చైతన్య ముప్పొంగఁ గ్రీడించు చుండంగ నాడించు నది
 నీవు నాడునది నీవొచు నీయాట నీవే కనుంగొంచు నానంద మందేవు
 దేవాది దేవా! మహానంద సాంద్రా! మహేశా! నటేశా! చిదాకాశ
 దీపా! జగద్దీప! తాప ప్రణాశా! సదాభక్త జీవార్తినాశా! పురే
 భక్తజీవా! కృతంబందు నా సాలె పుర్యేమి యా గూళ నట్లల్లు

చుంటేమి యవి దగ్గమై పోవఁ దా నందు పడుటేమి కైంకర్యమే
తాను తాన కైంకర్యంబు తాఁ జేయు కైంకర్య మా స్వామికై
యుండ నా యయ్య యద్దాని కాశింపకే కాల్పఁ దానుండగా నేల
త్యాగంబునకా ద్యాగ మద్దానికీ మెచ్చి యైక్యము నందించి; తా
కాశమున్నాగ మదియేమి వైరంబు నాస్వామి నాస్వామి నా పూజ
నా పూజ నేను కాకుండంగ వేటొండు లేదెందు నీవు నేనే తప్ప
నన్యంబు లేదన్న నీవె నేనై యుంట రెండేని యొక్కట యొక్కట
యన్న నయ్యా స్వామి! యా రెండు జంతువుల్ వేదాలు శాస్త్రాలు
వెల్లించు నా బుద్ధి నీ దయక బెం పొందు భక్తి యుండక వలెక
భక్తిచేఁ గానట్టి కార్యముల్ లేవయా యా బోయకున్నట్టి యా
భక్తి యుచ్చిష్ట మల్లెట నుచ్చిష్టముకా మెచ్చి భక్షించి యవ్వని
రక్షించి నిక జెందగాఁ జేసి యా కంటితోఁ జూచుచున్నావు లోకాల
శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! సూర్యచంద్రాగ్ని నే త్రుండ వ య్యుక
స్వ విశ్వము చూడంగ సాధ్యము కాకుంట నందముగా నున్న
యా బోయ కకా జూచి కాఁజేయఁగా నెంచి యానాటకం బాడి
ముక్కంటి వై యుండి నక్కంటివై నావు నా మ్రోల నీవున్న నీనామ
రూపంబులకా డుల్చి నే గొందు నామంబు రూపంబె యీ జగంబా
చుండె నా రెండు లేకున్న నొక్కండనే నేను నేనె యీ సర్వంబు
నా కంటె నన్యంబు లేదంచు నున్నాము నీనామ రూపంబులే
యెంచు నా తెల్వి యేమందునో దేవ! నా మాట మన్నించి నీ
తత్త్వమందేను భిన్నము కాకుండ లీసమ్ముగాఁ జేయు నీ స్తోత్రముం
జేయ నెవ్వారు లేకుందు రందేమొ యెవ్వారు లేకున్న నే నుందు
నీయందు శ్రీకాళహస్తీశ! కైలాస సంవాస! శ్రీ పార్వతీనాథ!
మన్నాథ! నాథా! నమస్తే నమస్తే నమః!!!

158

గురు శిష్యుల యనుభూతికి

స్వరూపమె స్వరూప మగుట స్వాత్మల యందే

నిరతి శయ సుఖము నందుచుఁ

బురత్రయము లోని తత్త్వమునె ప్రకటింపన్.॥

159

స్వామి కడ దీప వహన

శ్యామాయిత దేహులగుచు నద్వయభావ

ప్రామాణ్య మెఱుంగఁ జెప్ప న

సామాన్యులు సర్వ మాన్య సమాప్తులనన్ ||

160

వెలుంగుచు నుండిరి; కథలన్

దెలియఁబడు వ్యక్తు లరుదుగ దే యటు లయ్యున్

వెలుంగుదు రెల్లరు తమలో

జలనిధి భంగంబు లనఁగ స్వామియుఁ దామున్ ||

161

జలనిధి యొకండె యన్నటు

తలపోయుచు నుండ స్వామి తానికఁ గదలన్

గల కలము కలుగఁ జేసెను

జలజలమని పాటుచున్న స్వర్ణ ముఖ యటుల్ ||

162

జయ నాదమ్ములు పిక్క-టిల్లె దెసలన్ స్వామీ! జగన్నాథ! దు

ర్జయ! కైలాసనగ ప్రదక్షిణ మహా సంతోష ముహూర్తం గు నీ

దయకున్ జాత్రుల మైతి మీ తనువులే ధన్యంబు లయ్యెన్ సదా

భయదాతా! యెదనుండి ప్రోవు మెపుడున్ భక్తప్రసన్నేక్షణ! 163

జయజయ పార్వతీశ! జయసాంబ! సదాశివ! చంద్రశేఖరా!

జయ జయ పంచవక్త్ర! గజ చర్మధరా! జయ! భోగి భూషణ!

జయ జయ! ఫాలనేత్ర జయ! సద్గురు మాప! సదార్ద్ర చిత్త! చి

న్మయ జయ! సంభజిష్ఠ జన మంగళదాయక! బంధమోచకా! 164

పదునాఱు కాశ్యప మంటప

మది యడ్డగు నల్లు పోవ నందులకయి యే

యదె యష్టోత్తర శత

గదితుండున్న గుడికి పెడగఁ జనియె నచటన్ ||

165

నందీశ్వరుఁ డుండిన యెడ

ముందుగఁ గనిపించు కొండ ముట్టిన యట్టె

మందిరము లోనికిం జనఁ

బొందుగ నటు లుత్తరాభి ముఖుడై నంతఁ

16

ఎదుట శ్రీ దక్షిణామూర్తి ముదిత వదనుఁ

డమిత వృద్ధులు శిష్యులై యాలకింప

వట విటపి నీడ యువక భావమ్ము నంది

మాన ముద్రనె బ్రహ్మమ్ము మహిమ తెలుపు॥

167

కంచు గడపలు దాటించు కష్టమెట్లొ

కడచి లోయలు మెట్లన్ని గడచి యెదుట

దక్షిణా శాముఖ స్వామి దయను జూడ

బడలికం నీర్చి కొనుచుండ నెడదలందు॥

168

ఎల్లవారికిఁ దోచె నయ్యాశు గూర్చి

కరుణ శంకరులన్న శ్లోక దశకమ్ము

దాని స్మరణమ్ము తత్త్వచింతనము భ్యాస

మన్నియు ననంత ఫలదమ్ము లగుట నిజము॥

169

శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రము

అద్దములో నీడ యద్ద మందే యుండి

యద్దానికిని దూరమై కనఁబడు

స్వప్నమ్మునఁ దోచు జగమంతయుఁ గూడ

వెలి నున్న యట్లై కన్పించు నట్లై

స్వాత్మ యందే విశ్వ సర్వస్వ మున్నది

యద్దాని కన్య మెయ్యదియు లేదు

మెలఁకువ గలుగంగఁ గలిగిన కలయెల్ల

తనయందె యను జ్ఞాన మెనయునట్లు

లా యనాద్య విద్యా వశమైన మనసు

సాధనమ్మున గురుదయఁ స్వచ్ఛమైన

విశ్వ విభ్రాంతి పోయి సం విస్మయైక

దక్షిణామూర్తి దూపుడై తాను మిగులు॥

170

బీజస్థ వృక్షమై వెలయు విశ్వంబెల్ల
 నాత్మోద్భవం బౌచు నందె యడఁగు
 నయ్యాత్మ మాయావి యన్నట్లు తన మాయ
 దేశ కాలములను ద్విదశములను
 విస్ఫుటం బొనరించి చెనువృక్ష మానట్లు
 లిదియెల్ల వింతగా నెదుఁగజేసి
 యోగీశ్వరుని బోలె యుక్తుడై విహరించి
 స్వేచ్ఛమై యుపసంహరించుచుండు

పొడ వెలుంగని విశ్వమా భూమమందె
 వ్యక్తతక బొందకుండి యవ్యక్త మనఁగ
 నుండి యున్నదె జీవ దేవుండు నట్లై
 దక్షిణామూర్తి కిదియె మద్వందనంబు॥

171

ఎంత చిత్ర మ్మోకో యీ విశ్వ మిదియెల్ల
 నెవ్వని వెలుఁగుచే నిట్లు తోఁచు
 నయ్యాత్మ యే లేని యట్లై యిదే యున్న
 దన్నట్లుగాఁ దోఁచు నట్టి దశను
 విస్మృతంబగు నాత్మ విజ్ఞాన మందించి
 తత్త్వమసి యని సత్యమ్ము తెలిసి
 యాత్మాను భవ మంది నంతట తిరిగి జ
 న్నం బెలుంగని మోక్ష మహిమ నిలుచు

నట్లు లా శ్రితకోటి కనంత కరుణ
 వేద సారంబు నెఱిఁగించు వేద వేద్యు
 దక్షిణామూర్తి కేను ప్రదక్షిణించి
 యిండు భక్తిని సాష్టాంగ మెఱఁగువాడ!

172

చిల్లుల కుండలోఁ దిల్లిక యన్నట్లు
 వెలుఁగైన యయ్యాత్మ వెలుఁగు లవియె
 కను ముక్కు చెవి యాది గాఁగల జ్ఞానేంద్రి
 య ద్వారముల నుండి యవలి కేగి

య వ్యాని పరిమితి హద్దున శబ్దాది

పంచకం బెఱుగ నీ వంచితుండు

నేను ప్రపంచ విజ్ఞానంబు నందితి

ననుటెల్ల యజ్ఞాన మాత్ర వెలుగె

యింద్రియమ్ములచేత నట్లెఱుగఁబడును

నీవె నిను భ్రాంతి వశత వేఱైన యట్లు

చూచుచుంటి వటంచు విశుద్ధుడైన

దక్షిణామూర్తి తెలుపును తత్త్వ మతఁడె॥

173

దేహమ్ము ప్రాణ మింద్రియ మనోబుద్ధ్యాదు

లివి యాత్మ కానేర వింక నెదియు

ననుభవంబున కెట్లు లగుదుట లేదని

శూన్యమే యాత్మగాఁ జూచువారు

బాలాంధ జడులని భావింపవచ్చును

మాయా విమోహితుల్ మర్కమెట్లు

తెలియ నేర్తురు? శ్రుతి తెల్పు మార్గాన దై

వమును నమ్మి కొలుచు భక్తజనులు

దేవు మహిమను చిత్త శుద్ధిని భజించి

మాయ పొరవీడఁ దత్త్వ మర్కమ్ము తెలిసి

శూన్య మెఱిగెడు వాఁడె తచ్చుద్ధఁ డనుచు

దక్షిణామూర్తి గొల్తురు తత్పరులయి॥

174

సుప్తిలో ననుభూతి శూన్యంబుగా నుంట

నాత్మ శూన్యం బని యనఁగరాదు

అర్కేందులను రాహు వాక్రమించిన యట్లై

మాయ క్రమ్ముటనె యాత్మయు తెలియదు

ఉపకరణములన్ని యుపసంహృ తమ్ములై

యునికి మాత్రముగాగ నుండు నపుడు

సుప్తికిన్ ముందున్న చొప్పున మెలఁకువ

కన్నంతఁ దెలియగాఁ గలుగుచుంట

నాత్మ శూన్యముకాక యయ్యదియె నిత్య
మెదియుఁ దెలియక పోవుట నెఱిగి నిద్ర
సుఖము నందితి నేనను సుఖమయుండె
దక్షిణామూర్తి స్వామి నిత్యము భజింతు॥

175

బాల్య కౌమార యశావన వార్ధకముల
జాగ్ర త్సుషుప్త్యాది సమయములను
తెగక యనుస్యాతముగ నుండి తెలియుచు
నహ మంచుఁ బ్రకటితం బగుచునుండు
నాత్మయన్నది నిత్య మదియ వస్త్రము లట్లు
జీర్ణ దేహము లూడ్చి చెందు నూత్న
ములను గావున భ్రాంతి మోహమ్ము నందక
భజించు వారి కభయ మొసఁగుచుఁ

దన్ను దాఁ దెల్పికొను పరాత్పరుఁ డతండు
ఏక మేవాద్యయం బ్రహ్మ మెపుడు నుండు
దక్షిణామూర్తియై తెల్పు తత్త్వమెల్ల!
బ్రహ్మ మెఱుఁగుట త ద్దయా ఫలిత మగును॥

176

స్వప్నానఁ బురుషుండు సకల జగమును భి
న్నముగఁ జూచెడి రీతి జ్ఞాని కాక
ముంద రీ విశ్వంబు మోహితుండై యుంట
భిన్నమైనట్లై కన్పించు చుండు
గురువును శిష్యుండు కొడుకును దండ్రీయు
యజమాని సేవకుం డనెడి భ్రమలు
వెంటాడు చుండును విద్యచేఁ దత్త్వంబు
తెలిసిన యంతటఁ దెలియు నతఁడె

స్వప్న జాగ్ర దారులఁ దాను బడయుచున్న
భిన్న విశ్వము మోహ కల్పితమె యగును
ఆత్మ యొక్కఁడె సత్య మయ్యదియె తాను
దక్షిణామూర్తి తాన యశా తత్త్వ మరయ॥

177

ఈ విశ్వ మందున్న వెనిమిదే యెనిమిది
 యవియె భూ జలములు వహ్ని వాయు
 వులు నాకసమ్మును వెలుఁగు సూర్యుఁడు శశి
 యా పైని యజమాని యనెడి వాఁడు
 నీ యెన్ని దా యీశు నెనిమిదౌ తనువులు
 కాగ నీశుఁడు కాని కణము లేదు
 శ్రుతులన్ని యిట్లెన్ని శుద్ధుఁడౌ యీశుండె
 పురుషుఁ డనఁబడు నీ పురము నందు
 నిచ్చ మెయి జీవుఁడనఁగ వసించు ననును
 మోహమును వీడి చూచిన దేహ మాది
 విశ్వమంతయు శివుఁడె త ద్భిన్న మేది
 దక్షిణామూర్తి కిదియె మ ద్వందనంబు॥

178

ప్రత్యగాత్మయె సర్వ పరమాత్మ యగునని
 స్పష్టమ్ము చేయు దశకము నెవఁడు
 కంతమ్మునన్ దాల్చి కరుణ సద్గురుఁ డన్న
 యర్థమ్ము మరువక యనవరతము
 మనసమ్ము ధ్యానమ్ము స్మరణమ్ము భక్తితో
 చేయునో వాఁడు వశిష్ఠుఁడె యగు
 సార్వాత్మ్య సంసిద్ధి సర్వేశ్వరుండౌచు
 నయ్యుష్టమూర్తి విఖ్యాతి నందు
 నాతఁ డవ్యాహతై శ్వర్య మంది దేహ
 పతన మంది నంత నె ముక్తిఁ బడయు నిట్టి
 పరమ సౌభాగ్య మిచ్చు సద్గురు వరులకు
 శత శతాధిక నతులు సన్నతులు నగుత॥

179

దక్షిణామూర్తి యెదుట క్షేత్ర పతినిలుచు
 సన్ని వేశంబు లభియించు టన్నఁ జాల
 కష్టమది లభించి యిటు శ్లోకముల యర్థ
 మనన మొనరింపఁ గలుగు లే మనఁగవచ్చు॥

180

కొండ చుట్టిన ఫలితంబు కొంతయయ్యు
 దీనిచే నది కొండంత యశాను నిజము
 స్వామి నిత్యమ్ము చేసెడి స్వప్రదక్షి
 ణమ్ము తత్త్వమ్ము తెల్పు నద్ద మ్మిదయ్య||

181

నమ్మ క ము

నమ్మక మెన్నఁడున్ నరుని నాశ మొనర్పదు నమ్మకంబు త
 త్త్వమ్మున నీశ్వరుండె యగు తత్త్వముండైన మహామహుండె తా
 నమ్మును దేనినై న భువన మ్మిది సర్వము పంచకమ్ముగా
 నమ్ముట యన్న తేలి కగునా బహుజన్మల పూర్వపుణ్యమా||

182

శిశువులు బ్రహ్మ సమానులె
 పశువులు నటులొను సాధు పశువులె యైనన్
 ప్రళమిత చింతాకులమై
 విశదమతిఁ జరింపవచ్చు విశ్వాసముతోన్||

183

మన మెంత నమ్మ గలిగిన
 మనలను లోకమ్ము నంతమాత్రమె నమ్మున్
 మన మందలి కాలుష్యమె
 మనలను నమ్మంగ నీదు మహి నెద్దానిన్||

184

అకలుష చిత్తు లే దయిన హాయిగ నమ్మి చరించి తత్ఫలం
 బు కని సుఖంతు రెప్పుడును పొందరు నష్టము సంశయాత్మకత
 న్నక చరియింప కంతయును నష్టము గాగ నశింతు రందుచే
 వికల మనస్కులై మనుట వీటిడి చేతయె మానవాళికిన్||

185

కొందఱు నమ్మకంబునకు గ్రుడ్డి తనంబొక టంటగట్టి న
 మ్మం దగుదాని నిర్ణయము మానవ బుద్ధికృతం బటంచు మే
 లం దగఁజేయుఁజేయదని యాగ్రహమానుచు బుద్ధి భేదముం
 బొందగఁజేసి నమ్మకము పొల్లయి పోవఁగ జేయుటయ్యెడిన్||

186

నమ్ముట హేతుపూర్వక మనం జన దెన్నఁడు బుద్ధి తర్క జ
 న్యమై యనన్ బొసంగదు తనంతన నమ్మక మేర్పడున్ జెడున్

వమ్మగు టుండవచ్చు దృఢవైఖరి నమ్ముట యోటి నమ్మకం
బిమ్మెయి భేద ముండనగు నిద్రి జనంబుల స్వానుభూతియా॥ 187

గ్రుడ్డిది యంచుఁ బేరిడుచుఁ గుంతితమున్ బొనరించు కొన్న నీ
వొడ్డును చేరు తెన్నఁడును నుండదు కారణ ముండి లేక యే
యడ్డును లేని యట్టి దృఢమైనది నమ్మిక నిన్ను గట్టుకున్
దెడ్డును నోలఁ జేర్చు నిది తెన్ను తరింపగ నమ్ముమో సఖా! 188

దేహము నావ, నమ్మకము తెడ్డగు, లక్ష్యము వేదవేద్యుడై
దేహమునందె స్వాత్మమయ పీఠముగా వెలుఁగొందు శంకరుం,
ఊహ లనన్ దరంగములు, నూరక పుట్టెడి సంశయంబె స
మోహ మయాభి, చాటికనుమోయి పరాత్పరు స్మాత్మరూపునిన్ ॥

శివుని ప్రతీక యేదియన స్త్రీస్తనమో మఱి మేక పెంటికో
భవునిటఁ గొల్వ మన్న నుడిఁబట్టి దృఢమ్ముగ నమ్మికొల్చి సం
భవమగు సర్వ సత్ఫలము పాయక పొందిన ధన్యులుండి రా
శివుని స్వయంభువున్ గొలిచి సిద్ధిని పొందని వార లుందురున్, 190

తన విశ్వాసముబట్టి తాఁగను శుభోదర్శకంబు భావంబు వెం
టనె సిద్ధిం గను జన్మ మియ్యదగుటన్ టాటోటు లేకుండ నె
ట్లని భావించిన నల్లె సిద్ధియగు, నూగాడన్ బనేమున్న, దో
యనఁ బల్కున్ శివుఁడేల నమ్మవిఁక నన్నా! నమ్ము ముమ్మాటికిన్ ॥

కొంచె మెడమకుఁ దిరిగి దిక్కులకు దిక్కు
స్వామి పడమర కేగి యా పయిని మరల
నుత్తరంబుగ నేగ సర్వోత్తమంబు
స్వీయ పద మంది వచ్చు ని స్సీమ మహిమ॥ 192

అల్లదే ధ్వజస్తంభ మెందైన గలదె
యింత యెత్తున్న దిట్టి దింకెందుగనము
మీది కప్పును దూసి తా మింటి నందు
నన్న యట్లుగ నున్న దత్యద్భుతంబు॥ 193

మూల పీఠమై సర్వ సమ్మోహకమ్ము

తేటి చూడంగ శిల్ప సందీపితమ్ము

విఘ్నపతి, నంది నెక్కిన విశ్వగురులు,

శరవణ భవుండు, శూలమ్ము స్వామి కెడుట!

194

తిరిగి వచ్చిన స్వామి మందిరమునందు

తనదు రాకను వేయియకా కనుల నెదురు

చూచుచున్నట్టి స్వామిని చూచుచుండె

దన్ను తాఁజూచు కొనుటె యాతని పనిగద!

195

గురువును శిష్యుఁడున్ తనువు కోవెలయై తమలోనఁ దాముగా

మురిసెడి మానసంబు లోక మోహము నందక విశ్వమంతటన్

విరిసిన శైవ భావమున విస్మృతి నందుచు నుండ స్వామి యొ

క్కరుండె దృగధ్వ మందొదుగఁ గాంచుచు నుండిరి తచ్చయంబుగన్

శివోఽహం శివోఽహం

శివః కేవలోఽహమ్॥

స్వ స్వరూప జ్ఞాన సంసిద్ధి నందుటే

శశ్వత్సుఖంబందు సాధనం బగును 1

పంచకోశంబులన్ బ్రాకారములు దాటి

సర్వాంతరుండైన స్వామియే శివుఁడు 2

మూల విరాట్టు గర్భాల యంబున నుండు

ఉత్పవ స్వామియే యూరేగు నెపుడు 3

కూటస్థుడౌ సాక్షి గుడిలోననే యుండు

జీవరూపుండైన శివుడే చరించు 4

దేహమ్మిదే చర ద్వేవాలయం బౌను

దేవుఁ డెప్పుడు స్థాణువే వెంట నతఁడె॥ 5

197

కన్నప్ప కథ

(శ్రీ) కాళహస్తిశుఁ డేకాయనుండౌను
 లోకాళికెల్ల నుల్లోకుఁ డతఁడు
 లింగాన నెందఱో లీనమై యున్నారు
 వాత్సల్యమయ వరా భయదుఁ డతఁడు
 కనుముక్కులేని లింగానికే శ్రీకాళ
 హస్తి లర్థించి తదంగమందు
 నామ చిహ్నంబులన్ బ్రేముడిఁ దాల్పంగఁ
 గోరి యీ రూపంబు కూర్చి యుండి
 రంతటన్ స్వామి బోయ భక్త్యంతరంబు
 మునులకున్ దెల్పు నెపమున మోహ జనక
 మైన యాతని కన్నొకం డైనగాని
 పొందకుండంగ లేకయే పోయె నకట!

198

ఆ కన్నే కనిపించు లింగమున, నామార్థంబు నందున్న, దే
 మీ కన్నిద్ది ప్రియాంగనా మణిది కాదే? యిన్ని నాల్భిట్టి యూ
 హే కొంచెమ్ము జనింపసీయవు కదే శృంగారి వయ్యా శ్రమం
 బై కన్నందినదామె, యందమది నీదై యున్నదయ్యా ప్రభూ! 199

స్వామీ! యా కనుచూపులే తెలుపు నా వామాక్షి కామాక్షి దే
 యే మా దివ్య మనోజ్ఞ దీధితులు దేహిన్ వెంబడిన్ నిల్పి లీ
 లా మాత్రంబున మోహితుం జలిపి డోలాం దోళితున్ జేసియున్
 తేమం బందగఁజేయు వత్సలత నక్షీ! మమ్ము రక్షింపవే! 200

అవయవ మేదియున్ గనక యన్ని యెఱింగెడు వాండ వీవయై
 చివరకు బోయవాని గని చిక్కితివే కనుమోహ మందుచున్
 శివ శివ యింతలేమి పని చేయగ నొనరు! బుద్ధి బుద్ధి! యో
 శివ! కనుఁగొంటి వాతనికిఁ జెందిన మోహము తీసివేయఁగన్ ॥ 201

కణ్ణం డాతఁడు తీర్ణ పుత్రుఁడగు నే కన్ జూపు కన్నాయ నా
 కన్నా తండు కుబేరు చైత్రరథమన్ గాంతావనంబందు వే

కన్నుల్ చాలని సుందరంబగు కురంగంబున్ వెసన్ జంపి యీ
తిన్నం డయ్యెనో యా సులోచనమె పుత్రీభూతమై నట్లుగాన్ ॥

మణిమంతుండను యత్నుఁ డొక్కఁడు మహామత్రేభ సాహస్ర ము
ప్పని యూదంగల శక్తిచాలి కనె నిధ్యధ్యక్షు నుద్యాన మం
దున లోకోత్తర దివ్య సుందరతనూ దుర్గాయితంబౌ వినూ
తన సారంగము చూచి చూచి మనసై దానిన్ నిరోధింపఁగన్ ॥

బహుయత్న మొనరించి వ్యర్థమయి జీవగ్రాహముం జేయ లే
కహ మంతంతకు దుస్సహంబగుడు తోలైనన్ సరేగొందు మ
ద్భహు రత్నద్యుతి మేదురంబయిన తల్పం బిట్ల నల్పంబగున్
విహరింపన్ జననీ నటంచుఁ గనిఁ జంపెన్ నంది వీక్షింపఁగన్ ॥

కంటికిఁ జిక్కి యత్నుఁ డటు క్రౌర్యము నూని మృగంబుఁ జంపుచో
“బంట నటంచు వ్యర్థముగఁ బట్టి వధింతువె ముద్దులేడి? యీ
మంటి మనస్సు పుట్టెఁ జని మానవతంగని బోయవాడవై
యంటిన క్రౌర్యము నైఱపు చక్కడ నుండుము పొమ్ము పొ”
మృగన్ 205

నంది యిటుల్ శపింప దహనంబునఁ దూలిన యట్లు వేదనం
బొందుచు వాఁడు “స్వామి! యిది పొచ్చెమె, చేసిన కర్మ తప్పనే?
పొందెద మానుషత్వమును పూర్ణదయన్ దుది మాట చెప్పవే?
యందె యెటుల్ భరింతుఁ జిరయాతన” మంచని వేడికొన్నచో॥

దయనందీ శ్వరుఁ డట్టై చూచి “మణిమంతా! పుత్రజన్మావధిన్
స్మయ మెల్లన్ జన యక్షతన్ గనెదు నిచ్చల్ కాశహస్తీశ్వరున్
దయ పాలింపఁగ వేడికొంచు మను భక్తశ్రేష్ఠుఁ డొక్కఁడు స్వ
చ్ఛయశస్సుందరుఁ డబ్బు పుత్రుండయి విశ్వాసంబునన్ బామ్మిఁకన్”

క్రూరుండై మృగమున్ వధించితివి యక్రూరత్వ మెట్లబ్బు? నా
పోరామిన్ ధరయందు బోయకుల మబ్బున్ వ్యాధ వృత్తిన్ దదీ
యారంభబు నశింప భక్తి ఫలితంబై భక్త పుత్రుంగనన్
స్వారాజ్యంబును చేరికొందు విఁక వత్సా! నీకు మేలయ్యెడున్ ॥ 208.

అని దయఁ జూచె నట్లుగ నె యాతఁడు తీర్థఁడు గాన వ్యాధుఁడై
జననము నందె నీ పురికిఁ జక్కగ దక్షిణ దిక్కునందు భ
క్తిని దినమున్ భజించె శివుఁ గిన్నరియా కణిశన్ వధూటిగాఁ
గొని కనియెన్ గుమారకుని త్నోభము తీటి విముక్తి నందెఁబో॥

కణ్ణుని యందమంతయును గన్నుల నున్నది వాని కన్నులన్
దిన్నగ లోని తేజమది దివ్యముగా వెలుఁగొందుచుండు, నే
తన్న యనంబులే యతఁడు, తండ్రి మనోజ్ఞమృగంబుగాంచు నా
కన్నుల నీ కుమారకుఁడు కాంచెను దస్మృగధారి దైవమున్ ॥ 210

సుందర సుందరున్ శివుని జూచెడి కన్నులు సుందరంబులౌ
సందియ మేమి, వానిఁగను సత్కృతి నీతఁడ దేమి చేసెనో?
పొంది శివప్రసాదమును బొంది శివార్పితమైన పుణ్యమై
చెందెను తీర్థ పుత్రత విచిత్రములౌగద జన్మమర్మముల్ ॥ 211

బోయఁడు గాఁగఁ బుట్టుటయుఁ బోలును పూర్వభవాన కుక్కుటం
బై యితఁ డెప్పుడున్ శివుని కర్పితమైన ప్రసాద మెట్టులో
బోయని నుండి కైకొనుచుఁ బుట్టిగ నుండినదానిఁ జంపి యా
బోయ శివున్ భజింప నది పుట్టిన దిల్లుగ బోయ భక్తుఁడై! 212

కణిశ కుమారకున్ బెనిచె గన్నుల వత్తిగ, నాత్మ తేజమున్
గనుగొని హృద్గహ మణిని గన్నుల కద్దనౌ యన్నయట్లు, నీ
డను బలె నంటియుండి, ప్రకటంబగు గ్రుడ్డును తెప్పయట్లు కా
చినది శివుండె పాపఁడయి చిందులు ద్రొక్కును మ్రోల నన్నటుల్ ॥

శివుని ప్రసాదముం గొని నశించెడి మేను శివార్పితం బుగా
భవకృప నందు మేను విడి వచ్చిన వాఁ డెటు లుండనౌనౌ యా
ట విక కిరాతపోత మటు టక్కరి మేను గణింప కింతయున్
శివుఁడు శివుండటంచు తన జీవితమున్ శివుకిచ్చి పుచ్చుచో॥ 214

నిత్యము స్నానమాడి శివునిన్ గుడికేగి భజించిగాని ప్రా
ణాత్యయమైన నీరము సహా గొనఁ డించుకయైన, మాంసమున్

బ్రత్యయ మొప్ప దేవునకుఁ బ్రాణ పదంబుగ వండిపెట్టు నై
యాత్యము తోడ స్వీయనియమావళి తప్పకయుండు నెప్పుడున్ ||

శివ పంచాక్షరి వాని కూర్పు, శివునిన్ సేవించు నిత్యమ్ము, త
చ్చివుకై జీవిత మన్న నిశ్చయముతో, జింతింపఁ డెద్దానిఁ, గై
తవ మే కోశమునందు లేదు దినమున్ దత్సేవలో ముగ్ధి శాం
భవ దీక్షన్ మనుచుండి లోకసుఖముల్ వాంఛింపఁడే మాత్రమున్ ||

ఇంతయు నీశ్వరార్పితమునే భుజియించిన పుణ్యజీవి య
త్యంత శివార్చనా పరత నాశ్శుజు నందుటతోఁ దొలంగు ప్రా
ణాంతకమైన బోయ తను వందు జనించుటఁ బ్రాప్తమైనదై
స్వాంత విశుద్ధి నాతఁడటు వంటి పవిత్ర చరిత్రుఁడయ్యెడిన్ || 217

అంత శ్లోచము వాని దట్టిదయి బాహ్యంబందు న వ్వాని వి
భ్రాంతిన్ గూడిన వర్తనంబు కడు చిత్రం బొను వాఁడెన్నఁడున్
శ్రాంతిన్ బొందక స్వామి కోసమయి నిచ్చల్ కాళ్ళ చెప్పల్ విడన్
సుంతై నన్ మన సొప్ప కట్లె తిరుగున్ శుద్ధాత్ముడై కొల్పెడిన్ ||

చెప్పన్ వీడిన కాలు నొచ్చిన యెడన్ సేవా విఘాతంబుగాన్
మెప్పెనో తను వెంతొ ముఖ్యముగదా మేలొంద? స్వామ్యర్థమై
ముప్పన్ బొందగ వచ్చుగాని వృథగా ముప్పన్ వరింపంగ రా
దప్ప! చెప్పు శరీర భగమె యగున్ వ్యాధాత్మ శుద్ధింబడిన్ || 219

ఒంటరి పాప మన్ని పను లోక్కఁడె చేయ వలెన్ గరంబు లా
రెంట నొకంట బిల్వమును రెండవదానను మాంసఖండముల్
వెంట నెవండు వచ్చు నిక విశ్వపతిన్ జలకంబు లార్పఁ బు
క్కింట జలంబు గొంచు జనఁ గీడగునే శివుఁ డొప్ప కుండునే? 220

స్వామికి మానసానగల భక్తియె ముఖ్యము ప్రాత పూజ తా
నే మెయి త్రోచుఁ జేతులివి యిట్లు పదార్థములన్ భరింపఁ, గా
లై మహానీయు సేవ విషయంబున దూష్యమె? చెప్పు కాలితో
స్వామి తలన్ స్పృశించి తుడువందగుఁ జేతుల పూజ చేయనొ|| 221

తూరజ దూషితంబయిన చర్మ మయంబగు కాలి చెప్పుతో
 స్త్రీరముఖుండునై తుడుచు శ్రీశివు, పుక్కిటఁ బట్టి తెచ్చు నా
 నీరము తోడనే శివుని నిత్యము భక్తిని స్నానమార్చు నీ
 దారి నొనర్చు పూజయెడ త్ర్యంబకుఁ డెంత ముదంబు నందెనో?

కమ్మగ మాంసఖండములు కాల్చి యొక్కొక్కటి యెట్లు కాలెనో
 యిమ్ముగ వాచవిం గనుచు నెన్నినవానిని దొన్నె పేర్చి నేఁ
 డెమ్మెయి నైన స్వామికివి యిచ్చి తరించెద నంచు నెంచు దో
 ష మ్మెట నున్న దద్ది కనఁజాలము వాని మనస్సు నందునన్ || 223

ఎంగిలి చేయరాదు రుచి యెట్లు గ్రహించుట? నోటి నీట నా
 లింగము నట్లు చేసిన బలే యిరు చేతులు నిండియుండ నో
 రెంగి లటన్న నీశ్మేలు మహేశున కీ యిరుకై శివుండు ని
 ర్లింగుడుగానఁ గిమ్మనక లీలగ నందెను సర్వసేవలన్ || 224

కణ్ణుని కాల మందె గుడి కట్టిరి చిన్నది యూరు మాత్ర మెం
 తున్నదొ లేనెలేదొ ఋషు లుండిరి దేవత లుండి రందఱున్
 కణ్ణుని జూచుచుండిరి యొకండును వానిని జూచి యే మనం
 డన్నఁ గిరాతుఁ డే మనునొ యన్న భయంబున నూరకుందురో? || 225

కాక స్వకీయ మా దశకుఁ గష్ట నికృష్ట కిరాత జన్ముఁడున్
 ప్రాకృతుఁడైన వానికిని పట్టగ రాని విభేద ముండుటన్
 లోకుల నమ్మకమ్ముల విలోల మొనర్పగ రాదు దైవమే
 సాకును వాని నన్న మతి సాగగ నిత్తురో పూజ సాగెడిన్ || 226

కణ్ణుండు సుందరుం డగుటె కాదు కనుల్ రమణీయ చిన్మణుల్
 తిన్నని దేహ పుష్టియును దీటి యతం డొక యక్షుఁ డన్నటుల్
 మన్నన బొందు వాని యెడ మానవ కాంతలు మోహితాత్మ లా
 టెన్నగ సాజమే యగు నహీన దృఢవ్రతుఁ డాతఁ డొప్పుడే! || 227

కావున కేవలం డతఁడు కాలము సర్వము పార్వతీశ సం
 భావన యందె స్వేచ్ఛమెయి వర్తిలుచున్ వ్యయముం బొనర్చు ని

ద్రావశుఁడైన యప్పుడును దత్పరమా కలలే జనించు నే
దే విధి పూజ తప్ప నెడ నెంగిలి పడ్డ యఘాన పోఁడు పో! 228

తల్లియు నెన్నఁడుక సుతుని దారికి నడ్డము పోదు కణ్ణుఁ డా
తల్లికి దైవమాట సుతు తత్త్వమె యా తన తత్త్వ మన్నటుల్
మొల్లమునందు గాని యొక మోహము నంద దరణ్యరాజ్య మా
భిల్లుని స్వీయరాజ్య మది వీరునిదే యగుఁ దానె వీరుఁడౌ॥ 229

ఈగతి కణ్ణపూజ కొక యింతుక విఘ్నము లేక వర్షముల్
పూగము లయ్యె భక్తియును పుష్కలమై యెడమీయకుండె నాఁ
డా గిరి కోనలోఁ గనుల కానిన పందిని స్వామికోసమై
యాగిన కణ్ణుఁ డద్ది తన కందక పో వెనువెంట నంటుచున్॥ 230

చని చని దాని వీడకయె సాగుచు తుప్పలు తిప్ప లెన్నియే
గనక చరించి యొక్క పరి గట్టును చుట్టిన యల్లెయై యెటే
గిన నటె పోయి యెట్లా తుది గిట్టగ నేసి ముదంబు నందుచున్
దన కతి తృష్ణ యేర్పడగ దగ్గటి తీర్థము నట్టె కాంచుచున్ 231

స్నానము చేయలేదు గుడి స్వామిని మ్రొక్కను లేదు పూజకై
యేనిక వంటి పంది నిపు డెట్లా వధించితి దీని మాంసమున్
దేనియతో శివార్పణము తృప్తిగ చేసిన గాని సీరమున్
శానము చేయరాదు కడువట్టి తృపార్దితుఁ జేయుచుండెడిన్॥ 232

శివ శివ దీని నార్పి నిను చిత్తమయున్ గొలువంగ నిమ్ముజాం
తవమగు మేనురాలు నదె దానికినై శివపూజ తప్పి
మానవతకు ద్రోహ మొప్పుదునె నా యెద నుండువు నన్న గందువే
వివశత నంద కీ తనువు వేగముగా గుడిఁ జేరుగావుతన్॥ 233

అనుచునె పంది నెత్తికొని యాతఁడు సాగదొడంగె దారిలో
ఘనమగు వాన హోరుమని కాయము నంతను ముంచి యెత్తెనే
మని యననొను వాని నియమాతి శయంబును స్నానమైన దం
చును దలపోసి నీరు గొనసోలెన? మూతి బిగించె కణ్ణుఁడై॥ 234

సందై నీరము లోనికిం దిగునా? నే సందీను, స్నానంబు చే
సెం దేహమ్మిట, దేవళంబున శివున్ సేవింప లేదే? భుజం
బందే యున్నది పంది, కాల్చి కరకుట్లందీయలేదే? తృషా
స్పందం బద్దియె తగ్గు దైవకృప దీక్షన్ దప్ప నీ నంతియే॥ 235

అంతే వాఁ డటు నీరముం గొనక దేవాగార ముంజేరె ప్రే
గంతన్ డించి నదిన్ మునింగి చని బిల్వగంబు పత్రంబులన్
ప్రాంతం బందె చరించి తెచ్చి పరిపక్వంబైన మాంసంబులన్
దొంతుల్ పేర్చి వహించి రోజుబలె సద్యోజాతు నర్చించెబో॥ 236

బోయ కావచ్చు వాని సంపూర్ణ దీక్ష
యేరి కబ్బును? భగవంతుడే తనంత
వాన కురిసిన తృష్ణా నివారణమున
కుద్య మింపఁడె? సాధ్యమే యుండు టట్లు? 237

హృదయ మెవరికి శివదేవు గృహముగాగ
మూరెనో వారి కీ దేహ మారు బయలె
చూచు వారికి నున్నట్లు తోచు నంతె
త్రోచు వానికి నునికియే తోపకుండు॥ 238

అంత దృఢవ్రతుం డయిన యాతఁడు ముప్పది యేండ్ల బోయఁడై
పంతము వీడ కా శివుని బంధము నందిడి కొల్చుచుండఁ గా
సంతటి యూర్పుకై న నెడమందగనీని నిరంతరాశ్రయం
బింత సహింపలేని యటు లీ శ్వరుఁ డెన్నొ విధాల జంకినన్॥ 239

తన పట్టు తాను వదలఁడు
దినమున్ శివదేవుఁ డట్లె తిని తిని పందిన్
భున మోదమందుచుండియుఁ
దినగా విసువెత్తి వానిఁ ద్రిప్పగ నెంచెన్॥ 240

శివుఁడును పందిసూంసమును ఛీ యనకేల భుజించె? వెక్కసం
బవుట నసహ్యమందు దురవస్థకు వచ్చుట యేమి? స్వామి కా

ర్జవమున నెవ్వ రే మిడిన సర్వము కాదనరాని వోను మా
నవుడె కదా ప్రభుత్తముని నామ గుణాన్వితం జేయుటెప్పుడున్ ॥

దేవుడు యదన్నుఁ డగునో

దేవుడును తదన్నుఁ డగుటఁ దినకుండు టెటుల్

దైవము మానుష రూపుం

దైవర్తిల వలె నమూర్తి యయి యంతె కదా! 242

సత్యదయా శౌచ సద్గుణాకరు లౌచు

వేద వేదాంగాది విధులు తెలిసి

స్వామి గొల్చెడి ఋషుల్ పల్కరింపరు వీని

వాని మార్గము వాని దౌ నటంచు

వాడును నంతె దైవమ్ము నమ్మిన తాను

తనకుఁ దోచిన యట్లై తాను మసలు

వృత్తి సర్వస్వమ్ము కృత్తివాసుని దయన్

గలుగుఁ దదను వృత్తి కలుష మగునె

గురువు లేకుండ దైవంబు దొరకఁడందు

రది యసత్యము కాదు వీఁ డిది తెరువని

యే గురువు చెప్పఁ బూనెనో? యెవ్వఁడుండు

సర్వ హృదయానువర్తి యశా స్వామియె యగు॥ 243

అన్నియును బోవ మిగిలెడు నదియె శీష్ట

మదియు నుచ్చిష్టమగును సర్వాధికమయి

అపుడు శేషించుటే కాక యతిశయమయి

మిగులు టయ్యెను స్వామినిన్ మిగులు టెట్లు? 244

పైకి నుచ్చిష్ట మనఁగఁ గంపరము పుట్టు

తినఁగ మిగిలిన దను భావముననె మసలి

మిగుల మిగిలిన దను భావ మగుట తెలిసి

చూడఁ జూడంగ మిగులు చొచ్చుకొను నెదల॥ 245

కణ్ణుని వర్తనంబు కని కానన వాసి ఋషీంద్ర సంఘముల్
 తిన్నగ దూర మాచును యథేచ్ఛగ వానిని వీడుచుందురా
 తెన్నున సాగుచుండ శివదేవుఁ డొకానొక నాఁడు వారికిఁ
 గణ్ణుని భక్తిఁ జూచు నవకాశము కల్పనఁ జేసె వింతఁగన్ || 246

అది చాల వేసవి యానాటి పగలుండ
 చండ్ర నిప్పులు వెదజల్లుచుండె
 చెట్ల నీడలు చాల కెల్లెల్లొ గుడిలోనఁ
 దల దాచుకొని యుండి రలఘు ఋషులు
 నాఁ డింకనుగ్ గణ్ణ నాయకుం డుచ్చిష్ట
 శివుఁ గొల్వఁగా గుడి చేరలేదు
 ఎండకు జంకి వీ రెల్లరుగ్ గుడిలోన
 నుండగా భిల్లుండు నూడి పడియె

వాని జూచియు నానాఁడు వర తపస్వి
 గణము గుడి వీడిపోక రాక నె గణింప
 నట్లు తమ తమ జపముల యందె యుండి
 రంతలోఁ గణ్ణఁ డభవుని యంతికమున ||

247

నిలిచి తదేక దృష్టి శివునిం గని పొంగిన భక్తిఁ గాలితోఁ
 దల పయి ప్రాత పూజ నెడఁ దన్మయుఁ డొచును దీసివైచి బు
 గ్గలు పెను బూరె లౌ నటులుగా ముఖమందు భరించి తెచ్చు నీ
 ఘృల నభిషేక మార్చుచునె లోని వెలుంగును జూచు కన్నులై ||
 పలలపు దొన్నియల్ శివుని ప్రక్కను బెట్టి నమశ్శివాయ యం
 చలయక బిల్వ పత్రముల నర్చన తృప్తిగఁ జేసి స్వామికిం
 బలలము లంది యాయ శిశు వత్సలతఁ గొనె స్వామి యన్నిటికొ
 గల దట లింగ మొక్కటియె కానరు మాంసము లేమి యయ్యెనో?
 మునులకు గానరాకయె యపూర్వముగా శివుఁ డా కిరాతుఁ డి
 చ్చిన పలలంబులకొ మెసవి చిన్మయుఁడై కనె లింగ భావముకొ

దినము వలెక శివుండు తన తిండి గ్రహింపఁగ వాఁడు తృప్తుడై
యనితరసాధ్య హర్షమున హంసగ తేలెను స్వస్వయాపుండై॥

శివుండు కనరాక పోయిన చెంచు విడిన
పలల ఖండము లన్నియు భక్షిత మయి
కానరాక పోవుట కాంచి మాని గణము
మాన సార్థక్యమంది నెమ్మనము లందు॥

251

హర్ష మందిరి; దానికి నదియె వాని
యర్చనా విధాన మది యే మనెడి రోత
రోతయే దేని కదె యనుభూత మగుచు
నుండ నట్టులె యుండిరి యుండ లగుచు॥

252

ఉన్నట్టు లుండి యెట్లుద్భవిం చెనొ గాలి
ప్రబల ప్రభంజన ప్రభుత నెఱపె
నుఱుములు మెఱపులు నుల్క-ల్క విరియగా
గగనాబ్ధి కల్లోల కలిత మయ్యె
చెట్లన్నియున్ రేగి చిన్ని గోవెల ముంచి
వేయునొ యనఁగఁ గంపింప సాగె
నాలయంబున నున్న యా ఋషు లెల్లరున్
గుడి కూలిపోవు నన్మోనుచు లేచి

గుహలఁ బడి యుండఁగ వెదకు కొనుచుఁ బోయి
రాతఁ డొక్కఁడె మిగిలె దేవాలయమున
శివునితో పాటు వాఁడె యుచ్చిష్టుఁ డయ్యె
దానికిం దగ్గ యట్లె చిత్తమునఁ దలఁచె॥

253

గాలి యిటుల్ ప్రచండముగఁ గంపిలఁ జేయుచు నుండఁ గోవెలన్
గూలునొ యిద్ది కప్పెడలి కూలిన లింగము హానిఁజెందు స్వా
మీ! లయకారి! యే మిది యొకింత గణింపక స్వంత కొంపనే
కూలుచు కొందువో స్వపరకోటి విభేదము నేర నందువో?

254

అత్తహత్య మహాపాప మందురె కద
 ఇట్టి సంకల్ప మిపుడు నీ కేల కలిగె?
 కష్టమే మబ్బె? సేవకుం డిష్ట సఖుండు
 నీవు నే నొక్కటన్న న న్నేల కనవు?

255

నాతోఁ జెప్పిన నెట్టి కష్టమును నన్న తీర్చియే యుందు కై
 రాతంజా పెను మూర్ఖతన్ నెఱపు నార్ద్ర స్వాంతుఁ డెట్లా నటం
 చీ తీర్మాన మొనర్చుటల్ తగునె నీ వెట్లెన చింతింపు మీ
 నాతీర్మాన మెఱుంగఁ జెప్పెదను విన్నా నిన్ను పోనీ నహో!

256

నా మెయి నిన్ను గప్పి భవనం బిది కూలిన కూలుగాక నీ
 కే మెయి హాని గల్గనటు లిట్లె కవుంగిటఁ బట్టి యుండెదన్
 సామజ తుల్య శైలతతి చావగ ద్రొక్కిన నట్లె యుందు ని
 న్నే మెయి నంట వచ్చి నను నెంచి వధించిన నష్ట ముండదున్॥

ఎంతగఁ గాపు గాచినను నీ మెయి నిల్చునె పుట్టి గిట్టుటల్
 వింతలె వేల మార్లు గని వీనికి జంకి శరీర మెట్లు ర
 యీంత మటంచుఁ బర్విడెడు కీటక మాదునె మానవుండనై
 చింతిల నీను నిన్ను నిను జెందిన దిందులకే మహేశ్వరా!

258

అనుచునె వాఁడు లింగమున కంతకు నల్లని రగ్గు గప్పి న
 ట్టిను పయి క్రమ్ము మబ్బనగ నెల్ల శరీరముతోడ రాళ్ళు రా
 లినను శివుండు స్వస్థుడయి లింగము లింగముగాగ నుండు నిం
 కనను వినిశ్చయంబు మది గాంచగ వీడక యుండె నచ్చటన్॥

259

గాలియు నూచి యూచి యొక గంటకు పై ప్రబల ప్రయత్నమున్
 జాల నొనర్చి కణ్ణుని యచంచల వృత్తికి మెచ్చి మాని న
 ట్లాలయ మెప్పటల్లై కదలాడక యుండిన వాఁడు లేచి స్వా
 మీ! లయ మంద వీవు కృతకృత్యుండ నైతి భవద్దయామతిన్॥

260

రే పరుడెంచి ప్రత్యహము రీతి భజించెద డేమ మయ్యెడున్
 నా పయి ప్రేమచే నయిన నాయన చల్లగ నుండు మంచు వాఁ

డా పయి కోవెలన్ విడిచి యగ్నులవోల వెలుంగు కన్ను లే
దీపములై వని పథము తెల్పగఁ బోవుటచూచి మానులున్ || 261

గుహలను దాగికొన్న తమ కుత్సితమున్ మదినెంచి యెవ్వఁడీ
దహనుఁడు నిర్భయుండు తన దక్షతఁ గోవెలఁ గూలనీక సం
వహన మొనర్చి నిల్పినటు వచ్చు జఁఱొత్సవ సూచి వక్త్రుడై
వహవ! ప్రశంసనీయుఁడగు పచ్చి కిరాతున కింతభక్తియే! || 262

అని బహురీతులన్ దలఁచి యాశని మెచ్చిరి; యంతలోనె దీ
నిని తెలివంచు నెంచ నగునే యిది మొండి తనమొయకాను వ
ర్తనము గడించు దేహమును దాటి యెటుల్ చను బోయకావునన్
మన గలిగెన్ భయం బెఱుంగు మానిసి కాఁడొక తాతిబొమ్మయా ||

అని తలపోసి నాటి కథ యంతయు విస్మృతి నంద వాఁడు వ
చ్చిన యపు డెప్పటల్లై తమ చేతల తామయి వాని జూడకే
దినములు పుచ్చుచుండిరి మతి స్థిరుఁ డాతఁడు హెచ్చు భక్తిమై
తను విది దేవ సేవ కని తత్పరుడై భజించుచుండఁగన్ || 264

అతనికి నేబదేండ్ల వయసాయెను కాయము నూత్న యావన
స్థిని నెటులుండు నల్లై వివశీకృత చిత్తులఁ జేయు నెల్లరన్
ప్రతిదిన మంతరంగము శివప్రభు సుస్థిర వాసమాట సు
వ్రతము విఘాతమున్ గనక వర్ధిల వాఁడె శివాలయంబుగాన్ || 265

వెలుంగు చుండెను; కానన వీధి యందు

వాఁడె సర్వాధికారి చూపట్టె నేని

మృగములున్ వానిఁజూచి మెల్లగ నె పోవు

ప్రభువు దరి శాంత సంచార పరత మేలు! || 266

ఆ సంతృప్త మంబుజాసనుఁడు మోహంబంది మున్నెన్నఁడో
యీ సామిన్ భజించి పొందిన శుభంబెల్లన్ స్మృతిన్ బొంగి రాఁ
దా సంతోషముతో మహోత్సవము డ్డేత్రంబందు చేయించు వాఁ
డై సౌరాగ్రణులున్ మునుల్ కలిసి తోడై యున్న యావేళలో ||

శివుఁడు కణ్ణుని భక్తి వైభవము సురల
కును దివిజ మునులకుఁ దెల్పుఁగోరి సర్వ
లాలయము దగ్గఱన్ నడయాడు చుండ
స్వీయ నటనా ప్రవీణతఁ జెలఁగి చూపె॥

268

దేవతలో మహా మునులొ దివ్యులొ భాములొ వేరు వచ్చి యీ
దేవుని గొట్టురో తెలియదే మన కణ్ణున కాతఁడెంత సే
పే విధి దేవుకోసమయి యెన్నిన పందిని గొట్టి తెచ్చెదన్
సేవకు జాల మయ్యెనని చింతిలు చుండుటె యన్య మెన్నఁడున్ ॥

మనుజులు చేయు నుత్సవమె మాటల కంద దనన్ దివౌకసుల్
వనజభవుండె స్వీయమగు భక్తియు వైభవమొప్పు జేయుచో
ననుగతి స్వేచ్ఛమై సలుపునట్టి మహోత్సవ మెట్లు లందు దా
నిని గను భాగ్య మున్నఁ గని నిర్భర మోదము నందగావలెన్ ॥

దివ్యన వెల్లుటెనుగద దేవతలందఱు వెల్లుచుందు రా
దివ్యైలె చాలు వా రిడెడు దీపము లెంత వెలుంగు నిచ్చునో
యి వ్యనవాటి యంతయును నెంత వెలింగెనొ నాడు కొండపెన్
దివ్యియయై యఖండ బహుదీప్తుల వెల్లియయుండు దివ్యమై॥ 271

హరుఁడు ప్రదోష పూజయన హర్షము నందును దేవకోటికిన్
సరిగ నదే ప్రియంబగును చక్కని వెల్లుల పర్వజేయుచున్
దిరుగగ వచ్చు నేలపయి డిగ్గి చరించిన రాత్రివేళ నా
పరువము పొచ్చి యెవ్వరికిఁ బట్టగ రానిదియౌ నిజంబుగన్ ॥ 272

ప్రతిచెట్టు ప్రతిగుట్ట ప్రజ్వలద్దీప ప్ర
భలతో వెలింగె నభంబు మించి
యంతరిక్షంబున నప్పరోగణముల
యాటలు పాటలు సతిశయించె

బ్రహ్మతో పాటు దివ్య మునుల్ పఠించు వే
ద స్వసంబున దేసల్ ధన్యమయ్యె
(శ్రీ) కాళహస్తియే సృష్టి కంతకుఁ గేంద్ర
మైనట్లు తత్కాల మందుఁ దోచె

నెంత గుడి స్వామి కప్పు డా యింతచోట
నన్నికోట్ల దేవత లెట్లు లమరికొనిరొ
య మరు లగుటనె యా విద్య యమరియుండు
స్వామి స్వామియ! సర్వ విశ్వమ్ము నతఁడె॥

273

నాటి ప్రదోషవేళ భజనమ్మునకై గుడివైపు వచ్చు వ
న్యాటుని దేవతల్ కనిరి యచ్చట నిత్యమునుండు హానులున్
గీటున బుచ్చుచున్ గనిరి కేవల మాకృతి గొన్న భక్తియై
సూటిగ దేవళమ్మునకుఁ జొచ్చుక వచ్చుచు నుండె నాతఁడున్ ॥

దేవత లాతనిం గనుచు దిగ్భ్రమ నందిరి మాసవాంగ మి
తై వెలుఁగొందు టుండునె మహత్త్వ మఖండము గాగనుండె పై
పై విపరీత వర్తనము భ్రాంతులఁ జేసెడి నింత చిత్రమా
జీవి నెఱుంగ మెన్నఁడు నజేయుఁడె యశాఁ దన దీక్షయందునన్ ॥

ఆ కనులాత్మ తేజము సహంకృతిమై వెలిగ్రక్కుచుండె బూ
ర్ణా కృతిఁ జాల సుందరము లాచు సమర్పణ బుద్ధి చాటు, నం
బూ కృతి నాచరించునొ ప్రపూర్ణ ముఖుండయి యుండెఁ, బాద ర
క్షా కలితుండు చేఁ బలల ఖండములున్ శివుకైన పత్రముల్ ॥ 276

మేన విభూతియున్ మెడను మేలి శివాక్ష సరంబు లొప్పు, శ్రీ
ర్వాన ధరించె నీకలు, బుజాన వహించెను విల్లు నమ్ములన్
గానన వాసి బోయయి కానగ వచ్చును, వ్యాధ వేషమున్
బూనిన ఫలనేత్రుఁ డగుబో యరుదెంచెను స్వీయపూజకై ॥ 277

అని బహువిధముల దేవత
లనుకొనుచును సంతరిక్ష మందుండి యటే

కనుగొనుచు నుండ నెప్పటి

మును లెల్లరు వాని జూచి మోము ముడుచుచున్ ॥ 278

మనకీ ప్రదోషమును ద

క్కని యటులే దిన మితఁడు పగలె వచ్చునుగా

నినుఁడేగ నిపుడు వచ్చెన్

గనుగొందు మెదో విశేష కారణ ముండున్ ॥ 279

మానక వీఁడొనర్చు కసుమాలము చూడగ లే మటంచు న

వ్యానికి దూర మయ్యు శివుపై కను లుంచియె చూచుచుండఁగా

దేవత లుండి రచ్చటను ధీ యొక యింతయు లేని వాఁడు సం

భావనతో శివుం దరిసి మార్జనముం బొనరించె గాలితో ॥ 280

బత్తిని చెంగటన్ నిలిచి వార్చె ముఖాంబువు కుండ పోతగా

నొత్తి నమ శ్శివాయ యనుచూర్చుచుఁ బూజ యొనర్చె దీక్షమై

తెచ్చిన దొన్నియల్ తెఱచి దేవునిచేఁ దినిపింప నెంచుచున్

నచ్చిన ముక్కలెత్తి నయనమ్ములు విచ్చుచు స్వామిఁ జూడగాన్ ॥

భిన్న ప్రాసయుశంబు పద్యమటు కన్పించున్ విచిత్రమ్ముగా

నెన్నన్ వాని మనస్సు వెన్నయగు మేనేలో మహాకూరమై

యున్నన్ జట్టున నున్న తీర్థమయియే యుండెన్ శివస్వామికిన్

గణ్ణుం డెంతటి ప్రీతి పాత్రుఁడగునో కైకో దినం బట్లుగన్ ॥ 282

దినమును గూరుచుండి కడు తృప్తిగ కైకొను స్వామిఁ గాన కె

త్తిన తల యెంత యెత్తినను దిన్నఁగ జూచుట కండనట్టి ని

క్కిన పొడవైన లింగమె యకించను వానిని జూచునట్లుగా

గనఁబడె స్వామి లింగమయ కాయుఁడె నేఁడు సుదీర్ఘమయ్యెడున్ ॥

వై వేద్యమ్ము గ్రహింప వక్త కలితుండై తోచు నవ్వానికై

యావిరూఢత దయన్ గిటీంద్ర పలలాహారంబు కైకొంచు నే

వై విధ్యం బొకయింత లేని యటు పూర్వంబున్న యట్లే శిలా

భావం బందుచునుండు నేఁడు విడఁడబౌవంబు తప్పయ్యెనో! 284

ఆ దినమందు లేచు మొదలంతటి దాకను దా నొనర్చు కా
ర్యాదిక మంతయున్ దలంచి యైనది జాగె మఱేమి లేదు దే
వా! దినమట్లు కైకొనవు, వత్సలతం గన, వేమి దోషమై?
యీ దినమేను నీ కొఱకు నీ గిరి చుట్టితి మూడు మార్ల హో! 285

లేచి సమశ్శివాయ యని లింగమునుంగని పొంగి వెంబడిన్
దోచిన పంది వెంటఁబడి తూర్పును దక్షిణమంత పశ్చిమం
బై చలరేగి యద్ది యెటులై చరియించిన నల్లెపోయి ని
న్నేచిన భక్తి నెంచుచు నె యీగిరి చుట్టితి మూడుమార్ల హో! 285 ఎ.

మూడవ మాఱు చుట్టు నెడ మూడవ జామును దాటువేళఁ గి
గ్గాడిని గొట్టితిన్ బలలఖండములన్ గొని తెచ్చితిన్ శివా!
వాడితి వీవు నాకలికి వక్త్రము చూపుము వీనిగొన్న నా
పైడివిగా యటంచు దయవాలగ వేడికొనన్ రసార్ధుండై ॥ 286

కృతయుగ వేళఁబైడి కలికిన్ శిలయయ్యెన్ వీడు ప్రతేతవాఁ
డితనికినై శిలాత్వ మది యిప్పుడె తాల్చిన యట్టులుండె వీఁ
డతి శయ భక్తి వేడికొన నయ్య యొనర్చిన దద్భుతంబు కీ
రితి కలకాల ముండవలె శ్రేష్ఠుఁ డితండని చాట నెంచెనో? 287

లమలిన లింగ మాట యొక యాకృతి లేదని తెల్పు నెంచి లిం
గమునకుఁ గన్న ముక్కు చెవి గల్గిన బోడిగ నుండుటేల? దే
హము గల వారి యట్లె కడు నందముగాఁ గనిపింపవచ్చు చి
హ్నమె యగు లింగ మెల్లడల వ్యాపకుడౌ పరమాత్మ కెప్పుడున్ ॥

(శ్రీ) కాశేభము లాతని

కాకృతి సమకూర్చి పెట్టి నందున నయా

ప్రాకృత కాయ స్మృతి నిడు

సాకులు వహించె నంతె సావయవుండే?

289

కాఁ, డయినన్ శివుండు కనగా నగు సర్వము సాక్షి యాచునా
పోడిమి తెల్పు నెంచెనో? యపూర్వ మనోహర కణ్ణనేత్ర మా

టాడి గ్రహింపనో? యెడమ నద్భుతమా నొక కన్ను మొల్వగా
 నేడువ సాగె స్వామి యదియేమి విచిత్రమొ యంత కణ్ణుడున్ ||
 గుండియ లోఁతులన్ గదలి కోమల లింగతనూ! మహేశ్వరా!
 యెండిన గుండె నాది యిదియే ద్రవియింపగ నేడ్చుచుంటి, వీ
 యెండల కంత యాఁకలయి యెంతకుఁ దేఁడని వేచి వేచి రా
 కుండుట నెంచి కోపమునఁ గుండెదొ నాయెడ దోషమాటకున్ || 291

వేళను ద్రిప్ప నా వశమె వెట్టివి కాకుము జాల మాటయున్
 వేళ యతిక్రమించుటయు విస్మరి యింపుము పిచ్చిలంబులై
 పాశముగాగ నున్న వివి పంతము వీడి కొనం దలంచు మీ
 వేళ నభోజనం బయిన వేకి యగుంజుమి తెల్ల వారుచో || 292

బాబువుగా యటంచుఁ బసివానిని ప్రేమను బుజ్జగించు న
 ప్లే బలిమాలి యెంతకును నీశ్వరు కన్ను స్రవించుచుండగా
 లే బర మంది కంటి నటులే కను చేమి యొనర్ప స్వాస్థ్యమా
 నో బెడదయ్యె, మందెదియొ? యూరును లేదిట, నేమి చేయుదున్ ||

లనుకొని వాఁడు తీవ్రముగ నారట మందుచు నుండ లింగ ము
 బ్బిన కనుఁజెంది యేడ్చునని పించగ చూచెడి స్థాని కర్షు లీ
 తని చెడు వర్తనంబున నె దైవమునం దిటువంటి దోష మ
 య్యెనని శివస్మృతిన్ విడక యేమగునోయని యట్టె చూడగన్ ||

ఒకని మహత్త్వమున్ గనుచు నొప్పని లక్షణ మొక్కటుండనేన్
 చకిత మనస్కుతన్ మఱల జాఱుచు వానిని చప్పరించుటల్
 త్రికరణ శుద్ధి లేనపుడు ధీనిధులందును దోచుచుండు వీ
 రికి విదితంబె వాఁడు మును రెట్టపయిన్ గుడి నిల్పి వచ్చుటల్ || 295

వచ్చిన చిక్కు విప్పికొన భక్తుడు దైవము నే స్మరించు వాఁ
 డచ్చట తిన్నఁగన్ శివమహామను వియ్యదె దిక్కటంచు ని
 క్కచ్చిగ నుచ్చరించుచు నెగాదిగ స్వామిని జూచుచుండగా
 విచ్చిన పూలునా విరిసె విస్మయకారి నవోహ లెన్నియో || 296

అదె యదె తోఁచెనంచు నొకటై మఱి యొక్కటి గాగ నూదియున్
మృదునవ నందివర్ధన సమీకరణంబున మెల్ల నద్దియున్
పదె పదె చేయిరుద్ది పరువంబగు వేడిమిఁ గొంత కాచియున్
విదిత చికిత్సలక జలిపి వేనికి లొంగని స్వామి కంటికై॥ 297

పొగులుచు నుండియుండి యొక బుద్ధి జనించుటతోనె లేచి హః
యిగను శివా! యికక భయమొ కింతయు లేదు చికిత్స చేసెదక
తిగ కనువాడవై జగము తీటు నెటుంగని చిన్మయుండ పీ
జగమున దేనికైన నదె జాగొనరింపక కూర్పగా వలె॥ 298

నీదయ నాదు నేత్రములు స్నిగ్ధములై సుమనోహరంబులై
వాదున సర్వ నేత్రముల వాలి జయించునవై వశంబులై
కాదనకున్న వం దొకటి కందువతోఁ బెకలించి వెంటనే
నీదగు కంటికిం బదులు నిల్పెద శస్త్ర చికిత్స నేర్పుమై॥ 299

చూడు మట్లంచు దేవతలు చూడగ వాఁడొనరించె సల్లె యె
వ్వొ డొనరించు నిట్టులని వారు సువిస్మయ మందుచుండ నా
వేడిమి స్వామి రెండవది విచ్చగఁ జేసియు కార్చె నెత్తురుల్
వీడు భయంబు లే దనుచుఁ బెల్చిన రెండవ కన్నుఁ దీయగా॥ 300

రెండును బోయినక గ నెడు రీతి మనంబున నొట స్వామి క
న్నుండిన చోటఁ గాలిడుచు “నోయి శివా! యిదె యిత్తు నీకు నా
రెండవ కన్ను మూఁడవది ప్రీలిన నేను విసేత్రుఁడౌట నా
కుండిన ప్రాణమే యిడెద నోడకు మంచని కన్నుఁదీయనై॥ 301

జ్ఞానముతోడి చేయి యున్నపై కెగ నెత్తును స్వామి యంతలో
వాని కరంబు పట్టి కను పట్టెను లింగము నుండి పుట్టి వ
త్సా! నిను గంటిఁ గంటిని ముదంబును గంటిని గొంటి నింకనున్
దేనికి సాహసంబు విను దివ్యుడవై మనుమింక హాయిగక॥ 302

కన్నొక టిచ్చి రెండవది కష్టముపై నొక యింత విచ్చి యా
కణ్ణుడు స్వామినిక గనియెఁ గాంచెను తల్లిని భిన్న నేత్రమున్

మున్నటులైన తల్లిదయ మున్నిన యల్లె ప్రపుల్ల నేత్రుండై
మన్నును మిన్ను స్వామియును మాతృమయంబుగఁదోచి నంతట
అది యానందమొ దుఃఖమో తెలియ దాహా కణ్ణభక్తుండు క
న్తుదలక గార్చిన నీరు చిందిన యెడక దోంచె ముక్తస్థితిక
గదియం బారిన జీవ తేజములు వక్తవ్యంబు నున్నట్టులే
యెద యల్లాడిన దెంతకుక బెగలదే యేమున్నదో యందునక॥ 30

వాండన లేదు వాని కను వార్ధులె స్వామికీ జెప్పె నంతయుక
లేడట స్వామి యన్నటులు, లింగము లేదన, రెండు కన్నులుక
జూడగఁ జాల వన్నటులు, చొక్కు నెడందకుఁ గన్ను విచ్చుచో
గాడిన యట్టు లొననగఁ గన్నులు మూసియ యుండ బొమ్మయై॥

“స్వామీ! చంద్రకళాధరా! తుదకు సాక్షాత్కార మీవచ్చి న
న్నే మన్నావు దయానిధీ! సురధునీ హేరాళ జాటాటవీ!
నీ మెప్పుక గనకుంటి నేని నను నిందే యుండ నీ వయ్య నే
నా మన్వంతర మిట్టులే కొలుతు నయ్యా నీవు హర్షింపఁగక॥ 306

భోగమదేది యైన నొక పోడిమిదే యగు దివ్యమైనచో
జాగగునంతె భామ మిది చాలు నయా తెగదెంపు మింతలో
నాగతి నీవె నిన్ను గని నాండను జన్మము నందఁబోను చి
త్సాగర! నిన్ను జేరికొని జారక యుండగ నెంతు నెమ్మదిక॥ 307

అది వినిపించెనో కరుణ నాతఁడె యొచ్చెనొ కణ్ణజీవ న
చ్చవి యభవచ్చవిక గలిసె స్వామియు లింగము నందె లీనమై
మిపుల వెలుంగు లింగమె సమీకృత మాచును దోచె, గన్నులుక
జెవులు సమస్తమా శివుని జెందఁగఁ జేసిన ధన్యు లిర్వురుక॥ 308

లింగ శివాత్మకంబు కడలిక జిటు మీననఁ దోచు కంటినే
పొంగెడి భక్తిజూచు చలపున్ దలఁపుక గనకుండి రెంతకుక
నిగివలెక మనస్సు లవి నిర్మలతంగన ముక్త జీవతాఽ

భంగుర సంస్థితక బరమ పావన మూర్తులు గాగ నిల్చుచో॥ 309

గణపతియ్యక విశాఖుండును గన్న కుమారులు కణ్ణుండన్ననో
కనులను గన్నవాండు తన కన్ను నొసంగిన వాండుగాన వా
రిని వెనుకక నిలుండనుచు ప్రీతి సరాసరి స్వామి చెంతకుక
జని మురిపెంపు ముద్దు గనజాలెడి వాండు మహాత్ము డన్నిటక॥

కన్నిచ్చిన యప్ప యగుట

కణ్ణుని గన్నప్ప యనిరి కన్ను నొసంగెక

వెన్నుండని యండు జగముల

గన్నప్పను గూడి మనెడి ఘను లాదురుగా॥

311

కన్నొక టేమి సర్వమగు కాయము స్వామి సమర్పితంబుగా
మన్న మహానుభావు డనుమానము లేదొక యింపుకేనియ్యక
వెన్నుండు గూడ వానింగని వీన్నిగి లెంగద యంచు మెచ్చుకై
కొన్న సుదర్శనంబు తన గొప్పను చాట దటంచు జెప్పుచుక॥ 312

ముందుగ సూను డోగిరము పొందవలెక శివుండందు మీదటక
బొందును తల్లి తుట్టతుదఁ బూజ్యగురుల్ జగదాది దంపతుల్
మందిర మందు నిట్టి నియమంబును పెట్టిరి నేటి కట్టులే
యిందు నివేదనంబగు మహిష్మత గూర్చును తండ్రి వానికిక॥ 313

తా దిగువక వసించి గురుతక గనుమంచును కొండ నిచ్చు మ
ర్యాదకు స్వామి నెంతయిన రమ్యగుణుండని మెచ్చవచ్చు నా
మీద వసింపలేదొ? తను మించెడి నట్లుగ స్వీయ భక్తులక
ప్రొది యొనర్చు నంటకిది పోలు విశిష్టుండు స్వామి యెయ్యెడక॥

గర్భగుడి నున్న స్వామికి నరభకుండు

గుడిని పడమటి గోడ వెంబడి వసించు

నమర తతికెల్ల నధ్యక్షుడై వెలుంగు,

మిడ్డైపై నుండె, వెలికొండ మీదఁ గలండు॥

315

తేరు వీధిని మొదట నెందే నతండె

కాళహస్తీశ్వరుని బోలె గలండు కలండు

కలఁడు కన్నప్ప యంతటన్ గలఁడు కలఁడు
కాంచ వచ్చును సర్వుల కనుల యందు॥

316

ఏల వృథా జనుస్సు లివి యెన్ని గతించిన వింతదాఁక ప్యా
లోల మనస్క-తన్ మనుచు లోకువ యకాదువు గాని వానినిన్
బోలి యెదేని యీ గలవె బొంది సమస్తము స్వామి యాయగా
నేల మదీయమంచు భ్రమియించుట సిద్ధము కమ్మొసంగఁగన్ ॥ 317

ఇచ్చినవాఁడె యిమ్మనఁగ నిచ్చుట ధర్మము వాని సొమ్మె నీ
విచ్చెద వంతె నీ దెదియు వీడగనే వల దట్లు కాక వాఁ
డిచ్చిన దాని నా దనుచు నీయక యుండఁ దలంచు తెంతయున్
బొచ్చె మగున్ నరుం డటులు బొంకినఁ బాపము పండుటయ్యెడిన్ ॥

కర్మ మొనర్చి యీ తనువు కంటిని గావున నాదె యందువో
మర్మ మెఱుంగు మెప్పుడును మానవ! కర్మ మొనర్తు వీవు త్క-
త్కర్మ ఫలం బొసంగునది దైవమె యకా గద కాన వానిదె
నిర్మమ తన్ దృఢించుటకు నీ వయి సిద్ధము కావలెం జూమి! 319

నా దని యన్న బంధనము నా దెది లేదయ యున్న దంతయున్
నీ దన ముక్తి స్వామి కరుణించును నిర్మముఁడైన వాని సం
పాదితమందు వయ్యదియు వాని దయం గద యద్ది లేక నీ
వేదియుఁ జేయలేవు గద యింకను మోహ మదేల చెప్పుమా! 320

ఎట మొదలు పెట్టినామొ యా యెడకుఁ దిరిగి

తప్పకయ వచ్చు టదియ ప్రదక్షిణమ్ము

స్వామి కడ నుండి కదలి యా స్వామి రూప

మైన కొండను చుట్టి రా నయ్యె నిట్లు!!

321

స్వామి దరిఁ జేరినట్లు కన్నడును నిజము

ఉదయమున బయల్దేరి నట్లన్న యట్లె

యుంటి మా స్వామికడ నిప్పు డున్న భేద

మప్పు డుత్సాహ మిప్పు డాయాస పడుట!

322

స్వామి కడ నుండి కన్నప్ప వచ్చి మరల
 స్వామిఁ జేరిన యట్లు విశ్వాస మొప్పుఁ
 జేరగా వలె మానవ జీవితంబు
 ధన్య మగునది యప్పుడే మాన్య చరిత!

323

స్వామి కంటెను దగ్గటి వాఁ డెవండు?
 అతని కంటెను దూరమా నతఁ డెవండు?
 మేళనము లేదు దూర సమీపములను
 నీవె వాఁడైన రెండునున్ లేవు నిజము!

324

అట్లుగానైన యప్పుడె యా యయ్య నుండి
 వచ్చి తిరుగాడి మరల నా స్వామి చేరు
 ధర్మ మీడేరు ముగియుఁ బ్రదక్షిణమ్ము
 దానికై భక్తి యొకటె ప్రధాన మయ్య!

325

తొరజ దూషితం బయిన చర్మ మయంబగు పాదరక్ష కో
 టీరము, నోటి బుంగఁగొని డించిన నీరమె గాంగవారి, నో
 రూరగ వాచవిం గొనుచు నుంచిన చీకులె దివ్య భోజనం
 బై రహియించె భక్తి మహిమాతి శయంబది బోయ దేవుఁడౌ॥

భక్తి భజింపగా వలయు స్వామిని భక్తుఁడనన్ స్వరూప సం
 సక్తుఁడు తానె స్వామి యని స్వామిని తా నని యైక్య భావనా
 రక్తి స్వదేహ మందున విరక్తిని దానిని లక్ష్య సిద్ధికై
 యుక్తిని దాల్చియున్ దగుల మొందక స్వామిని గొల్చు వాఁడహో॥

స్వామి యస్పృశ్యుఁడు

ఆకసము శబ్ద గుణ మాట నాలకించి
 పట్టగా వచ్చు వాయువు స్పర్శగుణము
 కలది కావునఁ దాకియున్ దెలియ వచ్చు
 వాయు లింగంబు గా నుండు స్వామి యిచట॥

328

అయిన నతఁ డంటరాని వాఁ డయ్యె నిందు
స్వామి నెవ్వరు తాఁక రర్చకులు గూడ
తాఁక వెఱతురు, తుడువరు, తోఁకమీఁద
నిలుచు నైదు పడగల కుండలిని యనఁగ॥

321

పార్శ్వమున నెత్తు పీఠమ్ము పైని నిలిచి
పోయిదురు సంకుపులను గప్పరపు నీరు
ఏ యలంకృతి చేసిన నెదుట వ్రేలు
కవచమున కౌను స్వామిఁ దాఁకను భయాన॥

331

అంతగా నంటరాని వాఁ డవుట కొక్క
హేతువుఁ జెప్పి కొనుచుందు రిప్పటికిని
అప్పు డెప్పుడో యొకా నొక యర్చకుఁడు
మంత్ర దీక్షా పరుం డుండె మహితుఁ డతఁడు.

331

స్వామి కభిషేక మార్చి పుష్పములతోడ
నవ్యముగ నలంకార మొనర్చు వేళ
మూల లింగంబు తాఁకెను బొటన వ్రేలు
స్వర్ణమయ్యె నా భాగ మవ్వారి కపుడు॥

332

చూచి విస్మయ మంది వ్రేల్ చూచువారు
హేతు వెఱుంగంగఁ గోరి తా మెఱుక పఱుప
సాహసెంతురో యని యది జరుగ కుంట
కై యెపుడు నెదొ చుట్టి నిక్కమును దాప॥

333

తండ్రి యెన్నాళ్ళకును వ్రేలు దాచియుంచు
తే మని కొడుకె యత్నించి యెఱుంగ రాక
నిదుర వేళను కట్టెల్లఁ జెదరి నపుడు
కాంచి స్వామి నంటుట నది కలిగె ననుచు॥

334

తలఁచి మఱుగున స్వామి కోవెలకుఁ బోయి
మూల లింగంబు తాఁకి సమూలముగను
దగ్గమై పోయె నంట యద్దాన సెవరు
తాఁకఁ గోరరు కోరినకా దాఁకఁ గలరె?

335

అయిదు పడగలు విప్పి భయంకరముగ
నంతరం బింత లేక వెన్నంటి యున్న
కాల సర్పము నెట్లు తాఁకం గలారు?
ఎంత నిర్భయులైన సహించు తెట్లు?

336

అదియునుం గాక యెవ్వారలైన గాని
తమకు వేఱుఁగ నున్నచోఁ దాఁకఁ గలరు
తమకు భిన్నమ్ము కాని తత్త్వమ్మై యయిన
అవయవ విహీను స్వామి నెట్లంటగలరు?

337

అందుచేఁ గాళహస్తీ శు స్వాత్మరూపు
నిగ నెఱిఁగి భక్తి భజించి నిగమ శిఖలఁ
దెలియనగు తత్త్వ మనుభూతిఁ దెలియవలయు
నపుడె మనుజుత చరితార్థ మగును నిజము!

338

అపదాన మధ్యాక్రమము

శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! విశేషించి నీవు వెన్నంటి
నా కంటి ముందుండి యెడఁద నానాటికిని ప్రేమనిండి
యీ కావ్య మిట్లు వ్రాయించి యిప్పించుకొన్నావు సరియె
నాకు నీకును భేదమున్న న్యాయమా యింకైన చెప్పుమ॥

339

శ్రీ నామకంబైన చెలఁది జిలుగు పోగుల గూడు లల్లి
నానా విధాగారములను నాయనా! కొనుమంచు నీయ

వాని నన్నిటిఁ గాల్చివైచి వహ్నిలోఁ బడఁబోవు దాని
లో నిల్చి కొన్న నీ కరుణలోఁ గొంచె మిట్లు రానిమ్ము॥ 340

నా పూజ నా పూజ యంచు నాగమ్ము నాగమ్ము పోరి
కై పెక్కి యొండొరుం జంపు కలహంబు నట్లు మన్నించి
వ్యాపాదితంబైన వాని వైరమ్ము స్నేహ మొనర్చు
నైపుణ్యమందింత నీవు నా యందు చెందించు దేవ! 341

ఎవ్వనయ్య తెలియక యడుగు నజ్ఞానమును పైచి తెలుపు
మవ్వర నతీరుండు మంచి యాక్షేపముం దెల్పి నంత
మవ్వల కోపించి శాపాన మిగులును పూరించి తీవు
మవ్వడు తొందరపడె నన్నఁ జెప్పెడి దేమైన కలదె? 342

ఎదె జల్లు పడెనుగా మీఁద హరహారా యన్నంత జువ్వి
మృదువైన తెల్లని వేళ్ళు మే నెల్ల బులకింపఁ జల్లె
మొదటంత పాపాత్ముఁ డయ్యు ముక్తుండు కాగల్గె నన్న
హృదయాన నీ వెంత మృదువొ యెఱుంగగా నగు పార్వతీశ! 343

ఎంతకున్ మూలంబు మనసు నద్దాని మృగముగాఁ బట్టి
చింత లన్నియు వీడి నీవు చిత్రమ్ముగా నాడి కొందు
సంతగా నారాట పడితి వాయమ్మ ని న్నంటి యుండె
నెంతైన నీ విశ్వ మంత మృగ్యమౌ యానుగా స్వామి! 344

పెదనంది పిననంది పిలుపు వినిపించి నంత నీ కరుణ
నది తోచె నా కథ యెట్లు లనుభూత మయ్యె నీ కయ్య
నది కాదు గాని పుల్లాపు నందున్న జీవుఁ డద్భుతుండు
నదకట్టి వైశాల్య మేది యెందు కీ మానవు బ్రదుకు? 345

నిరజీవి యయ్యె నీ దయను స్థిర బుద్ధి వహింప లేక
పెరదై వముల గూర్చి పోవు వృద్ధు మార్కండేయు త్రిప్పి

రదైవ మీ వని తేల్చి పట్టించె నీ పాదములను
రుణించి యయ్యగ స్తుండు కాన మోహం బెంత నేయు! 346

ర్వింశ చైవ సంఘముల గడ్డిపోచను శక్తి చూపి
ర్వింశ పరమాత్మ వగుట పారమ్య మీ వని తేల్చి
ర్వజ్ఞ! కాపాడి తీవు సాక్షి వేలింగాల కోన
ర్వీక రాభూషితాంగ! దయఁ జూడు మయ్య యీ దీను! 347

పాపమ్ము పైకొను వేళఁ బశువే నయం బనిపించు
తాపమ్మునన్ మయూరుండు దగ్ధుడై తుద కిందు చేరి
నీ పాదముల నాశ్రయించి నీ దయా పాత్రుండు కాఁడె
ఆ పురోహితుండు చంద్రకుండు నఘ మేచి వెనుదిర్చి పోయె॥ 348

చదువును శీలమ్ము నొకట సమకూడి యుండు టబ్బురము
చదివినాఁడా భీముఁ డెంతో సారమ్ము బొంకుతో సమనె
నదనునన్ మూకుండె యయ్య సమ్మ మంత్రము దీక్ష నూని
కుదురందె మీ కూర్చి వలనఁ గుండలి నీ శక్తి రూప! 349

అందఱన్ మాయలో ముంచు నా యమ్మ నీ మాయ మునుఁగు
నిండేమి వింత చూపట్టు నీవె యీ గడ్డపై ప్రేమ
ముందుగా వచ్చి కూర్చుండి పొందుగా ప్రియను రప్పించి
నంద నుండే దారి చూప నాటకం బాడుటే వింత! 350

నీలయా? నీలకంఠుండ? నీలాచల క్షేత్రమందు
నీలకే మొగ్గు చూపించు నిరుక్తై న రుజువులు కలవు
కాలకంఠా! నీలకంఠుఁ గరుణ సాకిన దెచ్చుటైన
నేలేమొ కడు సుందరంబు నిను మోహమందగాఁ జేయు॥ 351

తొలుదొల్త న వ్యశిష్ఠుండు దుఃఖమ్ముతోఁ గ్రుంగిపోయి
బలవన్మృతిం జెందగోరి పై నుండి పడి భూమి కావ

బలు తపం బొనరించి నిన్ను పవనరూపం బందఁ జేసె
నిల శెంత మేలు చేకూరె నీ నాఁడు మా శెంత మేలు!

నీ వెంతో తా నంత యశాచు నిర్జరాఖిల పూజ్యుఁ డతఁడు
భావింప నటువంటి వారి భవనంబు నీ భవనంబె
ఆ వింధ్య గర్వంబు నణచి యబ్బులన్ బుక్కిటఁ బట్టు
దై వంబు కుంభసంభవుఁడు తటినీ మణిం దెచ్చి కూర్చె॥

లో బావిలో భరద్వాజు లోగొన్న పుణ్య స్థలంబు
లో బుద్ధి కలిగి యొక్కింత లోలోన మనసు నిల్పంగ
నే బాము పారిపోకుండు నే బెంగ టుడిగి పోకుండు
నీ బంటు కావలె నంతె నీవె నీ దరికిఁ జే కొందు॥

నాల్గు మోముల బమ్మ నిన్ను నాల్గుమోములు సూర్యమందు
వెల్గు లింగంబైన బొమ్మ పెట్టి యర్చించి నాఁ డిందు
నాల్గు దిక్కుల బ్రహ్మగుడిగ నల్వు రద్దానిఁ బిల్వంగ
కల్గెనే నలువకుఁ బూజ కలిగె నీ దయ గౌరవంబు!

చనిపోవు వారి కర్ణమున సస సన్నగా నీవు మణిని
వినిపింతువో మణికర్ణ! వినువెంట ముక్తిని బడసి
కనకుండు రీ జగమంట కల్యాణమయ క్రమ కాయ!
కననిమ్ము నీ దివ్య దీప్తి కనులలోఁ జలువలు విరియ॥

పడమటి గోపురమ్మనకుఁ బూర్వమ్ము లన్నిల్ని రవియు
నుడుపతి సేవించి నిన్ను నురు తీర్థములఁ బాదుకొల్పి
కడుకొని స్నాన పానముల కై సర్వ కాలమ్ము లందు
నెడపక యమృతమ్ము కూర్చు చిప్పడున్ గొల్పుచున్నారు॥
మృత్యుంజయుం డెంతో మంచి మేదిసీ విభుండైన నేమి?
వ్యత్యయంబై వైకృత శాప హతుడయ్యు తిరిగి నీ కరుణ

సత్యంత భాగ్యంబు నంది యంతంబునన్ ముక్తి నందె
ప్రత్యయం బున్నచో నంతె పడయంగరానిది యున్నె! 358

సుభగా విజయు లెంత భక్తి సుందరమగులు సుశ్లోక
మధయంబు నందఁ గాంక్షించి యత్యంత నిష్ఠ జీవితము
నిభచర్యధారి! నీ కరుణ నిచ్చొట గడపి నీ కెంత
యభిమాన పాత్రు లైనారొ యాశ్చర్య మగు దేవ దేవ! 359

ఈ కాళహస్తి వేశ్యకయి యెంతో మోజుపడి సారంగుఁ
డా కోన నీమ బ్రాహ్మణుఁడు వ్యయపడె లక్షపై ధనము
చే కొన్న యాకాంత చెప్ప సిగ్గుతో మనసెల్ల మారి
నీ కొండ నెక్కి కూర్చుండె నీవేమి చేయగా లేవు॥ 360

వరగుణ పాండ్య భూపతిని వైకుంఠ పాళి యాడించి
యురగంబుచేఁ గరపించి యురుదయ నిచ్చెన నెక్కఁ
గరుణించి నీ చెంత కట్లు కడువడి రప్పించు కొంటి
వరయంగ నీ యట్టిదైవ మన్యుఁ డెవ్వం డయ్య స్వామి! 361

ఒక వింత పూవుపై మోజు నుట్టుత లూచి యవ్వాని
పెకలిగిచి పెనుమట్టి వాన వెన్నంటి తరుమగా వాఁడు
చకితుఁడై వచ్చి నీ దరిని శరణంచు వాలి నాఁడంతె
ప్రకటంబుగా గాచి తీవు రాజేంద్రచోళ విఖ్యాతు॥ 362

ఆ చక్రధరుఁ డొక్కరోజె యత్యంత నిష్ఠ నీ జపము
నోచె నద్దానికే నీవు నువ్వుగింజగ నానిపోయి
రాచి కర్మం బెల్లత్రోచి రారమ్ము నాయనా యంచు
నే చింత కన నీక కాచి తీవెంత దయ పేరుకొంటి! 363

అవ్వాని కన్యలే వార లమృతలతా కాంతి మతులు
చి వ్వారి కలలలో నీవె యగుపించి శిష్యు నంపించి

యివ్వీటి కీవె తెప్పించి తే మంత మోజయ్యె నయ్య?
గువ్వ లీ జీవులో దేవ! గూడు వీవే మమ్ము కావ! 364

అపదాన నక్షత్రమాల యయిన నీ మధ్యాక్క-అలును
నెప మొక్క యింతైన లేని నీ కృపా వారాళిలోని
విపుల వీచిక లిట్టు తెన్న వేయి యుగాల్ చాల వయ్య!
యిపుడసల్ కన్నప్ప నెన్న నిందిట్టు లిరుకయ్యె స్వామి! 365

ఇది మైల యిది యెంగి అనుట యేకత్వ మెఱుంగని మాట
యెది యైన బ్రహ్మమైనప్పు డెట్లోప్పు టావంత నుడులు?
హృది నుండి మన్నించ వయ్య యెఱుక వానిని గాచి నట్టు
తెదలో నభిన్న భావంబ యేర్పడ్డ వేర్పాటు లేదు॥ 366

స్వామి నీ దయ సాగి వచ్చి సాక నారంభించెనేని
ఏమున్న దెవ్వఁడు గాని యినుము సూదంటు నంటు
కామమ్ముచే గన్ను గనక కన్న తండ్రియె జ్యేష్ఠు నడచె
నీ ముంద రా తండ్రి యెంత నీ వయ్యె పద్మసేనుండు॥ 367

నీ యిల్లు చట్టు బండయ్య నీయాలు గట్టు రాచూలి
నీ యొడల్ కల్లానుగాక నీ గుండె యమృత నిర్మలణి
నా యందు దయజూడు మయ్య నమ్మితి కాళహస్తీశ!
శ్రీయిచ్చి చేకొను మింక స్థిరముగా నీ యందె నిలుతు! 368

విద్య సద్యోజాత స్వామిన్ నిత్యం
స్థూల : బుద్ధ్యద్వాక్షిణ్యోమా విష్ణున్
విద్యాసారున్ విద్యోతాత్మున్
సద్య స్సాధున్ సంభావించున్ ॥ 369

భద్రకము : నీలకంఠ! శశి శేఖరా!
జాలమేల ననుగావవే

హేల నీకుఁ గరుణాకరా!

వాల నిమ్ము చీలు చూపహా!

370

మణిరంగ : నానుడిన్ సదనం బొక్కఁడోహా

యేనె సాక్షిగ నిట్లు జనించెన్

మేని కంటె సమేయము గాదే

దీన నిల్చిన దేవ తరింతున్ ॥

371

ఇంద్రవజ్ర : శ్రీకాళహస్తీశ! శిరస్స గంగా!

నీ కాలు మ్రొక్కేను నినుం దలంతున్

చే కొంటి వే మున్ను 'శివా!' యనంగన్

పో కార్ప వే యింకఁ బురత్రయంబున్ ॥

372

ఉపేంద్ర తపంబు చేయంగఁ దరింతు నన్నన్

వజ్ర : జపం బొనర్పంగఁ జలించు వాడన్

కపిత్వమో యిద్ది కవిత్వమానో

అపార కారుణ్య! అనుగ్రహంబో!

373

ఉపజాతి : నీ వాక్కె నీ కిత్తు నిరస్తమాయా!

కవిత్వ మన్ పేరఁ గనీసమంచున్

భావంబునన్ నిల్చి భరింపు మయ్యా

వివాద మేలా సువిలాస మొప్పన్ ॥

374

పాదపము : ఆంతరమా యెద యాకస మాటన్

వితగ నాదము వెల్వడు టయ్యెన్

శాంతుఁడ వీవన సంహృత మాటి

శ్రాంతుఁడ నైతి నొసంగుము శాంతిన్ ॥

375

భుజంగప్ర యమాశానివాసా! యతాత్మ ప్రకాశా!

యాతము : యమాజ్ఞా నిరాసా! యతీంద్రా ర్నినాశా!

యమాయార్ద్రచిత్తా! యఖండైక సత్తా!
యమోఘా! ధుతాఘా! యఘోరా! ఉదారా!

376

సగ్విణి : దక్షిణామూర్తివై తత్త్వముం దెల్పుచున్
గుక్మిలో నుండియే శోశముల్ విప్పుచున్
రక్షగా సంతటన్ బ్రాకి వ్యాపించి యే
యక్షయంబై విభూ! యక్షికిం దోపవే!

377

దుత్రవిలం కొనుము దీనిని గోరి రచింపఁ జే

బితము : సిన మనీషి! రసింపుము ప్రేమమై
సను దయంగొని నవ్వకు మయ్యరో
వినుము దీనిని వేడరు నేడహా!

378

తోటకము: కరుణా వరుణాలయ! కాంచు మయా

గిరిజా సహితంబుగఁ గేవల మీ
రరు దెంతురు చూతురు ప్రార్థనతో
గురులై యను నమ్మికఁ గొల్తునయా!

379

వసంత చేకొంటివేని శ్రమజెందు ఫలంబు దాపై

తిలకము: యా కొన్న నాకుఁ గడుపారట తీటి మందున్
నీకై న మేలె భువి నీకుఁ బ్రతిష్ఠ హెచ్చున్
గాకున్న మానె నను గాదని యందురంతే!

380

వన దూరమునఁ గొండ గని తోడనె కరంబుల్

మయా చేరిచి శివా యనుచుఁ జీరి మది నెంచన్
రము : ఘోర మగు నార్తి యుడుగున్ వరద నీవై
రార యని తెచ్చితివి రావు కరుణింపన్ ||

381

మాలిని : పవనమయ శరీరా! వాయుభుక్ పంచభోగా!

శివ శివ శివ యంచున్ జీరుచున్ నిన్ను జేరన్

దవిలి నది యదెల్లన్ దానె జాటున్ దనంతన్
మిపులు నది మహేశా! మీరెయ్యె యుండు నంతే! 382

సుగంధి : స్వామి! స్వామి! జాల మయ్యెఁ జాలదా పరీక్ష నీ
కేమి యాట నన్ను వంటి యే మెఱుంగ సట్టి పో
రామితో నినున్ విడన్ మరాకు మిద్ది యెన్నఁజేన్
నా మొఱులకించి నీవె నన్ను గావగా వలెన్ || 383

పంచ శివస్థలీ శశాంకగాంగ చిహ్నితాద్భుతాంబుదా!
చామ పురారివై పురంబు లందె పూరుషుండ వయ్యెదే
రము : నిరస్త మాయకుండ వయ్యు నిద్ర నందె దేలొకొ!
హరా! హరా! హరింపు మయ్య యార్తి సర్వ మింకఁగన్ ||

శిఖరిణి : యమాశా కైలాసక్షితి ధర మహో యార్తి హర మా
యుమాజ్ఞానాంబా యుక్తి నిట ప్రియమై యుందు వనగా
నమేయంబొ సంసార భయముడుపన్ బ్రార్థితుండ వై
నమోయంచున్ మ్రొక్కన్ వినపు తగునో నాయనవహా

మందా ఆశాపాశంబు నిడుపయి దేవా! ననుంగాపు మన్నన్
క్రాంత : పాశచ్ఛేదంబు సలుప నుమాప్రాణనాథా! కృపార్థీ!
లేశంబైనన్ దలంపపు సరే లింగమై యుందు వన్నా!
యాశా పూర్తిం గనగ నగునా! యద్ది సాధ్యంబు గారె

మత్త హేదయానిధి! హేలగా నను నిట్టై చూడుము చూచిన!
కోకిల : నీదు సొమ్మయి పోవునే విను నిర్దయుండవు కాకుమీ
నాదు కర్మ సమస్తమున్ గనినన్ హరించుక పోవునే
లేదయా దయ లేదయా యిటు లేకివై మనుటొప్పునే

మత్త కాదయా యిటు కాదయా యిటుకై త కొగ్గుట నీదరే
కోకిల : కాదనన్ మఱి కై తతో నినుగాన నొనొకొ వేదమే

కాదనున్ గద చూట కందవుగా మనో విషయంబుగా
వేది మార్గము స్వస్వరూపతయే పరింపంగ మేలగున్ ॥

ధ్రువ పలుకుటే పరమార్థ మైనను పల్కు లయ్యవి కై తయై
కోకిల : వెలువడన్ మురియం దగున్ శివ! వీనులంబడ వీవు ని
శ్చలుఁ డవున్ నడిలేని వాఁడవు శబ్ద ముండదు నీయెడన్
గలుగు నన్నియుఁ గామితార్థద! కాంక్షఁబూని చరించినన్ ।

ధ్రువ అయినవాఁడవు నున్నవాఁడవు నన్నియున్ గలవాఁడవై
కోకిల : బయలులోఁ బ్రభవించు శబ్దము వచ్చినన్ గడు మోహమై
పయనమై చను నన్ను వీఁడును భ్రాంతుఁడై యని యెంచెదో
బయలు శబ్దముబై లె యాగద పట్ట నిమ్మిక మూలమున్ ।

మేఘ విస్ఫూర్జితము :

ఉమా జానిన్ నిన్నున్ రజతగిరి సా
నూర్వరా వాసరమ్యున్
రమానాథ ప్రీతున్ ద్రిపుర హరణ
ప్రౌఢ విఖ్యాతు శాంతున్
నిమేషార్ధం బందున్ జగదఖలమున్
నిల్పి పెంపంగ డింపన్
సమర్థున్ స్వాభిన్నున్ గొలిచెదనయా!
సాంబ సచ్చి త్వరూపా!

391

మానిని :

శివ శివ శంకర! శిక్షిత కుంజర!
చేకొని కాపుము చేరితి నీ
సవిధము నందెటొ సాకుచు నుంటివి
సత్కృతి చెప్పగఁ జాలు నటుల్

భవమును దిద్దితి బంధన మియ్యది
ప్రార్థన సేసెద స్వామివి నీ
వపమతి నెట్టక స్వచ్ఛ కృపామతి
స్వాత్మగ నిల్పుము సాంబ శివా!

392

లయగ్రాహి :

అద్ద మగు బుద్ధి జగ మద్దిన దనన్ మెదలి
యద్ది వెలి నున్నటు లె యొద్దికగఁ దోఁపన్
నిద్దరను స్వప్నమునఁ గద్దనుచు దాని గను
మొద్దయిన దేహ మిది యొద్దియఁ గనంగా
దద్దయు నశక్తమయి యుద్ది శవ మన్నటులె
ప్రొద్దెఱుఁగకుండు గద ప్రొద్దు పొడువంగా
నిద్దరను మేల్కొనిన కద్దనిన దంతయును
నిద్దమగు బుద్ధి కృత మద్దియని తేలున్ ॥

39

లయగ్రాహి :

అమ్మొయి కలం గనుట కిమ్మొయిన బుద్ధియె జ
గమ్మును వెలింగని నిజమ్మునుచు నమ్మున్
నమ్ముటయె కా కది సుఖమ్మునకు హేతువని
క్రమ్ముకొను యత్నమున వమ్మొయిన వెంటన్
చుమ్మలగు దుఃఖమున సొమ్మసిలి తేరుకొని
క్రమ్ముటను దాని నెటొ క్రమ్ముకొనఁ బోవున్
దిమ్మ దిరుగంగఁ దుది లెమ్మనుచు నద్దురుండె
యిమ్మొఱుఁగఁ జెప్పినపు డమ్మొయి నెఱుంగున్ ॥ 2

లయగ్రాహి :

కల్లయగు స్వప్న జగ ముల్లమునఁ దోచినదె
యుల్లసిత మీ జగము కల్ల యగు నల్లె
మొల్ల మగు తెల్విగని యుల్లమున నుండవలె
నెల్లపుడు నే ననుచు నల్ల శివుఁ బోలెన్

దెల్లముగ మిథ్య యగు నెల్ల జగముం గనుచు

నుల్లమున నుందు నిక వెల్లిబడి పోవన్

జిల్లలనతో శివుడె చెల్లును జగంబనంగ

దెల్లమయి పోయె నిది యెల్లయు శివుండౌ॥

395

అని వివేకంబు నందిన యతడె శివుడు

శివుడె చూచును శివుడె తోచెడి జగత్తు

శివుడె చూపగు జీవుడై శివుడె చెలంగు

శివుడె తా శివోఽహమ్మని మివుల వలయు॥

396

అమృత స్రవంతి యగు నిది

యమరమ్మగు నాంధ్ర భాష నత్యద్భుతమై

యమృతేశ కృపను వెలువడె

నమ శ్శివాయ నమ ఓం మన శ్శివ! ఓ మోమ్॥

397

శక్తియు శక్తమైన గిరి

జా గిరిజా పతు లిర్వు రేకమై

యుక్తి ననున్ నిమిత్తముగ

నొప్పి వచించిరి కాళయుక్తిలో

రక్తి పఠించి యెల్లరును

ప్రాజ్య మహోదయ మంది భక్తులై

భుక్తిని ముక్తి గాంచనగు

పూర్ణుని సత్కృప నిశ్చయమ్ముగన్॥

398

అవివేకి గురు సత్కృపం గొని వివే

కానంద నాథాఖ్య నా

శివుడె సర్వ మటంచు నమ్ముచు నతిన్

శ్రీకాళ హస్తీశ్వరున్

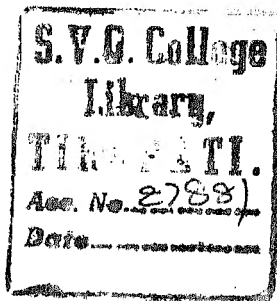
భవ మీడ్వం దయఁ జూపు మంచు దినమున్
 బ్రాధింపగా స్వామి సం
 భవమై కావ్య మిటుల్ ప్రహృష్టమతి మొ
 ల్వం జేసెఁ జిత్రమ్ముగన్ ॥

399

అమలో దా త్త మనీషి మత్పిత విమ
 ర్శానంద నాథుండు బ్ర
 హ్మమై రూపందె జగద్గురూత్తమత క
 ల్యాణాఖ్య సద్దేశిక
 ప్రముఖుండై సరి నిర్వరున్ నను దయన్
 జాలింప నవ్వారి ని
 త్యము ధ్యానించుచు నిల్చు నిచ్చట వివే
 కానంద నాథుండనై ॥

400

ముద్రణ :

క్రాంతి ప్రెస్

2, ఫ్రాన్సిస్ జోసెఫ్ స్ట్రీట్,

మద్రాసు - 600 001.